

КАРТА
СВІТУ

Алістер Кроулі

ЩОДЕННИК НАРКОМАНА

 FOLIO

КАРТА
СВІТУ

Алістер Кроулі

ШОДЕННИК
НАРКОМАНА

Роман

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2018

УДК 821.111
К83

Серія «Карта світу»
заснована у 2010 році

Aleister Crowley
DIARY OF A DRUG FIEND

Переклад з англійської
П. В. Мигалья

Художник-оформлювач
В. М. Карасик

ISBN 978-966-03-5083-0
(Карта світу)
ISBN 978-966-03-8116-2

© П. В. Мигаль, переклад
українською, 2018
© В. М. Карасик, художнє
оформлення, 2018
© Видавництво «Фоліо»,
марка серії, 2010

*Алостраель, Діві-Берегині Санґраалю
в абатстві Телема на «Телепилі»,
а також Астарті Лулу Пантеї,
наймолодшій із його представників,
я присвячую цю історію Геркулесової праці
заради звільнення Людства
від усіх форм залежності.*

Це правдива історія.

Її було змінено рівно настільки, аби приховати справжні імена героїв.

Це жахлива історія, але водночас це історія надії та краси.

Вона з разючою ясністю показує безодню, над якою тремтить наша цивілізація.

Однак те саме Світло освітлює шлях людства: і ми самі винні, якщо переступимо межу.

Ця історія правдива не лише стосовно одного виду людської слабкості, а (за аналогією) усіх її видів; і для усіх них існує лиш один шлях до спасіння.

Як каже Гленвіл: «Людина не поступилася б янголам, ані самій смерті, якби не слабкість її волі».

Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон.

Алістер Кроулі

КНИГА I

PARADISO

Розділ 1

НІЧ ЛИЦАРЯ

Так, без сумніву, я почувався пригнічено.

Не думаю, що з огляду на все це була моя реакція на пережитий день. Звичайно, завжди є реакція після збудження від польоту; але ефект більше фізичний, ніж моральний. Не хочеться ні з ким говорити. Лежиш собі, куриш і п'єш шампанське.

Ні, мій паскудний стан був дещо іншим. Я проаналізував свої думки, як це швидко вчиться робити хороший пілот, і мені справді стало соромно. Якщо взяти в цілому, то я був одним з найщасливіших людей у світі.

Війна — наче хвиля: когось накриває, когось топить, когось розбиває на друзки об камені; але когось вона викидає далеко на берег, на блискучий золотий пісок, подалі від ще якихось додаткових примх долі.

Дозвольте пояснити.

Мене звуть Пітер Пендрагон. Мій батько був другим сином у родині, і він часто сварився з дядьком Мортімером, коли вони були малими хлопцями. Він перебивався заробітком лікаря загальної практики у Норфолку, потім одружився, але це не дуже покращило його справи.

Втім, він наскладав достатньо, щоб дати мені сяку-таку освіту. Тож коли розв'язалася війна, мені було двадцять два роки і я саме захистив диплом доктора медицини у Лондонському університеті.

Потім, як я вже казав, надійшла хвиля. Моя мати вступила до Червоного Хреста й загинула у перший рік війни. Безлад і збентеження були такі, що понад шість місяців я навіть не знав про це.

Мій батько помер від грипу перед самим перемир'ям.

Я подався до військової авіації; служба мені непогано вдавалася, проте я чомусь так і не набув упевненості ні в собі, ні у своїй машині. Командир моєї ескадрильї говорив, що я ніколи не стану славетним льотчиком.

— Давня справа, — казав він, — тобі бракує інстинктів, — додаючи до іменника цілковито безглуздий прикметник, який, однак, допоміг зробити речення чітко зрозумілим.

— У тебе виходить лише тому, — сказав він, — що ти маєш аналітичний склад розуму.

Що ж, здається, маю. Ось чому я зараз і пишу цей текст. У всякому разі, в кінці війни з'ясувалося, що у мене є лицарський титул, який, як я і дотепер свято вірю, дістався мені через канцелярську помилку якогось державного службовця.

Що ж до дядька Мортімера — він і далі продовжував відлюдкуватий спосіб життя; насуплений, нетовариський заможний підтоптаний парубок. Ми зовсім про нього не чули.

А потім, десь рік тому, він помер; і я, на превеликий подив, дізнався, що є єдиним спадкоємцем його п'яти-шести тисяч на рік і власником Барлі Грандж — просто неймовірно милої місцини у Кенті, ще й досить недалеко розташованої для зручності успішного молодого світського лева, яким я став. Найбільшою перевагою маєтку було штучне озеро, доволі велике,

щоб використовувати його як аеродром на воді для мого гідролітака.

Можливо, мені бракувало інстинктів для польотів, як казав Картрайт; але це єдиний вид спорту, що мене цікавив.

Гольф? Коли пролітаєш над полем для гольфа, ці люди і справді виглядають такою жахливою поганню! Такою нікчемною формальністю!

Тепер про мою пригніченість. Коли війні настав кінець, коли я залишився без копійки, без роботи, зовсім пограбований (навіть якби я мав якісь гроші) війною, щоб продовжувати медичну кар'єру, я розробив для себе абсолютно нову психологію. Знаєте, як почуваєшся, коли береш участь у повітряній дуелі, ти, здається, відсторонюєшся від усього. У всесвіті не існує нічого, окрім тебе і фріца, якого ти намагаєшся збити. Є щось у цьому відсторонені і богоподібне.

І коли я опинився на вулиці, куди мене викинула «вдячна» країна, я перетворився на цілком іншу тварину. Насправді я часто думав, що немає ніякого «я» взагалі; що ми просто засоби вираження чогось іншого; що коли ми вважаємо себе собою, ми просто — жертви примарної ілюзії.

Та до біса це! Фактично я став доведеним до відчаю диким звіром. Я був занадто голодним, так би мовити, щоб марнувати час на гіркі роздуми.

І тоді прийшов лист від адвокатів.

Це був ще один новий досвід. Досі я навіть гадки не мав, як низько люди готові гнути свої шиї.

— До речі, сер Пітер, — сказав пан Волф, — звичайно, це забере якийсь час, щоб уладнати усі справи. Це великий маєток, дуже великий. Але я подумав, сер Пітер, поки те се — ви не образитеся, якщо

ми випишемо вам для початку відкритий чек на тисячу фунтів.

Тільки коли вийшов за двері, я зрозумів, як сильно він хотів управляти моєю власністю. Йому не потрібно було переживати. Він досить добре вів справи бідного старого дядька Мортімера усі ці роки; навряд чи я б шукав когось іншого.

Що мене справді потішило у всій цій справі, це один із пунктів заповіту. Цей старий краб просидів усю війну у своєму клубі, огризаючись до всіх, кого бачив; і при цьому, виявляється, він постійно слідував за тим, що я роблю. У заповіті він зазначив, що зробив мене спадкоємцем «за блискучу службу нашій любій країні у важку для неї хвилину».

Це і є справжня кельтська психологія. Коли розмову закінчено, завжди залишається щось, що не промовляє ні слова, а йде прямо крізь землю, проникаючи у самісінький центр.

А тепер про кумедну частину історії. На свій подив, я виявив, що доведений до відчаю у пошуках роботи дикий звір усе ж був по-своєму досить щасливою твариною, так само як відчайдушний бог був щасливим у повітряному бою, граючи у ризиковану азартну гру з життям і смертю.

Жодного з них невдача не зажене у глухий кут; але молодий успішний світський лев був створінням значно нижчого рівня. Усе йому так чи інакше докучало, а через пересмажену відбивну він узагалі був украй роздратованим. Того вечора, коли я зустрів Лу, я зайшов до кафе «Вістерія» у стані якогось похмурого злого ступору. Причому єдиним прикритим випадком цього дня був лист від адвокатів, який я знайшов у клубі після перельоту з Норфолка до Барлі Грандж і поїздки автомобілем до міста.

Пан Волф дуже розсудливо порадив мені убезпечити частину маєтку в разі мого одруження; і тут виникли якісь дурні затримки з пошуком довіреного розпорядника майна.

Я терпіти не можу закони. Здається, ніби це просто низка перешкод, старанно розроблена для того, щоб не діяти розсудливо. Звісно, треба мати норми і правила, як у польотах, зрештою, щоб стартувати і зупинятися. Але їх дотримуватися — страшний клопіт.

Я подумав, що добре було б почастувати себе невеличким обідом. Та, мабуть, я не до кінця розумів, що насправді хотів не їсти, а людського товариства. Немає нічого такого. Кожна людина завжди самотня. Але коли ти сплутався із цілком порядною компанією, то забуваєш про цей жахливий факт достатньо надовго, щоб дати своєму мозку час відновитися від гострих симптомів його хвороби — думання.

Мій старий командир мав рацію. Я надто багато думаю; Шекспір теж багато думав. Це і підбило його написати ті чудесні речі про сон. Я вже й забув, які саме; але свого часу вони мене вразили. «Цей стріляний горобець знав, як страшно бути при свідомості», — сказав я собі.

Тож коли я зайшов до кафе, думаю, справжньою причиною, що привела мене сюди, було те, що я сподівався когось знайти і виговоритися. Люди думають, що говорити — ознака мислення. Переважно це не так; та з іншого боку, це машинальні хитрощі тіла, щоб зняти перевтому від мислення, подібно до того, як вправи для м'язів допомагають тілу тимчасово не відчувати свою вагу, біль, знесилення й усвідомлення неминучої загибелі.

Бачите, які невеселі думки приходять до парубочої голови, навіть якщо він — улюбленець долі. Це хвороба цивілізації. Ми перебуваємо на перехідній стадії між ступором селянина й чимось інше не до кінця розвинутих.

Я зайшов до кафе і сів за один з мармурових століків. Мене відразу охопило радісне хвилювання — воно сильно нагадало мені Францію — ці дні дикої гри зі Смертю.

Я не бачив жодної знайомої душі. Але принаймні двох чоловіків за сусіднім столиком я знав у лице. Усі знали цього сивого лютого вовка — чоловік, що був просто створений для битви, з високим чолом, яке вирізняло його з метушливого натовпу. Суперечливі елементи його натури завдали йому важкого удару. Його звали Джек Фордхем. У свої шістдесят він усе ще був найбільш жорстким і неблаганним з публіцистів. «Криваві ікла та кігті», — як казав Теннісон. Незважаючи на це він знаходив час писати чудову літературу, а його безкомпромісне протистояння зі світом не зіпсувало його стилю і мислення.

Поруч із ним сидів нерішучий, добродушний, але працьовитий журналіст на ім'я Вернон Гіббз. Він фактично самотужки наповнював матеріалом майже цілий тижневик — і робив це з року в рік, із різносторонньою вправністю майстра пера й машинальною наполегливістю знаряддя, яке завдяки щоденній практиці перетворилося на досконалу легкість.

Хоч він загалом і не мав нічого проти, якесь природне чуття підказувало йому, що його справжнє призначення для чогось кращого. В результаті він систематично спивався, чим далі — тим більше.

У лікарні я дізнався, що людське тіло на сімдесят п'ять відсотків складається з води; але у цьому разі,

як у старій пісні, виглядало, що Гіббз мав родинні зв'язки з Макферсоном, який мав сина,

«Що дочку Ноя взяв
І зіпсував потоп,
Коли всю воду вихляв.
Він так би і зробив,
Я вірю в це почасти,
Лиш аби там було
Глен Лівету три частки».

До кафе зайшов молодикуватий старий з тендітною фігурою, круглим, як картопля, носом, який де-що применшував його інакше помітну вроду, хоча й зіпсуту роками божевільних пристрастей. Його холодні сині очі були хитрі й недоброзичливі. Складалося враження, що це якесь бридке створіння пітьми, яке прийшло з іншого світу, щоб грабувати і нищити все навколо. Слідом за ним шкандибав його шакал — здоровенне, надуте, огидне створіння, схоже на таргана, — у чорному, не почищеному, заплямованому й обшарпаному одязі, який до того ж на ньому не сидів. Його білизна була брудною, обличчя — розпухле і прищаве, жаклива зла міна перекосила обслинену пащеку, вміст якої був схожий на цвинтар після бомбардування.

Щойно вони увійшли, кафе одразу зашипіло. Це була сумнозвісна парочка, якщо не сказати більше, а ватажок був відомий як граф Бамбл. Здається, у повітрі зависло передчуття біди. Граф підійшов до столика поруч зі мною й умисне різко зупинився. Зневажлива посмішка пробігла його губами. Він показав пальцем на двох чоловіків.

— П'яний Бардольф і Старий Пістоль, — сказав він, нервово сіпаючи носом від злості.

Джек Фордхем не забарився з дотепною відповіддю.

— Гарно ричиш, Дупа, — відповів він спокійно, ще й так влучно, ніби уся сцена була відрепетирувана наперед.

В очах божевільного графа з'явився небезпечний блиск. Він зробив крок назад і підняв свій дрючок. Але Фордхем, цей старий вояка, очікував подібної поведінки. У молоді роки він побував у західних штатах; і якщо він чогось і не тямив у бійках, то це й непотрібно було тямити. Зокрема, він дуже добре розумів, що за закріпленим столиком, без зброї, у тебе немає шансів проти чоловіка з дрючком на відкритому просторі.

Він вислизнув з-за столу наче кішка. Бамбл не встиг навіть замахнутися, як старий пірнув йому під руку і схопив психа за горло.

Це й бійкою важко назвати. Ветеран, як бульдог, труснув свого опонента; і, перехопивши руку, жбурнув його на землю одним страшним кидком. Менш як за дві секунди сутичка завершилася. Фордхем уперся колінами у груди поваленому хулігану, а той скавулів, важко дихав, молив про пощаду і просив старшого за себе на двадцять років чоловіка, якого свідомо спровокував на бійку, щоб той більше не робив боляче, бо вони ж такі давні друзі!

Поведінка натовпу в таких ситуаціях завжди видається мені дуже дивною. Усі, або майже всі, ніби силуються втрутитися; але насправді ніхто цього не робить.

Утім, цього разу справа загрожувала набуттю серйознішого розвитку. Старий справді втратив самовладання. Шанси, що він задушить це притиснене колінами до підлоги хамидло, були дуже високими.

Мені вистачило розуму звільнити шлях метр-дотелю, веселому і дужому французів, який саме намагався протиснутися ближче. Я навіть допоміг йому відтягнути Фордхема від його розпластаного на землі супротивника.

Достатньо було одного дотику. Старий умить повернув самовладання і спокійно повернувся за свій столик, без жодних ознак хвилювання, окрім вигуку: «Шістдесят до сорока, шістдесят до сорока».

— Підтримую! — прокричав чоловік, що тільки-но зайшов усередину з дальнього кінця кафе, лише на хвилину пізніше бійки. — Але на якого коня?

Я почув ці слова, наче крізь сон, оскільки мою увагу раптово відволікли.

Бамбл і не намагався встати. Він лежав на підлозі, тихенько схлипуючи. Я перевів погляд з цього огидного видовища, і він зафіксувався на двох величезних, як небесні світила, сферах. Спочатку я навіть не зрозумів, що це були очі. Смішно звучить, але моїм першим враженням було, що вони — одна з тих думок, які приходять нізвідки, коли летиш на висоті приблизно десяти тисяч футів. Дуже дивна штука, скажу вам — чимось нагадує атмосферні перешкоди, які бувають у радіозв'язку, і викликають у тебе жахливе відчуття. Щось на зразок зловісного попередження про те, що у Всесвіті існує ще хтось чи ще щось: і усвідомлення цього лякає так само відверто, як усвідомлення вічної жахливої самотності.

Я зовсім вилетів з часу у вічність. Я відчув себе у присутності якоїсь величезної сили, яка впливає на добро або на зло. Я почувався так, наче знову народився на світ — не знаю, чи ви розумієте, що я маю на увазі. Інакше пояснити не можу, хоч убий.

Ніби до цієї миті нічого в моєму житті не траплялося. Знаєте цей стан, коли відходиш від ефірного наркозу чи порції оксиду азоту в зубного лікаря, — ти повертаєшся кудись, у знайоме тобі «кудись»; але місце, звідки ти повернувся, це — «ніде», і все ж ти там побував.

Саме це зі мною і сталося.

Я прокинувся зі стану вічності, зі стану безко-нечності, зі стану душі, який набагато живіший і свідоміший за все, що ми знаємо, аби дізнатися, що ця безіменна думка про «ніщо», незважаючи на те, що ти не можеш підібрати їй назву, насправді була двома величезними чорними сферами, у яких я побачив себе. У голові промайнуло видіння якоїсь середньовічної історії про чаклуна, і я поволі-поволі став вибиратися з глибин нагору, щоб усвідомити, що цими двома сферами були просто двоє очей. І тоді мені спало на думку — щось надзвичайно абсурдне за своєю природою, як безглуздий жарт, — що ці двоє очей належать обличчю дівчини.

Поверх тіла громили, що стогнав на підлозі між нами, я дивився на лице дівчини, яку ніколи досі не бачив. І я сказав собі: «Що ж, чудово, здається, я знав тебе все своє життя». І коли я сказав собі «своє життя», я анітрохи не мав на увазі життя Пітера Пендрагона, я навіть не мав на увазі життя, що простягається крізь сторіччя, я мав на увазі інше життя — те, із чим сторіччя не мають нічого спільного.

І тоді Пітер Пендрагон здригнувся, повністю прийшов до тями і подумав собі, чи не надто сильно він витріщається на когось, хто, як підказує його здоровий глузд, є досить звичайною і навіть не особливо привабливою дівчиною.

Я відразу зникнів і поспіхом повернувся до свого столика. І тоді мені здалося, що офіціанти вже не одну годину вмовляють графа стати на ноги.

Я автоматично посьорбував свій напій. А коли підвів голову, дівчини вже не було.

Я збираюся зробити досить банальне зауваження. Сподіваюся принаймні, воно допоможе вам позбутися думки, що я якийсь ненормальний.

Насправді кожна людина, зрештою, є ненормальною, оскільки кожен є неповторним. Але ми вішаємо на людей різні ярлики, особливо не переймаючись, ким кожен з них є сам по собі.

Тож сподіваюся, що вам стане чітко зрозуміло, що я дуже схожий на сотні тисяч інших молодих людей мого віку. Також я збираюся зробити це зауваження, оскільки його суть фактично і є головною темою цієї книжки. Отже, після урочистих звуків фанфар, моя ремарка: незважаючи на те, що я особисто зовсім не був зацікавлений у тому, свідком чого став, депресія покинула мою голову. Як кажуть французи: «*Un clou chasse l'autre*»¹.

Відтоді я дізнався, що певні народи, зокрема японці, розвинули з цього факту цілу точну науку. Наприклад, вони плескають чотири рази в долоні «щоб проганяти злих духів». Звичайно, це лише метафора. Насправді вони роблять ось що: фізична дія витрясає розум з його летаргічного сну, і таким чином думки, що його непокоїли, замінюються новими думками. У них є різні хитрощі, щоб вберегти свіжі ідеї в голові й захопитися ними. Докладніше про це пізніше.

¹ Клин клина вибиває (фр.).

Ось що сталося — у ту хвилину мій розум охопив гострий, чорний і цілковито безцільний гнів. Я не мав ані найменшої здогадки, звідки він взявся, але він був. Кафе стало нестерпним, як надокучлива комаха, місцем. Я кинув на стіл монету й розчаровано зауважив, що вона скотилася на землю. Я вискочив звідти, ніби сам диявол наступав мені на п'яти.

Наступні півгодини не залишили у моїй пам'яті жодного сліду. Це було специфічне безнадійне відчуття, що ти загубився у світі надзвичайно тупих і злих карликів.

Раптово я усвідомив, що опинився на Пікаділлі. «Старий добрий Пітер. Чоловіче, страшенно радий тебе зустріти, — промуркотів мені у вухо чийсь голос, — це треба відзначити».

Власником голосу був симпатичний валлієць, ще у розквіті сил. Дехто вважає його одним з найвидатніших скульпторів сучасності. Він і правда мав своїх послідовників. Єдине, що можна про них сказати, — «майже дратують».

У глибині душі люди для нього не мали жодної цінності, окрім як бути зручними формами, які можна виліпити. Те, як вони вдають із себе живих, йому вже давно набридло та викликало огиду. Його роздратування зростало, і він узяв собі за звичку пити набагато більше та частіше, ніж це потрібно звичайній людині. Фізично він був значно міцніший і взяв мене під руку, наче злочинця, якого ведуть до відділка. Він насипав мені у вухо цілу купу безконечних заплутаних історій, кожна з яких видавалася йому неймовірно веселою.

Десять півхвилини я страшенно обурювався; потім заспокоївся, перестав звертати увагу і мало не задрімав, утихомирений потоком його балаканини. Ди-

вовижна людина, що більшість часу поводить як малолітній недоумок, і все ж поза цим всім можна побачити, що глибока ніч у його голові наповнена ледь помітними іскорками геніальності.

Я найменшого поняття не мав, куди він мене веде, та й було байдуже. На якийсь час я занурився в себе. Отямившись, я зрозумів, що знову сиджу в кафе «Вістерія».

Метрдотель збуджено розповідав моєму супутникові про те, який славний скандал він пропустив.

— Пан Фогдхем мало не пгибив його, — він увесь аж кипів, заламуючи свої пухкенькі ручки. — Він мало не пгибив його.

Щось у цій вимові привело у захват моє почуття зневаги і презирства. Я не втримався й голосно та пронизливо зареготав.

— Кепсько, — сказав мій товариш. — Паскудно! Виглядає на те, що старому Фордхему ніяк не вдасться довести справу до кінця. Слухай сюди, я сьогодні розважаюся. А ти піди, будь добрий, і перекажи усім тим хлопцям і дівчатам, щоб приходили повечеряти.

Кельнер дуже добре знав, кому і що треба було переказати; й за хвилину я вже тиснув руки кільком абсолютно незнайомим людям у найтеплішій атмосфері величезної та невичерпної взаємоповаги. Товариство було насправду вишуканим. Одним з них був гладкий німецький єврей, який на перший погляд здавався шматком консервованої свинини, що надто довго пролежала на сонці. Він дотримувався принципу: що чим менше слів, то більше діла; а його діло — одне з найвеличніших скарбів людства.

Далі там був веселий балакучий чоловік з копицею сивого волосся на голові й дивакуватою кри-

вою посмішкою на обличчі. Він виглядав як персонаж з творів Діккенса. Втім, для відновлення театру він зробив більше, ніж будь-хто з його сучасників.

Жінки викликали у мене неприязнь. Вони здавалися негідними цих чоловіків. Здається, видатні чоловіки полюбляють перебувати у компанії чуперадел. Мабуть, за таким самим принципом старі королі тримали при собі дурнів і карликів, щоб ті їх розважали. «Деякі чоловіки народжуються великими, деякі здобувають велич самі, а деяким цю велич нав'язують». Але звідки б вона не взялася, цей тягар, як правило, надто важкий для їхніх плечей.

Пам'ятаєте оповідання Френка Гарріса про Гидке Каченя? Якщо ні, то візьміть і перечитайте.

Найжахливіше в польотах — це страх самого себе, відчуття, що ти відірвався від свого класу і піднявся вище, а внизу — усі старі добрі знайомі речі перетворилися на жорстоких потворних ворогів, готових розтрити тебе, якщо ти до них доторкнешся.

Першою з тих жінок була товста зухвала руда хвойда. Вона нагадувала мені бридкого білого хробака. Розбещеність аж проступала крізь пори її шкіри. Вона була пихатою, помпезною, тупою і видавала себе за авторитетного фахівця з літератури; та усі її знання — це чужі думки, які вона повторювала, як папуга; а її власні спроби у цьому напрямку — найжалюгідніша й найнудніша бридня, яку хтось колинебудь друкував, навіть оця кліка словоблудів, яку вона фінансувала. На її оголеному плечі лежала рука невисокої тоненької жінки з простим гарненьким обличчям і буцімто дитячими манерами. Це була німкеня з найнижчого соціального класу. Її чоловік був впливовим членом парламенту. Люди подекуди вали, що він живе за рахунок її заробітків. Були й

набагато гірші чутки. Двоє чи троє розумників казали мені, що, на їхню думку, це вона, а не бідна мала Мата Харі, злила фріцам наші танки.

Чи я вже згадував, що мого скульптора звали Оуен? Що ж, саме так його звали, звуть і зватимуть, поки існує явище на ім'я Мистецтво. Він нетвердо опирався однією рукою на стіл, а другою розсаджував гостей на свої місця. Я уявив собі дитину, що бавиться ляльками.

Щойно перші четверо всілися, я побачив за ними ще двох дівчат. Одну з них, Віолет Біч, я вже зустрічав раніше. Це була ще та дивакувата штучка — єврейка, здається. Вона носила пучок жовтого волосся, що розліталось навсбіч, як у Петера-Нечесахи, і яскраву червону сукню — у разі, якби хтось її не помітив. Вона любила виглядати як розбишака, тож на голові мала потерту спортивну кепку, спущену на одне око, а з її уст звисала вже несвіжа цигарка. Втім, хист до писання у неї без сумніву був, і я насправду був дуже радий зустрітись з нею знову. Мушу визнати, що я завжди почуваюся трохи сором'язливо з незнайомими людьми. Коли ми тиснули одне одному руки, я почув, як вона промовляє до мене дивним високим і водночас приглушеним голосом, ніби в неї проблеми з горлом:

— Хочу вас познайомити з міс...

Я не розібрав ім'я; мені ніколи не вдається розчутити як слід незнайомі слова. Як виявилось упродовж наступних неповних двох діб, міс була — Лейлгем, а потім знову виявилось, що ні. Але я вже забігаю наперед — не треба мене підганяти. Для всього свій час.

Між тим я дізнався, що звертатися до неї потрібно — Лу. Шалена Лу було її прізвисько серед втаємничених.

А тепер я б хотів, щоб усі збагнули просту річ. Мабуть, немає нікого, хто б чітко розумів, як працює його розум; немає двох однакових розумів, як казав Горацій чи якийсь інший античний тип; і, так чи інакше, сам процес мислення навряд чи схожий на те, як ми його собі уявляємо.

Отже, замість того щоб розпізнати у дівчині власницю очей, що таким дивовижним чином захопили мене годину тому, сам факт розпізнавання просто не дав мені її впізнати — не знаю, чи зрозуміло я пояснив. Тобто простий очевидний факт відмовився впливати на поверхню. Мій розум охопили сумніви і питання. Де ж я міг бачити її раніше?

Ось ще одна дивна річ. Навряд чи я б зміг її упізнати в обличчя. Це був потиск її руки, який навів мене на слід, хоч я ніколи досі її не торкався.

Тепер не подумайте, що я збираюся робити зопалу якісь дурниці через це все. Не відкидайте мене як містифікатора. Подивіться на своє життя і згадайте себе. Якщо ви не знайдете з півдесятка ситуацій — таких же незрозумілих, таких же нелогічних, таких же суперечливих для врівноваженого середнього вікторіанського розуму, то краще йдіть і лягайте поруч зі своїми предками. Так ось що. На добраніч!

Я ж казав, що Лу була «досить звичайною і навіть не особливо привабливою дівчиною». Не забувайте, що саме такою була перша думка мого «плотського розуму», який, як казав апостол Павло, є «ворожим Господові».

Моїм справжнім першим враженням було приголомшливе психологічне переживання, для опису якого просто не існує відповідних слів.

Та тепер, коли я сидів поруч із нею, дивився, як вона про щось лепече, я зауважив, що мій плотський

розум кардинально змінив свою оцінку. З точки зору аудиторії мюзик-холу, безперечно, вона не була гарненькою дівчиною. Її обличчя мало в собі щось невиразно монгольське. Пласкі щоки, високі вилиці, розкосі очі; широкий короткий і живий ніс; довга, тонка, хвиляста лінія уст, схожа на божевільний захід сонця. Її очі були крихітні, зелені та мали пікантний ельфійський вираз. Волосся було незвичайно безколірним; його було дуже багато, тому вона намотала навколо голови довгі коси, що нагадувало мені обмотку динамо-машини. Це справляло дуже дивний ефект — мішанина дикого монгольського типу з диким скандинавським. Її дивовижне волосся заворожило мене. Це був такий делікатний солом'яний відтінок, такий тонкий — навіть не знаю, як вам про це сказати, щоб украй не сп'яніти від самої думки про нього.

Дивно, як вона тут опинилася. Відразу видно, що вона не належить до цього кола. Навіть найменші її жести випромінювали сяючий, витончений, майже аристократичний ореол. Вона не вдавала з себе палкого прихильника мистецтва. Так сталося, що ці люди подобалися їй, точно так само як тубільці Тонга цікавлять стару служницю методистської церкви, і тому вона проводить з ними час. Її мати не заперечувала. Мабуть, якщо брати до уваги сьгоднішні реалії, то думка матері й не мала значення.

Не подумайте, що хоч хтось із нас, окрім старого Оуена, був п'яний. Цього вечора я випив усього лише келих білого вина. Лу не пригубила й краплі. Вона не переставала щебетати, весело і від щирого серця, мов невинне дитя, яким вона й була. Гадаю, за звиклих обставин я мав би випити набагато більше,

ніж випив. Та й з'їв я теж небагато. Звичайно, тепер я знаю, що це було — явище, висміяне безліч разів, — любов з першого погляду.

Раптом нас перебили. Високий чоловік через стіл тиснув руку Оуенові. Замість звичних привітань він дуже низьким і виразним голосом, який бринів, наче якась загадкова пристрасть, сказав:

— Чини, як волієш, нехай таким буде весь закон.

У групі почався тривожний рух. Німкенья, зокрема, помітно занепокоїлася, здається, тільки через саму присутність цього чоловіка.

Я підвів очі. Зміна погоди була мені дуже добре зрозуміла. Оуен саме казав:

— Усе в порядку, все в порядку, саме це я і роблю. Приходьте і подивіться на мою нову групу. Я зроблю вам новий ескіз — у той же час, того ж дня, як домовлялися. Усе в порядку.

Хтось представив новоприбулого царя Лама і прошепотів наші імена.

— Сідайте сюди, — сказав Оуен, — вам потрібно випити. Я вас дуже добре знаю; ми вже багато, багато років знайомі, і я розумію, що ви сьогодні добре попрацювали і заслуговуєте випити. Сідайте сюди, а я покличу офіціанта.

Я подивився на Лама, який після того, як привітався, не промовив жодного слова. В його погляді було щось жахливе; він не фокусувався на передньому плані. Я був лише нікчемним фрагментом безкрайнього ландшафту перед його очима, що дивилися паралельно, у безмежність. Для нього нічого не мало значення. Я зненавидів цю тварюку!

В цю хвилину якраз підійшов офіціант.

— Пробачте, сер, — сказав він Оуенові, який хотів замовити бренд «65».

Виявилося, що зараз восьма година сорок три хвилини тринадцять і три п'ятих секунди по обіді. Я не знаю, що каже із цього приводу закон. Ніхто в Англії не знає законів — навіть ті недоумки, що їх пишуть. Ми не живемо за законами і не користуємося свободами, які заповідали нам наші батьки; ми живемо у фантастичній і заплутаній системі поліцейської адміністрації. Ця система така ж згубна, як і все решта, навіть в Америці.

— Не потрібно вибачатися, — сказав Лам кельнерові крижаним відчуженим тоном. — Це і є свобода, за яку ми боролися.

Я повністю був на боці того, хто це сказав. Я не хотів пити увесь вечір, але тепер, коли мені сказали, що я не можу випити, я хотів рознести їхній чортівний погріб, битися зі столичною поліцією, піднятися на літаку в небо і скинути кілька бомб на стару дурнувату Палату громад. І все ж я жодним чином не був заодно із цим чоловіком. Презирство його тону дратувало мене. Це було якось не по-людськи; і викликало у мене вороже ставлення до нього.

Він звернувся до Оуена.

— Краще зайдіть до мене, до моєї студії, — повільно промовив він, розтягуючи слова, — я маю кулемет, наведений на Скотланд-Ярд.

Оуен запопадливо підвівся.

— Буду радий бачити усіх присутніх, — продовжував Лам. — Мені доведеться жалкувати аж до самої смерті, якщо через мене зіпсується вечірка і розійдеться таке чудове товариство.

Запрошення прозвучало як образа. Я почервонів по самі вуха і ледве спромігся опанувати себе, щоб формально відмовитися від пропозиції.

Насправді уся компанія зреагувала дуже цікаво. Німецький єврей одразу скочив на ноги — більше ніхто не поворушився. Лють закипала у моєму серці. Я одразу зрозумів, що відбулося. Втручання Лама автоматично поділило компанію на велетнів і карликів; і я був одним з тих карликів.

Німкеня, місіс Вебстер, під час вечері не промовила майже ні слова. Але тільки-но троє чоловіків повернулися до нас спинами, вона їдко та роздратовано зауважила:

— Не думаю, що нам потрібен пан цар Лам, щоб випити. Давайте прогуляємося, наприклад, до «Пса, що курить».

Усі жваво погодились. Здавалося, ця пропозиція зняла невисловлену напругу.

Ми опинилися в таксі, яким і досі з якоїсь незрозумілої причини дозволяють сновигати вулицями Лондона. Поки не заборонено їсти, дихати і тинятися, ми ніколи не станемо справжніми праведниками!

Розділ 2

ЧЕРЕЗ КРАЙ!

Не минуло й чверті години, як ми дісталися «Пса»; та час спливав тугувато. Схожа на білого хробака дама прибрала мене до рук. Її близька присутність змушувала почуватися наче небіжчик. Це вже було занадто.

Але, мабуть, оце жахливе випробування сприяло виникненню в моїй голові усвідомлення справжньої природи моїх почуттів до Лу.

Безславно зниклий у наш час, «Пес, що курить» був тоді нічним клубом, інтер'єр якого оформляв один жахливий маленький негідник, який проводив життя, пропихуючи себе у мистецтво й літературу. Танцювальна зала виглядала сміховинною, позбавленою смаку, поганою і безглуздою імітацією Клімта.

Чорт забирай, можливо, я не найкращий льотчик, але я людина свіжого повітря. Терпіти не можу оцих майже-художників з їхніми хвастощами, шахрайством та ставанням у позу. Ненавиджу, коли люди вдають із себе невідомо кого.

За неповних п'ять хвилин мене охопив стан оскаженілої дратівливості. Місіс Вебстер та Лу так і не з'явилися. Десять хвилин — двадцять — я впав у сліпий гнів, добряче напився бридкого пійла, яким просмердівся увесь цей заклад, і кинувся танцювати з якоюсь незнайомою жінкою.

Данська сирена з різким пронизливим голосом (власниця закладу) викрикувала образи в бік одно-

го зі своїх професійних музикантів — мабуть, якась довга, дурна і бридезна історія сексуальних ревностів. Звук музики просто глушив. Тонка грань мого чуття була притуплена. І тут, наче у страшному кошмарі, крізь дим і сморід клубу я побачив злу усмішку місіс Вебстер.

Хоча й невисокого зросту, вона, здавалося, заповнила увесь дверний прохід. Її поява привернула увагу так, коли несподівано бачиш змію, що повзе до тебе. Вона одразу мене помітила й радісно побігла назустріч, мало не на руки; щось прошепотіла мені у вухо: я нічого не почув.

Раптом увесь клуб, так би мовити, онімів. Крізь двері заходила Лу. На плечах у неї було манто глибокого, густого пурпурового кольору з золотом по краях — убрання імператриці, чи (можна навіть сказати?) жриці.

Увесь заклад завмер і дивився на неї. А я ще думав, що вона не була привабливою!

Вона не йшла по землі. «*Vera incessu patuit dea*»¹, — як нас учили в школі. Йдучи, вона наспівувала цю дивовижну літанію капітана Джона Фуллера: «О Ти! Золотий снопе бажань, що перев'язаний прекрасним маковим жмутом! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!»

Вона співала на повний голос, що мав дещо чоловічі нотки. Її краса була такою сяючою, ніби мій розум освітили проблиски жевріючого світанку після довгого нічного польоту.

«Попереду стиха, поволі сонце встає. Повзе помаленьку, та на захід, дивись! Землю освітило!»

Ніби у відповідь на мою думку, її голос пролунав знову:

¹ Справжню богиню видає хода (лат.).

— О Ти! Золоте вино сонця, що пролите на темні груди ночі! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Перша частина співу була схожа на грегоріанський хорал, де слова перегукуються з розкотистими варіаціями ритму. Але приспів завжди закінчувався однаково.

Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

І-А-О передає вимову останнього слова. Кожен голосний звук тягнувся максимально довго. Здавалося, ніби кожного разу, співаючи черговий куплет, вона намагається витиснути останній кубічний міліметр повітря зі своїх легень.

— О Ти! Кривавий урожаю життя, налитий у склянку могили! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Лу підійшла до столика з брудною, пошитою з клаптиків різної форми скатертиною, за яким ми сиділи. Вона подивилася мені прямо в очі, хоча, впевнений що вона мене не бачила.

— О Ти! Червона кобро бажання, розпутана дівочими руками! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Вона відійшла від нас, наче увінчана сонцем, пурпурова грозова хмара, вирвана з грудей ранку якоюсь невидимою блискавкою.

— О Ти! Пекучий мечу пристрасті, затуплений ковадлом плоті! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Клубом пронеслася хвиля мало не божевільного захоплення. Ніби зенітні кулемети почали стріляти по літаках. Оркестр загравав як навіжений.

Танці перейшли у бурхливий, захеканий шал.

Лу знову підійшла до нашого столика. Нас трьох було цілковито відокремлено від світу. Навколо забринів пронизливий сміх божевільного натовпу. Здалося, що Лу слухає. Вона затягнула знову.

— О Ти! Безрозсудний вихоре сміху, заплутаний у дикі кучері безумства! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

З нудотною ясністю я зрозумів, що місіс Вебстер насилає мені у вуха детальну оцінку репутації та кар'єри царя Лама.

— Не знаю, як він узагалі посмів з'явитися в Англії, — сказала вона. — Він живе у місті, що називається Телепил, де б воно не було. Незважаючи на свою зовнішність, йому вже більше ста років. Куди б він не йшов, що б він не робив, кожен його крок забруднений кров'ю. Він — саме зло, найнебезпечніша людина у Лондоні. Він вампір й існує за рахунок того, що відбирає життя в інших людей.

Визнаю, у мене була відверта відраза до цієї особи. Але такий жорсткий, гострий і прилюдний осуд чоловіка, який, очевидно, був близьким другом двох величних світових художників, не додавав плям до його репутації. Чесно кажучи, місіс Вебстер мене не дуже вражала, як авторитетний критик поведінки інших людей.

— О Ти! Драконе — королю повітря, сп'янілий від крові заходів сонця! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Раптом мене пройняв дикий напад ревності. Це був оскаженілий демонічний порив. З тієї чи іншої

причини я пов'язав цей куплет загадкової пісні Лу з особистістю царя Лама.

Гретель Вебстер це зрозуміла й почала нашіптувати нову порцію отрути.

— О так, пан Безіл цар Лам полюбляє дівчат. Він зачаровує їх за допомогою тисячі різних хитрощів. Лу страшенно в нього закохана.

Знову ця жінка зробила помилку. Я сильно обурився подібними натяками у бік Лу. Навіть не згадаю, що я відповів. Пам'ятаю тільки, що обстоював думку, що Лу не виглядає вже аж такою нещасною і змарнілою від душевних ран.

Місіс Вебстер посміхнулася мені своєю найхитрішою посмішкою.

— Повністю згодна, — сказала вона улесливо, — цього вечора Лу — найвродливіша жінка у Лондоні.

— О Ти! Солодкі пахощі квітів, розлиті в блакитних полях повітря! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Дівчина перебувала у якомусь надприродному стані. Здавалося, ніби вона містила в собі дві довершені у своїх можливостях особистості — божественну і людську. Вона була цілком свідомо усього того, що відбувалося навколо, та мала повний контроль над собою і оточенням; водночас вона загубилася у якійсь формі неземного екстазу, який, хоча й не був мені до кінця зрозумілим, усе ж нагадав певні дивні й фрагментарні переживання, які були у мене під час польотів.

Гадаю, усі читали *«Психологію польотів»* Ленса Сівекінга. З вашого дозволу лише нагадаю, що він каже:

«Усім, хто літає, добре знайоме оце дуже незрозуміле й ледь вловиме перетворення, яке польоти

роблять з людиною. Правда, зовсім мало хто точно знає, що це. Навряд чи хто-небудь може описати те, що він при цьому відчуває. І, мабуть, жодна людина не визнає існування цього відчуття, навіть якби могла... Ти усвідомлюєш без будь-яких словесних конструкцій, як це бути собою; усвідомлюєш, що кожен з нас є повністю відокремленою особистістю і ніколи не зможе залізти комусь іншому в потаємну душевну схованку, яка і є фундаментом життя кожної особистості».

Ти відчуваєш себе поза будь-якими стосунками з речами, навіть найбільш важливими. І в той же час ти розумієш, що все, що ти коли-небудь усвідомлював, є лише картинкою, створеною твоїм власним розумом. Всесвіт — це дзеркало душі.

У цьому стані ти розумієш будь-яке безглуздя.

— О Ти! Незламний вінцю Небуття, що обертається навколо руйнування Світів! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Я аж позеленів від гніву. Мені не бракувало розуміння, щоб знати, що відчуває Лу при виверженні цих пристрасних і безглузвих слів з її вулканічних уст. Натяки, озвучені Іретель, знову просочилися у мою голову.

«Цей огидний алкоголь доводить людей до звіроподібного стану. Чому Лу така суперова? Вона втягнула у ніздрі чистий небесний сніг».

— О Ти! Білосніжна чаше Любові, наповнена червоною хіттю людини! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

В мене аж мурашки по спині побігли від її співу; а тоді щось, важко сказати що, примусило мене

обернутися й подивитися на Гретель Вебстер. Вона сиділа праворуч від мене; її ліва рука була під столом, і вона уважно дивилася на неї. Я прослідкував за її поглядом.

У маленькому чотирикутнику, який формували вени на руці, з вершиною між великим і вказівним пальцями, була невеличка купка блискучого порошку. Ніщо раніше так не привертало мою увагу. Чиста, сяюча, безмежна краса речовини! Звичайно, я бачив таке раніше у лікарні, досить часто; але це була зовсім інша річ. Воно виділялося на своєму тлі, як діамант у досконалій оправі. Воно виглядало як живе й інтенсивно іскрилося. Воно не було схоже ні на що в природі, хіба на ці видуті вітром пір'їнки кристалів, що виблискують з розколини льодовика.

Те, що відбувалося далі, закарбувалося у моїй пам'яті, наче якась майстерна маніпуляція фокусника. Не знаю, за допомогою якого жесту їй вдалося примусити мене це зробити. Але її рука повільно піднялася майже до рівня столу, а моє розпалене, розчервоніле, зле та нетерпляче лице нахилилося до неї. Здається, це був чистий інстинкт, та тепер я майже не сумніваюся, що все ж таки то був наказ, хоча й без промовлених уголос слів. Я потягнув невеличку купку порошку крізь ніздрі одним затяжним вдиханням. Відчуття було таке, ніби ти задихаєшся у вугільній шахті, але в останню мить тебе визволяють на світ, і ти вперше наповнюєш свої легені киснем.

Не знаю, наскільки поширені подібні переживання. Та, підозрюю, що моя медична підготовка, прочитані книжки, почуті історії і вплив усіх цих диявольських статей у газетах щось та й зробили.

З іншого боку, потрібно, мабуть, добре зважати на таких експертів, як Гретель Вебстер. Без сумніву,

вона вартувала тих грошей, що їй платили фріци; і, без сумніву, вона висмикнула мене для своєї «Die Rache». Адже я збив кількох дуже відомих пілотів.

Але тоді жодна з цих думок не приходила мені в голову. Не думаю, що я достатньо переконливо описав душевний стан, до якого я зменшився завдяки появі Лу. Вона була такою недосяжною — геть за межею моїх мрій.

Не беручи до уваги вплив алкоголю, це стало джерелом нестерпної депресії. У моїй свідомості з'явилося щось звіряче, щось від загнаного у кут пацюка.

— О Ти! Королево вампірів Плоті, що, як змія, обвила горло людини! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Цікаво, це вона про Гретель чи про себе? Її врода душила мене, стискала та виривала моє горло. Я просто божеволів від тупої, грубої хтивості. Я зненавидів її. Але тільки-но я підвів голову, тільки-но раптове, миттєве божевілля кокаїну пронеслося з ніздрів у мозок — це вже поезія, але нічого не можу вдіяти — поїхали! — уся моя депресія вивітрилася з голови, наче сонечко, що визирнуло із-за хмарки.

Я почув, ніби крізь сон, м'який, глибокий голос Лу:

— О Ти! Шалений вире пристрасті, всмоктаний устами сонця! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!»

Усе змінилося — я розумів, про що вона співає, я був частинкою цього. На одну коротку мить я зрозумів причину своєї недавньої депресії. Це було моє відчуття власної неповноцінності перед нею! Тепер я був її партнером, чоловіком і повелителем!

Я підвівся, щоб обхопити її стан, та вона вихором промчала по підлозі клубу, наче осінній листок перед бурею. Я зловив швидкий погляд очей Іретель Вебстер. Я побачив у них тріумфальний блиск злого помислу; і на мить вона, Лу, кокаїн і я сплелися у складну, заплутану мішанину руйнівної затії.

Та моє фізичне тіло вже піднімалося догори. Це була стара добра дика веселість, що наповнює тебе, коли ясного погожого ранку починаєш відриватися від землі й злітаєш у небо. Якимсь незрозумілим чином я опинився посередині танцювальної зали, та ніг під собою не чув від захоплення. Лу обернулася. Яскраво-червоний обрис її уст, точно як захід сонця, який я спостерігав над Бельгією, над звивистою береговою лінією, над слабкою блакитною містичною кривою моря і неба; з думкою в голові, що б'ється в унісон з моїм схвильованим ритмом серця. Цього разу ми цілили в арсенал зброї і не схибили. Я сам був цим складом боеприпасів і вибухнув. Я був убивцею і убитим! І тоді я побачив Лу, що пливе по небу на зустріч зі мною.

— О Ти! Вершнику — провіснику Сонця, що пришпорює закривавлені боки вітру! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Ми впали в обійми одне одного з неминучістю гравітації. Нас було тільки двоє у цілому Всесвіті — вона і я. Єдина сила, що існувала у Всесвіті, — це сила тяжіння між нами. Вона з'єднала та закрутила нас у вихор.

Ми кружляли по всій танцювальній залі; але, звичайно, це не була танцювальна зала, не було ніякого клубу, не було взагалі нічого, окрім божевільного відчуття, що ти є усім і приймаєш це все. Ти

був вічним вихором Всесвіту. Втомитися від цього було неможливо: твоєї енергії було рівно стільки, скільки потрібно.

— О Ти! Танцівнице, що золотими перстами розплітає зоряне волосся ночі! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Тендітне гнучке тіло Лу лежало на моїй руці. Це звучить безглуздо, але вона була невагомою, наче тоненький плащик. Її голова відкинута назад, намотані пасма волосся розпустилися.

Раптом оркестр зупинився. На якусь мить я пережив просто непередавану агонію. Це було схоже на повне винищення. Мене охопила страшенна відраза до усього оточення. Немов у шаленому поспіху зробити щось життєво важливе, перш ніж ти помреш, я прошепотів кілька слів про те, що «я не можу більше перебувати в цьому жахливому місці ані секунди»:

— Нам потрібне свіже повітря.

Вона не відповіла ні «так», ні «ні». Здавалося, звертаючись до неї, я лише марно витрачав слова.

— О Ти! Солодкий співе ріки Любові, що виводить трелі крізь дрібні камінці ущелини Життя! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Її голос перейшов на слабке прозоре шепотіння. Ми опинилися на вулиці. Охоронець клубу зупинив таксі. І нарешті я обірвав її пісню. Мої уста прилинули до її уст. Ми їхали колісницею Сонця на арені Всесвіту. Ми не знали, куди їдемо, і нам було байдуже. Ми зовсім втратили почуття часу. Ціла низка різних відчуттів змінювали одне одного; але ти не мав над ними контролю. Це було так, ніби твій біологічний годинник раптово здурів.

У мене не було мірила часу, але, суб'єктивно кажучи, його мало минути доволі багато, перш ніж наші уста роз'єдналися, оскільки коли це сталося, я побачив, що ми дуже далеко від клубу.

Вперше вона заговорила до мене. В її голосі бриніла темна, бездонна глибина буття. Вона пройняла кожну клітинку мого тіла. І ось що це були за слова:

— Твій поцілунок гіркий від кокаїну.

Для того, хто немає відповідного досвіду, передати значення того, що вона сказала просто неможливо.

Це був киплячий котел злоби, що раптово википів через край. Її голос бринів, переповнений якоюсь пекельною радістю. Він викликав у мені шал чоловічої енергії. Як озвірілий, я схопив її руками ще сильніше. В очах потемніло. Я більше нічого не сприймав. Важко навіть сказати, що я відчував. Я був самим Відчуттям! Я був можливостями Відчуття, реалізованими до найвищої межі. І все ж водночас моє тіло автоматично продовжувало займатися своїми власними справами.

Вона тікала від мене. Її обличчя ухилялося від мого.

— О Ти! Сп'янілий від грози подиху вітрів, що задихається в надрах гір! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Її душа виплакувала свою пісню з дивною інтенсивністю. Вмить я зрозумів, що це був шлях опору. Вона намагалася переконати себе, що вона — космічна сила, що вона — зовсім не жінка, що чоловік для неї немає жодного значення. Вона відчайдушно боролася зі мною, вислизаючи, як змія, з моїх обійм. Звичайно, це все було в таксі — але тоді я про це не знав і навіть зараз не дуже у цьому впевнений.

— Боже! — розлючено сказав я собі: — Якби я хотів знову понюхати цього Снігу. Я б показав їй!

У цю мить вона відштовхнула мене, наче пір'їнку. Раптом мені стало вже не так добре. Досить непередбачувано я дуже знесилився і, не без здивування, зауважив, що витрушую невеличку купку кокаїну з десятиграмової пляшечки, що була під рукою, у кишені моїх штанів, і вдихаю її у ніздрі з жадібною насолодою.

Навіть не питайте мене, як вона туди потрапила. Підозрюю, це якось зробила Іретель Вебстер. Моя порожня пам'ять не мала на це відповіді. Це одна з тих цікавих речей, що робить кокаїн. Ніколи не знаєш, який сюрприз він тобі приготував.

Мені згадався один американський професор, який хвалився своєю першокласною пам'яттю, яка, правда, мала один-однісінький недолік — вона була ненадійною.

Також не можу вам сказати, чи це свіжа порція наркотику збільшила мої сили, чи Лу просто втомилася дражнити мене, але вже за власним бажанням вона звинулася у мої обійми, її руки й уста сильно притупилися до мого серця. І знову скажу трішки поетично — так воно сприймається — ритм виникає природно — усе одна велика гармонія. Сфальшувати тут неможливо. Голос Лу, здається, долинав з величезної віддалі, глибоким, низьким, понурим співом:

— О Ти! Тихий стогоне зомлілих дів, що заворожені риданнями Любові! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Це сталося — наші двигуни вперше почали працювати разом! Усі несправності щезли. Не залишилось нічого, крім потужного ритму двох моторів, що набирають обертів.

Знаєте, як це, коли ти летиш у літаку — і попереду бачиш лише цятку. Ти не можеш розрізнити, чи це наближається твій братчик Фріц, щоб розстріляти тебе, чи один зі своїх, чи літак союзників. Але ти можеш відрізнити ворога від бойового побратима за стукотом двигуна. Тож ти починаєш сприймати певний ритм як дружній — інший як ворожий.

Так-от, Лу і я летіли разом поза межами вічності, крилом до крила; її низький монотонний гул в унісон з моїм нестримним гуркотом.

Подібні речі стаються поза межами часу і простору. Зовсім неправильно було б сказати, що те, що сталося в таксі, насправді мало якийсь початок або кінець. Сталося так, що нашу увагу від одвічної істини, від цього освячення союзу наших душ, відвернув водій, який зупинив таксі й відчинив двері.

— Ось ми і приїхали, сер, — сказав він із глумливою усмішкою.

Сер Пітер Пендрагон і Лу Лейлгем повернулися до реальності. Пристойність перш за все!

Завдяки потрясінню пригода глибоко в'їлася в мою пам'ять. Я дуже чітко пам'ятаю, як розплатився з водієм, а далі наче корова язиком злизала. Як ми опинилися там, де ми опинилися? Хто дав чоловікові цю адресу і де ми взагалі?

Можу лише зробити припущення, що свідомо чи несвідомо це зробила Лу, оскільки вона, зовсім не ніяковіючи, дзвонила в якісь двері. Нам одразу відчинили. Темно-червоне світло просто лавиною вилилося на мене з просторої студії.

У повітря злетів чистий і високий голос Лу:

— О Ти! Багряний драконе полум'я, обплутаний, мов муха павутиною! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Почуття відрази пройняло мене, як бискавка. У дверях, в обіймах Лу, стояла висока чорна зловісна постать царя Лама.

— Я знала, що ви не будете проти, якщо ми заскочимо, незважаючи на пізній час, — якраз казала вона.

Куди простіше було просто мовчки погодитися і, можливо, додати якусь загальноприйнятну фразу. Та замість цього він промовив наче з папського престолу:

«Четверо воріт ведуть в один палац; підлога палацу з чистого срібла і золота; там лазурит і яшма; та усі вишукані аромати; жасмин, троянда та символи смерті. Нехай заходить по черзі або відразу в усі четверо воріт; нехай ступає на підлогу палацу».

Я був украй розлючений. Для чого завжди поводитися, як нахаба чи клоун? Та мені нічого не залишалося, окрім як прийняти ситуацію і чемно увійти.

Він офіційно потис мені руку, хоча й сильніше, ніж це прийнято в Англії між добре вихованими незнайомцями. І при цьому він дивився мені просто в очі. Його жахливий непроникний погляд буквально пропалив наскрізну діру в моїй голові. Втім, слова зовсім не відповідали його діям.

— Як там казав поет? — зарозуміло сказав він. — *Веселого роду — любить кокс, як воду*, — чи щось таке, сер Пітер?

Як у біса він дізнався, що я вживав?

— Той, хто забагато знає, далеко не знайде, — роздратовано сказав хтось у моїй голові. Але ще хтось відразу непомітно йому відповів:

— Це пояснює стару істину — мучеників світ завжди робить з першовідкривачів.

Мені стало правду кажучи, трохи соромно, але Лам заспокоїв мене. Він указав рукою в бік величезного крісла з перською оббивкою. Дав мені цигарку і припалив її. Потім налив у здоровенний гнутий келих Бенедиктину і поставив його на невеличкий столик біля мене. Ця невимущена гостинність мені однаково не подобалася, як і все решта. Було таке незручне відчуття, ніби я — маріонетка в його руках.

Крім нас, у кімнаті була ще одна особа. На вкритій леопардовими шкурами канапі лежала одна з найдивніших жінок, що я коли-небудь бачив. На ній була біла вечірня сукня з блідо-жовтими трояндами, і такі ж квіти були у її волосі. Вона була мулаткою з Північної Африки.

— Міс Фатма Галладж, — сказав Лам.

Я підвівся і вклонився. Та дівчина навіть не зауважила цього. Здавалося, що земні справи для неї канули у цілковите забуття. Її шкіра була такого глибокого, насиченого, темно-синього, як нічне небо, кольору, який тільки дуже грубе око може сприймати за чорний. У неї було широке чуттєве обличчя, густі темні брови.

Немає інтелекту більш аристократичного за єгипетський, особливо якщо він належить до рідкісного правдивого роду.

— Не ображайтесь, — сказав Лам м'яким голосом, — ця велична зневага спрямована на усіх нас.

Лу сиділа на ручці канапи; її білі, з відтінком слонової кісті, довгі скручені пальці обмацували волосся темношкірої дівчини. Так чи інакше я почувався огидно: я був зніяковілий і збентежений. Уперше в житті я не знав, як поводитися далі.

І тут у моїй голові з'явилася думка: це просто перевтома — і не слід вельми турбуватися через це.

Ніби відповідаючи на мою думку, Лу витягла з кишені маленьку кришталеву пляшечку з позолоченою кришечкою, відкрутила її і витрясла з неї трішки кокаїну на зворотний бік долоні, а потім з викликом подивилася у мій бік.

І відразу студія наповнилася відлунням її співу:

— О Ти! Оголена незайманко любові, захоплена у сіті диких троянд! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

— Саме так, — радісно погодився цар Лам. — Ви ж мені пробачите, якщо я запитаю, чи добре ви знайомі з впливом, який робить кокаїн на людину.

Лу сердито подивилася на нього. А я вирішив бути з ним відвертим: обережно насипав чималу дозу на зворотний бік долоні і вдихнув усе одразу. Не встиг я завершити подих, як кокаїн уже подіяв. Я відчув себе повелителем над ким завгодно.

— Що ж, насправді, — презирливо сказав я, — сьогодні я вперше спробував його, і він рубає, як має бути.

Лам загадково посміхнувся:

— О, так, як там казав старий поет? Мілтон, здається?

«Демона посмішку встроми у мій мозок,
Змочи мою пристрасть у кокаїн і коньяк».

— Що за дурниці! — вигукнула Лу. — У часи Мілтона кокаїн ще не винайшли.

— То це Мілтон винуватий? — різко відповів цар Лам. Невідповідність і безладність його думки якось збивали з пантелику.

Він одвернувся від неї і подивився мені прямо в очі.

— Рубає, як має бути, сер Пітер, — сказав він, — що ж, так воно і є. Я теж, мабуть, прийму дозу, щоб не було ніяких непорозумінь.

Дія не розійшлася зі словами.

Мушу визнати, що цей чоловік почав мене інтригувати. Що за гру він затіяв?

— Я чув, що ви один з наших найкращих пілотів, сер Пітер, — продовжував він.

— Та літаю трохи, час від часу, — визнав я.

— Ну, аероплан — непоганий засіб для подорожей, але якщо ви не фахівець, є велика ймовірність завершити цю подорож досить невдало.

— Дуже вам дякую, — сказав я, вражений його тоном. — Але так сталося, що я вивчав ще й медицину.

— О, тоді все в порядку. Звичайно.

Він погодився з ввічливістю, яка чомусь зачепила мою самооцінку сильніше, ніж якби він відкрито піддав сумніву мою компетенцію.

— У такому разі, — вів далі він, — сподіваюся викликати у вас професійний інтерес у справі, яка, думаю, ви погодитесь, дещо наближена до нерозважливості. Моя маленька подруга приїхала сьогодні, чи скоріше це вже було вчора, заліплена морфієм під зав'язку. Результат її не влаштував, тож вона проковтнула на додаток ще й велику дозу Anhalonium Lewinii, не думаючи про фармацевтичну несумісність одного з другим. Мабуть, для того, щоб якось згаяти час, вона випила цілу пляшку Іран Марнье Кордон Руж; і тепер, почувавшись трішки нездоровою, з якоїсь причини, яку було б дуже зухвало так просто розгадати, вона приводить у порядок свої справи, час від часу прикладаючись до цього вашого, що «рубає, як має бути».

Він одвернувся від мене й зосереджено подивився на дівчину. Мій погляд скерувався у тому ж напрямку. Я побачив, що її темно-синя шкіра жакливо зблідла, втратила свій здоровий відтінок і скоріше нагадувала сире м'ясо, що почало псуватися.

Я скочив на ноги, інстинктивно відчуючи, що дівчина на межі повного знесилення. Власник студії нахилився над нею. Він подивився на мене через плече краєм ока.

— Типовий випадок нерозважливості, — зауважив він з гіркою іронією.

Наступні чверть години він боровся за життя дівчини. Цар Лам був дуже кваліфікованим лікарем, незважаючи на те, що формально ніколи не вивчав медицину.

Але я не був у курсі того, що відбувається. Кокаїн співав у моїх жилах. Я ні про що не турбувався. Із якимсь запалом в очах Лу підійшла і кинулася мені на коліна. Вона піднесла келих Бенедиктину до моїх уст, захоплено співаючи:

— О Ти! Келиху шампанського, наповнений світлом, що піниться кров'ю з самого серця зірок! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Ми впали у стан повної нестями. Лам перервав нас.

— Не подумайте, що я негостинний, — сказав він. — Їй стало краще, але я мушу відвезти її додому. Почувайтесь як удома, поки мене не буде, або давайте я підкину вас, куди вам би хотілося.

Знову нас перервали. Пролунав дзвінок. Лам скочив до дверей. На сходах стояв високий старший чоловік.

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон, — сказав Лам.

— Любов — це закон, люби за своєю волею, — відповів інший. Це було схоже на пароль і відповідь на нього.

— У мене є розмова до тебе, десь на годинку.

— Звичайно, я до твоїх послуг, — відповів господар приміщення.

— Лише одна річ... — і обірвав.

Мій мозок був надзвичайно чистим. Упевненість у собі була безмежною. Я відчув натхнення. Я бачив вихід.

Маленький диявол засміявся у моєму серці: «Яка чудова нагода побути наодинці з Лу!»

— Послухайте, пане Лам, — дуже швидко промовив я, — я вмю керувати автомобілем, яким загодно. Дозвольте відвезти міс Галладж додому.

Арабська дівчина позаду мене вже стояла на ногах.

— Так, так, — сказала вона млявим, та все ж збудженим голосом. — Це було б чудово. Страшенно дякую.

Це були перші слова, які вона промовила цього вечора.

— Так, так, — вступила Лу. — Я хочу проїхатися у світлі місяця.

Наша невеличка компанія тиснулася у дверному проході. З одного боку темно-червоні потоки електричного світла, з іншого — бездоганна розкіш нашої супутниці.

— О Ти! Ніжний проліску місячного сяйва, загублений у садах зірок! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Далі події розвивалися з яскравою швидкістю, як уві сні. Ми були в гаражі — виїхали — їдемо вулицями — у готелі єгипетської дівчини — а потім...

Розділ 3

ФАЕТОН

Лу горнулася до мене, поки я тримався за кермо. Говорити не хотілося. Тремкий потік нашої пристрасті забрав нас із головою. Я забув, що ми в машині і що це машина Лама. Ми їхали як диявол у Нікуди. Тут мені в голову прийшла божевільна думка. Її підкинула моя «підсвідомість», невіддільне «я» мого ества. Далі знайомий об'єкт на дорозі нагадав мені, що я їду зовсім не в бік студії. Якось внутрішня сила, про яку я і не здогадувався, примусила мене подивитися у напрямку Кента. Я розтлумачував собі себе і вже знав, що буду робити. Ми прямували до Барлі Грандж, а потім, ех — божевільна повітряна прогулянка до Парижа під місячним сяйвом!

Ця ідея викристалізувалася в моїй голові зовсім без мого втручання. У певному сенсі це було схоже на розв'язання рівняння з наступними вихідними умовами: по-перше, дещо божевільне ототожнення Лу з усіма її романтичними ідеями місячного сяйва; далі моя фізична схильність як пілота, і по-третє, традиційний зв'язок Парижа з екстравагантними розвагами й буянням любові.

Я дуже добре усвідомлював тоді, що моє моральне та психічне чуття полетіли на якийсь час за борт. Та моє ставлення до цього було просте: «Прощай, Йона!»

Уперше в житті я був повністю собою, звільнений від усіх обмежень тіла, інтелекту та виховання,

які зазвичай тримають нас у тому, що називають рамками здорового глузду.

Пригадую, я, здається, запитував себе, чи не збожеволів, і відповідав собі: «Звичайно ж збожеволів, адже здоровий глузд — це компроміс. Саме здоровий глузд не дає тобі рухатись уперед».

Було б досить тупо намагатися описати дорогу до Барлі Грандж. Вона тривала заледве півсекунди. Вона тривала незліченні віки.

Усі можливі особисті сумніви були розвіяні незаперечними фактами. Ніколи у своєму житті я не кермував машиною краще, ніж тоді. Я вивів гідроплан з такою ж легкістю, як з портсигара дістають цигарку. Літак, немов орел, злетів у небо. Гудінню двигуна вишуканим відлунням підспівував м'який і спокійний голос Лу:

— О Ти! Тремтячі груди ночі, що мерехтять місячним розарієм! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Ми летіли у ранкову зорю. Я стрімко набрав висоту понад три тисячі. Я чув биття свого серця. Воно зливалося зі стуком моторів.

Я наповнив легені чистісіньким, незабрудненим повітрям. Це був той же кокаїн — тільки з інтервалом в октаву; та ж піднесена, дивовижна сила — тільки виражена в інших термінах.

Дивовижно мелодійні слова Сівекінга проростали в моїй голові. Я захоплено повторював їх. Це — ритм британських двигунів.

«Повні легені! Глибокі ковтки! Глибокі, глибокі ковтки думок!»

Швидкість вивітрила усі мої тілесні відчуття. Кокаїн і вітер повністю їх заглушив. Я позбувся тіла; вічний дух; відокремлене вище створіння.

«Кохана Лу! Кохана Лу! Лу, Лу, бездоганна, кохана Лу!»

Мабуть, я вже горланив цей рефрен на весь голос, та навіть поміж криком було чути її спів у відповідь.

— О Ти! Літня ніжності уст, що горять червоним вогнем пристрасті! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Я вже не витримував ваги повітря, що тисло зверху. Піднімаймось вище, вище і вище! Я збільшив швидкість.

«Шалене безумство! Зухвала відвага! Шалена, шалена, зухвала відвага!»

— О Ти! Нестерпний зойку бурі, що несеться крізь листя лісів! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

І я відчув, як нас забрав і поніс страшенний шквал. Земля зникла з-під нас, як камінь, що летить у сліпу порожнечу. Ми звільнилися, назавжди скинули пута народження!

«Лети швидше! Лети швидше! Лети, лети, швидше, швидше!»

Попереду, високо, у блідій сірості, стояв Юпітер — блискуча сапфірова твердиня.

— О Ти! Яскрава ранкова зоре, що вместила поміж грудей Ночі! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Я горланив у відповідь.

«Шукачі зірок! Відкривачі зірок! Зірки-близнюки, мов срібло, блищать!»

Я направляв літак вище, ще вище. Між мною і світанком зависла величезна грозова хмара. Про-

кляття! Як вона посміла! Це не її справа. Я мушу піднятися і розтоптати її.

— О Ти! Пурпурові груди бурі, пошрамовані зубами блискавок! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Слабкі залишки туману обступили з усіх боків. Я збагнув усю радість, що переповнювала Лу у хмарах. Це я був тим, хто помилявся. Прийнятого кокаїну було недостатньо, щоб увібрати увесь цей безмежний екстаз. Її любов піднесла мене на вершину її тріумфальної пристрасті. І навіть туман став мені зрозумілим.

— О Ти! Незібрана роса, що лежить на устах Ранку! Я обожнюю Тебе, Івей! Я обожнюю Тебе, І А О!

Зненацька у цю хвилину заявило про себе моє практичне єство. Я помітив невиразну лінію берега. Я знав берегову лінію як свої п'ять пальців. Виявилось, що ми незначно відхилилися від найкоротшого шляху до Парижа, і довелося взяти трохи південніше.

Під нами вирувало сіре море. Мені здалося (зовсім божевільна думка), що бурхливий танець хвиль — це сміх старезного діда. Раптом якесь інтуїтивне відчуття почало підказувати мені, що щось не гаразд, і за мить я побачив у чому проблема. У мене закінчилося пальне.

У голові відразу спалахнула ненависть до царя Лама. «Типовий випадок нерозважливості!» Та це однаково що назвати мене дурнем прямо в очі. Я уявив собі, що він і є морем, що глузливо регоче піді мною.

Я постійно посміювався зі старого, доброго командира ескадрильї. Не буду славетним льотчиком,

та невже? Я ще покажу йому! І це була цілковита правда. Я був не до порівняння кращим, ніж будь-коли досі. І все ж прогавив один з найочевидніших заходів безпеки.

Раптом я усвідомив, що справи можуть піти вкрай кепсько. Єдине, що можна зробити, це вимкнути двигуни й планувати вниз до протоки. Та деякі технічні моменти проблеми страшенно мене лякали.

От би ще нюхнути! Поки ми величезними широкими спіралями падали в море, я примудрився дістати пляшечку. Звичайно, я миттєво зрозумів, що на такому вітрі неможливо вдихнути порошок через ніс. Я витяг корок і встромив язик у горлечко пляшечки.

Ми все ще були на трьох чи більше тисячах футів над рівнем моря. У мене повно часу для прийняття рішення, подумав я, поки наркотик почав свою дію. Далі я діяв з грандіозним апломбом. Я торкнувся води у сотні ярдів від невеличкого рибальського корабля, який щойно вийшов з Діля.

Зрозуміло, що нас підібрали за лічені хвилини. Літак причепили ззаду і відбуксировували на берег.

Моєю першою думкою було: заправитися і летіти далі, незважаючи на абсурдність нашого становища. Та хлопці на березі одночасно зі співчуттям щиро з нас сміялися. У вечірньому вбранні, мокрі, о четвертій ранку! Як у «Гедді Габлер» — «так не робиться».

Та кокаїн знову мені допоміг. Чого, в біса, я маю зважати на чийсь думку?

— Де можна заправитись? — спитав я у капітана корабля.

Він зловісно посміхнувся:

— Пального тут буде недостатньо.

Я зиркнув на літак. Чоловік мав рацію. Ремонт на кілька тижнів щонайменше.

— Вам краще піти до готелю, сер, і вбрати теплі речі. Подивіться, як тремтить ваша дама.

Це була щира правда. Нічого не вдієш. Ми по волі пішли пляжем догори.

Звичайно ж про сон не було б мови. Ми були свіжі як огірки. Нам лише треба було поїсти чогось гарячого і побільше.

І нам це вдалося.

Здавалося, що ми увійшли у повністю нову фазу. Катастрофа змила з нас усю цю справу з оркестровою ораторією; але, з іншого боку, ми все ще були готові до напруженої практичної діяльності.

Ми з'їли по три сніданки на кожного. При цьому постійно говорили: говорили, здебільшого про всякі специфічні палкі дурниці. Хоча ми добре розуміли, що вся ця історія лише камуфляж. Усе, що нам було потрібно, — це як можна швидше одружитися, запастися кокаїном, поїхати й суперславно розважатися навіки-віків.

Ми послали в місто за необхідним вбранням і пішли шукати священика. Він виявився літнім чоловіком, який багато років прожив далеко від міста. Він не побачив у нас чогось особливо поганого, хіба що молодість та ентузіазм, і йому було дуже шкода, що потрібно три тижні почекати.

Добрий дядько роз'яснив нам вимоги закону.

— Та це дурниця, — одночасно випалили ми. — Поїдемо до Лондона першим же потягом.

Далі особливих пригод не сталося. Ми були повністю анестезовані. Ніщо нас не турбувало. Ми не були проти почекати на платформі чи трястися старим потягом до Лондона.

Усе було частиною плану. Усе було чистою насолодою. Ми постійно перебували у піднесеному стані, все відбувалося у приголомшливому темпі. Швидкість літака стала просто символом, фізичною проекцією нашої духовної величі.

Два наступних дні минули, немов якась дитяча пантоміма. Нас побрав маленький брудний чоловік у маленькій брудній конторі. Ми повернули Ламові його машину. Я не без здивування виявив, що залишив її під відкритим небом на краю озера.

Я залагодив мільйон справ у якійсь розумній метушні. Не минуло й дві доби, як ми спакували речі і вирушили до Парижа.

Я не пам'ятаю жодних подробиць. Усі ці події — наче різні метали, що переплавляються у сплаві, ім'я якому Захват. За весь час ми спали тільки одного разу, добре виспалися і прокинулися свіженькими, навіть без сліду втоми.

Ми завітали до Гретель і дістали від неї кокаїнові припаси. Вона відмовилася брати гроші від її дорогого сера Пітера і була така рада бачити Лу — леді Пендрагон, і чи не були б ми такі люб'язні заїхати до неї після медового місяця?

Цей візит не виходить мені з голови. Здається, я туманно розумію, що якимсь чином ця жінка насправді була головною рушійною силою усієї інтриги.

Вона представила нас своєму чоловікові: огрядний, задишкуватий старший пан з великим животом і бородою, відомий умінням порядно й улесливо говорити правильні речі ні про що. Та я побачив у його погляді певну проникливість, що суперечила його масці показної невинності.

Там був ще один чоловік, щось типу напівспеченого священика-нонконформіста, такий собі Джей-

без Платт, який досить рано усвідомив, що його місія в житті — тинятися і робити добро. Дехто каже, що він досяг неабияких успіхів у справі добра — для себе. У політиці він дотримувався кількох дуже простих правил: бачиш, як щось роблять, — зупини їх; що б хто не робив — усе неправильно; світ — дуже зле місце.

Він дуже активно просував ухвалення закону, який би врятував людей від наркотичного лиха.

Ми посміхалися та співчутливо погоджувалися, час від часу хитро зиркаючи на господиню. Старий дурень, якби він тільки знав, скільки в нас кокаїну, поки ми сидимо й аплодуємо його помпезним і тупим банальностям!

Сідаючи до потяга, ми від душі насміялися над цією веселою пригодою. У перспективі вона не видаватиметься нам уже аж такою комічною; та важко сказати кожного разу, що зачепить твоє почуття гумору. Мабуть, нас розсмішило б усе що завгодно. Ми були на висхідній кривій. Екзальтацію любові супроводжувала кокаїнова екзальтація, а романтика й пригоди утворювали святкову оправу для цих розкішних діамантів.

«Щодня, з якого боку не подивися, мені все краще й краще».

Відома сьогодні формула мсьє Куе — це точне інтелектуальне вираження діаграми кокаїново-медового місяця. Звичайне буденне життя — це аероплан, до того як він злетить. Спочатку серія слабких поштовхів; усе, що ти можеш сказати, що ти більш-менш даєш собі раду. Потім літак починає відриватися від землі. Більше перешкод для польоту немає.

Та все ще залишаються психологічні перешкоди: огорожа, ряд будинків, в'язовий гай чи ще щось. Ти трохи занепокоєний від усвідомлення, що їх треба пройти. Але щойно ти піднімаєшся у безмежну блакить, приходить відчуття душевного піднесення та безмежної свободи.

Наші предки розумілися на цьому відчутті в часи, коли законодавча діяльність ще не зруйнувала свободу в Англії чи, радше, коли законодавчу діяльність ще не передали в руки нікчемних бюрократів.

Приблизно шість місяців тому я купував за кордоном трохи тютюну, туго скручений чорний «перік», найчистіший і найкращий у світі. З часом я втомився його нарізати і відправив його для цього до тютюнової крамниці.

О, дорогенький, ні! Без дозволу митниці це категорично заборонено!

Напевне мені треба було здатися поліції.

Авжеж, коли ти починаєш захоплюватися кокаїном на повну, ти втрачаєш усвідомлення вибоїстого характеру цього старого, кумедного, сплющеного біля полюсів сфероїда. Ти стаєш набагато компетентнішим у ладнанні життєвих справ, тобто у певному сенсі компетентнішим.

Мсьє Куе має цілковиту рацію, так само як і послідовники «Християнської науки» і всі решта, коли кажуть, що половина усіх наших проблем береться від того, що ми віримо в існування цих проблем, тож коли ми забудемо про їхнє існування, вони, як не дивно, перестануть існувати!

Хіба не про це говорить старе прислів'я: «очі не бачать — серце не болить»?

Коли в тебе кокаїново-медовий місяць, ти й правда до певної міри стаєш вищим за інших. Ти береш-

ся за вирішення проблеми з абсолютною впевненістю. Це комбінація, яку французи називають *élan* (бадьорість) і *insouciance* (нерозсудливість).

Завдяки цьому духові утворилася Британська імперія. Наші хлопці дійшли до Індії та всіляких інших земель, та переплюнули всіх тільки тому, що просто не мали уявлення про труднощі на своєму шляху, щоб їх помічати. Їх навчили, що якщо в жилах тече благородна кров, тоді ніколи й ніщо не зможе піти не так. А школа та університет привчили відчувати, що ти — вінець Божого творіння, що неможливо зазнати невдачі чи поразки, що ти не зможеш навіть їх зауважити.

Ми втрачаємо імперію, бо «яскраві барви нашої відваги від роздумів утрачають колір свій». А інтелектуали призвели до того, що нам «і хочеться, і колеться», як кішці в отім прислів'ї. Дух Гамлета замінив дух Макбета. Макбет жорстоко поплатився лише тому, що був сильно засмучений через Макдуфова версію того, що казали відьми.

Коріолан зазнав поразки лише тоді, коли перестав думати. Як каже поет: «Любити знання — ненавидіти життя».

Кокаїн позбавляє усіх сумнівів. Але своїм свободолюбивим духом наші пращури завдячують справжній свободі, яку вони завоювали; а кокаїн просто додає «хоробрості» пияка. Втім, усе добре, поки його достатньо.

Розділ 4

AU PAYS DE COCAINE — У КРАЇНІ КОКАЇНУ

Не можу згадати жодних подробиць нашого першого тижня у Парижі. Подробиці перестали існувати. Ми кружляли у невтомному шаленстві від одного задоволення до іншого. Ми сприймали все як належне. Навіть не візьмусь описувати це сліпе, безмежне блаженство любові. Усе, що з нами відбувалося, було однаково чудово.

Звичайно, Париж старається мати справу з людьми саме у такому душевному стані. Електрична напруга нашого життя була удесятеро більша за номінальну. Це було правдою в усіх сенсах. Я прихопив з собою із Лондона тисячу фунтів готівкою і подумав при цьому: а все ж приємно бути нерозважливим. Ми збиралися розважатися, тож начхати, скільки це коштує!

Я думав, що за тисячу фунтів можна розмальовувати Париж усіма можливими кольорами невідзначено тривалий час; та на кінець тижня тисячі фунтів як не було, така ж доля спіткала ще одну тисячу, за якою я надсилав телеграму до Лондона; і в результаті навіть не можна було показати, на що ми їх витратили, окрім пари суконь та жменьки не дуже дорогих коштовностей для Лу.

Нам здавалося, що ми були дуже економними. Ми були надто щасливі, щоб перейматися витрачанням грошей. Перш за все кохання ніколи не потребує більше ніж якісь копійки, до того ж досі я взагалі не знав, що таке кохання.

Те, що можна назвати медовою частиною нашого медового місяця, здається, займало увесь час між сном. Вона не залишала нам часу прогулятися на Монмартр. Ми не дуже переймалися, щоб поїсти, і навряд чи помічали, поїли чи ні. Здавалося, що потреби у сні немає. Ми зовсім не втомлювалися.

Перший же натяк на втому направляв твою руку до кишені. Одна понюшка давала відчуття найвищонченішої розпусності, і ми знову були на четвертій швидкості!

Єдиний вартий уваги випадок — це отримання листа і пакунка від Гретель Вебстер. У пакунку було м'яке кімоно для Лу — із цього розкішного японського шовку, що носять гейші, синє, як літнє небо, вишите золотими драконами з червоними очима і язиками.

У ньому Лу виглядала як ніколи приголомшливо розкішною.

Жінками я ніколи особливо палко не захоплювався. Кілька любовних пригод, що трапилися у моєму житті, були досить безглуздими і малоприємними. Вони не розкрили можливостей кохання; насправді я думав, що це задоволення дещо переоцінене, що це короткочасне і грубе засліплення, за яким неминуче приходять нудьга й огида.

Та з кокаїном усе було геть інакше.

Хочу наголосити, що кокаїн насправді є місцевим анестетиком. Цим пояснюється його реальна дія. Ти не відчуваєш свого тіла. (Як відомо, з цією метою його застосовують у хірургії і стоматології.)

Тільки не подумайте, що це означає, що фізичне задоволення від стосунків чоловіка й жінки зменшується, скоріше воно переходить на безтілесний рівень. Твоя тваринна частина стимулюється настільки інтенсивно, наскільки вона залучена до процесу;

але відчуття, що ця пристрасть є тваринною, докорінно змінюється.

Я належу до дуже витонченої раси, прискіпливої до деталей, у якої легко викликати огиду. Невеличкі інтимні невдачі, які завжди супроводжують любовні діла, які за звичайних обставин можуть поранити твою делікатну чутливість, більше не роблять цього, коли твоє горнило повне коксу. Всі ці речі перетворюються за допомогою «небесної алхімії» на духовне блаженство. Ти гостро відчуваєш своє тіло. Та як кажуть буддисти, тіло насправді є інструментом болю і дискомфорту. Всі ми маємо підсвідоме інтуїтивне відчуття, що так воно і є; а кокаїн позбавляє цього відчуття.

Дозвольте ще раз наголосити про відсутність будь-якої зворотної дії. Осьде на сцену виходить пекельна підступність наркотику. Якщо ти загуляв традиційним, алкогольним, способом, отримуєш те, що американці називають «ранок після вчорашнього». Природа попереджає, що ми порушували правила; і природа дає нам достатньо здорового глузду, щоб зрозуміти, що позичати можна, та все одно доведеться розплачуватися.

Ми вживаємо алкоголь з найдавніших часів, і у нашій національній підсвідомості закарбувалося, що після пиятики здоров'я можна поправити ковтком спиртного або «собачою шерстю», як ми її називаємо, і нею не подавишся.

Та з кокаїном усі ці застереження зовсім зайві. Нікому не буде дуже зле після наркотичного вечора за умови, що йому вистачить здорового глузду наступного дня відвідати турецьку лазню та поповнити свої сили за допомогою їжі й подвійної порції сну. Втім, кокаїн вимагає, щоб ти розраховував лише на свій «капітал», і гарантує, що цей запас є невичерпним.

Як я вже казав, це місцеве знеболювальне. Він притупляє усі відчуття і може викликати те, що фізіологи називають пригніченням. Людина стає абсолютно безрозсудною. Вона буквально скаче від піднесеного настрою та чудового самопочуття. Це таке сліпе та грандіозне збудження, що перейматися чимось просто неможливо. До того ж збудження має своєрідну глибину і спокій. У ньому немає і натяку на грубість чи непристойність, які ми асоціюємо з алкогольним сп'янінням. Зникає сама ідея грубості чи вульгарності. Це нагадує видіння Петра у «Діяннях апостолів», де йому було сказано: «Немає нічого поганого й нечистого».

Як казав Блейк: «Усе живе є святим». Кожна дія — таїнство. Те, що зазвичай тебе стримувало чи дратувало, стає просто приводом для радісного сміху. Точно як шампанське, коли кинути туди невеличку грудочку цукру, воно знову береться бульбашками.

Ну добре, це був ліричний відступ. Але саме це і робить кокаїн. Твереза послідовність думки ламається. Ти різко перескакуєш на нову, шалену, фантастичну траєкторію з найменшого приводу. Зникає почуття міри; і незважаючи на усі ці мільйони миль, що ти весело пройшов, звернувши зі шляху, ти ніколи не випускаєш з очей свою кінцеву мету.

Поки пишу ці рядки, я ні на мить не забув, що розповідав вам історію про лист і пакунок від Гретьель.

У Парижі ми зустріли дівчину. Наполовину індіанка, прекрасна мала з чортячою чарівністю і цілим мішком найнепристойніших історій, які ми коли-небудь чули. Вона була постійно на кокаїні. Дівчина була певною мірою неосвічена і подавала це так: «Я у здоровезному, прекрасному саду, в руках купа пакун-

ків, і постійно один з них падає на землю; коли я нахиляюся, щоб його підняти, обов'язково падає інший пакунок, і весь час я поволі іду далі по саду».

Отже лист Гретель.

«Моя любя Лу, — навіть не можу *описати*, яка я була рада, Міледі, вас нещодавно побачити разом з цією *чудовою* людиною — вашим чоловіком. Я зовсім не звинувачую вас за цей поспіх з весіллям; проте, з іншого боку, і ви не повинні звинувачувати своїх давніх друзів, що вони не пророки і не вміють передбачити все наперед! Отже, я не можу бути під рукою з необхідними речами. Однак я часу дарма не гаяла. Ви ж знаєте, які у мене невеликі статки, втім, сподіваюся ви оціните цей невеличкий подарунок, який я вам надіслала, не як подарунок заради подарунка, а як знак моєї *глибокої любові* до наймилішої та найчарівнішої зі знайомих мені дівчат. І, між нами, моя любя Лу: *часом те, що всередині, краще за те, що ззовні*. Моє *шанування* та найкращі побажання дорогому серу Пітерові і вам, хоча у цю хвилину я навіть не сподіваюся, що ви пам'ятаєте про моє існування.

Завжди щиро ваша,

Гретель».

Лу жбурнула мені листа через стіл. З якоїсь нагоди чи зовсім без причини, я був роздратований. Я і чути нічого не хотів від такої, як Гретель. Вона мені не подобалася, і я їй не довіряв.

— Якась дивна, — досить сердито сказав я.

Це не був мій власний голос: гадаю, в мій голові говорив якийсь прихований інстинкт самозбереження.

Проте Лу аж сяяла з цієї нагоди. На жаль, не можу вам передати блиску, який випромінювало все,

що вона тоді казала і робила. Її очі світилися, уста щибетали, щоки палали, наче щойно розпущені тендітні весняні первоцвіти. Вона була втіленим духом кокаїну: кокаїн у плоті. Сама її присутність робила Всесвіт безмежно захопливим. Скажімо, вона була одержима дияволом, якщо хочете!

Будь-яка так звана добра людина була б шокована й смертельно налякана при її появі. Вона представляла собою сирену, вампірку, Мелюзину, страшного і дивного диявола, якого вигадали боягузи, щоб пояснити брак власної мужності. У неї не було охоти ні до чого іншого, як вечеряти просто в номері, щоб мати можливість вбрати нове кімоно і танцювати для мене.

Ми їли чорну ікру ложками. Яка різниця, що вона коштувала втричі дорожче за вагу золота? Не слід приписувати мені марнотратство: якщо хочете когось звинуватити, звинувачуйте Кайзера. Він затіяв усю цю бучу; і коли мені захотілося з'їсти чорної ікри, я буду їсти чорну ікру.

Ми зжерли її всю. Нерозумно надавати цій дрібниці особливого значення.

Між поданнями страв Лу танцювала, як демон у маренні. Їй подобалося вдавати східну жінку-спокусницю. Я був її паша́-з-трьома-кінськими-хвостами, її воїн-самурай, її чудовий магараджа, на колінах у якого лежить скімітар, готовий відрубати голову за будь-якого найменшого приводу з її боку.

Вона була Улед Наїль з татуюванням на щоках і підборідді, намальованими сурмою бровами і червоними губами.

Я був Туарегом, пустельним розбійником у масці, що захопив її в полон.

Вона грала тисячу божевільно вишуканих ролей.

У мене дуже слабка уява, мій мозок використовує усі свої ресурси виключно для аналізу; але я з насолодою грав ролі, які вона мені вибирала. Вже й не знаю, скільки разів під час цієї вечері я перетворювався з чемного чоловіка у піжамі з Бонд-стрит на розлюченого маніяка.

Тільки після того як офіціанти залишили нас з кавою і лікерами, які ми пили мов воду, не п'яніючи, Лу зненацька скинула своє блискуче вбрання.

Вона стала посеред кімнати і випила півфужера міцного лікеру. Чарівна зухвалість цього жесту викликала у мене внутрішній крик. Я схопився з місця, немов тигр, що, підкрадаючись, раптом побачив оленя.

Лу з нестримним захватом геть уся захихотіла. Знаю, що так не кажуть: «геть уся захихотіла»; але не можу висловитися по-іншому.

Вона зупинила мою атаку, як досвідчений захисник у міжнародному матчі з регбі.

— Неси ножиці, — прошепотіла вона.

Вмить я зрозумів, у чому справа. Це була абсолютна правда — ми трошки переборщили з тим снігом. Гадаю, це вже було десь п'ять понюшок. Якщо цікаво, можете повернутися назад і перерахувати — скільки потрібно, щоб піднятися на десять тисяч футів над бідною старою Па-де-Кале, благослови її Господь! Але воно накладалося, як ціна цвяхів у задачі про кінські підкови, що так тішила мого батька, коли я був малим. Розумієте, що я маю на увазі, — принцип Мартінгейла і всяке таке. Звісно, ми перебрали з тим снігом.

П'ять понюшок! Втім, для нас молодих після двох тижнів це не було вже аж так багато.

Гвендолін Оттер каже:

«Серце серця мого, блідий місяць шепоче,
Чого нам чекати аж завтрашньої ночі?»

А це приблизно в такому ж дусі.

«Серце серця мого, сховайся від дощу,
Нюхнемо ще! Кокаїну — досхочу».

Я знаю, що на мене не варто розраховувати, коли мова заходить про поезію, і поважна авторка точно може дозволити собі посміхнутися і тихенько переступити через мої рештки. Лише за умови, що по-смішка буде поблажливою. Але дух твору я справді вловив.

«Продовжуй, нюхнемо ще,
Не зупиняйся, не перебирай!»

Ні, так не добре.

«Продовжуй! Через край!» — так краще. Так поважніше і патріотичніше, й набагато краще передає ідею. А якщо вам не подобається, шукайте кращого деінде.

Ні, я не визнаю, що ми були безрозсудними. Ми мали чималі ресурси у своєму розпорядженні. І точно не були схожі на шахраїв, що не платять.

Ви ж чудово знаєте, як важко слідкувати за тим, щоб у хаті завжди були сірники. Зовсім банальна річ, сірники, використовуються постійно, завжди легко купити нові, й не проблема, якщо коробка з сірниками спорожніла; і я не погоджуюся, що мені хоч на мить забракло почуття міри у цій справі.

Тільки не згадуйте мені про політ до Парижа у променах Місяця. Визнаю, в мене закінчилось пальне; але усі знають, що захоплення першим коханням схильне спричиняти тимчасові розлади звичайної поведінки.

Найбільше мене потішив той очевидний факт, що Гретель виявилася просто молодчинкою, що б там про неї не казали. При цьому вона була не просто звичайною старою доброю молодчинкою. Не бачу причини, щоб не визнати, що вона виявилася тим, кого можна назвати справжнім другом у найбільш ранньому, яке тільки можете собі уявити, вікторіанському значенні цього слова.

Вона була не лише справжнім другом, а ще й мудрим другом. Без сумніву передбачивши, що старий добрий сніг у нас таки закінчиться.

Тепер, друзі, я б хотів, щоб ви зрозуміли правильно, що чоловік, якщо він себе називає чоловіком, не з тих, хто перериватиме медовий місяць із дівчиною у японському кімоно, яке я вже описував, щоб накинути на себе купу жакливого одягу й кинутись на пошуки дилера по всьому Парижі.

Звичайно, ви одразу скажете, що я міг покликати офіціанта і той би приніс кілька кубічних кілометрів. Та не все так просто, ви ж не уявляєте, що це за готель, де нам пощастило зупинитися. Ми потрапили туди, навіть не підозрюючи про неприємності. Він був зовсім поруч з Етуаль, та виглядав для неозброєного ока, як абсолютно респектабельний, першокласний сімейний готель для вихідців з більш шляхетних та менш шляхетних родин.

Тільки не втікайте з думкою, що я чіпляюся до того готелю. Просто Франція тоді була знекровлена; а офіціант на нашому поверсі був сімейний чоловік середнього віку і, мабуть, читав Ламартіна, Паскаля, Тена й усю цю жакливу нудоту, поки не був зайнятий виснажливою, як на каторзі, доставкою ікри до нашої кімнати. Немає жодної потреби приховувати від вас той факт, що він завжди мав дещо шокова-

ний вираз обличчя, особливо це було видно по тому, як була підстрижена його борідка. І кожного разу, як він заходив до нас у номер, йому підкреслено щось не подобалося.

Я трохи сам собі психолог і дуже добре розумію, що цей чоловік кокаїну нам не принесе, навіть якби ми запропонували йому за це очолити міністерство тютюнової промисловості.

Тепер, звісно, я навіть не збираюся просити вас повірити, що Гретель Вебстер щось знала про цього офіціанта — бридкого старого педанта! Вона просто проявила дбайливу передбачливість і дружнє розуміння. Без сумніву, вона мала досвід, море досвіду, барелі, бушелі досвіду, всі ці одиниці виміру, що я так і не вивчив у школі. Вона сказала собі, загальними словами, не обов'язково маючи на увазі якусь конкретну низку подій:

— З тієї чи іншої причини цим милим дітям у якусь критичну хвилину їхньої кар'єри може забракнути снігу, тож моє завдання — щоб вони його отримали.

Поки ці думки проходили крізь мою голову, я дістав манікюрні ножички і Лу почала відрізати нитки на підкладці кімоно в тих місцях, де нестримні чарівні пальчики намацали те, що ми називали у лікарні «сторонній предмет».

Так, помилки не було. Гретель розуміла нашу психологію, ми розуміли її психологію, усе йшло чудово, як діти в школу.

Навіть не подумайте, що нам довелося зіпсути кімоно. Треба було лише розпороти складочку зсередини і витягти звідти маленький білий шовковий мішечок; відкриваєш, а там купа снігу, набагато мілішого оку, ніж сніг на Монблані.

Ну, ви ж розумієте, коли ти його побачив, одразу потрібно нюхнути. Для чого? Ніхто не дасть відповіді на це запитання. Тільки не кажіть про «використання для операції на горло». Лу не потрібно було жодних операцій. Вона співала, як Неллі Мельба, і виглядала, як персик; і сама була персиком Мельба, ясно як двічі по два — чотири.

Можете не сумніватися, ми нюхнули! А потім кілька років кружляли у танці по всьому номеру — хоча годинник показував, що минуло, мабуть, не більше восьми-дев'яти хвилин, — та який сенс розводити теревені про годинники, якщо Ейнштейн довів, що час — лише один з вимірів простору? Яка користь з астрономів, які доводять, що Земля обертається навколо осі зі швидкістю 1000 миль на годину і пролітає по орбіті 1000 миль на хвилину, якщо ви за нею не встигаєте?

Було б зовсім нерозумно валандатися й залишитися позаду, та з великою імовірністю опинитися на Місяці, де й поговорити немає з ким, хіба з Жулем Верном, Гербертом Веллсом і компанією.

І не подумайте, що той білий шовковий мішечок був дуже великий.

Лу схилилася над столом і випустила свій довгий тоненький язичок, як той мурахоїд з Національного Біографічного Словника, чи як там воно називається, і почала ним крутити у купці снігу, поки я мало не втратив розум.

Я реготав, як гієна, згадавши її слова. «Твій поцілунок гіркий від кокаїну». Хлопчина Свінберн завжди говорив про гіркі поцілунки. Що він знає, нещасний бідолаха?

Тільки з повним ротом кокаїну починаєш розумітися на поцілунках. Цілування переходить з однієї

фази в іншу, як романи Бальзака, Золя, Ромена Ролана, Девіда Лоуренса та схожих хлопців. Ти зовсім не втомлюєшся! Ти завжди на четвертій швидкості, а двигун муркоче, мов кошеня, велике біле кошеня з блискучими зірками на вусах. І це завжди по-різному і завжди однаково, поцілунок ніколи не закінчується, ти втрачаєш розум і вже не повертаєшся до нормального стану, ви, мабуть, не розумієте, про що я, а мені зовсім байдуже, і мені жахливо вас шкода, та можете й самі пересвідчитися в моїх словах, потрібно лише знайти таку дівчину, як Лу, і вдосталь кокаїну.

Як там казав наш друг Лам?

«Демона посмішку встроми у мій мозок,
Змочи мою пристрасть у кокаїн і коньяк».

Дивний чоловік той Лам! Здається, ці рядки доводять, що він трохи розбирається у цій справі. Ну, звісно, розбирається. Я сам бачив, як він нюхав кокаїн. Ще той жук! Ставлю шилінг. Багато знає. Це не причина йому не довіряти. Не розумію, чому люди відгукуються про нього так зневажливо. Не розумію, чому я сам про нього так думаю. Мабуть, у глибині душі зовсім пристойний чолов'яга. Має свої смішні мухи в носі — та це не робить з людини негідника.

Так якщо вже перейматися чиймись смішними мухами, то чого варта Лу! Ще спробуй знайди дивнішу, але ж я кохаю її.

— Дай мені ще раз нюхнути з твоєї руки.

Лу засміялася, як передзвін московських курантів Великоднього ранку. Пам'ятаєте, російську Пасху святкують в інший час, ніж нашу Пасху. Вони посунули її на два тижні вперед чи назад — ніяк не можу згадати куди саме, — якщо ви розумієте, що я маю на увазі.

Вона підкинула порожній шовковий мішечок у повітря і, пристрасно клацнувши, зловила його зубами, що знову мало не знесло мені дах. Я б хотів бути пташкою, щоб ці маленькі білі гострі зубки відкусили мені голову.

Практична дівчинка, моя леді Пендрагон! Замість того щоб психувати, вона вирізала ще один мішечок, а коли його відкрила, то замість защебетати, як пташка, різко і схвильовано сказала:

— Подивись сюди, Кокі¹, це не сніг.

Мушу пояснити, що вона називає мене Кокі, натякаючи, що Пітер — ім'я апостола, який тричі зрікся Христа, поки ще півень не проспівав.

Я вийшов з трансу. Та тупим і скляним, як мені здавалося, поглядом почав розглядати речовину. І тоді мені на допомогу прийшла стара підготовка.

Це був білий порошок, що мав властивість утворювати маленькі грудочки, схожий на крейду. Я потер його між пальцями. Понюхав його. Це мені нічого не сказало. Спробував на смак. Це теж нічого не дало, мабуть, тому, що кокаїн зовсім заанестезував нервові закінчення на язичі.

Утім, дослідження було чистою формальністю. Тепер я знаю, для чого це робив. То був просто чоловічий жест. Я хотів напустити туману перед Лу. Я хотів вразити її своїми знаннями людини науки; але весь цей час, без жодних підказок, я знав, що це було.

Вона теж знала. Що довше я був з Лу, то більше мене вражали масштаб і різноманітність її знань.

— О, Гретель дуже мила, — защебетала вона. — Вона подумала, що ми могли вже трохи втомитися від «коко», який би приємний він не був і як би не

¹ Cockie (англ.) — Півник, Когутик.

тішив. Тож старенька прислала нам героїну. І все ще існують якісь люди, котрі кажуть, що життя не варте, щоб його прожити!

— Ти колись пробувала? — спитав я і затримав відповідь за допомогою поцілунку.

Коли найгірше було позаду, вона сказала, що вживала його тільки одного разу. То була дуже незначна доза, яка, наскільки вона пригадує, зовсім на неї не подіяла.

— Усе в порядку, — сказав я з висоти найвищої обізнаності. — Потрібно лише правильно визначити фізіологічну дозу. Він дуже добрий, напrawdę. Збуджує краще, ніж морфій, набагато. Ти отримуєш таку ж блаженну й глибоку незворушливість, але без млосності. Ну, Лу, люба, ти ж читала де Квінсі й усіх цих хлопців про опіум, правда ж? Опіум, як тобі відомо, це суміш — у ньому десь близько двадцяти різних алкалоїдів. Лауданум: Колрідж приймав його і Клайв, усякі поважні люди. Це розчин опіуму в спирті. Але морфій — найактивніша та найважливіша зі складових опіуму. Ти можеш вживати його як хочеш. Найкращі результати дає ін'єкція; але це доволі незручно і завжди є небезпека, що туди потрапить якийсь бруд. Треба постійно бути насторожі через можливе зараження крові. Він просто дивовижно збуджує уяву. Він магічним чином позбавляє болю і тривоги. Але у ту ж хвилину, коли тебе переповнюють чудові ідеї, коли ти будуєш золоті повітряні замки, у той же час у тебе з'являється відчуття, що насправді ніщо не варте твоїх зусиль, і це дає тобі відчуття колосальної переваги над усім на світі. І тому, з об'єктивної точки зору, це ні до чого не призводить. Утім, героїн робить усе те, що й морфій. Це, як тобі відомо, похідна речовина від морфію — технічна назва «діацетилморфін». Тільки

замість омивання у купелі філософської інертності він робить тебе гострим, як гірчиця, у бажанні реалізувати свої ідеї до кінця. Я ніколи не пробував героїн. Вважаю, ми можемо почати просто зараз.

Я виглядав, як той павич, що ходить з пихатим виглядом, чистить пір'я і чепуриться. Лу з напівроззявленим ротом зачаровано витріщалася на мене своїми величезними очима: зіниці, розширені від кокаїну. Просто самець хизується перед самкою. Я хотів, щоб вона обожнювала мене за ті невеличкі клаптики знань — фрагменти, які залишила знехтувана мною освіта.

Лу завжди діє практично — і як жриця додає втаємниченості усьому. Те, як вона взяла героїн на лезо ножа і насипала на зворотний бік долоні, без сумніву, виглядало урочисто.

— Мій Лицарю, — сказала вона з блиском в очах, — ваша дама приготувала зброю і виряджає вас на битву.

І вона простягнула свій кулак до моїх ніздрів. Я вдихнув героїн із своєрідним ритуальним благоговінням. Не знаю, звідки цей інстинкт узявся. Можливо, це блискучість спонукає жадібно накидатися на кокаїн, а тьмяна похмурість робить з героїну більш поважну справу?

Відчуття було таке, ніби я беру участь у дуже важливій церемонії. Коли я закінчив, Лу відміряла дозу для себе. Вона прийняла її з глибокою, загрозливою цікавістю.

Це нагадало мені вигляд старого професора з університету, коли він прийшов оглянути нового пацієнта: випадок був загадковий і явно критичний. Збудження від кокаїну якимсь чином завмерло. Наші думки зупинилися. Проте ця зупинка була такою ж насиченою, як і попередня активність.

Ми відчули, що дивимось одне одному в очі з не меншим запалом, як досі; та якоюсь мірою цей запал був іншим. Ніби нас звільнили від невідворотності існування у звичному сенсі цього слова. Ми запитували себе, хто ми і що ми такі, що зараз має статися; і водночас була якась абсолютна впевненість у тому, що нічого статися не може.

Це було найдивовижніше відчуття. Щось на кшталт прагнення піти трішки далі. Не вірю, щоб хтось, навіть найвидатніший на світі митець, зміг би вигадати те, що ми відчували, а навіть якби йому це вдалося, він не зміг би цього описати.

Я й сам намагаюся описати і відчую, що виходить не дуже добре. Подумайте самі, мова має свої обмеження. Коли математики і вчені мужі захочуть обмінятися думками, звичайна мова не дуже підходить. Їм доводиться вигадувати нові слова, нові символи. Подивіться на рівняння Ейнштейна.

Колись я знав одного чоловіка, який був знайомий із Джеймсом Гінтоном, тим, хто відкрив четвертий вимір. Він був світла голова. Але Гінтон думав щонайменше в шість разів швидше за нього, навіть на найпростішу тематику. І коли Гінтонові потрібно було роз'яснити свою думку, він просто не міг цього зробити.

Це великий клопіт, коли з'являється новий мислитель. Усі починають стогнати, що вони його не розуміють, сильно дратуються — і неминуче починають його цькувати, називати атеїстом, дегенератом, пронімецьким зрадником, більшовиком чи якимсь іншим улюбленим на той час лайливим словом.

Веллс трохи розповідав про це у тій книжці про велетнів, а Бернард Шоу у своєму творі «Повернення до Мафусаїла». Узагалі ніхто в цьому не винен, але так воно є, і нікуди не дінешся.

І ось я, абсолютно звичайна людина, наділена цілком посереднім розумом, раптом опиняюся геть відрізаним від світу, один у своєму роді — і відчуваю, що маю розповісти щось неймовірно важливе, але я навіть собі не можу пояснити, що це таке.

Лу стояла навпроти мене, і я інстинктивно зрозумів, завдяки спорідненню наших душ, що вона була у такому самому становищі.

Для спілкування нам не потрібні були чітко зрозумілі слова і речення. Ми все чудово зрозуміли; все необхідне виражалося у вигляді витонченої гармонії поглядів і жестів.

Світ раптово зупинився на місці. Ми були самі посеред ночі й тиші речей. Ми належали до вічності якимсь непояснюваним чином, і ця безконечна німа тиша розквітала незбагненими обіймами.

Героїн почав діяти. Ми почувалися королями колосального спокою. Ми були повелителями — ми пустили паростки з небуття в існування! І тепер існування поволі змушувало нас до дії. У самій нашій природі була певна потреба, що вимагала вираження, і після першого ж сильного взаємопроникнення між нашими індивідуальностями ми досягли рівнодійної гармонії усіх сил, з яких склалися.

У певному сенсі наше блаженство було таким величезним, що ми просто не могли його витримати; і ми непомітно з'їхали до усвідомлення, що цю невимовну містерію слід виразити за допомогою ритуальних дій.

Але усе це відбувалося на величезній відстані від реальності. Прихований ланцюжок інтерпретації пов'язував істину з очевидним, банальним фактом, що саме зараз найкращий час для прогулянки на Монмартр і продовження ночі там.

Ми одяглися, щоб вийти на вулицю, мабуть, з таким відчуттям, як новоспечений єпископ уперше вбирає на себе своє облачення.

Але хто б нас тоді не побачив, він би не зрозумів і навіть не підозрював про таке. Вбираючись, ми сміялися, співали й обмінювалися веселими дурницями.

Коли ми спускалися сходами, то почувалися, мов боги, що сходять на землю, незрівнянно вищі за смертних.

Під кокаїном ми помітили, що люди досить дивно посміхаються. Видно, наш ентузіазм був помітний. Нас навіть трохи дратувало, що вони рухаються в іншому темпі; та це було зовсім інакше. Постійно присутнє відчуття власної зверхності над рештою людства. Немає слів, які б могли описати нашу величність. Наші власні голоси звучали дуже, дуже віддалено. Ми були абсолютно переконані, що портє чітко усвідомлює, що такі потрібне самим Юпітеру з Юноною.

Ми навіть не сумнівалися, що водій керує коліницею Сонця і знає про це.

— Ця штука просто чудесна, — сказав я до Лу, коли ми минали Тріумфальну арку. — Не знаю, що ти мала на увазі, коли казала, що на тебе не подіяло. Ти ж неймовірно прекрасна!

— Звичайно прекрасна, — засміялася Лу. — Уся слава доньки короля всередині; одежа її гаптована золотом, і вона підставляє своє лице для поцілунку, як комета, що прокладає свій шлях до Сонця. Ти не знав, що я королівська донька? — вона засміялася з такою спокусливою величністю, що щось у мене всередині майже знепритомніло від захвату.

— Почекай, Кокі, — прощбетала вона. — Все в порядку. Ти зловив мене, а я тебе, а ще я — твоя маленька дружина.

Я мало не подер оббивку таксі. Я відчув себе велетнем. Гаргантюа був пігмеєм порівняно зі мною. Я відчув непереборне бажання розтрощити щось на друзки й аж розгубився, бо це Лу я хотів розтрощити і в той же час вона була найкоштовнішою та найделікатнішою порцеляною часів династії Мінь чи як там в біса називали цю епоху.

Найтендітніша, найвитонченіша краса! Доторкнутися до неї означало осквернити її. У мене раптом виникло нудотне відчуття брутальності шлюбу.

Тоді я ще не здогадувався, що раптова різка зміна почуття була спричинена таємничим провісником фізіологічного впливу героїну, що вбиває кохання. Без сумніву, інші збуджувачі, як алкоголь, гашиш і кокаїн, не заважають Купідонові. Деструктивний ефект може бути лише від твоєї реакції. Винен, так би мовити, тому, що втікав від констебля.

Але так звані філософські наркотики, головні приклади яких — морфій і героїн, налаштовані вороже до активних емоцій та емоційної активності. Нормальні людські почуття перетворюються на те, що збоку схоже на їхній духовний еквівалент. Звичайне добре почуття стає універсальною доброзичливістю, безконечно толерантною філантропією, оскільки моральний код втратив своє значення. У душі роздувається пиха, більша за сатанинську. Як казав Бодлер: «Хіба не ти — велична зневаго, робиш душу такою доброю?»

Поки ми їхали на Монмартр у напрямку Сакре-кер, ми не промовили ні слова, занурившись у блаженний спокій. Ви повинні зрозуміти, що ми і так були збуджені до найвищої межі. Завданням героїну було підтримувати цей стан.

Замість того щоб здійнятися в небо, пристрасно б'ючи вогняними крильми, ми ширяли у безмежних

просторах всесвітнього ефіру, час від часу прикладаючись до нових доз пухкого тьмяного порошку. Ми робили це без жадібності, без поспіху і навіть без бажання. Відчуття нескінченної сили, що може дозволити собі нескінченну неквапливість. Воля, здається, зникла геть. Ми рухалися без особливої мети, просто тому, що так потребувала наша природа. Наше блаженство з кожною хвилиною ставало дедалі цілковитішим.

З кокаїном ти дійсно стаєш повелителем усього — але усе має для тебе велике значення.

З героїном відчуття повелителя збільшується до такого рівня, що вже нічого не має значення. Немає навіть небажання продовжувати чимось займатись, що й підтримує курця опіуму у бездіяльному стані. Тіло залишається наодинці з собою, і тебе не цікавить його природна життєдіяльність.

Знову ж таки, незважаючи на усвідомлення нескінченності, ми водночас зберігали відмінне почуття міри стосовно звичайних буденних справ.

Розділ 5

ГЕРОЇНОВА ГЕРОЇНЯ

Я попросив зупинити таксі на площі Тертр. Ми хотіли пройтися уздовж пагорба і дозволити собі звідти поблукати очима по Парижу.

Ніч була чудова. Ніде, крім Парижа, ти не зможеш насолодитися цією ніжною солодкою тишею; сухе, тепле, легке повітря, це зовсім не те, що ти маєш в Англії.

Із Сени навівав дуже ніжний вітерець, якому наша уява любить приписувати пахощі півдня. Сам Париж був невиразною тьмяною плямою синюватого кольору, над якою виднілися Пантеон і Ейфелева вежа. Вони виглядали як символи історії розвитку людства — шляхетне, монументальне минуле і механічне ефективне майбутнє.

Я зачаровано прихилився до парапету. Лу обійняла мене за шию рукою. Ми завмерли і не рухалися, що я аж міг відчувати тихе биття її пульсу.

— Ти дивися! Пендрагон!

Незважаючи на свою несподіваність, голос був низьким і приємним. Я обернувся.

Якби мене спитали, без сумніву, я б точно відповів, що мене страшенно обурює, коли мене турбують; і ось тебе раптово, неприємно турбують, але це мене зовсім не обурило. Чоловік, голос якого ми почули, спробував посміхнутися до мене. Я впізнав його одразу, хоча ми й не бачилися відтоді, як разом ходили до школи. Його звали Елгін Фекліз. Він

учився в шостому математичному, а я — у молодших класах.

Під час мого третього навчального року він став старостою, він навіть отримав стипендію в Оксфорді — неабияке досягнення. Потім без жодного попередження зник зі школи. Причину знали буквально кілька людей, але вдавали, що нічого не знають. Утім, він так і не пішов до Оксфорда.

Відтоді я чув про нього тільки одного разу. Це було у клубі. Його ім'я згадали у розмові про якісь неясні чутки про якусь нечесну фінансову аферу. Мені досить туманно запам'яталося, що ця історія має якийсь стосунок до випадку у школі. Він був не з тих хлопців, яких могли вигнати зі школи за якусь звичайну дрібницю. Тут неодмінно був причетний його гострий розум. Правду кажучи, він був для мене свого роду героєм у школі. Усіма якостями, якими я захоплювався і яких мені бракувало, він володів повною мірою.

Ми були не дуже знайомі, але його тодішнє зникнення шокувало мене. Чомусь воно закарбувалося у моїй пам'яті, в той час як багато інших важливих речей не залишили там і сліду.

Він майже не змінився, відколи я бачив його востаннє. Середнього зросту, з видовженим і досить вузьким обличчям. Було щось церковне у його виразі. Він мав невеликі сірі очі й постійно ними кліпав. Великий і закручений ніс, як у Веллінгтона; губи тонкі й напружені; свіжа шкіра зі здоровим рум'янцем. У нього ще не з'явилося жодної, анінайменшої зморшки.

У Фекліза збереглася звичка постійно нервово тупцювати на місці, яка так вирізняла його ще в школі серед хлопців. Можна сказати, ніби він постійно наготові, в очікуванні, що от-от щось має статися,

і все ж не скажеш, що він виглядав якось недобре. Він мав дуже впевнений вигляд.

Поки я все це згадував, він потис мені руку і вже почав щось там теревенити про давні часи.

— До речі, я чув, що ти тепер сер Пітер, — сказав він. — Вітаю. Я завжди вірив у тебе.

— Мені здається, ми вже бачилися з вами, — перебила Лу. — Авжеж, це ж пан Фекліз.

— О, так. Я вас добре пам'ятаю. Міс Лейлгем, якщо я не помиляюся?

— Будь ласка, давайте забудемо про минуле, — Лу посміхнулася і взяла мене за руку.

Не знаю, чому, але мені було ніяково пояснювати, що ми з Лу одружені.

Фекліз протарабанив стандартний набір привітань і запитав:

— Дозвольте представити мадемуазель Аїд Ламуро?

Дівчина, що стояла коло нього, посміхнулася і кивнула головою.

Аїд Ламуро була яскравою брюнеткою з блискучою посмішкою і очима з зіницями, як вістря голок. Вона виглядала як суцільна невідповідність. Губи і ніс натякали, що тут не обійшлося без слідів семітської крові, але клиноподібний обрис обличчя говорив про предків зовсім протилежного роду. Вона мала запалі щоки, а «воронячі лапки» псували кутики її очей. Темно-пурпурові повіки натякали про пристрасне захоплення плотськими утіхами. При густому й пишному волоссі брів майже не було. Замість них вона намалювала олівцем тоненькі чорні дуги. Вона мала надто яскравий макіяж. Вбрана у вільну й досить зухвалу сукню синього кольору зі срібними блискітками, підперезану жовтим з чор-

ними плямами поясом. Зверху вона накинула чорну мереживну хустину, прикрашену яскраво-червоними китичками. Її руки були худі, як у смерті, а гачкуваті пальці з величезними перснями із сапфірами і діамантами виглядали дещо непристойно.

Її поведінка була схожа на жваву розслабленість. Здавалося, що її завжди треба підштовхувати до дії, але тільки-но перший поштовх минув, як вона знову глибоко занурюється у свої думки.

Люб'язність на її обличчі була очевидно удаваною; але і я, і Лу, коли тиснули руки, помітили витончену і загадкову симпатію, яка залишила за собою пляму невимовного зла.

Я був упевнений, що Фекліз прекрасно розумів цей, не виражений словами контакт, і, так чи інакше, це його страшенно тішить. Його манера поведінки стала особливо улесливою і шанобливою, і я відчув, що він бере ініціативу на себе:

— Чи можу я насмілитися запропонувати вам і леді Пендрагон повечеряти разом з нами у «Петіт Савояр»?

Аід взяла мене попідруч, а Лу пішла вперед з Феклізом.

— Ми й самі туди збиралися, — сказала вона йому, — а з друзями взагалі чудово. Я так бачу — ви доволі давній друг мого чоловіка.

Він почав розповідати про стару школу. Та ніби випадково відзвітував про обставини, що призвели до його виключення.

— Розумієте, мій старий був у місті, — почувися його слова, — і десь на Ломбард-стрит розгубив усі свої статки (тут він штучно хихотнув), а де, так і не знайшов, тож це був кінець моєї академічній кар'єрі. Він переконав старого Розенбаума, банкіра, що у ме-

не є фінансові таланти, і влаштував мене на роботу особистим секретарем. Я потрапив як риба в воду, і відтоді мої справи йдуть чудово. Але Лондон не те місце, якщо ти маєш справжні амбіції. Там немає де розвернутися. Для цього — або Париж або Нью-Йорк; щиро ваш, Елгін Фекліз.

Не знаю чому, але я не повірив жодному слову цієї історії; не повірив. Героїн працював чудово. Я не мав анінайменшого бажання говорити з Аїд. Вона аналогічним чином не звертала на мене уваги і не промовила ні слова.

Лу була у тому ж стані. Певно, вона слухала, що говорить Фекліз, але ніяк не реагувала і зберігала повну відчуженість. Уся ця сцена тривала менше трьох хвилин. Ми дійшли до «Петіт Савояр», зашли і зайняли свої місця.

Здається, патрон дуже добре знав наших друзів. Він зустрічав їх з особливою французькою метушливістю. Ми сіли біля вікна.

Ресторан нависав над крутими схилами Монмартра, як фортеця на недоступній скелі. Ми замовили вечерю. Фекліз зробив це із завзяттям і обізнаністю, всі решта з цілковитою байдужістю. Я подивився на Лу. Я ніколи не бачив цю жінку раніше. Вона була мені зовсім байдужа. Раптом я сильно захотів напиться води. Я не міг зробити зусилля і налити собі склянку. Мені було важко покликати офіціанта, але, мабуть, я все ж промовив «вода», бо Аїд наповнила мій келих. Посмішка промайнула її обличчям. Вона вперше проявила якусь ознаку життя. Навіть рукостискання було скоріше механічним рефлексом, ніж свідомою дією. Було щось зловісне і тривожне у її міміці. Виглядало так, ніби вона відчуває післясмак якоїсь бридкої гіркоти.

Я подивився на Лу. Я помітив, що вона змінилася на обличчі і виглядала смертельно нездоровою. Мені було абсолютно байдуже. Цікавий цикл думок із цього приводу пробіг у моїй голові. Я пам'ятав, що пристрасно кохав її; водночас її ніби й не було. Моя байдужість була джерелом чогось такого, що я б назвав диявольським блаженством.

Мені спало на думку, наче якийсь жарт, що, можливо, вона себе отруїла. Я явно почувався дуже не добре. Це мене теж не турбувало.

Офіціант приніс чашу з мідіями. Ми сонно їх жували. Це було частиною щоденної роботи. Ми їх смакували, бо вони мали смак; але нічого не мало значення, навіть смак. Мені здалося дуже дивним, що Аїд не їсть, а тільки вдає, що їсть, та я приписав це заклопотаності.

Мені стало набагато краще. Фекліз легко і невимушено говорив про різні неважливі речі. Ніхто не звертав на це уваги. Він, зі свого боку, не помічав якоїсь нестачі ввічливості.

Без сумніву, я був втомленим. Я подумав, що мене збадьорить Шамбертен, і перекинув кілька бокалів.

Лу з якимсь питанням в очах постійно дивилася на мене, ніби вона потребує якоїсь поради і не знає, як попросити. Це виглядало досить кумедно.

Ми почали антре. Лу несподівано підвелася. Фекліз з удаваною тривогою на обличчі поспішив за нею. Я побачив, як офіціант підхопив її за руку. Це було справді дуже кумедно. З дівчатами завжди так — вони не знають, що таке «досить».

І тоді я з приголомшливою раптовістю зрозумів, що справа не у слабкій статі. Саме вчасно вийшов з-за столу і я.

Якщо я обійду мовчанням події наступної години — це не тому, що їх було замало. По завершенні цих пригод ми знову сіли за стіл.

Ми потягували дуже старий «Арманьяк» маленькими ковточками: він збирав нас до купи. Але ми були зовсім знесилені, ніби після важкої і тривалої хвороби.

— Нема чого переживати, — сказав Фекліз, дивно посміхаючись. — Легка нерозважливість.

Я аж скривився. Це повернуло мене до царя Лама. Я ненавидів цього типа як ніколи. Він мене вже переслідує. Щоб він скис!

Лу переказала Феклізові усю цю історію, і він зізнався, що знайомий з подібними справами.

— Розумієте, дорогий сер Пітер, — сказав він, — ви не можете вживати Г так, як К, а коли понамішувати напоїв, то можна наробити купу біди. Це як все решта у житті; потрібно знати свою міру. Дуже небезпечно пересуватися з місця на місце, якщо ви працюєте з Г або М, а їсти — то взагалі майже гарантована катастрофа.

Мушу визнати, що я почувався, як повний дурень. Зрештою, я вивчав медицину досить ретельно; і це вже вдруге, коли дилетант робить мені серйозне зауваження.

Утім, Лу досить бадьоро кивнула. Бренді повернув рум'янець на її щоки.

— Так, — сказала вона, — я чула про це раніше, але, знаєте, одне діло чути, а інше — пройти через це самому.

— Досвід — єдиний вчитель, — погодився Фекліз. — Усі ці речі абсолютно нормальні, але важливо одразу не поспішати, дати собі шанс навчитися і зрозуміти, як то робиться.

Увесь цей час Аїд сиділа як вкопана. Вона створювала дуже дивну атмосферу. Певна чарівність була у цій її повній відсутності чарівності.

Даруйте, будь ласка, мені цю парадоксальну манеру висловлюватися. Я маю на увазі, що вона володіла усіма рисами, які зазвичай приваблюють. У неї були залишки разючої, нехай і незвичайно дивної, вроди. Вона мала, очевидно, неабиякий багатий досвід. Вона володіла спокійною енергією, що мала б зробити її чарівною; все ж вона була повністю позбавлена того, що ми називаємо магнетизмом. Це не науковий термін — тим гірше для науки. Він описує природне явище й одне з найважливіших явищ на практиці. Усе, до чого людина має інтерес, від мюзикхолу до імперій, діє на магнетизмові й зовсім мало на чомусь іншому. А наука ігнорує його, оскільки його не можна поміряти механічними інструментами!

Уся життєва сила жінки була спрямована на якусь таємну внутрішню святиню її власної душі.

Тепер вона вперше заговорила. Єдина тема, що цікавила її у цьому широкому Всесвіті, був героїн. Її голос звучав монотонно.

Пізніше Лу поділилася зі мною, що він нагадував їй гул похоронного співу тибетських монахів, який долинає здалеку крізь невблаганний снігопад.

— Це єдина річ, що існує, — сказала вона тоном надзвичайної екстатичної незворушності. У ньому вгадувалася безконечна демонічна радість, яку ти отримуєш від свого власного смутку. Ніби вона отримує хворобливе задоволення від того, що є безнадійним, від того, що є жахливим; її насправді переповнювала якась мученицька величність.

— Не треба чекати моментальних результатів, — продовжувала вона. — Вам потрібно народитися у

ньому, одружитися з ним і померти від нього, перш ніж ви зрозумієте його. Усі люди різні. Але має минути принаймні кілька місяців, поки ви позбудетеся цих дурних життєвих надокучливостей. Поки у вас є тваринні пристрасті, ви — тварина. Їсти, любити, усі ці звірячі бажання, навіть думати про них огидно, як худоба! Дихання саме по собі є огидним, якщо ти усвідомлюєш, що ти дихаєш. Яким нестерпним було б життя людини, навіть посередньої, якби вона завжди гостро усвідомлювала процес травлення.

Вона злегка здригнулася.

— Ви читали містиків, сер Пітер? — втрутився Фекліз.

— Боюся, не читав, друже, — відповів я. — Насправді я взагалі не дуже читаю, поки не виникає потреба.

— Я захоплювався ними кілька років, — відповів він, а потім зупинився і почервонів.

Ця думка, мабуть, викликала якісь дуже неприємні спогади. Фекліз спробував приховати своє збентеження за балакучістю і почав старанно роз'яснювати догмати святої Терези, Мігеля де Молінос та кількох інших, що прославилися у цьому напрямку.

— Розумієте, головне, — нарешті підсумував він, — це теорія, що усе людське всередині нас є основою перешкодою на шляху до святості. Секрет святих у тому, що вони відкидають усе заради однієї речі, яку називають божественною непорочністю. Це не просто ті речі, які ми зазвичай називаємо гріхами чи пороками, — вони є лише елементарними формами зла, переповненого вульгарністю. Справжня складність починається тільки після того, як ви позбулися подібних речей назавжди. На шляху до святості кожний прояв тіла чи розуму є сам по собі гріхом, навіть якщо цей

прояв ставить звичайне благочестя у ряд людських чеснот. Аїд говорила саме про таку ідею.

Вона спокійно кивнула.

— Я й гадки не мала, — сказала вона, — що цими людьми керує такий глибокий сенс. Я завжди думала, що вони заплуталися у релігійних ідеях. Тепер я розумію. Так, це життя святого, якщо вже потрібно говорити мовою моралі, без чого, мені здається, ви, англійці, не можете обійтися. Я відчуваю, що будь-який контакт, навіть із собою, забруднює мене. Я була королевою грішників у свій час, в англійському розумінні цього слова. Тепер я забула, що таке любов, окрім слабкого відчуття нудоти, коли вона потрапляє в поле мого зору. Я майже не їм — тільки звірі, що постійно носяться як оскаженілі, потребують тричі на день поїсти. Я майже не розмовляю — слова такі марні, і жодне з них не є правдивим. Ще не винайшли такої мови, з моєї точки зору. Життя людини чи життя героїну? Я спробувала обидва: і не жалкую, що обрала те, що обрала.

Я сказав щось про те, що героїн вкорочує життя. Бліда посмішка промайнула її запалими щоками. Цей холодний блиск мав щось жахливе у собі. Ми аж замовкли.

Вона подивилася на свої руки. Вперше я з неабияким здивуванням помітив, що вони були надзвичайно брудні. Вона прокоментувала свою посмішку.

— Звичайно, якщо ви міряєте час роками, то, скоріше за все, ви маєте рацію. Але який стосунок обрахунки астрономів мають до життя душі? До того, як я почала вживати героїн, роки змінювали один одного й нічого важливого не ставалося. Це було схоже на дитину, що малює каракулі у бухгалтерській книзі. Тепер, коли я увійшла в героїнове життя, хвилина чи

година — не знаю, що з них, та й мені байдуже — містить у собі більше справжнього життя, ніж будь-який п'ятирічний період у часи до мого переродження. Ви говорите про смерть. Чом би й ні? Це абсолютно нормально для вас. Ви — тварини — мусите померти, і ви знаєте про це. Але я далеко не впевнена, що коли-небудь помру; і мені байдужа ця думка, як мені байдужа будь-яка інша з ваших мавпячих думок.

Вона знову замовкла, відкинулася назад і заплющила очі.

Я не претендую на звання якогось філософа, але було цілком очевидно, з точки зору найпростішого здорового глузду, що її позиція була твердою і неприступною, якби хтось хотів її похитнути. Як каже Г. Честертон: «З вибором душі не посперечаєшся».

Часто сперечаються, що людина насправді загубила здатність бути щасливою — характерну рису її менших братів, коли набула самоусвідомлення. Саме про це говорить легенда «Гріхопадіння». Ми стали схожими на богів, пізнали добро і зло, але платимо за це щоденною важкою працею, а «в його очах передчуття смерті».

Фекліз вловив мою думку. Він зачитував, повільно наголошуючи слова:

«Одежа — витканий глум,
Посіяв, та не пожав,
Життя обгортає сум,
Прокинувся, знову заспав».

Думка величного вікторіанця, здається, остудила його. Він скинув із себе депресію, закурюючи цигарку і добряче прикладаючись до склянки з бренді.

— Аїд, — сказав він з удаваною легкістю, — живе у блуді гріховному з особою на ім'я Барух де Ес-

піноза. Здається, Шопенгауер назвав його «Der Gott-betrunkene Mann».

— Сп'янілий від Бога чоловік, — ледь чутно прошепотіла Лу, кинувши сонний погляд на Аїд з-під важких і посинілих від набряклих вен повік.

— Так, — продовжував Фекліз. — Вона завжди носить з собою одну з його книжок. Вона засинає під його слова, а коли розплющує очі, її погляд одразу падає на сторінку.

Він говорив і стукав по столі. Його швидка інтуїція зразу вхопила, що ця дивна пригода непокоїла нас. Він покликав офіціанта, потираючи великий і вказівний пальці. Той зрозумів жест як прохання принести рахунок і пішов по нього.

— Дозвольте мені відвезти вас і сера Пітера назад до готелю, — сказав Фекліз до Лу. — Ви пережили досить важкий день. Я прописую добре відпочити. Доза Г дуже придатна, щоб зранку підняти себе з ліжка, але, заради Бога, не женіть коней. Малюсінька доза, а потім потрошки коксу, коли відчуєте, що час вставати. До обіду ви будете почуватися як пара немовлят.

Він розрахувався, і ми вийшли на вулицю. Як на замовлення, навпроти дверей щойно під'їхало таксі і висадило якусь компанію. Тож ми доїхали додому без жодних проблем.

Лу і я почувалися абсолютно виснаженими. Вона лежала у мене на грудях і тримала мене за руку. Я відчув, що моя сила повертається, коли виникла потреба підтримати її слабкість. Із цієї темної вітряної порожнечі заново виростала наша любов. Я відчув, що цілком позбувся усіх пристрастей; і у цій люстрації ми були похрещені знову, похрещені в ім'я Любові.

Незважаючи на те, що природа зробила все можливе, щоб позбутися надлишку отрути, яку ми вжили,

залишковий ефект давався взнаки. Ми приїхали до готелю дуже втомлені, втім, як щось саме собою зрозуміле, ми наполягли, щоб Фекліз і Аїд піднялися до нас на останній келишок. Але ми вже насилу стримували злипання очей — і щойно вони нас покинули, ми з усіх ніг кинулись до нашого ліжка під ковдру.

Навряд чи потрібно розповідати моїм одруженим друзям, що у попередні ночі процес вкладання був детально відпрацьованим ритуалом. Але цього разу то була лише спроба побити рекорд швидкості. Не пізніше, ніж за п'ять хвилин як Фекліз і Аїд пішли, світло згасло.

Я уявляв, що маю заснути миттєво. Насправді минув якийсь час, поки я зрозумів, що так не сталося. Я був у стані анестезії, який важко відрізнити від сну. Насправді якщо почати шукати визначення і намагатися пояснити різницю, чим далі заходиш, тим більш нечіткою стає розбіжність.

Утім, очі у мене, без сумніву, були розплющені; і я лежав на спині, хоч я ніколи не сплю інакше, як на правому боці або, як це не дивно, у сидячому положенні. І поки я так лежав, думки ставали дедалі осмисленішими.

Знаєте, як непомітно щезають думки, коли ти засинаєш. Що ж, тут вони з'являлися замість того, щоб щезати.

Я виявив, що сила волі у фізичному плані практично зникла. Так ніби бажання говорити чи рухатися стало неможливим. Я занурився в океан надзвичайного спокою. Розум був дуже активним, але активним лише в певних межах. Я, здається, не міг направляти потік своїх думок.

За звичайних обставин цей факт украй би мене роздратував. Але зараз він лише викликав цікавість.

Я спробував, у вигляді експерименту, зафіксувати свої думки на чомусь конкретному. Технічно я міг це зробити, але водночас усвідомлював, що не варто докладати зусиль. Також я зауважив, що усі думки були однаково приємними.

Цікавість підштовхувала мене зосередитися на ідеях, які зазвичай є джерелом роздратування і занепокоєння. Це було зовсім не складно, але гіркоти більше не було.

Я перебирав у пам'яті випадки з минулого, які, завдяки цьому особливому розумовому процесу, що захищає тебе від роздратування, вже майже забув.

Я виявив, що втрата пам'яті була уявною, а не реальною. Я відновив кожнісіньку деталь до найдрібніших подробиць. Але найбільш прикрі й образливі моменти більше не мали для мене жодного значення. Я згадував їх з такою ж насолодою, з якою читаєш меланхолійну казочку. Я б сказав навіть більше, що неприємним інцидентам я надавав перевагу над усіма решта.

Причина, я думаю, у тому, що вони залишають глибший слід у свідомості. Наші душі вигадали розум, так би мовити, з метою реєстрації свідомих переживань, і тому чим глибше переживання, тим краще розум здійснює наміри наших душ.

— *Forsitan haec olim meminisse juvabit*¹, — говорить Еней у Вергілія, перелічуючи свої тяжкі випробування. (Дивно! Між іншим, відтоді як закінчив школу, я лише кілька разів згадував латинські вирази. Наркотики, як старість, геть здирають твої недавні спогади і залишають лише давно забуті ідеї.)

Інстинкт, який сидить у нас найглибше, це наша жадоба до нових переживань. І тому спроби утопіс-

¹ Можливо, і про це колись буде приємно згадати (лат.).

тів перетворити життя на приємну рутину завжди пробуджують у людській душі підсвідомий протест.

Саме зростання добробуту у вікторіанську епоху спричинило Велику Війну. Це була реакція школяра, у якого забрали пригоди.

Цей дивний стан розуму мав одну незмінну властивість: потік думок протікав крізь мій мозок, як широка непереборна ріка. Я відчував, що ніщо не зможе його зупинити чи навіть хоч якось змінити його напрямок. Моя свідомість мала щось від нерухомої зірки, яка здійснює свій шлях у просторі на правах своєї неминучої приреченості. І той потік ніс мене від одного набору думок до іншого, повільно і без напруження; це було схоже на затихаючу симфонію, яка містила в собі усі можливі спогади, що непомітно змінювали один одного без найменшого натяку на брак милозвучності.

Я цілком усвідомлював плин часу, тому що десь далеко бив церковний годинник, з величезними інтервалами між ударами. Тож я знав, що не сплю вже цілу ніч. Крізь відчинені французькі вікна на балконі заявляв про себе світанок.

Минули століття, довгі століття, і церковні дзвони оголосили про ранкову месу; поступово моя думка стала повільнішою, туманнішою; активне задоволення стало пасивним. Потрошку моїми видіннями поповзли тіні, а потім я більше не пам'ятаю.

Розділ 6

ЯСКРАВІЙ БЛИСК СНІГУ

Я прокинувся і побачив Лу, повністю вбрану. Вона сиділа на краєчку мого ліжка. Лу тримала мене за руку, а її лице, мов біда квітка, нахилилося над моїм. Вона побачила, що я вже не сплю, і її уста з вишуканою ніжністю спустились до моїх. Її губи були м'якими та пружними: поцілунок повернув мене до життя.

Вона була надзвичайно блідою, а її рухи були млявими та слабкими. Я усвідомив, що й сам геть знесилений.

— Я так і не заснула, — сказала вона, — після того, як, здавалося, дуже довго намагалася взяти себе в руки. Мій мозок продовжував працювати як навіжений — я чудово провела час — просто першокласно! Я не могла піднятися, поки не згадала, що цей Фекліз казав про лікування похмілля. Тож я скотилася з ліжка, підповзла до Г, зовсім трішки нюхнула і сиділа на підлозі, поки він не подіяв. Це суперова штука, коли добре знаєш, що до чого. Він підняв мене за хвилину. Тож я прийняла ванну і вбрала оце на себе. Я все ще не відійшла. Знаєш, ми вчора перестаралися, правда, Кокі?

— Ще б пак, — сказав я слабким голосом. — Я радий, що у мене є медсестра.

— Саме так, — сказала вона з дивною усмішкою. — Час приймати ліки, Ваша Величність.

Вона підійшла до письмового столу і принесла мені дозу героїну. Ефект був дивовижний! Я почувався так, ніби не можу поворухнути жодним м'язом,

ніби тріснули пружини усіх моїх нервів. Та одна маленька понюшка всього за дві хвилини повністю відновила мої сили.

Утім, навряд чи у цьому була хоч частка радості. Я повернувся до свого нормального стану, а не до того, що можна назвати доброю формою. Я чудово міг упоратися з усім, чим потрібно, але думка про те, що треба це робити, зовсім не тішила. Я подумав, що ванна і душ приведуть мене в порядок; і, безперечно, я почувався вже зовсім іншою людиною, коли вдягався.

Коли я повернувся до вітальні, то побачив, що Лу граційно танцює навколо столу. Вона накинулася на мене, як розлючений звір; штовхнула мене на канапу і сіла коло мене на коліна. Поки я лежав, вона обсипала мене пристрасними поцілунками.

Вона знала, що я не в стані відповісти на них.

— Вам усе ще потрібна ваша медсестра, — вона весело розсміялася, очі блищали, зуби світилися і ніздрі роздувалися від збудження. Я побачив на одному з кінчиків її чудових закручених локонів блиск кристалу, дуже мені знайомий.

Вона потрапила у снігову заметіль!

Моя підступна крива посмішка говорила їй, що я добре знаю цю гру.

— Так, — схвильовано сказала вона, — тепер я знаю, як це робиться. Ти збираєшся докупити за допомогою Г, а потім розганяєш тарантайку за допомогою К. Давай вмикай щеплення.

Її рука тремтіла від хвилювання. Але на зворотному боці мерехтіла крихітна купка блискучого снігу.

Я втягнув її з ледве стримуваним захватом. Я знав: це лише питання кількох секунд, перш ніж це божевільне і піднесене сп'яніння заразить і мене.

Хто це сказав, що потрібно лише насипати солі на хвіст пташки, і тоді її легко зловити? Мабуть, цей тип думав, що він розбирається у справі, але він усе не так зрозумів. Все, що вам потрібно, — посипати снігом свій власний ніс, а тоді без проблем можете ловити пташку.

Що той Метерлінк знав про цього дурного старого Синього Птаха?

Щастя сховане у тобі самому, а кокаїн допомагає відкопати його.

Тільки, прошу вас, не забувайте про звичайну розважливість, якщо ви не проти такого терміна. Потрібно трішки здорового глузду, обережності, добре подумати. Якими б голодними ви не були, ви ж не з'їсте одразу десяток смажених волів *брошет*. *Natura non facit saltum*¹.

Це лише питання розумного застосування своїх знань. Ми з'ясували, як завести машину, і жодна причина у світі не могла завадити нам полетіти звідси до Каламазу.

Тому я зробив три маленькі понюшки з розумними інтервалами і знову був готовий до роботи.

Я ганявся за Лу по всьому номеру; і, дозволю собі зауважити, ми при цьому поперекидали трохи меблів, але це не має значення, бо нам не потрібно було ставити їх на місце.

Важливо те, що я все-таки спіймав Лу, і невдовзі ми зовсім видихалися, а потім, чорт забирай, саме коли я хотів тихенько покурити люльку перед обідом, задзвонив телефон, і порт'є спитав, чи ми вдома для пана Елгіна Фекліза.

Що ж, я вже казав раніше, що цей чоловік не був аж настільки мені цікавий. Як правильно зауважив

¹ Природа не робить стрибків (*лат.*).

Стівенсон, якби він був єдиною ниточкою, що зв'язує з домом, гадаю, більшість із нас обрала б подорож за кордон. Але минулої ночі він вів свою гру досить чесно; і чорт забирай, немає меншої дрібниці, як запросити хлопця пообідати. До того ж він напевне знає ще кілька прийомчиків у нашій справі. Я не з тих самовпевнених хлопців, що вважають, коли ти дістав один маленький клаптик знань, то вже вичерпав джерело мудрості до дна.

Тож я сказав: «Спитайте, чи не був би він такий ласкавий піднятися сюди до нас».

Лу полетіла в іншу кімнату поправити зачіску, обличчя й усі ці речі, що жінкам завжди треба приводити в порядок; і тут заходить пан Фекліз із найвишуканішими манерами та зовнішнім виглядом, що я коли-небудь бачив у людських істот, а з кінчика його язика злітає ціла низка турботливих запитань та вибачень.

Він сказав, що не посмів би дзвонити і турбувати нас так скоро після цього делікатного випадку, якби не був упевнений, що не залишив свій портсигар, який дуже цінує, бо його подарувала тітка Софронія.

Ну, значить, він був просто на столі, чи скоріше під столом, оскільки стіл був перевернутий. Коли ми знову поставили стіл на ніжки, ми побачили, що портсигар лежить під ним, а отже, він мав бути на столі, перш ніж ми його перекинули.

Фекліз щиро розсміявся над кумедністю інциденту. Мабуть, по-своєму це було смішно. З іншого боку, не думаю, що це вже така важлива річ, щоб звертати на неї увагу. Втім, чоловікові потрібно мати свій портсигар, і зрештою, якщо ви бачите перекинутий вверх ногами стіл, не дуже добре вдавати, що ви цього не помітили. А в цілому, ймовірно, най-

кращий спосіб обійти цей інцидент — перетворити його на милий жарт.

Мушу зазначити, що Фекліз продемонстрував бездоганний такт справжнього джентльмена, уникаючи будь-яких прямих натяків на обставини, що викликали ті обставини, які завдячують обставинам, які породили обставини, які було так важко не помітити.

Що ж, цей чоловік минулого вечора був бездоганно люб'язним. Він допоміг Лу у тій справі пройти через найгірше, дотримуючись при цьому вишуканого смаку, тоді як її природний захисник, тобто я, фізично не міг застосувати необхідні як-іх-там-називають.

Ну і звичайно, за тієї ситуації, що склалася, скоріше я б хотів бачити Фекліза у місці, про яке сучасне християнство вирішило забути. Втім, найменше, що я міг зробити, це запросити його на обід. Але поки я вирішував, як виразити цей гречний порив словами, до кімнати запливла Лу, схожа на янгола, що спускається з небес.

Вона підійшла прямо до Фекліза, рішуче поцілувала його просто перед моїми очима та почала вмовляти його залишитися й пообідати з нами. Просто взяла і зірвала з язика мої слова.

Але, повинен зізнатися, я хотів залишитися з Лу наодинці — не лише в ту хвилину, а на все життя; і я був страшенно радий, коли почув, що Фекліз каже:

— О, правда, це дуже мило з вашого боку, леді Пендрагон, і, сподіваюся, ви знову запросите мене іншим разом, але я маю пообідати сьогодні з двома хлопцями з біржі. Ми плануємо повернути грандіозну операцію. Сер Пітер уже і так має більше грошей, ніж поняття, що з ними робити, інакше я був би дуже радий втягнути його у цю справу на початковій стадії.

Що ж, це дуже добре бути мільйонером і все таке. Але одна річ — бути неодруженим чоловіком, що кружляє по Лондону, абсолютно щасливий мати сигару за шилінг і крісло в партері «Вікторія Палас», і зовсім інша річ — медовий місяць з дівчиною, яку найближчі друзі називають Шалена Лу.

Фекліз не знав, що я за два тижні протринькав більше як третину свого річного доходу. Та, звичайно, я не міг розповісти чоловікові, яка у мене ситуація. Ми, Пендрагони, — доволі горда братія, особливо відтоді, як сер Томас Мелорі згадав про нас у своєму описі часів Генріха VIII. Ми завжди були трішечки вищими за себе самих. Ось у якому місці моєму бідному старому татові поїхав дах.

Утім, мені тільки залишалося попросити чоловіка вибрати найближчу дату, коли б ми могли навідатися до «Пайар» і рознести його на друзки.

На мою думку, «Пайар» — найкращий ресторан у Парижі, що скажете?

Тут з'являється маленький червоний кишеньковий записничок, і ось пан Фекліз змочує губами свій олівець, тоді нахиляє голову, спочатку на один бік, а потім на другий.

— Чортовий Париж! — врешті вимовив він. — Людину просто збивають з ніг ці світські обов'язки. Немає нічого вільного цілий тиждень.

І тут якраз задзвонив телефон. Лу зробила два кроки до апарата.

— О, це вас, пане Фекліз, — сказала вона. — Однак хіба хтось знає, що ви тут?

Він видав дивний смішок.

— Це саме те, що я вам говорив, леді Пендрагон, — зауважив він, підходячи до приймача. — Я дуже потрібна людина. Мене всі шукають, окрім полі-

ції, — захихотів він. — І вони можуть вийти на мене тепер у будь-яку хвилину, бог його знає.

Враз, як тільки він почав говорити по телефону, то зробився серйозним.

— О, так, — мовив він у слухавку. — Справді, дуже прикро. Де? О четвертій? Добре, я там буду.

Він поклав слухавку. Увесь аж просяяв, повернувся до нас і простягнув руки.

— Мої дорогі друзі, — сказав він. — Це Боже провидіння, не інакше. Мій обід скасовано. Якщо ваше запрошення ще в силі, я буду найщасливішою людиною в Європі.

Ну, звісно, у Європі не може бути двох таких людей. Мені було вкрай нудно. Але нічого не залишалося, окрім як висловити скажену радість.

Лу щиро втішилася, від чого мені радісніше не стало. Вона спалахнула і почала швидко сонату.

— Давайте обідати тут, — сказала вона. — Тут *інтимніше*. Я терпіти не можу їсти публічно. Я хочу танцювати, коли міняють страви.

Вона побігла дзвонити до головного офіціанта, а я дав Феклізові цигарку, нарікаючи на себе, що не подбав наперед і не підмішав до тютюну заряд тринітротолуолу.

Лу емоційно сперечалася з головним офіціантом. Вона перемогла за очками в кінці шостого раунду. За півгодини ми вже їли чорну ікру.

Не розумію, чому всі мають радіти чорній ікрі; втім, немає сенсу намагатися перешкоджати курсові, який тримає цивілізація. Я її їв; і якщо завтра обставини будуть такими ж, я знову це зроблю.

Кажучи безсмертними словами Браунінга: «Ти збрехала, Д'Ормее, та я не засмучений». Більше то-

го, це був незвичайний обід, важливий для майбутнього.

Це був безумовний успіх від самого початку. Ми були у своїй найкращій формі. Фекліз говорив вільно і невимушено, з легкістю шампанського. Він розповідав про себе і про свою дивовижну удачу у фінансових справах, але ні разу не зупинявся досить довго на конкретному сюжеті, щоб справити певне враження чи, якщо можна так сказати, дозволити коментар. Він пересипав свої розповіді найсмішнішими анекдотами і під кінець обіду перепросив за надмірне захоплення фінансовою операцією, до якої готувався останнім часом.

— Боюся, я буквально одержимий нею, — сказав він. — Та, знаєте, ця справа може суттєво покращити мій стан чи, скоріше, мої перспективи на майбутнє. На жаль, я не мільйонер, як ви, старий друже. Мої справи йшли дуже добре, але чомусь як прийшло, так і пішло. Та все ж я нашкріб двадцять тисяч для купівлі однієї восьмої частки у нафтовому проєкті, про який я розповідав.

— Ні, — вставила Лу, — ви не розповідали нам про цей проєкт.

— Я впевнений, що розповідав, — засміявся Фекліз у відповідь. — Він міцно засів мені в голову, особливо після того, як скасували той обід. Розумієте, мені потрібно ще п'ять тисяч, і я збирався їх добути у цих хлопців. Єдина складність у тому, що я не можу позичити ці гроші просто так, під чесне слово, правда?! І я не хочу, щоб ці хлопці були повністю в курсі справи — вони просто заберуть усе собі. До речі, це нагадало мені одну дуже класну штуку, яку мені розповідали... — і він протріскотів дивовижну

історію, яка не мала жодного стосунку до того, про що ми щойно говорили.

Я навіть не слухав, що там було. Мій мозок, з шампанським поверх усього іншого, працював дуже швидко. Його балаканина нагадала мені, що сьогодні або завтра я маю запросити телеграфом ще одну тисячу. Мене пройняло сильне підсвідоме роздратування. Чоловік так легко говорив про справи на мільйони, що я не зміг не визнати, що, за сучасними стандартами, я насправді дуже бідний. П'ять або шість тисяч на рік і, можливо, ще півтори тисячі від ренти, що дає маєток Барлі Грандж, а ще цей чортовий податок на прибуток і подібне. Направду, я недалеко втік від жебрака, а тут ще треба брати до уваги Лу.

Я завжди думав про коштовності, що це вульгарно. Перстень з печаткою і заціпка до краватки — для чоловіка, а для жінки — кілька дуже скромних вишуканих дрібничок — це максимум.

Утім, Лу була зовсім іншою. Вона могла вбрати на себе цього добра скільки завгодно й розкішно його носити. Вчора ввечері я купив їй пару сережок у «Картъє» — низка з трьох діамантів з дивовижним біло-синім кулоном у формі грушки. Коли вона їла, пила і говорила, вони злегка, у найвишуканішій манері, погойдувалися біля її шиї, і це не робило її вульгарною взагалі.

Я усвідомив, що як одруженому чоловікові моїм обов'язком було купити їй те перлове намисто з великою чорною перлиною посередині, а ще той перстень зі смарагдовим каменем. Як неймовірно вони б пасували до її волосся! І, звичайно, потім, коли ми повернемося до Англії, її потрібно представити при Дворі. Не те щоб ми, Пендрагони, не вважали

це трішки принизливим — але це означає, що звичайно ж треба тіару.

А кравці, що шийуть сукні, ви ж знаєте, які вони!

Просто кінця і краю немає речам, які цивілізований чоловік повинен мати, коли він одружився! І тут я, з усіх боків, як не подивись, кандидат на допомогу для бездомних.

Я здригнувся і вийшов зі свого марення. Я набрався рішучості.

Лу істерично сміялася над якоюсь байкою про сліпого і свердло.

— Послухайте, Феклізе, — сказав я, — я б хотів, щоб ви трошки більше розказали про цю нафтову справу. Правду кажучи, я не такий уже багатий чоловік, як вам здається...

— Мій дорогий друже... — вимовив Фекліз.

— Насправді, я вас запевняю, — сказав я. — Звичайно, все було прекрасно, поки я молодичував. Скромні смаки, знаєте. Але ця маленька леді — зовсім інша справа.

— Ну, звісно, — дуже серйозно відповів Фекліз. — Так, я чудово розумію. Насправді, якщо можна так сказати, це ваш обов'язок — забезпечити собі й нащадкам безтурботне майбутнє. Але з грошима, як відомо, зараз дуже туго, особливо після війни. Що на додаток з обвалом іноземних валют, зменшенням купівельної спроможності грошей і тим фактом, що усе золото сховане у Вашингтоні, робить ситуацію доволі скрутною. Та, з іншого боку, для чоловіка зі справжніми мізками це лише одна із ситуацій, що відкриває додаткові можливості. Вікторіанський розквіт добробуту зробив усіх нас заможними без нашої особливої участі у цьому.

— Так, — визнав я, — здається, блискуча позолота цінних паперів почала лущитися.

— Ну, от що, Пендрагоне, — сказав він, підсуваючи своє крісло так, щоб бачити мене під прямим кутом і постукувати своєю «Короною»¹ по тарілці, наводячи свої аргументи, — майбутнє лежить лише у двох речах, якщо йдеться про великі гроші. Перша річ — нафта, а друга — бавовна. Стосовно бавовни я нічого не можу сказати, але я даю фору будь-якому кашалоту, що коли-небудь пускав фонтани, дванадцять тисяч пунктів проти його чотирьох тисяч у питаннях нафти, і він піде голий і босий.

— Так, я розумію, — захоплено відповів я. — Звичайно, я зовсім не розбираюся у фінансах; але тому, що ви кажете, зовсім не бракує здорового глузду. І, здається, я маю свого роду нюх на такі речі.

— Дуже цікаво таке від вас почути, — відповів Фекліз, ніби сильно здивувавшись. — Я думав те ж саме. Ми знаємо, що ви маєте неабияку сміливість, а це — найнеобхідніша річ у будь-якій грі. Заробляння грошей — це найграндіозніша з усіх ігор. Ба більше, я маю інтуїтивне відчуття, що у вас для цієї справи ще й правильний склад розуму. Ви надзвичайно кмітлива людина, ще треба таких пошукати, і маєте гарну уяву. Я не маю на увазі фантазії для божевільних розваг, а добру, продуктивну міцну уяву.

За звичайних, буденних обставин я б мав зняковити від такого прямого компліменту, який зробив чоловік, що, очевидно, в курсі всіх справ і тримається на рівних з найсвітлішими головами світу. Але у теперішньому стані я сприйняв його як абсолютно природний.

¹ Марка сигари.

Лу розсміялася мені у вухо.

— І правильно, Кокі, дорогенький, — защебетала вона. — Ось де ти вступаєш у гру і перемагаєш. І мені дуже потрібні ті перлини, ти ж знаєш.

— Вона має рацію, — погодився Фекліз. — Коли закінчиться медовий місяць, приєднуйтесь до мене. Ми скидаємо плащі, вступаємо у гру, покажемо, чого ми варті й навіть трішки більше, а коли вийдемо з гри, то від Джона Рокфеллера і мокрого місця не залишимо.

— Ну, — сказав я, — немає кращого часу, як тепер. Я не хочу пхати носа, але якби я міг якось допомогти у тій вашій справі...

Фекліз похитав головою.

— Ні, — сказав він, — це зовсім не те. Я вкладаю в цю операцію все до копійки; але, у кращому разі, це дуже ризикова справа, і я б не хотів ризикувати, чи пролетять ваші п'ять тисяч на першій же ставці. Звичайно, результат, якщо все вдасться, буде доволі непоганий...

— Ближче до деталей, дорогенький, — вимовив я, намагаючись відчувати себе природженим бізнесменом.

— Сама собою справа доволі проста, — сказав Фекліз. — Просто потрібно скористатися можливістю на певних свердловинах, у місцині, що має назву Сітка. Перед війною все було в порядку, але, на мою думку, вони так і не були належним чином розроблені. Відтоді вони не працювали, і, можливо, знадобляться чималі гроші, щоб повернути їх знову на карту. Але це менший з нюансів. Я і мої друзі знаємо, і ніхто ще до цього не добрався, якщо застосувати технологічний процес Фельденберга до цієї нафти, що видобувають на Сітці, ми отримаємо

фактично світову монополію на нафту найвищого можливого класу. Зайве говорити, що ми зможемо продавати її за нашою власною ціною.

В одну мить я побачив чудові можливості цього плану.

— Зрозуміло, зайвим буде говорити, що цю інформацію потрібно тримати за сімома замками, — продовжував Фекліз. — Якщо вона вилізе, будь-який паризький фінансист викупить справу, перескочивши через наші голови. Я б узагалі не розповідав вам цього, якби не дві речі. Я знаю, що ви чесна людина, — це навіть не обговорюється; але насправді важливий момент у тому, як я вже казав раніше, що я певною мірою вірю в окультизм.

— О, так! — скрикнула Лу. — Тоді звичайно ж ви знаєте царя Лама.

Фекліз аж підскочив, ніби йому дали по голові. На якусь мить він зовсім утратив лице. Здавалося, що він збирався сказати кілька речей і передумав. Він став похмурий, як грозова хмара. Важко було помилитися, що це мало означати.

Я звернувся до Лу зі смішком, який, припускаю, був доволі бридким.

— Репутація нашого друга, — зауважив я, — здається, дісталася і до пана Фекліза.

— Ну, — сказав Фекліз, повертаючи самовладання з помітним зусиллям, — я взяв собі за правило нікого не засуджувати, але, правду кажучи, це вже трохи занадто. Так виглядає, ніби ви все знаєте, тому ніхто не постраждає, коли я скажу, що він страшенно падлюка.

Уся моя ненависть, усі мої ревності виринули з підсвідомості. Я відчував, що якби Лам був десь поруч, я б пристрелив його як собаку.

Мій давній шкільний приятель з'їхав з неприємної теми.

— Ви не дали мені договорити, — поскаржився він. — Я збирався сказати, що не маю особливого таланту до фінансових справ і подібних речей у звичайному розумінні, але у мене є інтуїція, що ніколи мене не підводить, — як демон Сократа, пам'ятаєте?

Я кивнув. У мене були якісь слабкі спогади про Платона.

— Ну, — вимовив Фекліз, постукуючи сигарою з виразом поважного Майстра, що закликає Ложу до порядку, — коли я зустрів вас учора, я сказав собі: краще народитися щасливим, ніж заможним, і ось переді мною чоловік, який народився щасливим.

Це була абсолютна правда. Я ніколи не міг чогось досягнути завдяки своїм здібностям, але все ж на мене, як з неба, звалилися доволі непогані статки.

— У вас є дар, Пітере, — збуджено сказав він. — Кожного разу, коли у вас не буде роботи, пропоную вам десять тисяч на рік за участь у справах у ролі талісмана.

Лу і я були страшенно схвильовані. Нам не вистачало терпіння дослухати деталі плану нашого друга. Цифри були дуже переконливими, а потенційний результат просто засліплював нас. Ми навіть не мріяли про таке багатство.

Уперше в житті я уявив, якою владою багатство наділяє людину, і також уперше я усвідомив, якими величезними є мої справжні амбіції.

Чоловік мав рацію, до того ж досить чітко сказав про мою удачу. На війні мені щастило просто неймовірно. Потім з'явився цей спадок, і Лу на додаток; і ось я зустрів давнього приятеля завдяки якійсь дивовижній випадковості, й оця чудова інвестиція. Вона — як

Фекліз делікатно зауважив, не була ніякою спекуляцією, а строго кажучи — просто чекала на мене.

Ми були настільки переповнені радістю, що ледве схоплювали практичні деталі. Необхідною сумою було чотири тисячі дев'ятсот п'ятдесят фунтів стерлінгів.

Звичайно, дістати таку дрібницю було нескладно, але, як я вже казав Феклізові, це означало б продати якісь чортові папери чи ще щось, а це може забрати два-три дні. Часу було обмаль, оскільки можливість може зникнути, якщо нею не скористатися цього тижня, а сьогодні вже середа.

Тим часом Фекліз допоміг мені накидати текст телеграми до Волфа з поясненнями терміновості справи і пообіцяв прийти з усіма необхідними паперами о дев'ятій в суботу.

Ну, звичайно, він мене не підведе, але водночас є ризик прогавити шанс усього свого життя в разі якоїсь затримки, тож він збирався рухатися далі й шукати можливості знайти ці п'ять тисяч самому. В такому разі, так чи інакше, він все одно поділиться зі мною прибутками. Він хоче моєї участі у тій справі, навіть якщо йдеться лише про соверен, просто через мою удачу.

Тож він швиденько побіг від нас. Ми з Лу взяли машину і провели решту дня у Булонському лісі. Здавалося, що кокаїн загірбав з новою силою або ж підсилював дію героїну.

Ми знову були на тій фантастичній швидкості, як першої божевільної ночі. Інтенсивність була ще дивовижнішою, та вона вже так не забирала.

З одного боку, кожна година тривала долю секунди і водночас, з іншого боку, кожна секунда тривала ціле життя. Ми могли оцінити його найдрібніші деталі на повну.

Хочу пояснити якомога детальніше.

«Вільгельм Завойовник, 1066, Вільгельм Руфус, 1087».

Можна підсумувати увесь період правління герцога Нормандії одним реченням. Водночас історик, який зробив спеціальне дослідження цього періоду історії Англії, може написати десять томів подробиць, і в певному сенсі, у своїй голові, він може уявляти обидва аспекти свого знання одночасно.

Ми були у схожому стані. Години пролітали повз нас, немов спалахи блискавки, і кожен розряд освітлював усі деталі навколишнього ландшафту; ми могли вловити усе одразу. Ми ніби набули зовсім нової розумової здібності, настільки досконалішої за звичайний хід думок, наскільки вищим є всеосяжний розум видатного науковця за розум дикуна, хоча вони обидва за допомогою однакових оптичних інструментів роздивляються того самого жука.

Тому, хто сам такого не пережив, неможливо передати захват, яким ти переповнений у цьому стані.

Ще однією дивовижною рисою ситуації було таке: здавалося, що ми дістали щось, нехай я назву це телепатичною силою, але це не найкраще слово. Нам не потрібно було одне одному нічого пояснювати. Наші розуми працювали разом, як у першокласних форвардів, що звикли грати у парі.

Більше того, частина задоволення приходила від усвідомлення, що ми були нескінченно вищими за все, що може зустрітися на нашому шляху. Хоча б той простий факт, що для мислення ми мали набагато більше часу, ніж інші люди могли нас у цьому переконати.

Ми були наче швора гончих собак. А решта людей — зайці, й різниця у швидкості була неймовірною. Це був пілот проти кучера.

Того вечора ми рано пішли спати. Ми вже навіть трохи втомилися від Парижа. Його темп був для нас заповільний. Наче слухаєш оперу Вагнера. Звичайно, там є захопливі моменти, але переважно нудьгуєш від довгих і монотонних пасажів, як діалог Вотана та Ерде. Ми хотіли усамітнитися; за нашим поривом ніхто більше не встигав.

Різниця між сном і дійсністю, знову ж таки, суттєво зменшилася, ні, майже зникла. Період сну був просто як коротке відволікання уваги, й навіть у снах екзальтація нашої любові триває.

Що б не сталося, воно не мало важливого значення. За звичайних обставин твої дії певною мірою стримані. Як кажуть, ти двічі подумаєш перед тим, як зробити те чи інше. Ми більше двічі не думали. Бажання втілювалося у дію без найменшої перевірки. Втоми більше не було також.

Наступного ранку ми прокинулися разом із сонцем. Вбрані в халати, ми стояли на балконі й спостерігали за його сходом. Ми почувалися з ним, як одне ціле, такі ж свіжі, палкі та гарячі. Наповнені невичерпною енергією!

За сніданком ми танцювали і співали. Нами оволодів напад балакучості, й ми почали одночасно лепетати на весь голос, будувати плани на день, кожен з яких викликав у голові екстатичне захоплення і невгамовний сміх.

Тільки-но ми вирішили зробити собі цього ранку прогулянку по магазинах Парижа, як до кімнати принесли візитну картку.

На якусь мить я здивувався, коли прочитав, що до нас завітав довірений клерк пана Волфа.

— От ще якийсь клопіт, — сказав я, а потім згадав свою вчорашню телеграму.

Мене охопив напад тривоги. Може, щось не так? Але кокаїн запевнив мене, що все гаразд.

— Мабуть, я піду поговорю з хлопцем, — сказав я і попросив коридорного направити його до нас.

— Не дозволяй себе довго затримувати, — сказала Лу з надутим виглядом і побігла до спальні після коротких, але таких шалених обіймів, що моя нова краватка Шарве аж розв'язалася.

Чоловік увійшов. Мені було трохи нудно від поважності його манер, а від цієї офіційної шанобливості навіть огидно. Звичайно, приємно, коли з тобою поведуться, ніби з іграшковим імператором, але такі речі не проходять з Парижем, а ще менше з кокаїном.

Мене дратувало, що цей хлопець явно був не у своїй тарілці, а також що він явно був гордий за себе, що його послали до Парижа у важливій справі до справжнього живого лицаря.

Якщо є хоч одна річ, якої точно навчать польоти, — це відразом до снобізму. Навіть орден Підв'язки стає непомітним, коли ти летиш понад хмарами.

Я не міг розпочати розмову з чоловіком, поки він не стане трохи більш схожим на людину. Перед тим, як дозволити говорити про свою справу, я примусив його сісти, випити і викурити цигарку.

Звичайно, усе було в належному порядку. Справа лише в тім, що шість тисяч фунтів недоступні негайно, тож оскільки вони мені потрібні терміново, необхідно підписати деякі папери, які містер Волф підготував одразу після отримання телеграми, і було б краще зробити це у консульстві.

— Ну, звичайно, викликайте таксі, — сказав я, — я буду внизу за хвилину.

Він пішов униз сходами. Я забіг до Лу і сказав їй, що мушу піти до консула залагодити справу:

— Я повернуся за годину, і ми зможемо піти по магазинах.

Ми добряче нюхнули снігу і поцілувалися на прощання так, ніби я відбував у трирічну експедицію на Південний полюс. Тоді я прихопив капелюха, рукавиці, тростину і зустрівся з молодим чоловіком біля виходу.

Трішки алкоголю і паризьке повітря надали йому почуття власної гідності. Замість того, аби смиренно чекати, поки я залізу в машину, він уже сидів усередині; і хоча його привітання було ще офіційно шанобливим, у ньому з'явилось більше якогось дипломатичного забарвлення. Він навіть приборкав свій початковий порив припідняти капелюха.

У мене було дивне відчуття задоволення від власної значущості. Водночас я шалено поспішав повернутися до Лу. Мій мозок гарячково метушився з думкою про неї. Я підписав, де сказали, консул наставив скрізь печатки, і ми поїхали назад до готелю, де клерк дістав з потаємної внутрішньої кишені застібнуте шкіряне портмоне і відрахував мені шість тисяч стофунтовими банкнотами.

Звичайно, заради пристойності я мусив запросити хлопця на обід і дуже зрадив, коли він чемно відмовився. Йому потрібно було о другій встигнути на потяг додому.

— Боже, як довго тебе не було, — сказала Лу, і я побачив, що вона прекрасно провела цей час, заповнена ним по самі вуха. Вона мов божевільна танцювала навколо. У цих невеличких різких рухах неможливо було не помітити нервову дратівливість. Втім, вона сяяла, вибухала, світилася променями захоплення.

Ну, знаєте, я не люблю, коли мене віддають на поталу. Потрібно було наздоганяти. Я буквально ло-

патою нагрів собі снігу. Окружна рада просто зобов'язана за таку роботу платити шилінг за годину. Світ сповнений несправедливості.

Проте в нас точно не було часу піднімати подібні питання в парламенті. Лу була майже в сльозах, бо не мала, що на себе вбрати: практично жодних коштовностей — уся суть того, щоб бути лицарем, полягає у тому, що коли ти бачиш, як щось іде неправильно, твій обов'язок виправити помилку.

На щастя, жодних труднощів у ту хвилину видно не було. Все, що потрібно зробити, — поїхати на Рю де ля Пе. Я мало не впав, коли побачив усі ці перлини на її шії. І цей смарагдовий камінь. І, о святий Боже, він дійсно пасував до її волосся!

Безперечно, паризький продавець — майстер своєї справи. Людина вмить зрозуміла, що не так. Не було нічого, що б пасувало синьому кольору сукні, тож він показав нам браслет із сапфірами та діамантами і до нього великий перстень маркіза у платиновій оправі. Це вже зовсім інша справа! І все ж, здавалося, що йому ніяково. Він був спантеличений; ось як буває.

Тоді йому в голову прийшла блискуча ідея, і його обличчя посвітлішало. Завжди можете покласти на таких хлопців, правда, якщо натрапите на доброго фахівця. Бракувало чогось червоного!

Я вже розповідав про уста Лу — її видовжену, нерівну, звивисту червону смужку губ, які завжди корчилися і звивалися, ніби живуть окремим власним життям і постійно потерпають від якихось приємних тортур!

Чоловік одразу помітив, що їм потрібно — символічно повторити їхній обрис. У цьому весь секрет мистецтва. Тож він випорпав змійку з кривавих темно-червоних рубінів.

Боже мій! Це була найкрасивіша річ, що я бачив, окрім самої Лу. На неї неможливо було дивитися, щоб не думати про уста Лу. І неможливо було думати про її уста, щоб не захотіти їх поцілувати. Я повинен був довести усьому Парижу, що моя дружина — найкрасивіша жінка у світі, а це можна було зробити тільки звичайним способом — з'явитися з нею на людях — у найкращих сукнях і найдивовижніших коштовностях. Це був мій обов'язок перед дружиною, і я цілком міг це собі дозволити, тому, що, у всякому разі, я був прийнятно заможним чоловіком для початку і, крім того, п'ять тисяч, які я вкладав у Феклізову справу, можуть перетворитися, за найскромнішими підрахунками, на щось таке, як щонайменше чверть мільйона, у чому я переконався на власні очі.

І все це — чистий прибуток, тож немає у цілому світі такої причини, чому б не витратити їх у розумний спосіб. Містер Волф сам наголосив, що в наш час дуже непросто знайти прийнятне місце для інвестицій.

Він казав мені, як багато людей вкладають свої гроші у діаманти і хутро, які завжди тримаються в ціні, тоді як державні цінні папери та схожі речі можуть несподівано оподаткувати, з одного боку, вони можуть втратити свою цінність, з іншого — ще й з перспективою європейського анулювання боргових зобов'язань, що загрозливо виростає позаду них.

Мій обов'язок, як сімейного чоловіка, купити Лу стільки коштовностей, скільки я зможу собі дозволити. Водночас потрібно бути обережним і передбачливим.

Я купив усі вищезгадані речі і заплатив за них. Я не спокусився на зелену перлинову шпильку до

краватки для себе, хоча і хотів би її мати, бо щоразу, коли б я її вбирав, вона б мені нагадувала про очі Лу. Але вона дійсно досить дорого коштувала, а містер Волф застеріг мене про небезпеку потрапляння у борги, тож я заплатив за решту речей, і ми вийшли на вулицю. Ми подумали, що може, поїдемо на обід до Булонського лісу, і тоді понюхали ще трішки снігу в таксі, й тут Лу почала плакати, бо я нічого собі не купив. Тож ми понюхали ще снігу, ще була купа часу, ніхто ж не обідає до другої години. Ми повернулися до магазину, купили ту зелену перлинку, й це привело Лу у такий захват, що таксі було вже не таксі, а аероплан, чи навіть більше за нього, коли вже на те пішло.

Тупо не наважуватися. Якщо ти вже почав щось робити, то краще вже роби. Що там каже цей тип? «Життя не ставлю я й у вартість шпильки». Оце правильний дух. «Панове, краще відійдіть. Клянусь, хто спинить, стане духом сам».

Оце дух Пендрагона і дух пілота. Видирайся на вершину, залишайся там і стрілай у кожного, хто лізе до тебе, нехай летять додолу!

НА КРИЛАХ МАРНОТРАТСТВА

Обід у ресторані «Де ля Каскад» відбувався, як уві сні. Здається, ми знали, що їмо, але смаку тієї їжі зовсім не відчували. Як я, мабуть, уже казав раніше, це явище виникає через анестезію від кокаїну.

Коли роблю подібне зауваження, я розумію, що це з мене вилазить запропащений і давно мертвий студент-медик.

Та ви не звертайте на це уваги. Річ у тім, що коли у вас сидить правильна кількість снігу, ви не можете нічого відчувати у звичайному сенсі цього слова. Ви все сприймаєте ніби знеособлено. Біль є, але біль не завдає страждань. Ви сприймаєте факт існування болю так само, як читали в школі про усі ці жахливі речі з історії.

Але проблема з кокаїном ось у чому: його практично неможливо вживати розсудливо, як, наприклад, майже всі у світі, за винятком американців, п'ють віскі. Кожна доза робить тобі краще й краще. Він знищує твою здатність розраховувати свої сили.

Ми вже переконалися у цьому, коли з'ясували, що запас, отриманий від Гретель, дуже швидко зменшується, хоча ми були впевнені, що його вистачить на майже необмежений період часу. І тоді на допомогу прийшов халатик.

Ми лише кілька днів показували фокуси, а той ефект, що на початку давали три або чотири понюш-

ки, тепер потребував майже безперервного дозавправлення. Втім, це було не важливо, бо ми мали достатній запас. К і Г у тому кімоно було десь зо два кілограми. І якщо взяти до уваги, що одна восьма грана — досить велика доза Г, легко порахувати, як чудово можна розважатися, маючи цілий фунт.

Пам'ятаєте, як там воно йде: один пенівейт — це двадцять гранів, три пенівейти — один скрупул, я вже не пам'ятаю, скільки скрупулів має драхма, унція — вісім драхм, дванадцять унцій — один фунт.

Я все переплутав. Я так і не зміг досягнути англійську систему мір і ніколи не зустрічав когось, хто б це зробив. Але я хотів сказати, що ти можеш дуже довго давати собі раду, вживаючи по одній восьмій грана, якщо маєш фунт порошку.

Гаразд, може, це допоможе розібратися. П'ятнадцять гранів — це один грам, тисяча грамів — це кілограм, а кілограм — це два цілих два десятих фунта. Єдине, у чому я не впевнений, чи це шістнадцятиунцієвий фунт чи дванадцятиунцієвий. Але, зрештою, яка різниця, якщо у тебе є фунт снігу або Г, тобі його стане надовго, та, мабуть, доволі незручно його розпланувати.

Квейн каже, що люди, звиклі до опіуму та його похідних, без проблем можуть вжити величезну кількість кокаїну. За звичайних обставин півгрانا кокаїну можуть навіть спричинити смерть, але ми нюхали його з абсолютною безтурботністю.

Ти не думаєш про дозування, як при застосуванні підшкірних ін'єкцій. Ти просто вживаєш дозу, коли відчуваєш у цьому потребу. Зрештою, це закон природи. Їж, коли голодний. Немає більшої шкоди для здоров'я, як встановлення фіксованого раціону у вигляді певної кількості приймання їжі щодня.

Старе монументальне британське правило трьох м'ясних страв спричинило до вироблення в організмі сечової кислоти у такій кількості, що найганебнішим чином перевищує її потребу.

Фізіологія, економіка й, мені здається, навіть геологія об'єдналися, щоб заявити спільний протест.

Тепер ми проводимо абсолютно корисний спосіб життя. Ми нюхаємо кокаїн, щоразу як темп починає падати, і героїн, коли кокаїн починає виявляти перші ознаки того, що може понести тебе, як переляканий кінь.

Усе, що тобі потрібно для вживання розумних кількостей, зважаючи на фізіологічні симптоми, це — спокійний здоровий глузд. Тобі потрібна гнучкість. Прив'язувати себе до фіксованих доз, незважаючи на те, потребуєш ти її чи ні, це просто якийсь духовний соціалізм. Природа — найкращий порадає. Ми потроху вникали у правила гри.

Халепа, що сталася у «Петіт Савояр», навчила нас мудрості. З кожною годиною ми дедалі впевненіше ставали на крило.

Цей тип Куе, як кажуть в Америці, пайкер¹.

«Щодня, з якого боку не подивися, мені все краще й краще», справді? Чоловік просто захопився римою. Для чого чекати цілий день? Ми вийшли на рівень, коли важлива кожна хвилина.

Так само як у тій байці, де шотландець відповідає своєму синові на півдорозі до церкви, довжиною в десять миль, коли той каже: «Прегарний день видався сьогодні!» — «Та хіба це день, щоб про нього говорити?»

Якщо думаєш про дні, то починаєш думати про роки, а думаєш про роки — починаєш думати про смерть, що просто смішно.

¹ Занадто обережний біржовий гравець (англ.).

Лу і я жили хвилина за хвилиною, секунда за секундою. Кожне цокання годинника позначало для нас інтервал довжиною у вічність.

Ми були спадкоємцями вічного життя. Нам не було діла до смерті. Зовсім не дурний чоловік сказав, що «завтра ніколи не настає».

Ми були поза простором і часом. Ми жили згідно з інструкцією нашого Спасителя: «Не думай про день завтрашній».

Нас охопила страшна невгамовність. Годі було всидіти у Парижі. Нам просто необхідно було дістатися до такого місця, де часу не лічать.

Те, що день змінює ніч, великого значення не має; але абсолютно неприпустимо перебувати серед людей, які працюють за годинником.

Ми існували у світі «Тисячі й однієї ночі»: будь-які обмеження викликали огиду, Париж завжди нагадував нам про пігмеїв, які жили, якщо це можна назвати життям, у чіткій системі порядку.

Відкривати та закривати заклади згідно з чітким графіком — жахливо і просто смішно. Нам необхідно було потрапити у місце, де б подібні речі не драгували...

Надзвичайно прикра пригода зіпсувала наш обід у «Каскаді». Ми справили чудове враження, коли туди увійшли. Ми запливали всередину, мов метелики, що сідають на лілії. Всі аж загуділи за своїми столиками. Краса Лу сп'янила кожного. Блиск її коштовностей засліпив усіх присутніх.

Я уявив собі несподівану появу Аполлона і Венери на урочистому зібранні греків у найкращі часи Еллади.

Ми трепетали не лише від внутрішнього екстазу, а ще й від п'яного відчуття, що увесь світ захоп-

люється нами і заздрить. Ми змусили присутніх відчувати себе вмістом паперового смітника.

Головний офіціант перетворився на верховного жерця. Він піднявся на рівень ситуації, проявивши геніальність, якої йому точно не бракувало. Подумки він став на коліна, щоб насмілитися дати нам пораду у виборі страв.

Здавалося, ніби ми прийшли приймати данину від васалів. І тут, через п'ять чи шість столиків від нас, ми помічаємо царя Лама!

З ним був один чоловік, типовий француз з великою червоною трояндою та чепурними аристократичними сивими вусами і борідкою. То був якийсь міністр, чи щось таке. Я не міг згадати конкретно, але я доволі часто бачив його фотографію в газетах: хтось із наближених до президента. Перед тим як з'явилися ми, саме він був головним об'єктом уваги.

Ця бульбашка просто луснула від нашої появи.

Лам сидів до нас спиною і, гадаю, не бачив нас, тому не обернувся, проте усі присутні у закладі обернулися і почали гудіти.

Я більше не відчував до нього ненависті: він був таким безглуздо нікчемним. І саме це дратувало найбільше. Коли він зі своїм другом збирався виходити, вони проминули наш столик, посміхаючись і кланяючись.

А потім, чорт забирай! Головний офіціант приніс мені його картку, де олівцем було нашкрябано: «Не забудьте про мене, коли я буду потрібний».

Що це за дурна зухвалість! Абсолютно нав'язливе, неприйнятне нахабство! Кому може бути потрібен цей великий пан подивися-на-нього, всемогутній цар Лам?

Я б йому дуже гостро відповів, якби ця тварина не вислизнула геть. Та й, зрештою, не варто було. Його особа важила не більше, як осад на дні філіжанки кави.

Але ця пригода засіла мені в голові й дратувала увесь день. Таких людей слід викинути зі свого життя раз і назавжди.

Чому, в біса, ця людина така страшенна паскуда? Усі так казали. Чому він завжди лізе? Його ж ніхто не просить.

Я сказав щось у цьому дусі Лу, і вона дуже влучно вилаялася.

— Ти ж сам казав, Кокі! — скрикнула вона. — Він надокучлива, бридка муха, і його природа — зогнити, перш ніж досягнути.

Я пригадав щось схоже у Шекспіра. Це було найкращою рисою Лу: вона мала блискучий розум, але ніколи не чіплялася з ним, як з ножем до горла.

Водночас, як я вже казав, Лам не виходив мені з голови. Це мене так роздратовало, що ми мусили винюхати добрячу порцію кокаїну, щоб позбутися неприємного присмаку.

Та все ж роздратованість лишилася, хоч і набула іншої форми. Буржуазна атмосфера Парижа сильно була мені по нервах.

Ну, не було жодної потреби залишатися у цьому свинському місці. Нам треба було лише виловити старого Фекліза, віддати йому гроші й податися кудись, наприклад, на Капрі, де тебе ніхто не турбуватиме через якісь дрібниці.

Мене захопило божевільне бажання побачити, як Лу плаває у Блакитному гроті, як її тіло світиться мірадами фосфоресцентних вогників.

Ми попросили водія зупинитися біля Феклізового готелю, і ось де нас щосили ударило об здоровенний корч.

Менеджер сказав нам, що мсьє Фекліз раптово покинув готель ще зранку. Так, він залишив свій громіздкий багаж і може повернутися будь-якої миті. Ні, він нічого не казав, куди він поїхав.

Ну, звісно ж він повернеться до ранку суботи, щоб забрати п'ять тисяч. Я чітко бачив, що маю робити. Я залишу йому гроші, візьму в менеджера розписку і попрошу його надіслати папери у «Калігулу» на Капрі.

Я почав відраховувати банкноти. Ми сиділи у холі. Мене охопило відчуття повної розгубленості й безпорадності.

— Слухай, Лу, — затиноючись сказав я, — будь ласка, порахуй ти. У мене нічого не виходить. Здається, я перестарався.

Вона перевірила різні відділення мого гаманця.

— Може, у тебе є гроші десь у кишенях? — спитала вона.

Я обшукав себе з тривожним поспіхом. У мене були гроші майже у кожній кишені, але це все були дрібні гроші. Тисяча франків тут, сто франків там, п'ятдесятифунтова банкнота у жилетці, багато дрібних купюр...

Тим часом Лу підрахувала вміст гаманця. Загальна сума вийшла трохи більша за тисячу сімсот.

— О Боже! Мене пограбували, — задихаючись сказав я і весь аж почервонів від гніву.

Лу зберігала самовладання і спокій. Зрештою, це ж були не її гроші! Вона почала робити підрахунки на клаптиковій готельного паперу для записів.

— Боюся, що все сходиться, — оголосила вона, — дороженький нечемнюху.

Раптом я протверезів. Справді, тут не було жодної помилки. Я платив ювелірові готівкою, навіть не задумуючись.

Ми ускочили у халепу, їй-богу! Я інстинктивно відчув, що запросити телеграфом додаткові гроші в пана Волфа неможливо. Підозрюю, я став сам на себе не схожий, все впало ниць — чергове круте піке. Лу обійняла мене за талію і вп'ялася нігтями у ребра.

— Ну, перестань! Кокі, — сказала вона, — ми позбулися неприємностей. Я завжди мала сумніви стосовно Фекліза, а його таке несподіване зникнення видається мені підтвердженням, що там щось не так.

Моя мрія про чверть мільйона зникла без найменшого жалю. Незважаючи на все, я виявився обачним і вклав свої гроші у щось реальне. Фекліз явно був пройдисвітом. Якби я віддав йому ці п'ять тисяч, то вже ніколи б ні його, ні грошей не побачив.

До мене повертався бадьорий настрій.

— Послухай, — сказала Лу, — давай забудемо про це. Напиши Феклізові повідомлення, що тобі так і не вдалося дістати гроші, й підемо звідси. У всякому разі, нам слід економити. Давай поїдемо до Італії, як ми говорили. Обмін валюти там страшенно вигідний, а життя привабливо дешеве. Тупо витратити гроші, коли в тебе є Любов і Кокаїн.

Мій душевний стан підскочив до її рівня. Я наскрябав записку з вибаченнями Феклізові й залишив її в готелі. Ми метнулися до італійського консульства, щоб поставити візи в паспортах, забрали у порт'є квитки до спального вагона і попросили покоївку спакувати наші речі, а самі насолоджувалися останньою чудовою вечерею.

Розділ 8

VEDERE NAPOLI POI —
PRO PATRIA — MORI¹

У нас залишилось часу рівно стільки, щоб дістатися до Ліонського вокзалу і сісти на потяг класу *люкс*. Як тільки Париж залишився позаду, прийшло відчуття безмежного полегшення; разом з тим накопилася втома, яка сама собою була невимовно приємною. У мить, коли наші голови торкнулися подушок, ми одразу, як малі діти, занурилися у прекрасний глибокий сон. Ми прокинулися рано-вранці, відчуваючи неймовірне піднесення від альпійського повітря, що наповнювало наші легені. Воно захоплювало своєю дивовижною насиченістю, підносило над нікчемністю цивілізації, стимулюючи до ближчого контакту з вічним. Наші душі злетіли до одвічних вершин, що височіли над потягом. Вони струменіли крізь кришталево чисті озера і веселилися разом з бурхливими водами Рони.

Багато людей вважають, що небезпека наркотиків полягає у тому, що вони допомагають втекти від легкої нудьги, депресії чи роздратування. Це, звісно, так і є; але якби вона обмежувалася тільки цим, на справжню небезпеку наражалася б лише невеличка група людей.

Наприклад, цього чудового ранку, коли на поверхні води й снігу виблискує сонце, уся земля червоніє від його слави, чисте й пряне повітря звеселяє

¹ Побачити Неаполь і потім — за вітчизну — померти (лат.).

твої легені; ми твердо сказали собі, з очима, що сяють молодістю, любов'ю, здоров'ям і щастям, що для цієї досконалої поезії нам не потрібні ніякі додаткові елементи.

Я сказав це без тіні сумніву. Насамперед, віддаляючись від Парижа, цивілізації, умовностей і всього того, чим багата штучна сучасність, ми почувалися, наче християни, що скинули зі своєї спини величезний тягар гріхів.

У нас не було потреби позбутися якоїсь депресії чи поглибити вже і так безмежне сп'яніння; ми, наше кохання і безкрайня краса постійно мінливого ландшафту, незмінна довершеність, що подорожує заради власного задоволення крізь невичерпні можливості!

Однак майже перед тим, як ці слова злетіли з наших уст, чарівним личком Лу проповзла лукава посмішка і запалила прихований у моєму серці ви-тончений захват.

Вона запропонувала мені щіпку героїну з таким виглядом, ніби це якесь вишукане езотеричне таїнство причастя. Я прийняв його і відміряв на своїй руці таку ж дозу для неї, немов якесь туманне мариво бажання пожирало нас. Ми вжили наркотик не тому, що мали у цьому потребу, а через те, що сам акт вживання, так би мовити, був релігійним дійством.

Саме те, що це не було актом необхідності, робило з нього акт благочестя.

При цьому я не можу сказати, що та доза принесла нам якусь особливу користь. Це була водночас і рутина, й ритуал. Це був спогад Тайної Вечері, як у протестантів, і водночас освячення хліба і вина, як у католиків. Це нагадало нам про королівський екстаз, спадкоємцями якого ми були і в якому постійно перебували. Але воно також освіжило цей екстаз.

Ми помітили, що, незважаючи на альпійське повітря, не було анінайменшого апетиту, щоб по-снідати, і ми з миттєвим взаєморозумінням дійшли висновку, що їжа смертних — надто вульгарна для богів.

Взаєморозуміння було таким сильним і таким витонченим, таким закарбованим у наших серцях, що ми просто не могли усвідомлювати той грубий, голий факт, що ми колись існували як окремі істоти. Минуле у спокійному спогляданні блаженства стиралося з нашої пам'яті. Ми зрозуміли природу незмінної радості, що випромінюють статуї Будди; загадковий тріумф посмішки Мони Лізи і неземної, невимовної веселості образу Аїд Ламуро.

Ми курили у яскравій тиші, поки експрес мчав рівнинами Ломбардії. Випадкові фрагменти «Рядків, написаних серед Євганейських пагорбів» Шеллі проносилися у моїй голові, немов пурпурові й блакитні примари.

«Поцяткована містами
Ломбардійська рівнина».

Комерціалізація перетворила ці міста здебільшого на арену боротьби і вигрібні ями. Але Шеллі не припиняє сяяти, як саме сонце.

«Ще десь острови, мабуть,
В морі сліз і мук цвітуть».

Усе, чого він торкався своїм пером, розквітло у безсмертя. І Лу, і я перебували у країні, яку побачив його пророчий погляд.

Я уявив собі цю незрівнянну ідилію, не буду називати її островом, куди він запрошує Емілію у своєму «Епіпсхидіоні».

Лу і я, моє кохання і я, моя дружина і я, ми не лише прямували туди; ми завжди були там і завжди будемо. Бо назва острова і будинку, ім'я Шеллі, ім'я Лу і моє — усі вони були одним іменем — Любов.

«Вогнем тріпочуть крила моїх слів,
Злітає у Любові височінь цей спів.
Лиш пута тягнуть вниз і не пускають,
Я задихаюся, тону, тремчу, зникаю».

Я помітив, що насправді наші фізичні сутності, здається, були лише проекціями наших думок. Ми обидва швидко і глибоко дихали. Наші лиця розчервонілися від збагаченої сонячним світлом крові, що пульсувала у ритмі вальсу нашого кохання.

Вальсу? Ні, це було щось несамопитіше за вальс. Мазурка, мабуть. Ні, у наших душах було щось іще більш шалене.

Я подумав про дике циганське фанданго Ірана-ди, про фанатичне релігійне божевілля мавританських бунтівників, що рубають себе посвяченими топірцями, поки кров не почне заливати їхні тіла, безумно забарвлюючи у червоне кинджальні промені сонця й утворюючи на гарячому, втопаному піску брудні, схожі на невеличкі струпи калюжі.

Я подумав про менади і Бахуса і я бачив їх палкими очима Евріпіда і Свінберна. Та мені було цього замало, і я вимагав ще дивовижніших символів. Я перетворився на верховного шамана людоджерів, який під час пиру доводить юрбу жовтих убивць до стану звірячої жорстокості, в той час як божевільний ритм тамтамів і зловісний пронизливий звук ревунів знищують усе людське і перетворюють присутніх на первозданну енергію; а валькірії-вампири верещать і злітаються у центр бурі.

Я навіть не знаю, чи це можна назвати видінням, або як узагалі класифікувати таке з точки зору психології. Це просто відбулося зі мною і Лу, хоча ми досить пристойно сиділи собі у своєму купе. Ставало дедалі зрозуміліше, що якимсь незрозумілим чином затягнуло у дивовижний вихор справжньої істини Аїд — звичайну, просту невчену дівчину.

Нормальна діяльність і реакція мозку й тіла — це просто численні дурнуваті вуалі на обличчі Ізиди.

Що з ними сталося — не мало значення. Трюк був у тому, щоб знайти спосіб змусити їх замовкнути.

Я збагнув вагу і цінність слів. Вона залежить не від традиційного значення слова, а від священних знаків, що всередині.

«В оазі Касанду зеленій
Палац поставив Кубла Хан».

Назви не мають конкретного значення, але вони визначають атмосферу поеми. Величне виростає з нерозбірливого.

Я зрозумів, чим захоплюють імена в оповіданнях Лорда Дансені. Я зрозумів, як чаклунські закляття, схожі на співучі піски, завивання гностиків, мантри ревних індусів, закручують людську душу, поки вона не увійде у блаженний транс.

Навіть географічні назви місцевості, повз яку прямував наш потяг, приводили мене у захват лише тому, що були мені незнайомі та милозвучні.

Неймовірне захоплення викликав у мене надпис італійською «E pericoloso sporgersi»¹. Безперечно для всіх, хто розмовляє італійською, особливого значення він не має. Та для мене це був ключ до дверей магії. Чомусь я пов'язував його з моєю любов'ю до

¹ Не висуватися.

Лу. Усе було символом моєї любові до Лу, окрім тих випадків, коли безглузді й надокучливі знання свідчили про протилежне.

Ми кружляли у цьому приголомшливому трансі увесь ранок. Мені постійно крутилася в голові назва колись побаченої мною картини якогось сучасного божевільного художника: «Четверо червоних монахів несуть чорного осла через сніги у Нікуди».

Очевидно, що назва виправдовувала кольорову гаму, але неймовірна дурнуватість фрази й тонкий натяк на гріховну розпусність змусили мене задихатися від стриманої екзальтації.

«Перший дзвоник», що закликав на обід, пролунав цілком несподівано. Я прийшов до тями і побачив, що ми з Лу не розмовляли між собою упродовж кількох годин, що ми неслися крізь нами ж створений всесвіт з несамовитою швидкістю і диявольським захватом. Водночас я усвідомив, що ми автоматично «коксувалися», навіть не помічаючи цього.

Матеріальний світ став таким неважливим, що я вже навіть не знав, де я є. Теперішня подорож повністю змішалася в голові зі спогадами про дві або три попередні континентальні екскурсії.

Уперше в житті Лу заїхала далі Парижа, і вона постійно зверталася до мене за інформацією стосовно часу і місця. Кажуть, що чим більше щось знаєш, тим менше його боїшся. З Лу було навпаки, і я зрозумів, що не можу розповісти їй навіть найбагальніші речі про подорож. Я навіть не знав точного напрямку, в який бік ми їдемо, чи зараз будуть Альпи, в який тунель в'їжджаємо; чи ми вже проїхали Флоренцію, чим відрізняється Женева та Генуя.

Ті, хто знайомий з цим маршрутом, зрозуміють, яка безнадійна плутанина була у моїй голові. Я ледве

розрізняв ранок і вечір. Я з абсолютною впевненістю описував речі, яких просто не могло існувати.

Ми продовжували підніматися вгору, і, розглядаючи мапу, що висіла в коридорі, я ніяк не міг зрозуміти, де ми зараз перебуваємо. Ми аналізували час і віддаль, але від цього плутанина ставала ще більш нестерпною.

Я вдався до найглибших астрономічних розрахунків, щоб з'ясувати чи нам потрібно перевести годинники на кордоні на годину вперед чи на годину назад; і до сьогодні не знаю, чи мої висновки були правильні. Я навіть мав шанс досягнути успіху, але на цьому все зупинилося.

Пам'ятаю, як ми вийшли розім'яти ноги у Римі і мали божевільний порив спробувати оглянути визначні місця протягом тих двадцяти чи скільки там хвилин зупинки.

Мені б навіть вдалося це зробити, але на вокзальній платформі Рима я був заскочений і шокований. Сталося неможливе.

— Нічого собі! — викрикнув голос з вікна третього від нас вагона. — Ще таких збігів не бачив! Як ваші справи?

Ми підняли голови, не вірячи своїм вухам. Хто б це міг бути, як не наш друг Фекліз!

Ну і, звичайно, я б краще побачив самого диявола. Зрештою, я повівся з людиною не зовсім чесно; і, до речі, пошив сам себе в дурні. Але з іншого боку, мене здивувала та обставина, що він подорожував дуже навіть інкогніто. Ми ледве його впізнали.

Не думаю, що я згадував, що він мав світле волосся, лисину і був чисто поголений. Та тепер його волосся було темним, а невелика перука тихенько докоряла суворості природи. Маленькі чорні ву-

сики та борідка завершували конспірацію. Але на додачу, його вбрання було чудовим маскуванням. У Парижі він мав дуже відповідний одяг, як у світського чоловіка з дуже порядної родини.

Та тепер він був вбраний, як кур'єр, чи, можливо, як комівояжер високого класу. Ця його ошатність мала підкреслений елемент простакуватості. Я інстинктивно відчув, що він не дуже хотів, щоб я згадував його ім'я.

У цю мить потяг рушив з місця, і ми заскочили всередину. Ми одразу пішли до нього. Це було двомісне купе, в якому він їхав сам.

Я вже описав шок, який несподівана поява Фекліза справила на мої нерви. Зазвичай у такій ситуації я б мав почуватися дуже ніяково, але кокаїн допоміг з легкістю подолати цю перешкоду.

Випадок був навіть доречним: додаткова пригода у захопливій казці, яку ми переживали. Лу й сама безперестанку гиготіла так, що ще місяць тому я б такого просто не сприймав. Але для цього грандіозного медового місяця усе було однаково вишуканим.

Фекліз виглядав дуже задоволеним від зустрічі з нами. Я спитав його з належним рівнем уважності, чи отримав він мою записку. Він сказав, що ні. Його раптово викликали з Парижа у якійсь справі. Я переказав йому, що там було написано, і ще раз вибачився.

Тривала подорож вимотала мене. Я сприймав речі надто серйозно, хоча й кокаїн не дозволяв мені усвідомити, що саме у цьому вся справа.

— Дорогий друже, — запротестував він. — Я страшенно засмучений, що вам узагалі довелося так турбуватися через цю справу. Насправді ось що сталося.

Я поїхав зустрітися з тими людьми о четвертій, як і було домовлено у телефонній розмові, вони дійсно були дуже задоволені через те, що я все підготував і залучив їх до справи, і вони виписали мені чек одразу на місці. Ви собі, звичайно, навіть не подумайте, що я забув про давнього приятеля. Наступного разу, як у вас з'явиться вільна готівка, просто долучимо її до справи. Можете наразі взяти трохи з моєї.

— Ну, це дуже мило з вашого боку, — сказав я, — і я не забуду цього. Та, гадаю, було б добре, якщо вже це закрутилося, почекаати, поки я повернуся до Англії.

— Ну, звісно, — відповів він. — Не переймайтеся тим узагалі. З боку було не дуже правильно морочити голову бізнесовими справами людині, у якої медовий місяць.

Лу приєдналася до розмови.

— Але розкажіть нам, — почала вона, — навіщо це все. Вам чудово пасує, знаєте. Але, врешті-решт, я ж жінка.

Фекліз раптово посерйознішав. Він підійшов до дверей купе, подивився, чи нікого немає в коридорі; тоді засунув двері й почав говорити пошепки.

— Це дуже серйозна справа, — сказав він і зробив паузу. Витягнув свої ключі й почав ними перебирати, ніби обмірковуючи, скільки нам можна розповісти. Потім рішучим жестом поклав їх назад до кишені.

— Послухайте, друже — сказав він, — я наражаю вас на небезпеку. Усі ми знаємо, що ви зробили для Англії під час війни, і, беручи до уваги одне й друге, ви чи не перший, на кому зупинився мій вибір.

Він різко зупинився. Ми дивилися на нього без-
тямним поглядом, хоча й кипіли зсередини якимсь

сліпим приглушеним збудженням, природу якого важко було описати.

Він витягнув люльку і почав досить нервово гризти ебонітовий мундштук. Глибоко вдихнув і подивився Лу прямо в лице.

— Це нічого вам не нагадує, — майже нечутно прошепотів він, — чоловік покидає Париж через термінове повідомлення посеред процесу налагодження крупної фінансової операції і з'являється в Італії у добре замаскованому вигляді?

— За вами полює поліція! — загиготіла Лу.

Він щиро, по-доброму розсміявся.

— Вже тепліше, — сказав він. — Та спробуйте ще раз.

Пояснення одразу зблиснуло у моїй голові. Він здогадався, про що я думаю, посміхнувся і кивнув головою.

— О, я зрозуміла, — сказала Лу, нахилилася до нього і прошепотіла йому у вухо два слова: — Таємна служба.

— Саме вона, — м'яко сказав Фекліз. — І тут з'являється ви. Дивіться сюди.

Він витягнув з кишені паспорт і розгорнув його. Так виглядало, що це був мсьє Гектор Лярош, з Женеви, за професією — кур'єр.

Ми з розумінням закивали головами.

— Я був у доволі безвихідному становищі, коли побачив вас, — продовжував він. — Я слідкую за однією дуже небезпечною людиною, що втерлася у довіру до кількох англійців, що живуть на Капрі. Ви ж туди їдете, чи не так?

— Так, — відповіли ми, відчуваючи на собі міжнародну відповідальність.

— Ну, ось що. Якщо я з'явлюся на Капрі, а острів — доволі невелике місце, без якоїсь конкретної причини, люди почнуть цікавитися мною, говорити про мене, а якщо вони придивляться до мене прискіпливіше і говоритимуть надто багато, ставлю десять до одного, що я засвічуся, не обов'язково, ким я є насправді, але щонайменше як підозріла особа. А якщо людина, яку я вистежую, щось запідозрить, у мене нічого не вийде.

— Авжеж, — мовив я, — чудово розумію, ми ж зробимо усе заради старої доброї Англії, це навіть не обговорюється, то як можна допомогти?

— Ну, — сказав Фекліз, — тут немає страшної мороки. Вам навіть не потрібно зі мною бачитися. Та якби я міг побути вашим агентом, приїхати раніше, забронювати номер, подбати про ваш багаж, замовити човен і всякі такі речі, мені б не потрібно було нікому нічого пояснювати. Зрештою, це могло б навіть позбавити вас частини щоденних клопотів. Вони тут страшні розбійники; а все, що схоже на туриста, особливо молоді парочки, що проводять медовий місяць, часто є об'єктом різного роду неприємностей і пограбувань.

Ну, все складалося надзвичайно сприятливо; насправді я й сам думав найняти людину, щоб не підпускала до нас шакалів, а цим ми вбивали одним пострілом одразу двох зайців.

Лу явно була у захваті від цієї домовленості.

— О, але ви мусите дати нам ще якесь завдання, — сказала вона. — Якби ми могли допомогти знайти цю свиню!

— Не сумніваюся, що так і буде, — щиро сказав Фекліз, і ми потисли одне одному руки. — Як тільки події потребуватимуть вашої допомоги, я скажу вам,

що робити. Але, звісно ж, ви маєте пам'ятати правила служби — цілковита таємність і безумовне виконання наказів. Стоїте ви чи вже падаєте, якщо рефері дає команду «аут», ви виходите з гри і ніхто вже не допоможе вам підвестися.

Цей медовий місяць, безперечно, складався наддивовижнішим чином. Ми залишили позаду навіть героїв кінофільмів. І ось, без жодних зусиль із нашого боку, ми опиняємося прямо у центрі найзахопливішої та найзагадковішої інтриги. Усе це на додачу до найчудеснішої у світі історії кохання, і героїн з кокаїном постійно під рукою для розв'язання найдрібніших деталей.

— Ну, — сказав я Феклізові, — мені все підходить, ліпше й не придумаєш. Я постараюся забути, що ви говорили про мій розум, бо не пасує молодому чоловікові хизуватися інтелектуальною зарозумілістю. Але, безперечно, я найщасливіша людина на землі.

Пан Гектор Лярош розважив нас годиною захопливої розповіді про деякі зі своїх подвигів на війні. Його скромність була не меншою за його хоробрість; але незважаючи на це, ми досить чітко побачили, які дивовижні хитрощі він запровадив для служіння нашій країні у скрутний для неї час. Ми уявляли, як він перехитрив вайлуваті голови гунів, з їхньою повільністю і педантичністю у діях.

Єдиним недоліком того вечора було те, що ми не змогли його вмовити понюхати трохи снігу. А знаєте, як це, коли хтось трохи випадає з компанії. Він перепросився, аргументуючи свою відмову строгими інструкціями. Він погодився з нами, що це нікому не потрібний канцелярський формалізм, але, «звісно, вони у чомусь мають рацію, бо є досить багато хлопців, які жодного поняття не мають, як його

вживати, можуть трохи перебрати і розповісти комусь зайвого — знаєте, як це буває».

Тож ми залишили його спокійно курити, а самі повернулися до нашої затишної нірки і провели найчарівнішу з ночей, шепочучи про уявні інтриги, від чого дивним чином виростали крила справжньої енергії нашого кохання. Ні я, ні Лу так і не спали. Ми просто пливли собі крізь темноту, поки не зустріли ранкову зорю, що пестила схили Позіліппо, а перші промені сонця, що сходило, передавали захопливе вітання блакитним водам Неаполітанської затоки.

Коли потяг зупинився, біля дверей уже стояв Гектор Лярош, роздаючи вказівки бездоганною італійською. Ми отримали найкращий номер у найкращому готелі, а наші речі приїхали не пізніше як за десять хвилин після нас, сніданок був довершеною поемою, також у нас була замовлена ложа в опері та заброньовані квитки наступного дня до Капрі, де було зарезервовано номер у Калігулі. Зранку ми сходили до музею, потім після обіду поїхали машиною подивитися Помпеї, а пан Лярош усе так чудово організував, що навіть після такого насиченого дня ми залишалися абсолютно свіжими і муркотіли напівзакритими устами магічну фразу: «Dolce far niente»¹.

Здається, більшість людей спотикаючись ідуть по світу, навіть не уявляючи, що життям можна насолоджуватися. Звісно, тут справа у темпераменті.

Але навіть ті нечисленні поціновувачі мови Шеллі, Кітса та Свінберна розглядають концепцію задоволення як утопічну.

¹ Солодке неробство (*it.*).

Більшість людей мовчки погоджуються, наприклад, що запаморочлива екзальтація «Звільненого Прометей» — почуття напускне. Підозрюю, що насправді, якщо дати посередній людині героїну і кокаїну, це не дасть особливих результатів, як би ти не старався. Ти не можеш видобути з людини те, чого там немає.

У дев'яноста дев'яти випадках зі ста будь-який стимулятор будь-якого походження діє таким чином, що тимчасово усуває гальма, нав'язані освітою і вихованням.

Звичайна сп'яніла від алкоголю людина втрачає захисну оболонку цивілізації. Але якщо правильній людині дати наркотик, то дуже ймовірно, що він пригупить її розумові здібності й у результаті вивільнить її геніальність. Коулрідж — яскравий цьому приклад. Коли так сталося, що він запхав у себе правильну кількість лаудануму, він створив уві сні *Кубла Хан*, один з найвеличніших мовних скарбів.

А чому ця поема не завершена? Бо до нього прийшов у якійсь справі чоловік з Порлока і повернув його до нормального стану, і в результаті він забув майже всі рядки поеми, окрім декількох.

Аналогічно маємо Герберта Спенсера, який щодня приймав морфій упродовж усього свого життя, десятиріччями. Без морфію він був би просто вередливим інвалідом, якого постійно жере біль у тілі. А з ним він був генієм, чиї праці підсумували філософську думку XIX сторіччя.

Однак я і Лу народилися з потягом до любові й пригод. Екстазу від першого кохання вже було достатньо, щоб певною мірою вивільнити нас із самих себе. Дія наркотиків лише посилила й піднесла ці риси на духовний рівень.

Атмосфера Капрі й геніальна здатність Фекліза відвертати і попереджати будь-яке втручання у нашу насолоду перетворили перші два тижні нашого перебування на острові на нескінченний транс неземної краси.

Він не дав нам і шансу нудьгувати й до того ж ніколи не влізав у наші справи. Він зняв з наших плечей і забрав на себе усі обов'язки, організував екскурсії до Анакапрі, на віллу Тиберія і до різних гротів. Раз чи двічі він запропонував провести шалену ніч у Неаполі, і ми розважалися в особливо розпусних місцях, яких не бракує у цьому місті.

Ніщо не шокувало й не дивувало нас. Кожна життєва пригода була звучанням окремої ноти у ході чудернацької симфонії.

Він знайомив нас з найексцентричнішими людьми, возив у найзагадковіші квартали міста. Усе, що відбувалося з нами, спліталось у п'яний гобелен кохання.

Ми брали участь у безглуздох затіях. Навіть коли вони розчаровували, якщо подивитися з буденної точки зору, саме розчарування, здається, додавало цим жартам пікантності.

Ми не могли не бути вдячними цьому чоловікові за турботу і захист. Ми були у численних місцях, де ошукати невинного туриста вважається чесним змаганням; і його чудове знання італійської завжди віднадувало так званих спортсменів. Навіть у готелі він воював з менеджером через тижневий рахунок і переконав його прийняти набагато меншу суму, ніж намалювала його уява.

Звісно, більшість часу він був зайнятий спостереженням за людиною, яку він вистежував; і постійно веселив нас, звітуючи про прогрес у тій справі.

— Моїй вдячності не буде меж, якщо у мене все вдасться так, як я думаю, — сказав він. — Це буде переломний момент моєї службової кар'єри. Мушу зізнатися, що до мене ставилися вдома досить несправедливо, через кілька помилок, яких я припустився. Але якщо я впіймаю цю пташку, вони не зможуть мені відмовити, що б я не попросив.

Водночас було очевидно, що він мав відвертий дружній інтерес до своїх «закоханих пташок», як він нас називав. Він казав, що сам колись пережив велике розчарування у справі кохання і після того відійшов од цього. Але він радів з того, що це не озлобило і не зіпсуло його натури, й отримував справжню насолоду від того, що бачив таких ідеально щасливих людей, як ми.

Єдине, що його непокоїло та від чого було прикро, казав Фекліз, що він не зміг зв'язатися з людьми, що управляють «Гатто Фрітто». Це надзвичайно цікавий і небезпечний нічний клуб, де потурають таким видам езотеричних задоволень, що жодне місце в Європі не зможе з ним порівнятися.

Розділ 9

«ГАТТО ФРІТТО»

Це був приблизно кінець третього тижня, як я дізнався із щоденника Лу (сам я зовсім втратив лік часу), коли одного дня він увійшов до нас з радісним і переможним блиском в очах.

— Нарешті я до них пробився, — сказав він, — але, гадаю, потрібно чесно попередити, що «Гатто Фрітто» — дуже гаряче місце. Я не проти взяти туди вас, за умови, що ви перевдягнетесь і матимете пістолет у кишені, але совість не дозволяє мені допустити, щоб леді Пендрагон також пішла з нами.

Я мав у собі стільки кокаїну, що ледве розумів, про що він говорить. Найпростіше було кивнути головою на знак згоди і спостерігати за хмарами, які б'ються одна з одною за місце біля сонця.

Я ставив на того білого слона над небокраєм. Проти нього були дві чорні кобри і пурпуровий бегемот: але я нічим не міг зарадити. З такими чудовими бивнями він мав би з ними впоратися. Лише поглянувши на його ноги, стає зрозуміло, що старе сонце немає жодних шансів. Не розумію, чому люди не мають чуття, що потрібно завмерти і не шуміти, коли спостерігаєш таку боротьбу. Навіщо тоді цей рефері, зрештою?

З боку Лу було не дуже гречно шалено протестувати оцим її пронизливим голосом, що вона теж збирається у «Гатто Фрітто», а якщо її не візьмуть, то вона сама наловить котів, посмажить і змусить мене їх з'їсти!

Я не знаю, як довго це тривало. Слухати її було одне задоволення. Я добре знав, що це означає, тільки-но позбутися цієї свині Фекліза.

Щоб воно все сказалося, під час медового місяця третій — зайвий!

Фекліз якось мляво й безпорадно звернувся до мене по допомогу, благаючи рішуче щось із цим зробити.

Так що я сказав:

— Феклізе, старий друже, ви ж свій чоловік. Ви мені завжди подобались у школі; і я ніколи не забуду, що ви для мене зробили за оці останні тридцять чи сорок років, чи скільки ми вже тут на Капрі, і якщо вже Ллойд Джордж довірив вам упіймати того негідника, за яким ви полюєте, чому я не можу довірити вам подбати про нашу забаву в «Гатто Фрітто»?

Лу радісно скрикнула і заплескала у долоні, але Фекліз сказав:

— Гаразд, нехай. Але це дуже серйозна справа. Так туди йти не можна. Туди потрібно йти дуже тихоенько і на тверезу голову, а коли ви почуєте слова «через край», тоді вже можна буде розкритися.

Ми вдали, що тримаємо себе в руках, щоб йому догодити, але я не міг заплющувати очі на те, як програє моя ставка, оскільки білий слон перетворився на звичайнісіньку горбату корову зебу чи, у кращому випадку, на двогорбого верблюда; у всякому разі, на тварину, яка за своєю природою не в змозі виграти гроші для свого дбайливого господаря.

Схвильований цією обставиною, я був не в стані до кінця зрозуміти суть пропозицій, викладених перед початком засідання Високоповажним Братом Феклізом, Виконувачем Обов'язків Заступника Головного Генерального Секретаря.

Але якщо коротко, то вони були приблизно такі: ми замикаємо у сейфі всі наші гроші та коштовності, беремо з собою тільки дрібні, про всяк випадок; Фекліз прибуває у визначений час з одягом неаполітанських рибалок для мене і Лу, ми беремо з собою тільки по револьверу і трохи дрібних грошей; з настанням темноти ми непомічено вислизаємо з тераси готелю на берег, де чекатиме моторний човен, який переправить нас до Сорренто; там буде автомобіль, щоб дістатися до Неаполя десь на першу годину ночі, тоді ми йдемо у визначене місце, кафе «Фауно Еббріо», і чекаємо там, поки на набережній нікого не залишиться, й аж тоді він нас підбере й відведе до «Гатто Фрітто», і ми вперше дізнаємося, що таке справжнє життя.

Ну що ж, я б назвав це абсолютно правильним, чудовим і продуманим планом. Обов'язок кожного англійця — дізнатися якомога більше про закордонні справи, не втручаючись туди самому. Такі знання завжди стануть у пригоді в разі нової війни в Європі. Саме обізнаність у подібних речах допомогла Феклізові потрапити на свою теперішню посаду в секретній службі, посаду довіреної особи таємної розвідки, що дбає про безпеку й добробут нашої любої країни.

Дякую всім, на цьому розважальну програму нашого вечора завершено.

Я саме збирався сказати про це Феклізові. Але він завжди інстинктивно відчував, коли його присутність була небажаною. Так що одразу після узгодження усіх деталей він поспіхом перепросився, оскільки мусив вирушати до вілли, де зупинилася його жертва, і встановити у кімнаті, де та збиралася вечеряти, прихований записуючий пристрій.

Тож Лу була уся моя, аж поки він не з'явиться по обіді наступного дня з нашими костюмами для конспірації. Я не збирався гаяти ані хвилини.

Визнаю, що я був дуже розчарований білим слонем, який так мене підвів. Я б і сам пішов рятувати дурне старе сонце, якби не був одружений.

Утім, ми були самі, назавжди самі, Лу і я, на Капрі. Це було аж занадто добре, щоб бути правдою! Сяйво сонця, місяця і зірок! В її очах я бачив їх усіх одразу. З яким провокативним жестом вона простягнула кокаїн! Я знав, що таке бути божевільним. Я абсолютно чітко зрозумів, чому ці дурнуваті ідіоти, які не є божевільними, бояться бути божевільними. Я і сам був таким, поки не пізнав кращого.

Ця гнила нікчемна раса людей міряє світ за своїми стандартами. Вони загубилися у безмежних просторах Всесвіту й тому бояться всього, що не влазить у їхні ж рамки.

Ми з Лу відкинули ці жалюгідні мірки людства. Такі речі добре пасують кравцям та науковцям; але ми одним стрибком перескочили на щабель, співмірний Всесвіту. Ми були незрівнянними, як співвідношення кола до його діаметра. З їхньої точки зору, ми були такими ж нереальними й уявними одиницями, як квадратний корінь із мінус одиниці. Ми не просили людство судити нас. Загалом, це просто випадок помилкового ототожнення — розглядати нас як двоноге безпір'я. Можливо, в їхніх очах ми схожі на людські істоти; насправді, вони ж надсилають нам рахунки та всяке подібне, ніби ми і є людськими істотами.

Але я відмовляюся брати на себе відповідальність за помилки примітивних тварин. Деякою мірою я пристосовуюся до їхніх хибних поглядів, позаяк вони лунатики, а до лунатиків слід пристосо-

вуватися. Але від цього дуже далеко до визнання, що їхні галюцинації мають яку-небудь прийнятну основу взагалі.

Я перебував у їхньому дурнуватому світі здорового глузду десь мільйон років тому, коли був Пітером Пендрагоном.

Але навіщо згадувати про болюче минуле? Звісно, ти не можеш за одну мить набрати всю свою силу. Візьмемо, наприклад, орла. Ким він є, поки сидить у яйці? Не більше як яйце з великими можливостями. Ви ж не очікуєте, що він злітає до Нептуна і назад, щойно вилупившись з яйця. Безперечно ні!

Але кожного дня, так чи інакше, він стає дедалі кращим. І якщо я коли-небудь піддамся спокусі впасти на землю і згадати своє нікчемне походження від пучка редиски, достатньо буде лише поцілунка Лу або понюшки кокаїну, щоб повернутися назад у Рай.

Не можу розповісти про наступні двадцять чотири години нічого. Досить буде зазначити, що всі світові рекорди було побито й знову побито. І коли з'явився Фекліз із нашими костюмами та пістолетами, ми просто сиділи й важко дихали, як двоє голодних змучених вовків!

Він повторив вищезгадані інструкції і дуже конфіденційним тоном додав одну майже батьківську пораду:

— Ви ж мені пробачите, я знаю; не подумайте, що я хочу сказати, що зараз ви не в стані дати собі раду, але ви не були у цих місцях раніше й ніколи не повинні забувати про гостру і жорстоку вдачу цих італійців з Півдня. Вона схожа на один з тих раптових шквалів, що їх так бояться рибалки у відкритому морі. Вона не має особливого значення, але нерідко, в певні моменти, буває досить небез-

печною. Вам потрібно лише триматися подалі від будь-яких конфліктів. У «Фауно Еббріо» може бути чимало п'яних хуліганів. Виберіть собі місце ближче до дверей і, якщо хтось почне штурхатися, вислизніть тихенько назовні й погуляйте туди-сюди, поки сварка не закінчиться. Вам зовсім не треба встрягати у побоїще.

Я розумів мудрість його настанов, проте, з іншого боку, я особисто зголоднів за доброю бійкою. Єдиною ложкою дьогтю у бочці медового місяця, хоча я цього й не помічав, було те, що якась частинка мене скучила за збудженням від щоденної гри зі смертю, до якого мене привчила війна.

Найменше нагадування про більш сильні, дикі пристрасті — сварка двох човнярів чи турист, що голосно сперечається за якусь дрібницю, і кров починала вдаряти мені в голову. Мені потрібен був лише невеликий законний привід для вбивства кількох сотень людей.

Але природа мудра й добра, тому я завжди знаходив усе, що потрібно, у Лу. Пристрасть до вбивства та любовна пристрасть були нерозривно пов'язані у наших предків. Усе, що зробила цивілізація, навчила нас вдавати, ніби ми їх ідеалізуємо.

Втілення плану розпочалося без найменшої затримки. Двері нашого номера відчинилися на терасу у глибокій тіні. Звісно, навряд чи ще хтось був у готелі у цю пору року. Невеликий марш сходинок з боку тераси провів нас під аркою, повитою виноградною лозою, до стежки, на якій ледве могли розминутися два віслюки, втім, на Капрі вона виконує функцію дороги.

Ніхто нас не помітив. Ми бачили тільки закохані парочки, групку селян, що йдучи співають під

гітару, і двох або трьох щасливих рибалок, що змучено пленталися додому з винної крамниці.

Ми знайшли моторний човен біля причалу і впали від цього у страшний захват. Здається, не минуло й хвилини, як ми вже були у Сорренто, ховаючись у здоровенному родстері. Без жодного слова ми понеслися вперед на максимальній швидкості.

Краса місцевості, якою їхав автомобіль, загальновідома; та все ж:

«Ми першими прийшли туди,
Де наші пролягли сліди,
Ніхто не знав доріг».

Заради нас світ було створено наново. Це була постійно змінювана фантазмагорія захопливих звуків, образів та запахів; і все це, здавалося, було лише оздобленням нашого кохання, оправою для коштовного каміння нашої блискучої пристрасті.

Навіть останні кілька миль на шляху до Неаполя, де дорога біжить крізь нудні комерціалізовані околиці, набули нової перспективи. Це була лише ламана лінія обрисів будинків на тлі неба. Чомусь вона наводила на думку про зазублений контур партитур Дебюссі.

Та все це, при всій свої вишуканості та захопливості, було дещо поверхневим. А десь на дні наших сердець бурлило та виростало розжарене до білого вулканічне озеро пекельного, розплавленого металу.

Ми ще не знали, яка бридка й потворна гидота чекала на нас у «Гатто Фрітто».

Я усвідомив, як дія наркотиків частково зішкребла з пам'яті останні шари. Паралельний ефект у моральному плані був ще більш дієвим. Важку працю

незліченних поколінь еволюції було знівельовано за якийсь місяць. Ми все ще до певної міри зберігали мінімальні рамки пристойності, але знали, що робимо це, лише аби покривлятися, як мавпи.

Ми повернулися на рівень горили. Акт насильства і хтивий потяг здавався для нас не більшим за звичайну потребу випліскувати свою енергію!

Ми не сказали про це одне одному ні слова. Насправді той стан був глибшим і похмурішим за все, що можна передати за допомогою чітко зрозумілих слів.

Людина дійсно відрізняється від нижчих тварин, перш за все завдяки мові. Використання мови змушує тебе міряти свої думки. Ось чому великі філософи та містики, які мають справу з ідеями, які не можна виразити за допомогою загальнозрозумілих термінів, постійно змушені використовувати негативні прикметники або давати своєму розумові доброго прочухана, формулюючи думки у вигляді низки суперечливих тверджень. Ось вам і пояснення Афанасіївського символу віри, чиї положення заганняють просту людину в глухий кут.

Щоб збагнути божественне, потрібно самому бути божественним.

Однаковою мірою правильне і протилежне твердження. Пекельний вогонь знаходить вихід лише у звірячих криках.

Автомобіль зупинився у кінці невеличкої брудної вулички, де і причаївся «Фауно Еббріо». Водій указав на смужку світла, що зигзагом виходила з нього і кидала зловісний відблиск на протилежну стіну.

Зухвала чорнява дівчина у короткій спідниці, з надто яскравою хустиною на плечах і величезними

золотими сережками у вухах, стояла в дверях. Те, що ми від тривалої подорожі, наркотиків та інших речей були злегка п'яними, якраз допомогло нам зрозуміти, що вдавати з себе трохи п'яніших — це правильний напрямок лінії поведінки.

Ми вертіли головами на всі боки й, похитуючись, підійшли до дверей. Ми сіли за невеличкий столик і замовили собі випити. Нам принесли одну з тих смердючих італійських підробок, що смакує, як шампунь до волосся.

Але замість того щоб викликати огиду, питво підняло нам настрої, і ми насолоджувалися ним, як частиною гри, в якій брали участь. Вбрані, як бідні неаполітанці, ми з головою занурилися у свою роль.

Ми залили цю жагучу мерзоту в свої горлянки, наче це був «Курвуазьє '65». Напій подіяв несподівано швидко. Здавалося, що він випустив цілі каравани оцих африканських мурах-кочівників, що прогризають свій шлях через джунглі життя, і подіяв, як сірчана кислота, виплеснута в обличчя жінки.

У тому лігві не було годинника, і звісно ж ми забули свої годинники вдома. Нашого терпцю не ставало чекати на Фекліза. Ми ніяк не могли згадати, чи він сказав нам, коли має бути, чи ні. У приміщенні було важко дихати. Заклад був наповнений найгіршими покидьками Неаполя. Одні тараторили, як мавпи; деякі співали самі собі п'яними голосами; ще інші безсоромно пестилися; а хтось просто відрубався.

Серед останніх була одна здоровенна тварюка, яка чомусь заповонила нашу увагу.

Ми без страху розмовляли між собою англійською; і, наскільки я знаю, говорили дуже голосно. Лу наполягала на тому, що цей чоловік точно англієць.

Здавалося, що він спить; але за мить він підняв зі столу свою голову, розпрямив величезні руки і почав вимагати ще випивки, італійською.

Одним ковтком він осушив свою склянку, а тоді несподівано підійшов до нашого столика і звернувся до нас англійською.

З його акценту ми відразу зробили висновок, що чоловік був колись яким-неяким джентльменом, але його обличчя та манера говорити розповідали іншу історію. Здається, він котився вниз багато років, досягнув дна вже досить давно, і, здається, йому там сподобалося.

Він доволі грубим чином виявляв свою дружню агресивність і застеріг, що наше вбрання може бути небезпечним; усі бачать крізь нього, ким ми є насправді, а той факт, що ми його собі вибрали, дуже швидко викличе підозру у гарячих неаполітанських головах.

Він замовив ще випивки і виголосив тост за Короля і Державу з якоюсь похмурою гордістю за своє походження. Він нагадував мені розореного англійця з творів Кіплінга.

— Не бійтесь, — сказав він до Лу. — Я нікому не дозволю вас скривдити. Такого персика, як ви? Та ні за що!

Я страшенно обурився його висловлюванням. Та пішов він до дідька, придурок!

Він одразу це помітив і скося кинув на мене зловісний погляд із жахливою кривою усмішкою.

— Та все гаразд, пане, — сказав він. — Ніхто не збирався нікого образити, — і при цьому поклав свою руку на шию Лу і спробував її поцілувати.

Я вмить скочив на ноги і вальнув йому своєю правою по щелепі. Це збило його з лави на землю, де він розпластаний, так і залишився лежати.

Враз усі загомоніли. Мої старі бойові інстинкти вилізли на поверхню. Я моментально зрозумів, що ми потрапили саме в ту ситуацію, уникати якої так мудро застерігав Фекліз.

Усі присутні — чоловіки та жінки — були на ногах. Вони сунули на нас, як очманіле стадо худоби. Я вихопив свій револьвер. Хвиля відкотилася назад, як вал, що розбився об скелю.

— Прикривай іззаду! — крикнув я до Лу.

Навряд чи їй треба було про це казати. У ній спалахнув дух справжньої англійки, що потрапила у скрутне становище.

Не відводячи з натовпу очей і дула мого револьвера, ми пробіралися до дверей. Один чоловік збирався жбурнути в нас склянку, але господар закладу вислизнув з-за барної стійки і вдарив його по руці.

Склянка розбилася об підлогу. Атака вщухла, і на нас посипався град прокльонів і погроз. Ми опинилися на свіжому повітрі, а також у руках півдесятка поліцаїв, що прибігли з обох кінців вулиці.

Двоє з них широким кроком направилися до закладу. Шум і галас вмить спинилися, як за помахом чарівної палички.

А тоді виявилось, що нас заарештовано. Нас почали допитувати італійською, швидко й нерозбірливо ставлячи питання. Ні Лу, ні я не розуміли зі сказаного ані слова.

З півнички вийшов сержант. Він виглядав розумною людиною і одразу збагнув, що ми — англійці.

— Інглезе? — запитав він. — Інглезе?

— Інглезе, сіньоре, інглезе, — голосно і рішуче повторив йому я, ніби це залагоджувало всі проблеми.

Англійці, перебуваючи на європейському континенті, завжди мають ілюзію, що сам факт належності

до англійського народу дозволяє поводитися як заманеться. І в цьому, зрештою, є велика доля правди, оскільки жителі Європи мають тверде переконання, що усі ми — безпорадні лунатики. Так, що нам дозволяють робити всілякі вчинки, яких би ніколи не потерпіли від припустимо нормальної людини.

У нашому теперішньому становищі я майже не сумніваюся, що якби ми були вбрані, як завжди, то нас просто б ввічливо провели до готелю або посадили до машини, без жодного галасу, хіба, можливо, сержант поставив би кілька формальних запитань, тільки для того щоб продемонструвати підлеглим свою важливість.

Але все було не так, і він підозріло хитав головою.

— *Арме віетаме*, — сказав він серйозним тоном, вказуючи на револьвери, які все ще були в наших руках.

Я спробував пояснити йому суть нашої справи ламаною італійською. У той час як Лу намагалася перетворити пригоду на веселий жарт, заходячись нападком істеричного реготу. Що було набагато розумніше з її боку.

Але як на мене, то я вже налився кров'ю. Я не збирався терпіти якісь дурниці від цих клятих італійців. Незважаючи на римську кров, що законно й гордо тече у жилах найдавніших сімей Англії, ми завжди чомусь інстинктивно ставимось до італійців, як до негрів.

Ми не називаємо їх «макаронниками», як це роблять у Сполучених Штатах, обов'язково додаючи епітет «брудні»; але відчуваємо до них те ж саме.

Я почав звертатися до сержанта грубо й зневажливо, і цього звісно ж вистачило, щоб повернути баланс сил проти нас.

Нам зв'язали руки. Він сказав дуже різким тоном, що доведеться пройти до «комісарію».

У мене було два суперечливих пориви. Перший — перестріляти цих собак і піти геть, другий — благати, як загублена дитина, щоб з'явився Фекліз і витяг нас з цих неприємностей.

На жаль, для обох поривів мене дуже вправно роззброїли, а Фекліза ніде не було видно.

Нас привели до поліцейського відділку та кинули у різні камери.

Навіть не сподіваюся, що мені вдасться описати ту лють, що кипіла всередині мене і не давала заснути цілу ніч. Я роздратовано відкидав будь-які спроби сусідів по камері виявити співчуття. Гадаю, вони інстинктивно побачили, що я ускочив у халепу не зі своєї вини, і як могли намагалися бути добрими до незнайомця, хоча й у свій власний грубий спосіб.

Найгірше у всій цій справі було те, що нас обшукали й відібрали невеличкий резервний запас, цю маленьку дороженьку пляшечку із золотою кришечкою! А я б міг з її допомогою підняти собі настрій і просто посміятися з цілої пригоди, як уже купу разів робив до цього; та натомість я вперше відчув жахливий відчай наркотичної нужди.

Наразі це був тільки слабкий натяк на майбутнє жахіття. У мені було достатньо речовини, щоб якийсь час протриматися. Але навіть у такому вигляді справи були доволі кепські.

У мене було відчуття цілковитої безпорадності. Я вже почав шкодувати про те, що так рішуче відкидав спроби співкамерників зав'язати дружбу. Я підійшов до них і почав пояснювати, що я «сіньор інглезе» і маю «мольто данаро»; і якби хтось зробив

мені ласку і пригостив понюшкою кокаїну, жестом показуючи, що мені потрібно, я був би неймовірно вдячний.

Мене зрозуміли одразу. Вони співчутливо сміялися, чудово розуміючи моє становище. Але, як це завжди буває, таємно пронести з собою бодай щось нікому не вдалося. Нічого не залишалось, як чекати до ранку. Я влігся на лавку і відчув себе жертвою дедалі гострішого роздратування.

Час тягнувся, як довга процесія спадкоємців Банко перед очима Макбет; а мій внутрішній голос постійно повторював: «Макбет зарізав сон, Макбет більше не буде спати ніколи!»

У мене було жахливе тривожне відчуття, що за мною стежить якийсь невидимий ворог. Мене охопила абсолютно безглузда злість на Фекліза, ніби це він був винен у тому, що я втрапив у халепу, а не я.

Доволі дивно, подумаете ви, але я жодного разу не згадав про Лу. Мені було абсолютно байдуже, страждає вона чи ні. Моя голова була цілком заповнена особистими фізіологічними відчуттями.

Як тільки приїхав комісар, мене одразу привели до нього. Виглядало, що вони поставилися до нашої справи, як до дуже важливої.

У кабінеті вже була Лу. Комісар не розмовляв англійською, а перекладача знайти ще не встигли. Лу виглядала зовсім жахливо.

Необхідних умов, щоб привести себе в порядок, не було, так що у денному світлі увесь цей маскарад виглядав жалюгідно.

Її волосся було брудне й скуйовджене; обличчя бліде, вкрите червоними плямами нездорового рум'янцю. Очі мутні, червоні від наливої крові, з темними пурпуровими кругами навколо.

Я страшенно розізлився на неї за такий непривабливий вигляд. І тоді мені вперше спало на думку, що, мабуть, я і сам не схожий на принца Валлійського під час Епсомського дербі.

Комісар був невисокого зросту, з бичачою шиєю, та явно виходець з простого люду. Відповідно у нього було завищене почуття власної офіційної значущості.

Він розмовляв з нами без належної поваги та, здавалося, обурювався нашим незнанням його мови.

Що стосується мене, бойовий дух зовсім мене покинув. Усе, на що я був здатен, це назвати наші імена слабким голосом школяра, якого викликали до директора, і просити зустрічі з «Консуле Інглезе».

Коли помічник комісара почув, хто ми такі, він розхвилювався і почав упівголоса щось швидко говорити своєму начальнику. Нас попросили написати свої імена.

Я подумав, що це допоможе нам делікатно звідси вилізти. Я був упевнений, що «сер» перед моїм іменем зробить свою справу і навряд чи їх не зможе вразити «Кавалер Хреста Вікторії, Лицар-Командор» після нього.

Я анітрохи не сноб; але цього разу я справді був радий мати хоч якусь важливість.

Помічник комісара разом з нашими іменами вибіг з кімнати. Він повернувся за мить, увесь аж світився і звернув увагу комісара на одну з ранкових газет, вказуючи пальцем на допис і ледве стримуючи хвилювання.

Мій настрій покращився. Очевидно, якась світська хроніка згадувала про нас.

Комісар одразу змінив свою манеру говорити. Його новий тон був не те щоб зовсім дружнім і спов-

неним співчуття, та я списую це на його плебейське походження.

Він сказав щось про «Консуле» і провів нас в іншу кімнату. Помічник, без жодних сумнівів, дав нам зрозуміти, що тут ми будемо чекати на консула.

Минуло не більше як півгодини, але здавалося, що ціла вічність. Лу і я не мали, що сказати одне одному. Ми просто відчували сліпе бажання забратися подалі від цих жалюгідних людей, повернутися до «Калігули», прийняти ванну, поїсти і, понад усе, полікувати свої нерви за допомогою доброї міцної дози героїну та кількох щедрих понюшок кокаїну.

Розділ 10

БУЛЬБАШКА ЛУСКАЄ

Ми відчули, що наші поневіряння скінчилися, коли до кімнати, не поспішаючи, увійшов високий засмаглий англієць у фланелевому костюмі та панамі на голові.

Інстинктивно ми скочили на ноги, але він не звернув на це уваги, тільки подивився на нас краєм ока і скрутив на обличчі гримасу, щось між посмішкою та виразом сумніву.

Помічник комісара кивком голови запросив його до внутрішньої кімнати. Ми чекали й чекали. Я взагалі не міг зрозуміти, про що вони можуть там говорити так довго.

Але, нарешті, солдат, який стояв біля дверей, жестом закликав увійти і нас. Віце-консул сидів позаду на канапі. Голова його була похилена набік. Він кидав на нас гострі, пильні погляди й постійно гриз нігті, ніби у стані крайнього нервового збудження.

Мене переповнило почуття цілковитого приниження. То був раптовий, ефемерний, гарячковий спалах, але він виснажив як ніколи.

Комісаріо розвернув своє крісло до нашого спасителя і сказав щось, що явно означало: «Можете відкривати вогонь».

— Я тутешній віце-консул, — сказав він. — Я так розумію, ви наполягаєте на тому, що ви сер Пітер та леді Пендрагон.

— Так, це ми, — відповів я, роблячи жалюгідну спробу здаватися недбалим і безтурботним.

— Впевнений, ви мені пробачите, — сказав він, — якщо я дозволю собі ствердити, що в очах середнього італійського чиновника ви не зовсім на них схожі. У вас є ваші паспорти?

Сама присутність англійського джентльмена допомагала мені зібратися докупити.

Я почав розповідати, уже набагато впевненіше, що наш агент організував для нас відвідування однієї з розважальних програм у Неаполі, про які звичайний турист навіть не здогадується, а для того, щоб уникнути будь-яких можливих неприємностей, він порадив нам відповідно вбратися — і так далі, до кінця цієї історії.

Віце-консул посміхнувся — поблажливо, як мені здалося.

— Визнаю, що ми вже мали справу з випадками, — повільно сказав він, — коли молоді люди, як ви потрапляли у різного роду халепи. Зрозуміло, що про всі хитрощі знати неможливо; бо більше, якщо я правильно зрозумів, у вас медовий місяць.

Я погодився з ним, дещо ніяково посміхаючись. Мені спало на думку, що пари, які проводять медовий місяць традиційно, є об'єктами насмішок з боку людей у менш блаженному стані.

— Десь так, — відповів віце-консул. — Я і сам неодружений; але, без сумніву, це дуже зворушливо. Як вам сподобалась Норвегія?

— Норвегія? — перепитав я, приголомшений поставленим питанням.

— Так, — сказав він. — Як вам Норвегія: клімат, *лосось*, люди, фіорди, льодовики?

Тут десь мала критися якась страшенна помилка.

— Норвегія??? — спитав я, підвищуючи тон.

Я був на межі істерики.

— Я там ніколи в житті не був. І якщо вона схожа на Неаполь, я не хочу туди їхати!

— Все набагато серйозніше, ніж ви собі думаете, — відповів консул. — Якщо ви не в Норвегії, тоді де ви?

— У чому справа, я тут, чорт забирай! — різко відрізав я з черговим кволим спалахом гніву.

— Відколи ви тут, можу я вас спитати? — поцікавився віце-консул.

Ну, тут він мене заскочив. Я не знав, скільки минуло часу, відколи я покинув Англію. Я не міг сказати точну дату, хоч убий.

Лу прийшла мені на допомогу.

— Завтра буде рівно три тижні, як ми покинули Париж, — доволі рішуче сказала вона, хоча її голос звучав мляво і втомлено, з дратівливими й страждальницькими нотками. Я ледве розпізнав у ньому насиченість і глибину, які полонили моє серце, коли вона співала цю прекрасну літанію у «Псі, що курить».

— Ми провели тут пару днів, — сказала вона, — у готелі «Музео-Палас». Після чого перебралися у «Калігулу» на Капрі; і наш одяг, паспорти, гроші та все решта там.

Я не міг не тішитися з того, як вона виросла у кризовій ситуації; її практичний здоровий глузд, те, що вона пам'ятає усі ці такі важливі для справи деталі, хоча чоловічий темперамент сприймає їх як необхідні незручності.

Саме такі речі потрібні, коли маєш справу з бюрократичною тяганиною.

— Ви не розмовляєте італійською взагалі? — запитав консул.

— Лише кілька слів, — підтвердила вона, — однак, звісно ж, знання французької та латини сера Пітера допомагають розібратися в тому, про що пишуть у газетах.

— Ну, — сказав консул, мляво підводячись, — так сталося, що це і є предметом для обговорення.

— Я розумію основні слова, — сказав я. — Важко давати раду з другорядними.

— Можливо, тоді буде простіше, — сказав консул, — якщо я безкоштовно запропоную вам переклад цієї статті з ранкової газети.

Він потягнувся до комісарію, взяв газету і почав рівними, плавними реченнями передавати зміст написаного.

— Англія завжди попереду, якщо йдеться про кохання та пригоди. Знаменитий ас, сер Пітер Пендрагон, кавалер Хреста Вікторії, Лицар-Командор, який нещодавно здивував Лондон своїм несподіваним шлюбом з першою світською красунею, міс Луїзою Лейлгем, вирішив провести свій медовий місяць у незвичний спосіб, чого і варто було очікувати від джентльмена з таким сміливим і авантюрним характером. Він разом зі своєю нареченою відправився покоряти Йостедаль, найбільший льодовик Норвегії, і провести там сезон сходжень без провідників та будь-яких інших помічників.

Я бачив, як комісарію своїми очима свердлить у мені дірки. Як на мене, то я був абсолютно спантеличений безпідставною брехнею газетної статті.

— Але заради Бога! — вигукнув я. — Це абсолютно нісенітниця.

— Перепрошую, — сказав консул досить жорстко, — я ще не закінчив.

— Пробачте, сер! — різко відповів я.

— Скориставшись цією інформацією, — продовжив він читати, — і деякою схожістю на сера Пітера та леді Пендрагон, двоє добре відомих міжнародних шахраїв вештаються Неаполем та його околицями, де їхніми жертвами уже стали кілька торговців.

Він кинув газету, заклав руки за спину й пильно подивився мені в очі.

Я не міг витримати цього погляду. Звинувачення було таким безглуздим, таким жахливим і таким несподіваним! Я відчув, що провина читається у кожній лінії мого обличчя.

Затинаючись, я пробурмотів якесь невпевнене розлучене виправдання. Лу трималася набагато достойніше за мене.

— Але, я вас прошу, це абсурд, — запротестувала вона. — Пошліть когось за нашим агентом. Він знає сера Пітера ще з часів, як вони вчилися у школі. Це огидно і бридко слухати. Не розумію, як таке взагалі дозволили надрукувати.

Здається, консул розгубився і не знав, що робити далі. Він почав нервово перебирати пальцями ланцюжок від годинника.

Я опустився в крісло (я зауважив, що вони навіть не запропонували нам сісти, коли ми увійшли), й уся сцена зникла з моєї голови. Ніщо інше мене не цікавило, тільки несамовита потреба наркотиків. Я хотів їх фізично, хотів так, як до цього ніколи в житті нічого не хотів. Також їх потребував мій розум. Вони, й лише вони, могли б звільнити мою голову від усього цього збентеження та підказати мені шлях, як вибратися з цієї дурної халепи. Та найбільше я хотів їх морально. Мені бракувало духу, щоб

вистояти під цим несподіваним шквалом інтенсивного вогню.

Втім, Лу трималася мужньо. Вона демонструвала хоробрість, хоча я бачив, що від стресу через усі ці обставини вона мало не зомліла.

— Пошліть за нашим агентом, Гектором Лярошем, — наполягала вона.

Консул знизав плечима.

— Але де його шукати?

— Як де, — сказала вона, — він, мабуть, шукає нас по всьому місту. — Після того як він прийшов до «Фауно Еббрію», побачив, що нас там немає, і дізнався, що там трапилося, він безперечно дуже переживає за нас.

— Насправді, я тоді не розумію, чому він не тут, — зауважив консул. — Він напевне вже давно мав дізнатися, що вас заарештовано.

— Можливо, з ним щось сталося, — сказала Лу. — Але це якийсь аж занадто дивний збіг обставин.

— Ну, такі речі трапляються, — погодився консул.

Він, здавалося, був з нею більш невимушеним, більш налаштованим, ніж коли говорив до мене. Її дивовижна врода та яскрава аристократичність не могли на нього не подіяти.

Я зловив себе на думці, що безмежно милуюся нею, але якось інакше, якось абсолютно по-новому. Ніколи не міг подумати, що вона може боротися з неприємностями з таким чудовим *апломбом*.

— Ви б не хотіли сісти у крісло? — спитав консул. — Упевнений, що ви дуже втомилися.

Він підставив для неї крісло і повернувся на своє місце на канапі.

— Розумієте, це трохи дивно, — продовжував він. — Насправді, я не вірю усьому, що пишуть у га-

зетах. Та є кілька дуже дивних моментів у цій ситуації, які ви самі, здається, не помічаєте. І я дозволю собі визнати, що те, що ви їх не помічаєте, справляє дуже позитивне враження.

Він зробив паузу, прикусив губу і витягнув шию.

— Все дуже заплутано, — нарешті продовжив він. — Факти, які у нашому випадку на поверхні, є безперечно жакливими. Вас знаходять перевдягненими в одному з найгірших місць Неаполя, ще й зі зброєю в руках, що є *«штренгст ферботен»*, як кажуть у Німеччині. З іншого боку, ваш звіт підтверджує, що ви повні придурки, якщо пробачите мені відвертість цього виразу, але він також багато про що говорить на користь вашої невинуватості, й немає жодних сумнівів, що ви з Британії, — дружньо посміхнувся він, — і, гадаю, я повинен зробити для вас усе, що в моїх силах. А тепер прошу вибачення, поки я піду поговорю з моїм місцевим другом.

Лу повернулася до мене з переможною посмішкою на обличчі — однією з тих старих гордих посмішок, за винятком того, що її, так би мовити, вона витиснула із серця невимовної агонії.

Тим часом комісаріо активно жестикулював і кричав на консула, який відповідав йому не менш емоційно, втім явно зберігаючи свою непереборну апатичність.

Тоді розмова раптово обірвалася. Двоє чоловіків підвелися.

— Я про все домовився з моїм тутешнім другом, враховуючи його досвід роботи з нечемними, зухвалими туристами з Британії. Ви підете зі мною до консульства під захистом двох його людей, — він саркастично посміхнувся, — через побоювання, що ви

ускочите у якусь нову халепу. Вам повернуть усі ваші речі, окрім зброї, яку носити заборонено.

Він і не здогадувався, яка хвиля радості прокотилася нами при цих останніх словах!

— Я пошлю одного зі своїх помічників разом з вами на Капрі, — сказав він, — ви заберете свої паспорти, гроші та усе необхідне й одразу повернетесь до мене, щоб ми могли перевести наше хитке становище у більш стійке положення.

Ми забрали у сержанта наші речі й перепросилися, щоб на хвилинку відлучитися.

Боже, як ми цього хотіли!

За п'ять хвилин ми знову були майже собою. Ми дивилися на всю цю пригоду, як на величезну забаву, і ділилися з нашим компаньйоном піднесеним настроєм. Без сумніву, він приписував покращення настрою нашим перспективам вибратися з неприємностей.

Лу безперестанку тріскотіла про життя в Лондоні, а я розповів, опускаючи снігову частину, історію нашої романтичної втечі. Консул повністю розтанув. Наша впевненість заспокоїла його.

Ми потисли одне одному руки на тлі всебічного радісного сміху і пішли під наглядом дуже ділового на вигляд італійця, який непогано говорив англійською.

Ми встигли на човен до Капрі з купою часу в запасі й розважали помічника консула різними веселими анекдотами. Йому було страшенно приємно, що до нього ставляться так по-дружньому.

Ми піднімалися до центральної площі на канатному фунікулері, майже відчуючи справжній політ. Це було ще те чортове випробування; але якісь п'ять хвилин — і все скінчилося. Незважаючи на мій

екзальтований стан, я дав собі обітницю, що більше ніколи такого не робитиму і не буду таким безрешудним.

Звичайно, очевидно, що сталося з Феклізом. Він якимсь дивним чином так і не дізнався про наш арешт і з нетерпінням чекає в готелі на наше повернення.

Водночас посеред білого дня у нашому дивному вбранні було доволі смішно просити у порт'є ключ до кімнати.

Я ніяк не міг зрозуміти, чому він так щиро здивований нашої появи. Справа була не просто у нашому вбранні — я був цілком упевнений у цьому. Ще був менеджер, який кланявся й розшаркувався, як мавпа. Він, здається, втратив самовладання. Злива його вітальних слів і радистів від нашого повернення переливалися через край.

Якусь мить я не зовсім вхоплював, про що він говорить, але значення останньої фрази зрозумів без помилок.

— Я такий радий, що ви передумали, сер Пітер, я був впевнений, що ви не дозволите собі покинути Капрі так швидко. Наш прекрасний Капрі!

Про що, у біса, він говорить? Передумав? Усе, що я хотів, це перевдягнутися!

Помічник консула зробив кілька швидких пояснень італійською, і мене мало не вбив вираз обличчя менеджера, коли той підвів очі й побачив у дверях двох справжніх детективів.

— Я не розумію, — сказав він з раптовим занепокоєнням. — Я нічого не розумію, — і поспішив до свого робочого столу.

— Де наш агент? — спитала Лу. — Це він має все пояснювати.

Менеджер став страшенно серйозним.

— Ваша милість, ви безперечно маєте рацію, — вимовив він.

Та ввічливі слова не могли приховати той факт, що напрям його думок був такий, як у людини, що несподівано провалюється через люк у яму, повиткану гострими палями.

— Це якась помилка, — продовжував він. — Дозвольте, я все з'ясую.

Він звернувся до дівчини за столом італійською. Вона порилася у шухляді й видобула звідти телеграму.

Він передав її мені. Телеграму було адресовано Лярошеві.

«Невідкладн справа мушу їхати до Рим ніч. Плати рахунок речі чекати готел Музео Палас вчас встигн потяг. Пендрагон».

Слова були написані здебільшого з помилками, але зміст був достатньо зрозумілим. Хтось напевне вирішив нас розіграти. Мабуть, стаття в газеті теж була частиною цього задуму. Отже, я подумав, що Лярош сидить у готелі, у Неаполі, і ламає собі голову, чому ми досі не з'явилися.

— Але де ж наші речі? — скрикнула Лу.

— Як де, — сказав менеджер, — агент вашої милості сплатив рахунок як зазвичай. Готелевий персонал допоміг йому спакувати ваші речі, і він якраз устиг на ранковий човен.

— Але коли це було, о котрій годині? — закричала Лу, пильно розглядаючи телеграму.

Виглядало, що телеграму доставили всього через кілька хвилин після того, як ми вийшли з готелю.

Дівчина передала ще одну телеграму, що надійшла на адресу менеджера.

«Сер Пітр та леді Пендрагом висловить жаль з приводу несподіваного від'їзду і завжди матимуть тільки найтепліші спогади про чудовий час, проведений у «Калігулі», зподіваємсь повернувшись за найближчої можливої нагоди. Агент залагодить усі фінансові питання».

Раптом мені стало ясно, що серед цієї фантастичної нісенітничі один невеличкий факт дуже привертає до себе увагу. Агент подбав за фінансові питання зі спритністю, притаманною найкращим традиціям цієї професії.

Здається, ця річ проявилася в голові Лу теж, точнісінько як хтось раптово знаходить переможний хід у складній ситуації в шахах. Вона зовсім побіліла на обличчі від холодної сконцентрованої люті.

— Здається, він стежив за нами у Парижі, — сказала вона. — Мабуть, він дізнався, що ми витратили гроші, які збиралися вкласти у його аферу, і вирішив, що тепер якось потрібно забрати наші коштовності й залишок готівки.

Раптом вона знесилена сіла у крісло і почала плакати. Плач переріс у нестримну і таку схвильовану істерику, що менеджерів довелося послати за найближчим доктором.

Купка персоналу й один або двоє гостей зібралися в атріумі готелю. Швейцар, який стояв біля входних дверей, став центром їхньої уваги.

— Як же, безперечно, — переможно проголосив він ламаною англійською. — Якщо пан Лярош, він відбув на човні зранку о сьомій. Думаю, ви його ніколи не спіймати.

Події останніх кількох годин відкрили в мені, так би мовити, друге дихання. Я повернувся до помічника консула і почав говорити. Та мій голос, здається, виходив скоріше не від мене, а від звіра, що сидить усередині, справжнього Пендрагона, якщо ви розумієте, що я маю на увазі, створіння зі сліпими інстинктами й автоматичним апаратом мислення.

— Бачите, як виходить, — я почув, як говорить мій голос, — немає паспортів, немає грошей, немає одягу — нічого!

Я говорив про себе від третьої особи. Що ж до готелю, увесь процес життєдіяльності у ньому автоматично зупинився. Купка персоналу дзижчала, наче рій комарів.

Помічник консула зрозумів ситуацію досить чітко; але я побачив, що недовіра детективів сильно зросла. У них аж руки свербіли заарештувати мене на місці.

Помічник, не затинаячись, нескінченно довго сперечався з ними. Здається, найбільш ніяково з усіх на Капрі почувався менеджер, який мовчки звертався до небес — на землі й так не було кому його слухати.

Ситуація зрушила з місця, коли знову з'явилася повисла на руці покоївки Лу, а за нею — доктор, який мав такий вигляд, ніби щойно вчергове зустрівся у відкритому бою з Царем Жахів і вибив з нього все лайно.

Лу надзвичайно тремтіла і то блідла, то вкривалася червоними плямами. Я ненавидів її. Це вона втягнула мене у цю халепу.

— Що ж, — сказав помічник консула, — нам потрібно просто повернутися до консульства та пояс-

нити, що сталося. Не переживайте, леді Пендрагон, — сказав він. — Не може бути й сумніву, що цього чоловіка дуже швидко схоплять і вам повернуть усі ваші речі.

Звичайно, у мене достатньо здорового глузду, щоб розуміти, що він сам не вірить жодному слову з того, що каже. Прислів'я «зłodій зłodія швидше зловить» не прийнятне для Італії. Якщо зłodій вартий крадіжки, це буде вже зовсім інша історія.

Цього вечора не було човна назад до Неаполя. Нічого не залишалося, як чекати до ранку. Менеджера переповнювало співчуття. Він приніс нам одяг, якщо й не зовсім той, до якого ми звикли, та все ж кращий за ті жакливі шмати, у які ми були вбрані. Він замовив нам особливу вечерю із чималою кількістю шампанського та наказав подати його у найкращому номері готелю.

Його інстинктивний такт італійця підказував не пропонувати нам наші попередні кімнати.

Він заглядав до нас час від часу, щоб подивитися як ми, сказати кілька підбадьорливих слів і запевнити, що телеграфом розіслано усі необхідні розпорядження, щоб схопити пана Ляроша-Фекліза.

Нам вдалося добряче напитися за цілий вечір, але це не дуже підняло настрій. Шок був надто великий, а розчарування — надто огидним. Ба більше, було зовсім відсутнє те, що було, зрештою, головною рушійною силою нашого життя — наша любов один до одного.

Вона зникла, ніби її спакували разом з нашими речами. Єдине наближення до співчутливого зв'язку між нами прийшло тоді, коли Лу, практична в усьому до кінця, видобула наш жалюгідно малий запас героїну та кокаїну.

— Це все, що ми маємо, — прошепотіла вона з болем у душі, — до бог його знає якого часу.

До того ж ми страшенно боялися, що і це можуть забрати. Нас гризла сильна тривога через невирішене питання з поліцією. Ми вже навіть почали сумніватися, чи консул не обернеться проти нас і не відкине нашу історію як низку очевидно неправдивих фактів.

Ранок був прохолодним, від чого ми постійно тремтіли. Спали ми погано, постійно прокидаючись від жахливих кошмарів.

Ми не могли довго стояти на палубі. Було надто холодно, і море було неспокійним. Ми спустилися до каюти, де тремтіли від холоду та страждали від морської хвороби.

Коли дісталися консульства, ми вже були просто фізичними уламками. Проте там нас чекала неабияка удача. Наші речі знайшли у готелі в Сорренто. Звичайно, все, що можна продати, винахідливий Фекліз забрав собі, включно із запасами наркотиків.

Але принаймні ми мали наші паспорти та якийсь одяг; а сам факт того, що знайшли наш багаж, звичайно, підтверджував правдивість нашої історії.

Консул був надзвичайно люб'язним й особисто повернувся разом з нами до комісарію, який був досить привітним і відпустив нас з твердим переконанням, що усі англійці божевільні, а ми, зокрема, якщо і мусимо десь мандрувати, то тільки у дитячому візочку.

У нас пішло три дні на те, щоб замовити телеграфом та отримати гроші з Англії. Ходити вулицями Неаполя було страшенно принизливо. Ми почувалися так, наче на нас постійно вказують паль-

цем, як на комічний епізод у вельми низькопробному фільмі.

Ми позичили достатньо грошей, щоб поправити свої справи і просуватися далі, й, звісно ж, витрачали їх тільки на одне. Ми зупинилися у невеличкому готелі, рідко відвідуваному англійцями, і вилазили ввечері у пошуках наркотиків.

Це була сама собою брудна епопея пригод і неприємностей. Нашим постійним супутником був так званий гід найнижчого класу. Стомлені духом, ми волочилися від однієї брудної підозрілої вулички до іншої; довго пошепки спілкувалися з тією частиною людства, що любить поратися у смітниках, і досить часто за непомірну ціну купували різні нешкідливі порошки, ризикуючи при цьому стати жертвою майбутнього шантажу та інших, можливо, ще гірших, речей.

Та потреба наркотиків невблаганно гнала нас уперед. Кінець кінцем ми знайшли чесного дилера і купили в нього невелику дозу справжнього кайфу. Але, так виглядає, після цього краще нам не ставало. Навіть великі дози насилу повертали нас до нормального стану, я маю на увазі — до стану перед знайомством з наркотиками. Ми були схожі на Європу після війни.

Найгірше та найкраще, що ми могли, це відчувати страшенну огиду до самих себе, одне до одного, до Неаполя та до життя в цілому.

Пригодницький дух авантюризму помер, так само як помер дух любові. Після дуже доброго обіду в «Гамбрінусі» ми набралися моральної мужності, рівно настільки, щоб твердо вирішити позбутися усієї цієї жахливої атмосфери.

Наша любов перетворилася на те, що ми просто трималися одне за одного, як двоє, що йдуть на дно. Ми дали собі тверду обітницю повернутися до Англії, зробити це якомога швидше, й потисли на цьому руки.

Припускаю, що я б і цього не осилив. Але укотре мені допомогла Лу. Ми сіли у «веттура» і вже всередині купили собі квитки.

Ми поверталися до Лондона з підібганими хвостами, але ми поверталися до Лондона!

КНИГА II

INFERNO

Розділ 1

ГОЛОДНИЙ ПАЙОК

17 серпня.

Ми у «Савойї». Кокі пішов на зустріч зі своїм адвокатом. Він виглядає просто жахливо, бідний хлопчик. Йому страшенно соромно за те, що дозволив тому Феклізові себе ошукати. Але звідки він міг знати?

Це я насправді в усьому винна. Я повинна була відчувати підступ.

Сама почуваюся паскудно. У Лондоні страшенна спека, набагато спекотніше, як було в Італії. Я хочу до Барлі Грандж, хочу там жити. Ні, я хочу повернутися туди, де ми були. Г залишилося зовсім мало. К є ще багато; тільки його дуже сильно хочеться.

Я переживаю, чи це справжній порошок. Його дія вже не така, як була раніше. Спочатку все йшло дуже швидко. Тепер уже ні.

Він робить твій розум переповненим, витягує на поверхню усі деталі; але коли думаєш, говориш і дієш, ти вже не відчуваєш тієї дивовижної швидкості. Підозрюю, річ у тім, що ми виснажилися.

Я, мабуть, запропоную Кокі, щоб ми збилися на тиждень, відновили свої фізичні сили і почали наново.

З іншого боку, я можу зателефонувати Гретель і подбати про серйозні припаси. Якщо ми збираємось жити у Барлі Грандж, нам доведеться запастися кокаїном так, щоб, як свині, у ньому валятися. Там, на місці, у нас не буде можливості його роздобути; і до того ж потрібно бути обережними...

Це ж серпень! Звісно, Гретель немає у місті — вона у Швейцарії, сказав дворецький. Вони не знають, коли вона повернеться. Боюся, аж тоді, коли збереться парламент...

Кокі повернувся до обіду з дуже стурбованим виразом на обличчі. Містер Волф прочитав йому добру нотацію стосовно витрачання грошей. Що ж, цілком правильно. Ми були ще ті марнотратники.

Кокі хотів витягти мене до крамниці й купити мені коштовностей, щоб відновити вкрадене; але я не дала йому цього зробити, ну хіба новий годинничок і обручку.

Я почуваюся неспокійно через неї. Втратити обручку — дуже погана прикмета. Таке відчуття, ніби нова обручка зовсім не моя.

Ми довго обговорювали відсутність Гретель. Ми спробували кілька місць, але нічого там не дістали. Шкода, що Кокі не показав свій диплом.

Газети пишуть огидно. Це точно мертвий сезон. Кожного разу як береш газету, там пишуть про кокаїн. Цей старий дурний Платт вийшов на стежину війни. Він хоче «привернути увагу суспільства до жахливої небезпеки, яка загрожує чоловікам і жінкам Англії».

Одна газета надрукувала його величезну промову повністю. Він каже, що німці мають намір поквитатися з нами.

Звичайно, я взагалі-то лише жінка і всяке таке; але це звучить досить смішно.

Ми заходили попити чаю до Мейбл Блек. Усі говорять про наркотики. Здається, вони усім потрібні; хоча лорд Лендсенд, який щойно повернувся з Німеччини, каже, що там без проблем можна їх купити, та, виглядає, що ніхто не хоче.

То хіба увесь німецький народ тихенько планує нас знищити? Я ніколи не надавала великого значення усім цим історіям про страшну підступність гунів.

Утім, ми багато чули про підпільну торгівлю, і, гадаю, таким шляхом було б доволі легко їх дістати...

Не знаю, що з нами обома діється. Нам стало трохи краще після зустрічі зі старою компанією, і ми подумали, що добре було б відсвяткувати.

Нічого не вийшло.

Ми чудово повечеряли; а тоді сталася жахлива річ, найжахливіша у моєму житті. Кокі захотів піти у кіно! Можете дати мені кочергою по голові. Я його більше не приваблюю, а я так сильно його кохаю!

Він пішов до каси спитати за квитки, і поки його не було — це було дійсно жахливо, — я зловила себе на думці, що постійно повторюю: «Я так сильно його кохаю».

Наше кохання померло. І водночас не померло. Так, я люблю його усім серцем і душею — і водночас чомусь, не можу. Хочу не втратити здатність любити, поки не відновляться сили. Ох, для чого взагалі про це говорити!

Я знаю, що кохаю його, і все ж я знаю, що нікого не можу кохати.

Я прийняла чортзна-скільки кокаїну. Він притупив мої відчуття, і я знову змогла уявити, що люблю його.

Ми пішли в кіно. Фільм був страшенно тупий. Я увесь час думала, як хочеться любити, як хочеться ще кайфу і як хочеться збитися з кайфу так, щоб від нього знову був хоч якийсь ефект.

Я не могла відчувати по-справжньому. Це було притуплене, сліпе відчуття дискомфорту. Також я

страшенно нервувала. Я почувалася так, ніби потрапила у якусь пастку: ніби помилково зайшла у чужий будинок і не можу звідти вийти. Не знаю, що за усіма тими дверима, і відчуваюся дуже самотньо. Кокі теж там був; але він нічим не міг мені допомогти. Я не змогла до нього достукатися. Зв'язок між нами обірвався.

І все ж, окрім величезного страху за себе, був ще більший страх за нього. Щось у мені кохає його, щось глибше за життя; але воно зі мною не говорить.

Я висиділа сеанс, наче пережила нічний кошмар. Я відчайдушно горнулася до нього, а він, здається, не розуміє мене й не розуміє, чого я хочу. Ми стали чужими.

Здається, він відчувається досить добре. Його голос звучить знайомо, мило і легко; але кожна посмішка завдає страждань, кожен прояв ніжності ріже як ножем.

Ми повернулися до «Савойї» абсолютно вимотані й розбиті. Цілу ніч ми вживали Г і К; не могли заснути, говорили про наркотики. Це була одна довга суперечка — як їх вживати. Нам здавалося, що ми робимо це якось неправильно.

Я пишалася його знаннями медицини, однак вони не пролили світла на нашу проблему.

Здається, у медичних підручниках пишуть про так звану «наркотичну незайманість». Насамперед треба було повернути її, і, як кажуть книжки, єдиний можливий спосіб — нічого не вживати протягом тривалого часу.

Він казав, що те саме з апетитом і будь-якими іншими бажаннями. Якщо ви добре пообідали, то навряд чи зголоднієте до чаювання.

Але що тоді робити увесь цей час?

18 серпня.

Ми довго валялись у ліжку. Не виглядало, щоб я недоспала, але була надто слаба, щоб вилазити з ліжка.

Нам довелося розворушитися звичним способом, щоб спромогтися спуститися на обід.

У Лондоні досить порожньо і страшенно нудно. На Бонд-стрит ми випадково зустріли Мейбл Блек. Вона виглядала дуже хворобливою. Видно, що вона надто сильно захоплюється кайфом. Звісно, її проблема у тому, що у неї немає хлопця. Навколо неї крутиться купа чоловіків. Вона б могла вийти заміж, коли захоче.

Ми трохи про це поговорили. Вона сказала, що їй бракує енергії, а думки про чоловіків викликають у неї огиду.

Вона має чудові черевички. Вона взуває нові мало не щодня і майже ніколи не носить одну й ту ж пару двічі. Мені здається, вона якась схиблена...

Лондон виглядає чомусь по-іншому. Колись мене цікавили найдрібніші деталі. Я знову хочу бути собою. За допомогою наркотиків мені майже це вдається, ще трішечки; але завжди залишається завернути за ще один невеличкий ріг, та тобі ніяк туди не дійти...

19 серпня.

Прогулянка по Бонд-стрит притупила і знула нас. Несподівано ми пішли одразу спати, а прокинулися вже сьогодні вранці. Не розумію, чому такий довгий сон не відновлює мої сили. Ми зовсім виснажені.

Кокі сказав, що нас поправить їжа, і подзвонив, щоб замовити сніданок у ліжку. Та коли його принесли, ніхто з нас їсти не зміг.

Пам'ятаю, як Аїд говорила про духовне життя. Ми готувалися посісти свої місця у новому людському порядку. І дуже правильно, що тобі доводиться переживати певний ступінь дискомфорту. Без цього неможливо. Це природний шлях...

Ми привели себе до ладу за допомогою п'яти або шести доз героїну. Немає сенсу приймати кокаїн, якщо тобі ще недостатньо добре...

Залишок і правда жалюгідно мізерний. Чорт забирай ці дурні традиційні відпустки. Вкрай нечесно було з боку Гретель так нас підводити.

Ми пішли до кафе «Вістерія». Хтось представив нас комусь, хто казав, що може дістати все що захоче.

Але тепер з'явилася нова неприємність. Поліція вважає, що приділяти увагу кримінальній хвилі проблематично й небезпечно. До того ж вони дуже зайняті посиленням обмежень і правил. Англія після війни вже зовсім не та. Ви ніколи не знаєте, де перебуваєте. Ніхто вже не цікавиться політикою так, як раніше, і нікого більше не хвилюють великі ідеї.

Мене вчили про роль Великої хартії вольностей і свободу особистості, що свобода поволі розширяється від прецеденту до прецеденту й так далі.

Права громадян тупо порушують безпосередньо перед нашим носом, а ми навіть не помічаємо цього. Наскільки мені відомо, вбирати зелений капелюшок до рожевої сукні може бути кримінальним злочином.

Ну, це і є злочин; але сумніваюся, що це справа поліції.

Якось я прочитала в газеті, що народне зібрання Філадельфії ухвалило рішення, що спідниця має бути не менше як сім з половиною дюймів від землі — або не більше. Не знаю, більше чи менше, і не розумію чому. У всякому разі, через це все ціна на кокаїн під-

скочила від фунта за унцію до скільки зможеш заплатити. Ясно, що тепер усі його хочуть, потрібен він тобі чи ні, й звісно ж усім зрозуміло, крім членів парламенту, якщо ти пропонуєш чоловікові заплатити за річ у двадцять або тридцять разів більше, ніж вона коштує, він зробить усе можливе, щоб її втулити...

Ну, з'ясувалося, що цей чоловік — шахрай. Він спробував у темноті продати нам сніг у пакетиках. Він намагався не дати Кокі перевірити порошок, вдаючи, що боїться поліції.

Але так сталося, що найбільший козир Кокі — знання хімії. Він був не з тих, кому можна втулити натрієву сіль борної кислоти по гінеї за понюшку. Він сказав хитруну, що скоріше візьме проносні пігулки Бічема.

Що я люблю у Кокі, це те, який він гострий на язик. Але, так чи інакше, спалахи дотепності вже не такі, як були — не так часто, я маю на увазі. Ба більше, він, здається, почав жартувати сам до себе.

Переважно я не розумію, що він хотів сказати. І ще — він почав багато говорити сам із собою. У мене з'явилося відчуття абсолютної відрази до цього.

Не знаю, чому так. Мене безпідставно дратує будь-яка дрібниця. Думаю, це через те, що будь-яка, навіть приємна пригода відволікає мій розум від однієї насправду важливої думки — як поповнити запаси, податися до Кента, відлежатися якийсь час і, як місяць тому, продовжити насолоджуватися життям. Я впевнена, якщо ми так зробимо, почуття повернуться, а кохання — це єдина важлива у цьому чи наступному світі річ.

Я відчуваю, що воно вже близько, ось-ось за рогом, але помиляюся на добру милю. Від цього стає ще гірше — бути так близько й водночас так далеко...

Дивна річ щойно спала мені на думку. Щось у тебе в голові перешкоджає думати про те, що ти сильно хочеш.

З нашого боку було зовсім нерозумно полювати за кайфом по всьому Лондону та мати справу з брудними покидьками, як це було у Неаполі. До сьогодні нам і в голову не приходило, що для цього потрібно просто поїхати до царя Лама. Він дасть нам усе, що потрібно, ще й за чесну ціну.

Дуже дивно, що ця ідея прийшла до Кокі. Я знаю, він ненавидить Лама. Втім, він ніколи цього не казав, хіба мимоволі, від гніву, який, як я знаю, нічого не означає...

Ми поїхали до студії на таксі. От клята удача, він десь пішов! Там була дівчина, висока, струнка жінка, з білим клиноподібним обличчям. Ми спробували натякнути, але вона не зреагувала. Хоч які ми були нещасні, та не хотіли зіпсути ринкову точку, відверто повідомивши їй, за чим прийшли.

Лам має бути зранку, сказала вона.

Ми сказали, що прийдемо об одинадцятій.

Ми поїхали назад. Ніч минула паскудно, у держанні економії. Ми не наважувалися сказати одне одному, чого насправді дуже боїмося: що може так статися, що Лам покине нас у біді...

Я не можу заснути. Кокі теж не спить, лежить з широко розплющеними очима та витріщається на стелю. Він не ворушить жодним м'язом. Мене бісить, що він не звертає на мене уваги. Та, зрештою, він теж мені не цікавий. Я не можу вгамуватися, як той Вічний жид. Водночас я не можу нічим зайнятися. От шкрябаю собі у щоденнику. Мені чомусь стає легше, якщо записувати те, що відчуваєш.

А от, що вкрай бридко, я розумію, що роблю. Оті скиглення, незв'язні дурниці це сурогат, що зайняв місце любові.

Чим же я завинила, щоб втратити кохання? Я почувуюся померлою та покинутою, в якомусь страшно-му місці, де немає нічого, крім голоду та спраги. Нічого — означає що завгодно, тільки не наркотик, а сам наркотик не має ніякого життєво важливого значення.

20 серпня.

Я страшенно змучена, страшенно, страшенно!..

Мої передчуття стосовно Лама справдилися. Відбулася дуже неприємна сцена. Ми обоє були жахливо розбиті, коли дісталися туди. (Ніяк не можу відіграти руки й ноги, і чомусь важко писати.)

Пітер Пен подумав, що найкраще буде у жартівливій формі нагадати про те зауваження, щоб ми зверталися, коли він буде потрібний, а тоді пояснити конкретніше, чого ми хочемо.

Але він грубим чином зняв слова з язика.

— Навіть нічого мені не кажіть, — сказав він. — Надто вже очевидно, чого вам бракує.

Він сказав це ухильно, щоб не образити; але ми здогадалися, що він має на увазі, що нам бракує розуму.

Втім, Пітер стояв на своєму, як відважне маленьке чортеня. Ось за що я його люблю.

— О, так, героїн, — сказав Лам, — кокаїн. На превеликий жаль, вони в нас зараз закінчились.

Тварюку, здається, зовсім не хвилювало наше горе. Він зобразив нам перепрошення адміністратора магазину.

— Але дозвольте вам показати, які в нас справи з морфієм.

Кокі та я несміливо презирнулися. Без сумніву, морфій — це краще, ніж нічого. А тоді, уявіть собі, тварина витягла з обертової етажерки журнал із синьою обкладинкою і прочитала нам уголос довжелезну поему. Його інтонація була такою драматичною, а картина, яку він змальовував, була такою живою, що ми сиділи й слухали як зачаровані. Здавалося, що він довгими кліщами викручує усі наші нутрощі. Після цього він передав вірші мені.

— Вам слід вклеїти їх, — сказав він, — до вашого Магічного щоденника.

Я так і зробила. Важко відповісти, чому я це зробила. У самокатуванні є якесь задоволення. Невже це воно?

Спрага!
Не та, що у горлі,
А чорніша за чорнії муки,
Що пробила Христові не руки,
А самісіньке серце.
Крик з грудей його: «Пити!»
Пустила на волю,
А кати грали в кості.
Не та спрага млосна,
Що вина манить скуштувати.
Не та, що тілесна
(Та, що розум хоче забрати).
Піску повен рот,
Позлипалися очі, і вуха
Дурять душу, аж ти відчуваєш,
Роздираючи собі груди,
Під пальцями воду.
І не встигши й язик змочити,
П'єш ту кров, що засохла у згустки.
Коли сонце — живий диявол —
Зло виливає зверху діжками,

Коли ніч лиш сміється,
Місяць глузує із тебе на скелі,
А небесне високе склепіння,
Як уста, пересохло;
І серця печери
Доверху забиті піском пустелі!

Не така! Вона незнайома;
Душа й тіло,
Чорні від злості,
Підступно шукають
Місце вразливе
На жертві, що вже готова
Гучний акорд рани почути.
Мерзне й здригає кожнісінька кістка,
Стогне сім'я холодне
Пекельного черва Геєни.
Ріки крові краплини
Горять від отрути гіркої —
Як кинджалів зазублених
Останнє раптове здригання.
(Ледве тягнути ноги,
З скляними, налитими кров'ю очима
Йде та волає од жаху Малаєць.)
Біль проходить із кров'ю
Крізь серце і мозок.
У гіперболічному «навколо»
На кривій асимптоти «ніколи»
Чатує кожнісінький нерв!
Кусає себе змія,
Випускає вогонь отрути
З надією вгамувати той біль
Хоч би на долю мінати.

Заснути не можеш ти,
Без сну відтепер назавжди!
Сон міг покласти б край,
Та безодня безмежна ця.

Її спрага — відлуння тої,
Що мордує світ без кінця.
(Амінь! Без кінця.)
Вагаєшся, чи піддатися
На приманку із приказки,
Де у полі засніженім
Розцвіла квітка опіуму.

Невже достатньо укол набрати
Із чаклунського джерела,
Щоб улестити душу,
Заманити до пекла?
Невже дух людський відучився
Своїх власних богів боятися,
Аби тихо й зрадливо
Біля демона ніг звиватися?
Після довгих віків дивовижних
Припливів і грому володарю,
Престолу Землі повелителю
Невже аж така загроза —
Сік маленької квітки?
Ой, лихо! Здолав буревій
Усіх армій гріхи,
Та це єдиний двобій,
Де не зміг перемогти.

Рабство жадоби — не спрага,
Як тут нікчемно згадано,
Не у мозку змордованім —
В душі жорстко роздертій!
Про найгірше лиш смієш не думати!
А за тими жахіттями,
Пеклом болю фізичного,
У мозку затерплого,
В кінці часу і простору,
У безодні незміряній —
Обличчя сховалося!

Це вона віднайшла мене
У морфію медового місяця;
Шовком залізним обплутала,
У молочній отруті втопила,
І руками стискає мене,
Душить аж до екстазу,
Що — так рідко! — приходить
Зі встромленням голки.
Пильно в очі вдивляється,
Їй вмовляти не треба
Раба поцілунок зробити,
Коли з жахом той розуміє,
Що утроба гадюки
Із чорними плямами
На смолистій іржавій лусці
Це його домовина —
Диба наструнчена,
Де він стогне і виє!

Високе чоло випинає,
Косі від нестями
Дикі монгольські очі
Примружено розглядають
Речі, за небо та зорі величніші, —
Грубий, набряклий, звірячий,
В трьох місцях перебитий,
Її ніс чує здобич,
А нижче — уста,
Що, ікла змії ховаючи,
Скрапують кров'ю
На вим'я отруйне.
Брижами взялися схили,
Дух знемагає й здригається
Від іще гіршої муки попереду.

Оля! Золота принада,
Болем безкрайнім вражена,

Тіла і мозку
Приречена подруга!
Хтиво дивиться в очі
Й розпусно у вуха обдурені
Таємне закляття шепоче
Неволі своєї.

Жахіття просто нестерпне,
Та спокуса іще сильніша.
Дим глузду з кадила
Стелиться все густіше!
Позаду мене і вище
Та, що — любові дзеркало.
Пальці, пришпорені золотом,
З блискучими гострими нігтями
Гнучко сплітає вона,
Щоб впиватися в мозок.
Її похіть — холодна загроза,
Бліді, як в китайців, щоки,
Липкі, мов у спрута, губи,
Зубами, що чорнії знизу,
Здирає пучки на пальцях.

Досить було раніше
Вколотись, щоб її накликати:
Бачив любові втілення,
Як вона вперше збудилася.
Та з часом дізнався я
Бридку понад всяку огиду
Правду гірку й неприкриту.
Чорна чума пекельна
Хворим цілунком любить,
Й видно пугули нагноєні,
Коли гаспид її голубить.

Дракон спокуси і страху,
Міцно прикутий до мертвих,
Тигр люті і пристрасті,

Живий слиз припорошений,
Пронизливий сором, мов полум'я,
Зла пошесть вагітної оргії,
Безпідставна ненависть без імені —
Оргазм, смерть, трагедія!
Тепер розумієте,
Як ниці налякані очі
Від жаху блищать, мов
Пелюстки огидної квітки?
Сміх позбавлений легкості,
Журбу змінила агонія,
Смерть спокій здолала,
Вона збожеволіла?

Вона ледаче чекає,
Поки місяць вбиває сонце,
Тріумф її близько —
От-от забере мене повністю.

А ви, пуритани нікчемні,
Не знайомі з жадобою морфію,
Бридितесь, як назвати вас братами,
Скривились на моє марення.
Дурні, сім раз обдурені,
Про неї не знаєте? Що ж
Вона і без посмішки
Жбурне вас у пекло!
Морфій — лиш іскорка
Вогню цього вічного,
Жадоби вінець!
Жадань усіх символ!
Чим хочеш, ти будеш в нім —
Зорі Полин раб!
Як копнути, думки — маячня,
Відчуття, як розібратися, — біль.
Хотілося б у цьому сумніватися!
Втекти від нестерпних мук божевіль,
Та навіть смерть не дасть врятуватися!

«Оля» дуже нагадує мені себе саму. У мене є хворобливе бажання бути підступною та неймовірно жорстокою потворою.

Лам говорив мені про це дуже давно. Він казав, що це фантазм, який підсумовує моє прагнення — «повернутися до колишнього стану». *La nostalgie de la boue*¹.

Кокі повністю втратив свою гідність. Він благав про хоча б одну понюшку. Наш стан не був аж таким поганим, але описування спраги у тій жахливій поемі в рази загостило нашу власну спрагу.

— Шановний, — дуже грубо сказав Лам. — Я вам не вуличний наркоторговець. Ви помилилися крамницею.

Кокі поник головою, а його очі поскляніли. Та жадоба наркотиків відчайдушно підштовхувала його спробувати усі можливі способи й хитрощі.

— Чорт забирай, — сказав він з невеличким проблиском духу. — Ви ж самі підбивали нас продовжувати.

— Безперечно, — визнав Лам, — а тепер я закликаю вас зупинитися.

— Я думав, що ви вірите у «роби, що хочеш»; ви завжди це повторюєте.

— Я перепрошую, — пролунало різке заперечення. — Нічого подібного я ніколи не казав. Я казав «чини, як волієш» і ще раз повторюю. Та це вже кінь зовсім іншої масті.

— Але нам потрібен порошок, — благав Пітер. — Ми мусимо його мати. Для чого ви схилили його вживати?

— Як це для чого? — підступно засміявся він. — Це моя воля бажати вам чинити свою волю.

¹ Ностальгія за мороком (*фр.*).

— Так, і я хочу ще кайфу.

— Незважаючи на те, що ви тонкий психолог, сер Пітер, ви не вловили моєї думки. Боюся, я незрозуміло її подав.

Кокі почав закипати, та все ж він був такий слабкий і млявий, як те ягня. Я б сама прибила Лама, якби було чим. Я відчувала, що він навмисно знущається з нас заради власного задоволення.

— Ага, я зрозумів, — сказав Кокі, — я забув, хто ви насправді. Кажіть — скільки?

Пряма демонстративна образа не викликала у нього навіть посмішки. Він звернувся до високої дівчини, що сиділа за столом, вичитуючи гранки.

— Зауважте, яка характерна реакція, — сказав він їй, ніби ми були парою кроликів, яких піддають вівісекції. — Вони не розуміють моєї точки зору. Вони перекручують мої слова, які чують від мене при кожній зустрічі. Вони неправильно тлумачать три простих слова «Чини, як волієш». Нарешті усвідомивши, що їм бракує розуміння, вони одразу роблять висновок, що я одна з найбрудніших паскуд, яку треба повісити.

Він знову обернувся до Кокі, злегка кланяючись на знак вибачення.

— Спробуйте пошукати сенс у тому, що я говорю, — сказав він дуже серйозно.

Мене розривала ненависть і переповнювали підозри. Я була вражена зневагою. Незважаючи на це, він змусив мене відчувати щирість його слів. Це усвідомлення я розтоптала в собі розлючено й несамовито.

— Я підбиваю вас вживати наркотики, — продовжував він, — точнісінько так само, як я підбиваю вас літати. Наркотики прагнуть бути повелителем людини.

«Після довгих віків дивовижних
Припливів і грому володарю,
Престолу Землі повелетилю
Невже аж така загроза —
Сік маленької квітки?
Ой, лихо! Здолав буревій,
Усіх армій гріхи,
Та це єдиний двобій,
Де не зміг перемогти».

Діти, ви — цвіт нового покоління. Ви не повинні нічого боятися. Ви маєте долати й підпорядковувати собі все. Ви маєте навчитися використовувати наркотики так, як ваші предки навчилися використовувати блискавку. Ви повинні зупинятися за командою і за командою продовжувати далі, залежно від обставин.

Він зробив паузу. Гостра потреба наркотику тримала Пітера настороженим. Він з новою енергією уважно стежив за аргументами Лама.

— Дійсно, — погодився він, — і саме в цю мить лунає команда «продовжуй».

Обличчя царя Лама розквітло задоволеною посмішкою, а дівчина за столом аж здригнулася усім своїм тоненьким тілом, ніби її хтось приємно полоскотав.

Інтуїція підказувала мені чому. Вони вже чули таке пояснення раніше.

— Дуже розумні слова, сер Пітер. Вони б прекрасно пасували висіти над каміном, у широкій вишуканій рамочці з темно-червоного дерева, мабуть.

З тієї чи іншої причини ця розмова збирала нас до купи. Хоч у нас і не було порошку, нам обом стало набагато краще. Кокі випалив із своєї найбільшої зброї.

— Напевно, суть вашого вчення, пане Лам, у тому, що кожна людина повинна стати абсолютним повелителем своєї долі.

— Так, правильно, — погодився Учитель з надмірно підкресленим зітханням, — а я вже подумав, що мене поб'ють у цій суперечці, як це переважно буває. Втім, я теж повелитель своєї долі. «Якщо Сила питає Чому, тоді Сила є слабкістю», як написано у Книзі Закону; і давати вам наркотики цього ранку не є моєю долею.

— Але ви перешкоджаєте моїй Волі, — майже життєрадісно запротестував Кокі.

— Дуже довго пояснювати, — відповів Лам, — чому я вважаю ваше зауваження несправедливим. Але, якщо знову зачитувати Книгу Закону, «Досить різних Тому! Хай йому чорт, собаці!» Замість цього дозвольте розповісти вам одну історію.

Ми тактовно зобразили бажання послухати.

— Найвидатнішим підкорювачем гір свого часу, як ви знаєте, був покійний Оскар Екенштайн.

Він зробив доволі складний і незрозумілий жест; але я туманно здогадувалася, що це якась ритуальна дія, пов'язана із шанобливим ставленням до смерті.

— Мені страшенно пощастило потрапити під опіку цього чоловіка: він навчив мене, як ходити в гори; зокрема, як опановувати льодові схили. Він змушував мене зісковзувати вниз, стартуючи з різноманітних положень усіх видів складності; головою вперед і так далі; і при цьому треба було зісковзувати не зупиняючись, поки не почую його команду, а тоді потрібно було опанувати себе й закінчувати спуск, сидячи або стоячи, на його вибір, звертаючи вбік або зупиняючись, поки він рахує до п'яти. Тренувальні вправи ставали щоразу більш небезпечними.

Звичайно, це все звучить доволі банально, але він був фактично єдиним фахівцем, який сам досконало опанував льодолазіння та навчав цього інших.

Здобуті навички не раз ставали мені у пригоді й добре виручали мене. Деколи вберегти годину — означає зберегти людське життя, а ми уміли зісковзати вниз небезпечними схилами, де, наприклад, якщо ти не впевнений, що зможеш вмиль зупинитися, коли бачиш й усвідомлюєш небезпеку, можна на великій швидкості напоротися на уламок льоду. Ми могли за десять хвилин спуститися десь на три тисячі футів, де люди без нашої підготовки мусили спускатися крок за кроком, обв'язані мотузкою, і, можливо, в результаті потрапити з настанням темноти в бурю.

Та найбільше мені це допомогло, коли я очолював кілька років тому експедицію в Гімалаї. Кулі боялися обійти траверсом засніжений схил, який випинався над страшною стрімкою скелею. Я наказав їм спостерігати за мною, кинувся на сніг головою вперед, з'їхав, як мішок вівсяної крупи, донизу і скочив на ноги на самому краєчку провалля.

Вони аж роти пороззявляли від захвату, коли я до них підходив. Після цього вони без жодних вагань послідували за мною через цей *mauvais pas*¹. Мабуть, вони подумали, що це якась магія чи щось таке. Не важливо. Принаймні, йдучи слідом за чоловіком, якого явно оберігають боги гір, вони почувалися впевнено й безпечно.

Кокі смертельно побілів. Він абсолютно чітко зрозумів суть цієї байки. Його чоловіче єство відчувало сором від того, що потрапило у владу сліпої чорної жадоби. Він насправді не вірив, що Лам говорить правду. Він подумав, що чоловік тупо ризикував жит-

¹ Небезпечне місце (*фр.*).

тям, щоб перевести кулі на другий бік. Здається, неможливо, щоб людина володіла такою силою й абсолютною впевненістю. Інакше кажучи, він судив царя Лама по собі. А себе він не вважав першокласним пілотом. Йому лестило те, що він стільки разів дивився небезпеці у вічі. Але його, як удар батога, вразило те, що Лам зневажає так званий героїзм; що він дивиться на участь у невинуватих ризиках, тільки як на тваринну тупість. Але бути готовим ризикувати — так. «Життя не ставлю я й у вартість шпильки».

Лам не захоплювався загнаними у глухий кут щурами. Його ідеал — стати повним повелителем над будь-якими обставинами.

Двічі або тричі Кокі намагався щось сказати, але слова застрягли всередині. Цар Лам підійшов до нього і взяв його за руку.

— Наркотики — це льодовий схил перед нами, — сказав він, — я — старий хитрий Екенштайн, а ви — молодий амбіційний Лам. Я кажу «стоп!», і коли ви продемонструєте мені, що можете зупинитися, взяти себе в руки і, сміючись, стояти на схилі, тоді я покажу вам, як діяти далі.

У глибині душі ми розуміли, що цей чоловік — непохитний. Ми ненавиділи його, як слабкий ненавидить сильного, але ми мусили поважати й захоплюватися ним, відчуючи через це ще більшу огиду до нього.

Розділ 2

БАБИНЕ ЛІТО

Ми вийшли, скреготячи зубами. Гнів змішався з пригніченим настроєм. Мовчки, без жодної мети ми йшли вулицею. Біля нас зупинилось таксі. Ми без інтересу залізли у нього, приїхали назад сюди й попадали у свої ліжка. Думка про обід викликала огиду. Ми були надто слабкі й надто роздратовані, щоб чимось зайнятися. Ми навіть не намагалися почати говорити, це обов'язково закінчилося б сваркою. Я впала у стан безсонної агонії. Наш візит до студії залишив випалений слід у моїй голові. Я уявляла, як шипить плоть моєї душі під розжареним до білого тавром Ламової Волі.

Я потяглася рукою за щоденником. Від записування усіх цих подробиць мені полегшало.

Я загорілася пристрасною рішучістю боротися з Г і К до кінця; та у мене зв'язані за спиною руки, а до ніг прикутий ланцюг з важкою металевою кулею. Тому звірові не вдасться мене зупинити. Ми добудемо необхідне й без нього. До нас не будуть ставитися як до дітей; ми добудемо стільки, скільки захочемо, і будемо весь час його вживати, навіть якщо це нас уб'є.

Мій внутрішній конфлікт бушував увесь день. Кокі пішов спати. Він хропів і стогнав. Спробуйте уявити собі, як виглядає каторжник. Уже два дні не голився. У мене самої — брудні нігті. Усе тіло липке. Я вже не вбиралася, а просто як-небудь накидала на себе одяг.

Кокі прокинувся ближче до вечері. Ми не могли у такому вигляді виходити з номера. Раптом нас пройняло усвідомлення, що ми привертаємо до себе увагу і стаємо підозрілими у готелі. У нас з'явився сильний страх, що нас викриють. Вони можуть щось із нами зробити. А найгірше, що ми не уявляли, що нас може чекати. Ми почувалися безпорадними, такими слабкими, що не мали сили поворухнути й пальцем.

Ех, якби знайти хоч трішки!..

Боже! Яке щастя! Але ж я дурна. Там же був один пакетик Г у кишені моєї сукні для подорожей. Ми підповзли одне до одного й поділилися знахідкою. Після тривалого утримання ефект був дивовижним.

Кокі миттєво майже несамовито ожив. Страшні муки від нестерпної потреби підштовхували його до негайних і рішучих дій. Він послав по перукаря та офіціанта. Покоївка пакувала наші речі. Ми сплатили рахунок і залишили свої валізи у готелі, пояснюючи несподіваний від'їзд раптовими справами. Ми закинули дорожні несесери у таксі й скомандували: «Юстон, головна вулиця».

Кокі зупинив якогось чоловіка на площі Кембридж.

— Послухайте, — нетерпляче прошепотів він, — нам потрібно зупинитись у Сохо. Якась кімната у французькому або італійському закладі.

Чоловік не розгубився у вирішенні нашої проблеми. Він знайшов нам невеличку темну брудну кімнату на першому поверсі на Грік-стрит. Домовласниця, здається, була родом з Півдня з домішками чорної крові. Її вигляд говорив нам, що вона — саме та жінка, яку нам потрібно.

Ми заплатили за таксі. Кокі був просто невгамовним. Він хотів знайти людину, яка б допомогла

здійснити наші прагнення. У нього все аж свербіло від нетерплячки, але він боявся. Ми сіли на ліжко і почали будувати плани.

21 серпня.

Нічого не пам'ятаю. Мабуть, я просто вирубала-ся не роздягаючись. Кокі десь пішов...

Він тинявся по місту цілу ніч — клуби та інші місця. Він роздобув дві понюшки у Мейбл Блек, але в неї самої було обмаль. Він і Дік Вікгем подалися на Лаймхаус. Не пощастило! Вони мало не побилися з якимись моряками...

Мадам Белліні принесла сніданок. Жахлива огидна їжа. Треба щось їсти — я зовсім не маю сили...

Вона увійшла, щоб забрати тарілки і поприбрати в кімнаті. Я спробувала розговоритися з нею, почала розпитувати про життя. Вона живе в Англії вже десь тридцять років. Я все ближче підбиралася до делікатного предмета розмови. Виявилось, що вона не дуже розбирається у цьому питанні, але думає, що зможе допомогти. Одна з її постояльців чимось колеться. Вона спитала, чи ми маємо, чим платити. Та це навіть смішно. Вісім тисяч на рік і один з найкрасивіших маєтків поблизу Лондона. І тут, у цій брудній дірі, якась карга, що й соверена ніколи не бачила, хіба що вкрала його в якогось п'яного клієнта, питає: «Чи ми маємо чим платити!»

Здається, Кокі втратив здоровий глузд. Він почав розмахувати перед нею п'ятдесятифунтовою банкнотою. Це тому, що його розлютило її ставлення. Вона вирішила, що краще замовкнути. Мабуть, подумала, що ми поліцейські шпигуни, або задумала нас пограбувати.

Вигляд готівки вибив її із рівноваги! Почуття міри було зруйновано. Усі уявлення про чесність одразу змело з її голови. Поведінка теж помінялася. Вона вийшла з кімнати.

Піт наказав мені піти й самій подивитися на ту дівчину-наркоманку. Вперше він говорив зі мною в такому тоні. Усі сексуальні відчуття між нами померли. Ми намагалися розбудити попередню пристрасть, але виходило щось штучне, жахливе і відразливе; блюзнірство й деградація. Чому так? Раніше сніг посилював нашу любов просто до неймовірної межі. Та все ж я люблю його так сильно, як ніколи. Мій хлопчик. Мабуть, він захворів. Якби я мала більше сил. Я недостатньо дбаю за нього. Не можу думати ні про що, окрім пошуків Г. Здається, К мене не дуже хвилює. Та й К мені ніколи особливо не подобався. Від нього стає недобре і паморочиться в голові.

Тепер ми зовсім не розважаємося. День минає, наче похмуре безрадісне марення. Я не можу ні на чому зосередити свої думки. Чим більше я хочу Г, тим менше я здатна думати про щось інше і діяти в будь-якому іншому напрямку.

Кокі вийшов з кімнати, гримнувши дверима. Від удару вони знову відчинилися.

Я не можу піти до тієї жінки просто так. Я пишу в щоденник, щоб не заплакати.

Втім, я плачу, тільки сльози не течуть.

Я схлиплю, як одна жінка, яку я бачила, коли ходила до лікарні.

У мене немає хустинки.

Я ніяк не можу змусити себе помитися у тій брудній потрісканій ванні. Ми забули купити мила. Руш-

ники подерті й несвіжі. Мені конче потрібно трішки Г...

Щойно бачилася з Лілі Фіцрой. Як чоловіки можуть давати їй гроші? У неї сиве, незграбно фарбоване волосся, купа зморщок і гнилі зуби. Звичайно, коли я зайшла, вона лежала у ліжку. Я грубо штурхала її, щоб розбудити. Я розгубила усі почуття до інших, люди це бачать, і це перешкоджає мені грати заплановану роль. Я мушу вдавати доброту й ніжність, які так переповнювали мене раніше і від чого люди сприймали мене як милу дурепу.

Якось хтось мені сказав, що вживання прикметників у літературних творах псує значення іменника, тож «милу» можете сміливо вирізати.

Все ж вона добра душа, квола стара бідолаха. Вона вживає тільки М і дістає його лише у готовому розчині для ін'єкцій. Вона одразу побачила, що я «в торбі», і ввела мені дозу у стегно. Воно не торкнуло, так як Г, але полегшило найбільш нестерпне страждання. Вона ніколи не встає раніше чаювання. Я залишила їй п'ятірку, а вона пообіцяла дізнатися у людини, що дістає їй М, чим можна нам допомогти.

Вона зробилася дуже сентиментальною, ласкавою, як рідна мама, почала розповідати мені про своє життя і всяке таке, й, здається, це тривало вічність. Звісно, я мусила вдавати, що мені цікаво, щоб не зіпсувати її добрий настрій. Від цього може залежати усе.

Але дозволити їй поцілувати мене, коли я йшла, було жахливо. Цікаво, чи я теж так виглядатиму, якщо продовжуватиму вживати наркотики.

Та це повна дурниця! Наскільки я знаю, наркотики, можливо, навіть зарадили їй скочуватися ще швидше. Те, як вона жадібно хапнула ті п'ять фун-

тів, говорить про корінь її проблем; ну і те, що її ніщо не цікавить, окрім найнепристойніших пороків і найпідліших злочинів.

Морфій значно покращив мій настрій. Я вже більше схожа на себе. Я відчуваю це у написанні цих рядків. Моя точка зору знову спокійна й неупереджена. Повернулося почуття міри. Я можу думати про речі послідовно, я відчуваюся сильнішою фізично, але знову відчуваю сильну сонливість...

Радість! Щойно прийшов Кокі з купою добрих новин. Він виглядає добре — так добре, як і почувається. Він приніс зразок від торговця, якого зустрів у «Вістерії». Товар абсолютно якісний. Вилікував його за секунду. У цьому задіяні двоє: чоловік з наркотою і вартувий. Усі обладунки відбуваються у вбиральні, і якщо хтось заходить — торговець зникає. У разі серйозної небезпеки він миттєво позбувається свого зразка, і зовсім неможливо нічого відстежити. Втрата мізерна: вони купують товар по кілька шилінгів за унцію, а продають, навіть не знаю, у скільки разів дорожче за вагу золота.

Сьогодні на нас чекає чудова ніч!

22 серпня.

Пекельна ніч!

Кокі зустрівся з торговцем, дістав Г на десять фунтів і К на п'ятнадцять. Г виявився зовсім ні до чого, а К такий розведений, що ми прийняли все одразу і навряд чи він вартий того, щоб про нього говорити.

Які все ж таки люди мерзотні, підлі тварюки!..

Як можна користатися з болісної потреби інших? Те ж саме було з перепродувачами під час війни. Завжди те саме.

Я пишу ці рядки у турецькій лазні. Я вже не витримую того бридотного будинку. Лазня дуже мені допомогла. Масаж заспокоїв мої нерви. Я навіть добре поспала, а горнятко чаю відновило мої сили.

Я спробувала почитати газету, але кожен рядок роз'ятрює рану. Здається, вони подуріли з тими наркотиками...

Припускаю, це і справді цілком природно. Пам'ятаю, як одного разу тато говорив мені, що майнова нерівність і усе це обдурювання в комерції є наслідком штучних обмежень.

Шахрайство, яке сталося вчора, стало можливим через великого філантропа Джейбеца Платта. Саме його Диявольський Наркозакон розвинув торгівлю, яку він намагався придушити. До цього вона існувала тільки у його хворій уяві...

Я дістала раптові напади абсолютної втоми. Наркотик поправив би мої справи. Ніщо інше не діє. Усе, що відбувається навколо, викликає бажання нюхнути порошку, а кожна понюшка сприяє тому, що щось відбувається. Ти не можеш утекти з клітки, але заплутаність становища викликає у мене... ну ось, я не можу додумати, що я збиралася сказати. Мій мозок раптово перестає працювати. Це як впустити дамську торбинку. Ти зупиняєшся, щоб її підняти, все порозсипалося, і завжди здається, ніби щось загубилося. Ти не можеш згадати, що саме, але прикре відчуття залишається, і воно дуже гостре. Воно змішується з незрозумілим страхом. Я часто забувала речі раніше — це стається з усіма, постійно, але нікого це не турбує.

Але тепер, щоразу як я згадую, ніби щось забула, я не можу зрозуміти, що стало причиною безладу в голові — чи Г, чи К, чи суміш обох...

Мої думки постійно повертаються до цього американського негра, якого ми зустріли у Неаполі. Він казав, що сніг робить людей «мінливими і скептичними». Це такий дивний вираз. Мені здається, під «скептичними» він мав на увазі «підозрілими». У всякому разі, це про мене. Мінлива — я не можу зосередитись на речах, як могла це робити раніше, окрім, звісно, однієї речі. Та навіть думки про цю одну річ плутаються у голові, в них немає ясності. Це — біль, страх, страждання і якийсь зловісний захват. І я з підозрою ставлюся до всіх, кого бачу.

Мене турбує, чи вони здогадуються, що я вживаю, і чи вони можуть зробити щось жахливе. Я завжди чекаю від людей якогось брудного підступу, і це зовсім не примарна ідея. Відтоді, як я зустріла Кокі, я побачила більше підлості й підступності, ніж за все своє життя досі.

Здається, ми якимсь чином потрапили в дурну компанію. І до того ж я не можу довіряти, як раніше, своїм давнім друзям. Вони усі однакові. Чи це мені тільки так здається? Як мені знати? Вони й справді поведуться дивно. Я розгублена. Як ти можеш бути впевненою в усьому? Не можеш. Що довше думаєш про це, то більше починаєш розуміти, що так воно і є.

Подивіться, як підвів нас Фекліз. Наскільки я знаю, навіть у таких милих жінок, як Гретель і Мейбл Блек, є свої приховані мотиви. Я вже з підозрою дивлюся на себе. Здається, це вже занадто.

Треба йти додому. Боже, сподіваюся Кокі десь щось роздобув!..

Я зустріла Мейбл Блек, що виходила з пасажу Берлінгтон. Вона виглядала чудово, вся усміхнена, у дуже короткій білій спідничці та нових лакованих

чобітках майже до колін. Їй, мабуть, страшенно гаряче в них. Вона потягла мене до одного модного закладу попиту чаю. Там були світильники з рожевими абажурами, світло від яких відбивалося на блакитній стелі, що у поєднанні утворювало дивовижний пурпуровий колір.

Ми вибрали затишний куточок, обкладений найчарівнішими подушками, що я коли-небудь бачила, відгороджений канарковими шторами, з двома великими плетеними кріслами й низеньким столиком. Вони подавали чудовий чай у вишуканій, майже прозорій порцеляні й цигарки «Доллі» з додаванням пелюсток троянди.

Мейбл говорила зі швидкістю сто миль на хвилину. Вона знайшла золоту жилу — романтичного хлопця шістдесят п'яти років. Він купив їй хлист для верхової їзди з різьбленою ручкою зі слонової кістки; голова скакуна з рубіновими очима та золотим хомутом.

Я спитала її жартома, чи це для того, щоб він був чемним? Втім, по-справжньому її захоплювало лише одне — це Г. Вона мала цілу пляшечку і щедро насипала мені його у конверт.

Перший пішов! О, яка це насолода! І знову — які ми все ж таки дивні! У мить, як він з'явився у моїй торбинці — у моїй крові, — мій мозок почав працювати вільно. Оце дратівливе потьмарення свідомості щезло, як нічний кошмар, коли прокидаєшся — кошмар, де ти задихаєшся. І тут мене осінило: цей ефект зовсім не від Г або навряд чи від нього. Коли ми знову його дістали у Неаполі, він не сильно покращив наш стан.

Тоді чому мене сьогодні перенесло на небеса? Чому я знайшла свої крила?

Відповідь прийшла так само швидко, як і запитання. Це атмосфера навколо Мейбл і те, що відступила моя тривога. Разом з цим з'явився раціональний страх перед наркотиком. Я спитала, чи немає у неї якихось проблем через живання.

— Ти не можеш заснути без нього, — сказала вона, але з таким виглядом, ніби це не має великого значення, — і час від часу це грає тобі на нервах.

Вона мусила бігти до свого кавалера, щоб встигнути піти з ним на вечерю. Я повернулася до нашої брудної маленької комірчини, переповнена радістю по самі вінця. Кокі лежав на ліжку в незграбній позі. Його пригніченість досягла неймовірної глибини. Він навіть не поворухнувся, коли я увійшла. Я підбігла до нього й обцілювала з усіх боків. Його очі були запалені, запухлі, а з носа текло.

Я дала йому свою хустинку і посадила рівненько. Його одяг був увесь зібганий, і звичайно ж він не голився. Я не могла перебороти спокусу подразнити мого милого. Кохання повернулося бурхливим потоком. Я затремтіла від болісного відчуття, що він не відповідає. Я міцно стиснула біль у серці. Моя кров сильно пульсувала від радості влади. Я тримала його у руці. Одне делікатне зусилля, і він мій. Мені не вистачило сили насолодитися собою на повну. Сльози накопилися на очі від співчуття та ніжності. Я відсипала дозу тьмяно-білої магії.

Він вдихнув її з тупою апатичністю, як людина, що втратила волю до життя, але ще приймає ліки за рутинною звичкою. Поступово він опритомнів, але навіть після третьої понюшки був ледве схожий на себе.

Я теж приклалася, щоб скласти йому компанію, а не тому, що відчувала потребу. Я відправила його поголитися і піти купити чисту білизну.

Записи у щоденник приносять мені дивну насолоду. Тепер я знаю чому, і це мене трохи лякає. Це просто випадково кинута фраза царя Лама: «Ваш *магічний щоденник*».

Я часто фліртувала з Ламом, але це було здебільшого, щоб справити враження. Ця людина мені багато у чому не подобається.

Йй-богу, я теж знаю чому. Через те, що я відчуваю його інтелектуальну зверхність, і тому, що я його поважаю. Незважаючи на це, я б хотіла йому показати, що я, зрештою, не така вже й нікчема.

Одна з його примх — змушувати своїх учнів вести ці магічні щоденники. У мене складається враження, що це якесь змагання; що мені треба видати щось цікавіше за усе, що роблять вони, ким би «вони» не були.

А ось і Пітер Пен. Усе ж він так і не подорослішав...

Ми чудово поїли у милому старому кафе. Цар Лам підійшов до нашого столика, але сказав лише кілька слів:

— Я бачу, ви все-таки дістали його.

Кокі не забарився з відповіддю:

— Не хочу піддавати сумніву вашу репутацію пророка, пане Лам, але якось воно не зупиняється, коли мусиш зупинитися. Я дістав його, як ви кажете, а тепер, з вашого люб'язного дозволу, я збираюся продемонструвати вам, що ми здатні зупинитися.

Лам блискавично змінив свою поведінку. Його зневажлива посмішка стала схожою на ранкову весняну зорю.

— Оце вже серйозна розмова, — сказав він. — Я радий, що ви вловили сенс ідеї. Не подумайте, що я намагаюся вас здихатися, але якщо знайти його буде складніше, ніж ви собі уявляєте, не будьте за-

надто гордими прийти до мене! Повірте, я можу поділитися кількома дуже непоганими порадами.

Я зраділа, що Пітер сприйняв це спокійно. Перебуваючи у добрій фізичній формі, мені здається, він усвідомив, що це не жарти. Ми могли зіткнутися з труднощами.

23 серпня.

Ніч була просто дивом!

Ми продовжували доволі обережно вживати Г. Я думаю, що К тільки псує його. Наше кохання розквітло, як новостворене. Ми перебували у безмежному блаженстві.

«Заснути не можеш ти,
Без сну відтепер назавжди!
Сон міг покласти б край,
Та безодня безмежна ця».

Але не у тих нестерпних муках, про які пише поет. Це безформний спокій. Та любов! Ми не любили так раніше. Ми споганили любов вульгарністю тіла.

Тіло — інструмент безкінченного задоволення, але збудження і хіть забруднюють його велич. Ми відчували кожен нерв до найменшої клітинки, і тому потрібно було максимально уникати будь-яких рухів.

Від Г хочеться чухатися, що неймовірно приємно. Але це лише пережиток тваринної пристрасті.

Через деякий час ти вже можеш насолоджуватися самим відчуттям, яке викликає бажання чухатися. Це безпристрасне блаженство, абсолютно невимовне й невимовно абсолютне.

Я не можу виміряти повноту моєї свідомості, але можу відзначити в цілому зміну її характеру.

Я пишу ці рядки, відчуючи себе янголом, що записує людські гріхи. Я перебуваю у вічності, а тимчасові речі стали для мене лише тупими й нудними символами. Мої слова — пелена, що приховує правду. Однак я переживаю абсолютно чітке захоплення, наповнюючи цей щоденник.

Цар Лам не виходить мені з голови. Він сидить в основі мого мозку. Він — Юпітер, а я проросла з його думки: Мінерва, богиня Мудрості!

Найбільш визначні життєві події — це просто дурниці, не варті уваги. Величність моїх уявлень несеється уперед, з нікуди в нікуди. Позаду яскравого гімну — бездоганне мовчання.

Я не маю конкретної потреби писати, навіть не для себе, щоб потім почитати: це відбувається автоматично.

Я первісток царя Лама, що народився без матері. Я — породження його ества.

За цілу ніч я не поворохнула і м'язом. Близькість мого чоловіка довершила магнітне поле нашої інтимності. Діям, словам і думкам покладено кінець. Частинки моєї свідомості не відображають мене взагалі. Вони — іскорки, видобуті з наших «я». Ці окремі «я» стали одним цілим «я». Будь-яке позитивне вираження цього «я» було неодмінно частковим, неповним і недостатнім. Зорі — це недосконалість Ночі; втім, ці думки незрівнянно швидші та зрозуміліші за все, що я передумала упродовж свого життя.

Якщо я коли-небудь прокинуся — що, здається, ніколи не мало б статися — цей запис буде для мене доволі несприйнятливим. Не те щоб він має на меті бути сприйнятливим, або яку-небудь іншу мету. Сама ідея мати якусь мету взагалі нижче усякої знева-

ги. Це одна з тих речей, які прагнуть мати людські істоти.

Як вище створіння, що існує у вічності, може мати якусь мету? Абсолютне, Єдине не може змінюватися; як тоді воно може прагнути змін? Воно діє згідно зі своєю природою; проте усі такі дії безрезультатні. Це по суті ілюзія: і що глибше ти занурюєшся у себе, то менше на тебе впливають подібні ілюзії.

Ніч тривала далі, і мене все менше й менше хвилювали мої власні вишукані емоції. Я відчувала, як чарівно розчиняюся у відсутності втручання у безтурботність моєї душі...

Здається, записування цих думок нагадало мені про те, що я звикла вважати реальністю. Прийшов час вийти і пообідати. Розкішна млосність здається непереборною...

Це не голод: це звичка. Якийсь інстинкт, якийсь слабкий спогад прихованої у тобі тварини, підбиває тебе підвестися і вийти. Для цього потрібно застосувати одну хитрість — три або чотири порівняно невеличкі понюшки у швидкій послідовності. К підійшов би для цього набагато краще, але в нас його немає зовсім.

1 вересня.

Скільки часу минуло! Цілі століття! Ця брудна кімната, яку ми винаймаємо, — Едем, тільки без змія. Наше життя — сама Чистота: без виснажливої праці, без думок. Ми майже нічого не їли, за винятком тієї незначної кількості, що приносила жінка.

До речі, ми налякали її. Вона не змогла чи не захотіла дістати нам хоч трохи Г або К. Дівчина, шанувальниця морфію, зникла.

Я не впевнена, та це і немає значення, але, здається, домовласниця — я ніяк не запам'ятаю, як її звати, вона нагадує мені про ці жажливі дні у Неаполі, — сказала нам, що вона вкрала якісь речі в магазині й заgrimіла до в'язниці. Це важлива деталь, позаяк я змушена була вбратися й податися до Мейбл. На щастя, вона була вдома і мала багато того, що нам треба.

Мабуть, ми збільшували дозу дуже швидко; але я не впевнена, бо ми не відстежуємо цього, як і не зважаємо, скільки минуло днів. Рахувати речі так бридко. Ти відчуваєш таке приниження. Звичайно, це і є різниця між духовним та матеріальним. Мати обмеження — це свинство.

Кокі погоджується зі мною у цьому. Він вважає, що моя писанина — чудова. Але як тільки ми опускаємось до буденних справ, ми постійно сваримось. Ми гриземось через ніщо. Причина очевидна.

Потреба говорити руйнує симфонію тиші. Огидно, коли тобі заважають; а тобі заважають, коли просять передати цигарку.

Я не збиралася турбуватися і знову кудись ходити, так що я вмовила Мейбл віддати мені все, що вона зможе. Вона пообіцяла дістати й надіслати мені наступної неділі ще...

Нам не дуже добре, обом. Це, мабуть, через цю темну брудну кімнату і погану атмосферу; і цей шум з вулиці діє мені на нерви.

Ми могли б поїхати до Барлі Грандж, але це такий клопіт. Ба більше, це могло б розбити чари нашого щастя. Тому ми обоє трохи побоюємося.

Так уже сталося одного разу, і ми більше не хочемо ризикувати. Щоб тримати курс, необхідна небияка вправність стернового. Наприклад, одного

вечора ми перебрали, і від цього нам стало дуже не-добре. Минуло три або чотири години, перш ніж нас попустило, і це було справжнє пекло. Часом моє серце трохи неспокійне. Це, звичайно, чудово, що Пітер Пен володіє медичними знаннями. Він сховався кудись, приніс стрихнін і привів мене до ладу.

Шампанське неабияк сприяє Г. Ви не п'єте одразу все до дна. Його потрібно потягувати собі дуже повільно. Воно допомагає тобі рухати руками.

Ми відправили за ним хлопця і тепер маємо три десятки маленьких пляшечок.

5 вересня.

Цей світ — свиня. Він постійно пхає своє рило туди, де його не просять. Ми перевищили рахунок у банку. Кокі був змушений написати містерові Волфу.

— Це потрібно зупинити! — кричав він. — Уже дійшло до скандалу в церкві!

Проблиск старого Пітера Пена!

8 вересня.

Господиня каже, що вже вівторок, а в нас майже нічого не залишилося. Чому люди не дотримуються обіцянок? Я впевнена, що Мейбл сказала: «В неділю».

Розділ 3

СКРЕГІТ ГАЛЬМ

9 вересня.

Ми з Пітером мали довгу неприємну сварку, і мені довелося потягати його за волосся. Від цього зламався ніготь. Вони відросли в мене дуже довгі. Я вже не знаю, коли востаннє робила манікюр.

З якоїсь причини мої нігті пересохли й стали ламкими. Треба привести їх до ладу. Я б відправила хлопця по манікюрницю, але мені не подобається, що до нас приїде якась незнайома дівчина. Ти ніколи не знаєш, що може піти не так. Хоча це насправді не має значення. Тіло — це лише незручність, і воно болить.

«Біль проходить із кров'ю
Крізь серце і мозок».

Я починаю ненавидіти цю жахливу поему. Вона не дає мені спокою. Не знаю, чому вона так закарбувалася у моїй пам'яті.

Цікаво, може, я її перечитувала? Чи, можливо, це неймовірний приплив розумової сили від героїну, який покращив мою пам'ять? Як би там не було, ці дивні фрагменти поеми впливають у моїй голові, наче золоті рибки, що носяться туди-сюди поміж морськими водоростями.

О, так, моя сварка з Кокі. Він сказав, що ми не можемо ризикувати, щоб у нас було так мало порошку; і мені треба піти до Мейбл по нові запаси,

перш ніж ми залишимося ні з чим. Я не можу спокійно дивитися, як Кокі морально деградує. Йому мало б бути соромно за себе. Він мав би подбати за стабільне постачання замість того, щоб покладатися тільки на мене.

Він увесь час лежить у ліжку, абсолютно без діла. Він місяць не мився і не голився й прекрасно знає, що я терпіти не можу бруду і неохайності. А мене, серед іншого, найбільше приваблювало у ньому те, що він завжди був такий чепурний, охайний і жвавий. Відколи ми приїхали до Лондона, він зовсім змінився. Я відчуваю, ніби щось на нього погано впливає...

Тут повно паразитів. Я зрозуміла, що мене так дратувало. Здається, мені треба коротко підстригтися. Я страшенно пишаюся довжиною волосся, але треба бути практичною...

Трошки полежу. Це жахлива проблема — зібратися до виходу на вулицю. Кокі постійно бурчить і чіпляється.

Я вся задубіла. Митися і вбиратися — це здається таким марнуванням часу, крім того, це дратує, і мій одяг просто неможливий. Я сплю в одязі. Шкода, що ми не прихопили кілька валіз із «Савойї». Ні, добре, що не прихопили, від цього могла б виникнути купа неприємностей, що нашкодило б нашому героїновому медовому місяцю.

Краще нехай усе буде як є. Все ж шкода, що тут немає Жаклін. Мені потрібна служниця, вона могла б виходити по необхідні нам речі. Та ми обоє відчували, що іще когось ми не витримаємо. Старша жінка не турбує нас, слава Богу. Я впевнена, що вона досі думає, що ми шпигуни. Тьху, а це що таке?..

Чорт! Це ж лист від Безіла!

(Примітка. Оригінал цього листа було знищено. Надруковано з копії, знайденої серед документів царя Лама. — Ред.)

«Дорога Шалена Лу, чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон. Впевнений, ви мені пробачите, що турбую вас з цим листом; але ви ж знаєте, що я трохи дивний і останнім часом моя манія — збирати інформацію про психологію людей, які намагаються розвиватися духовно у напрямку, про який ми з вами говорили, коли ви так мило з'явилися одного ранку у моїй студії.

Чи вважаєте ви, зокрема, що є якісь труднощі з тим, щоб оголосити собі перепочинок? Якщо так, чи це не через те, що ви чуєте з усіх боків — особливо від людей, не дуже обізнаних з цією справою, таких як журналісти, лікарі і базікала, — ніби це просто неможливо? Ясна річ, я навіть не сумніваюся, що ви одразу рознесете на шматки це «згубне припущення» своїм зустрічним припущенням, на основі мого позитивного досвіду, що люди з сильним характером і високим інтелектом, як ви і сер Пітер, якому передавайте, будь ласка, мої найсердечніші вітання! — прекрасно здатні на стримане використання цих речей, так само як люди користуються милом.

Але, поза тим, чи вважаєте ви, що життя «героїні» робить вас надто схильною до «навіювання»?

Як ви знаєте, я не підтримую методи Куе та Бодуена. Вони закликають нас свідомо відмовитися від свободи волі й очистити розум заради напівгіпнотичного стану середньовічного селянина; повернутися назад, як «свиня, яку вимили для того, щоб вона знову вивалюлася у багні», з якого нас витягла еволюція.

Тепер чи не здається вам, що вальс з Нареченою Героя або ліплення Сніговиків веде вас у такий стан

свідомості, який є занадто казковим, щоб протистояти впливу завзятої ідеї, яку досить наполегливо нав'язують; який є занадто мертвим, щоб відчувати бажання чинити опір, або є таким чутливим, що здатен легко віддатися захопленню будь-якою звабливо сильною особистістю?

Я був би дуже радий почути вашу думку стосовно цього; і, звісно, ваше особисте підтвердження моєї теорії, що такі люди, як ви і сер Пітер, можуть використовувати ці речовини з користю для себе та інших, без небезпеки стати рабами. Я навчив себе та багатьох інших зупинятися за Волею; але будь-яке додаткове свідчення має для мене велике значення у моїй теперішній кампанії проти легководухих забобонів, що нібито чоловіки та жінки не здатні правильним і належним чином використовувати усе, що існує в природі. Зрештою, ми приборкали дику блискавку; невже ми будемо втікати від пакетика порошку?

Любов — закон, люби за волею.

З найкращими побажаннями серу Пітерові,
Завжди ваш,

БЕЗІЛ ЦАР ЛАМ».

Тупа, глузлива сатира — чи, може, він дійсно втілення диявола, як казала нам Гретель? Це він зловтішається з чужої біди? Я ненавиджу тварину — і я подумала — якось — та, не зважайте! Пітер узяв листа. Все що завгодно, аби тільки відволікти мозок від цієї нудьги! До того ж ми не маємо сили щось робити: ми беремо усе, що до нас потрапляє, і немічно хапаємось за нього.

— Це правда, — сказав Кокі, на мій подив, — і ми мусимо справитись і повідомити йому про нашу перемогу.

Потім ми довго сварилися — як ми переважно робимо через усі можливі причини. Це природно, коли в тебе вічне безсоння і лягаєш спати не тоді, коли треба. Я ненавиділа Пітера (і Ц. Л.) ще більше, позаяк знала, що він завжди має рацію. Якщо Ц. Л. і є Дияволом, тільки від нас залежить, чи зможемо ми посміятися останніми. Я роздерла цей бридкий лист на дрібні клаптики. Пітер кудись пішов — сподіваюся, він пішов убити його. Я хочу відчувати глибоке захоплення — ще хоч однісінький раз — навіть якщо доведеться для цього повішатися.

Завод у наших годинниках зупинився. Це не має значення. Я можу звернутися до Мейбл, коли захочу. Я можу піти до неї просто зараз. Вип'ю пляшечку і піду собі...

Вже ніч. Кокі ще немає. Саме коли він мені найбільше потрібен! Я боюся себе. Я вже абсолютно твереза. Я підійшла до дзеркала, щоб зняти капелюшок. Я не знала хто я. Колір обличчя повністю зник. Залишилися лише шкіра й кості. Волосся вже не блищить, сухе й лізе цілими пасмами. Здається, я дуже хвора. Добре було б послати по лікаря, але я не наважилася. Який жах!..

Я повинна взяти себе в руки і все записати.

Коли я дійшла до Маунт-стрит, була вже п'ята ранку. Якщо Мейбл немає, я можу почекати.

Я постукала, і незнайомий чоловік відчинив двері. Це мене роздратувало. Мені стало страшно. Для чого вона замінила Картрайта? Я мало не зомліла. Невже щось мені підказує?..

Я спитала, ніяковіючи:

— Місіс Блек вдома?

Чоловік спокійно відповів, ніби його питають, котра година:

— Місіс Блек померла.

У мене всередині щось скрикнуло.

— Але я маю її побачити! — закричала я несамо-
вито, відчуваючи, як земля втікає з-під ніг.

— Боюся, це неможливо, мадам, — сказав він з
повним нерозумінням. — Її поховали вчора вранці.

Ось чому вона нам нічого не відправила! Я сто-
яла наче в якомусь трансі. Я механічно слухала його
пояснення, не вникаючи, про що він говорить, ніби
записуючи все на грамофон.

— Вона хворіла лише два дні, — сказав чоловік. —
Лікарі називають це септичною пневмонією.

Здається, я автоматично подякувала йому й пі-
шла геть. Уже вдома я усвідомила, що не пам'ятаю,
як сюди дісталася. Щось мені підказувало, що справж-
ня причина її смерті — героїн, однак насправді сеп-
тичну пневмонію може дістати кожен у будь-який
момент. Я знала двох або трьох людей, що відійшли
таким чином.

Як казав мій дядько Джон, совість робить з усіх
боягузів.

Цар Лам завжди казав: поки ти відчуваєш будь-які
емоції, любов, страх або ще щось, ти не можеш бути
об'єктивним. Ось чому лікар не береться лікувати свою
сім'ю. Я чітко і ясно розумію, як людина, що потопає,
як тільки думка про Г приходить мені в голову, я по-
чинаю думати істерично й робити найбільш ідіотські
висновки; а героїн настільки тісно вплився у моє жит-
тя, що, так чи інакше, з ним пов'язане усе.

Мій розум одержимий думками про наркотик.
Часом це дивний екстаз, часом — жахливе перед-
чуття чогось поганого.

«Не у мозку змордованім —
В душі жорстоко роздертій!

Про найгірше лиш смієш не думати!
А за тими жахіттями,
Пеклом болю фізичного,
У мозку затерплого,
В кінці часу і простору,
У безодні незміряній —
Обличчя сховалося!»

12 вересня.

Тільки-но я дописала цю думку, як увійшов Пітер. Він виглядав набагато веселішим, а у руках мав повно книжок.

— Ось, — сказав він, кидаючи їх на ліжку, — це освіжить мою пам'ять, якщо виникнуть якісь проблеми з зупинкою. Я покажу панові царю Ламу, що означає бути Пендрагоном.

Я розповіла йому про Мейбл. І тут сталася дивна річ. Замість того щоб засмутитися, ми відчули потік дивовижного піднесення, спочатку з'явилися невеличкі хвильки, а тоді воно почало бурхливо вирувати у кожному нерві. Так, ніби думка про її смерть збадьорила нас. Він уперше обійняв мене за останні тижні, чи це вже місяці? Його гарячий подих, як змія, обвився навколо мого вуха і напружив моє волосся, наче електрична машина. З дивною, страшною силою в голосі, тремтячи від захоплення, він випалив п'янки слова:

«Оля! Золота принада
Болем безкрайнім вражена,
Тіла і мозку
Приречена подруга!
Хтиво дивиться в очі
Й розпусно у вуха обдурені
Таємне закляття шепоче
Неволі своєї».

Кімната попливла у мене перед очима. Завитки темно-синього диму, що вибухав малиновими спалахами, закрутилися навколо нас у спіраль.

Він схопив мене, наче дістав якийсь епілептичний шал, і почав кружляти у дикому танці. Я інтуїтивно відчувала, що він спостерігає те ж саме видіння, що і я. Наші душі розчинилися й утворили одну — величезну примару, що обгорнула нас.

Я прошипіла крізь зуби наступні рядки, відчуваючи себе вогнедишним драконом.

«Жахіття просто нестерпне,
Та спокуса іще сильніша.
Дим глузду з кадила
Стелиться все густіше!»

Ми захекалися. Мій хлопчик сів на краю ліжка. Я підповзла ззаду, накрила його лице своїм волоссям і вп'ялася нігтями в шкіру його голови.

Ми жили героїновим життям, життям у світі душі. Ми ототожнювали себе з героями поеми. Він був поетом, обплутаним маками, отруйними маками, що забруднюють його кров, а я була приви́дом, що живе у його маренні, огидною вампіркою, яка заволоділа ним.

Невеличкі краплини крові виступали на шкірі його голови і перетворювалися під моїми жадібними нігтями на чорні згусточки. Він промовляв наступні рядки, наче його хтось жорстоко змушує це робити. Якась непереборна необхідність виривала з нього ці слова. Тон його голосу був безбарвним, ніби нестерпні муки з'їдають його душу. Й уся ця агонія і відраза проявлялися у гидкій чарівності. Він переживав такий пароксизм задоволення, який саме задоволення ніколи не могло йому дати. А я була

«Олею», я була його коханням, його дружиною, світом без кінця й краю, демоном, чиїм найвищим захватом було б знищити його.

«Позаду мене і вище
Та, що — любові дзеркало.
Пальці, пришпорені золотом,
З блискучими гострими нігтями
Гнучко сплітає вона,
Щоб впиватися в мозок.
Її похіть — холодна загроза,
Бліді, як в китайців, щоки,
Липкі, мов у спрута, губи,
Зубами, що чорнії знизу,
Здирає пучки на пальцях».

Я різко відсмикнула його голову назад і прилинула своїми вустами до його уст. Я всмоктала його подих у свої легені. Я хотіла задушити його, але для цього було ще достатньо часу. Спершу я б помучила його, на кілька років довше.

Я відскочила від нього. Він важко дихав. Коли йому стало легше дихати, він кинув на мене жахливий погляд своїх невидячих очей з зіницями, як вістря голок.

Він почав з романтичного смутку і закінчив демонічним тріумфом:

«Бачив любові втілення,
Як вона вперше збудилася.
Та з часом дізнався я
Бридку понад всяку огиду
Правду гірку й неприкриту».

Ми кричали від захвату й зайшлися від нападу істеричного реготу. Ми вийшли з нього зовсім знесилені. Треба було трішки поспати.

Коли я прокинулась, він сидів за столом, читаючи у світлі жовтої газової лампи книжки, які приніс із собою.

Якимсь чином минуле вимилося з нас. Ми рішуче налаштувалися зупинитися з Г, та книжки не дуже у цьому допомогли. Вони написані у дуже позитивному ключі. Автори сварилися між собою, як учасники Мирної Конференції.

Утім, усі вони дійшли згоди з двох питань: що перемогти звичку завдяки власним зусиллям — поза межами людських можливостей. У кращому разі, є лише жалюгідно слабка надія. Єдиний шанс — «лікування» у закритому закладі. Причому всі наводять дуже детальні описи жахів і небезпеки цього процесу. Лікар, за їхніми словами, повинен викинути із свого серця усі людські почуття і безжалісно відмовляти у благаннях пацієнта. До того ж він завжди повинен мати при собі заготовлений шприц — у разі загрозливого для життя колапсу.

Є три основних методи лікування: зупинити вживання одразу й покласти на виживання пацієнта; далі тривалий і марудний метод зменшення щоденної дози. Це на місяці. Упродовж усього цього періоду агонія пацієнта триває у розведеній формі. Це вибір між тим, чи пірнути у киплячу олію, чи поливатися нею щодня протягом невизначеного часу. Далі проміжний метод, у якому щоденну кількість зменшують за допомогою серії різких стрибків. Як це прокоментував Пітер, тобі виносять вирок у вигляді нерегулярного тілесного покарання батогами, і ти не знаєш точно, коли це буде відбуватися. Ти постійно перебуватимеш у стані страшного передчуття, що морально, можливо, навіть болючіше за інші методи.

В усіх цих випадках немає навіть натяку на розуміння реального становища. Немає спроб усунути першочергові причини згубної звички; та усі визнають, що лікування дає лише тимчасовий результат, і згодом пацієнти знову беруться за старе.

Також склалося жахливе тривожне враження від того, що пацієнт не може очікувати на чесність з боку лікаря. Дехто відкрито підтримує обдурювання пацієнтів, захищаючи метод введення їм простої води. Інші мають систему застосування сторонніх препаратів у поєднанні з дозволеною дозою, з умисним наміром довести пацієнта до такого стану, що він скоріше буде готовий терпіти муки утримання від наркотику, аніж ті, що призначив лікар.

Я також відчула, що, потрапивши до одного з таких закладів, ніколи не знатиму, яку наступну штуку вони надумують зі мною утнути. Це жорстокі, грубі пастки, розставлені байдужими і безсердечними шарлатанами. Я почала розуміти глибину заздрощів, з якою пересічний терапевт дивиться на продавців готових ліків без рецепту та на послідовників «Християнської науки».

Це лікарі-знахарі, що отримали урядову ліцензію на тортури і вбивство за непомірні ціни. Вони так шалено захищають свої виняткові права через те, що добре усвідомлюють своє власне невігластво та некомпетентність; а можливість шахрайства одразу зникне, як тільки їхні жертви виведуть їх на чисту воду. Вони постійно намагаються розширити межі своєї тиранії. Вони постійно вимагають ухвалення нових законів, що примусять усіх, хворих чи здорових, лягти на стіл для вівісекції, щоб вирізати їм якийсь життєво важливий орган. І в них виста-

чає нахабства обґрунтовувати причини! Вони не до кінця розуміють, яка від цього органа користь! Вони хочуть усіх напхати усіма можливими сироватками та вакцинами начебто для захисту від якогось захворювання, для якого немає жодних підстав навіть припустити ймовірність його підхопити...

Останні три дні були надто жахливими. Вперше мені захотілося зробити запис у щоденнику, і ще мені аж свербіло записати цю огидну й розкішну сцену, коли наше кохання прорвало, як налив. З усіма старими фантастичними характерними особливостями. Вони набули диявольських рис, але мій розум був у стані невизначеності. Тремтячими руками ми позгортали ці медичні книжки і викинули їх через вікно на вулицю. Зібрався натовп: перехожі підібрали книжки і почали радитися, що з ними робити далі. Ми зрозуміли необачність нашої розлюченості. Найменше нам потрібна була зайва увага! Ми затягнули вікна затхлими старими фіранками і загасили світло.

Реакція нашого читання була колосальною. Ми уїдливо протиставили спокійну впевненість царя Лама карканню цих «фахівців».

Кокі підсумував ситуацію цитатою.

І відповів Ворон: «Більше ніколи!»

Наші думки хлюпалися туди-сюди, як хвилі розлюченого моря у печері. Ці три дні були суцільним потоком короткочасних емоцій. Ми твердо вирішили припинити приймати Г, а згадка про лист від Лама нагадувала мотузку, яку спускає новачкові досвідчений і надійний лідер з вершини кручі, що обсипається.

Хотілося б покластися на неї! Але наші голови тремтіли від паніки.

Ці прокляті боягузи, лікарі! Ці пихаті пророки зла! Щоразу, як ми поверталися до рішення зупинитися, вони скидали нас зі скелі.

«Це поза людськими можливостями».

Та вони знають, з якого боку мастити масло на хліб. Вони грають у свою гру, навмисне відбиваючи у своїх жертв бажання боротися.

Утім, вони перестаралися. Намалювали свою картину надто грубими кольорами. Це відштовхнуло нас.

Знову ж таки смерть Мейбл і те, що наших записів майже не залишилось, разом сповнили нас рішучості зупинитися за будь-яку ціну.

Ми відчайдушно боролися, година за годиною. Були такі хвилини, коли утримання само собою очищало нас чистим болем здатності страждати. Розум почав блукати й марити. Ми кружляли на крилах горя крізь вогняні небеса страждань.

Пам'ятаю, як Пітер стояв біля столу, геть втративши відчуття реальності, й закричав пронизливим, божевільним голосом:

«Високе чоло випинає,
Косі від нестями
Дикі монгольські очі
Примружено розглядають
Речі за небо та зорі величніші».

Я чула його крізь безодню болісної порожнечі. Трепет сатанічного тріумфу дрижав у моїй душі, утворюючи симфонію зі своїх зойків. Я скочила з пристрасною жагою розпізнати себе у цьому огидному фантазмі, що зобразив поет.

«Грубий, набряклий, звірячий,
В трьох місцях перебитий,
Її ніс чує здобич,

А нижче — уста,
Що, ікла змії ховаючи,
Скрапують кров'ю
На вим'я отруйне.
Брижами взялися схили,
Дух знемагає й здригається
Від іще гіршої муки попереду».

З іншого боку, нас душили спазми слабкості й нерішучості: жахливе відчуття тонучого духу. Це той самий неминучий страх, що пронизує тебе, коли ліфт починає дуже швидко рухатися донизу або коли ти надто різко спрямовуєш літак у піке. Хвилі слабкості перекочувалися над нами, ніби ми були трупами, які море викинуло на берег після корабельної аварії. Аварії наших душ.

Й у цьому стані безпорадності ми дрейфували вниз за течією темної повільної ріки інерції до смердючого, застоюного болота божевілья.

Нами оволоділа впевненість, що ми ніколи звідси не вирвемось. Спочатку ми нічого не говорили, занурившись у похмурий ступор. А коли нарешті голос повернувся, то тільки для того, щоб пошепки оголосити про капітуляцію. Безумовна капітуляція нашої цілісності та честі!

Ми розтягували наші мізерні залишки Г, додаючи до нього стрихнін, щоб відвернути повний крах усіх наших фізичних здібностей, і трішки підбадьорювали себе у моральному плані за допомогою шампанського.

У ці моменти зречення ми ледь чутно, пошепки обговорювали плани, як роздобути нові запаси. Ми обоє відчували постійний сором, визнаючи одне перед одним свою зраду. Ми відчували, що в майбутньому вже ніколи не зможемо щиро й радісно

віддаватися розвагам, як робили це досі. Ми мали стати скрадливими й підступними, ми приховували одне від одного, що робимо, хоча це й так було очевидно обом.

Я хотіла сьогодні навшпиньках вислизнути з кімнати, думаючи, що Пітер спить, але щойно я дісталася дверей, він насторожився, як сполохана змія.

— Куди ти зібралася, Лу?

Його голос був жалібним і різким водночас. Я не думала над тим, як вигадати привід; але брехня сама зіслизнула з язика:

— Я йду до Безіла, подивитися, чи міг би він нам чимось допомогти.

Я знала, що він мені не повірив, і знала, що йому було байдуже, куди я йду і що я роблю. Його не шокувала моя брехня — почута від мене вперше.

Я взяла таксі до студії. Насправді моя брехня була напівправдою. Я збиралася попросити Лама допомогти нам вилікуватися; але основною метою було переконати його, не важливо, яким чином, дати мені хоча б одну дозу. Мені було все одно, як я цього доб'юся. Я була готова вдавати дуже хвору, посилатися на наші старі стосунки, і я навіть думала про те, як крадькома знайти, де воно лежить, і вкрати. І я не збиралася повідомляти про це Пітерові.

Попри все інше, найгіршими були муки від сорому. Я завжди пишалася своєю гідністю. Мій розум поплив від витонченої безтурботності, коли я вийшла на вулицю. Я раділа, що залишилась сама, що позбулася Пітера. Я відчувала, що він впливає на мене, обмежує мене. Я зневажала себе за те, що любила його. Я хотіла пройти свій шлях до диявола сама.

Безіл був удома, сам. Пощастило! Цієї ненависної високої тоненької дівчини не було.

Безіл зустрів мене своїм звичним привітанням. Та воно глибоко вжалило мене, наче якась образа. Яке він має право мені дорікати? І чому «Чини, як волієш» звучить як докір?

Як правило, він завжди щось додавав до тієї фрази, а потім з якоюсь заплутаною вишуканістю з'їжджав на свою звичну манеру говорити. У ньому завжди було щось котяче. Він здавався мені гарним і страшним тигром, що крадеться крізь джунглі.

Однак сьогодні він різко зупинився, з непохитною рішучістю. Це було так, ніби він вистрілив і чекав, щоб побачити результат. Він мовчки жестом указав мені на крісло, в якому я зазвичай сиджу, запалив для мене цигарку і поклав її мені до рота, увімкнув електричний чайник і сів на краю свого великого квадратного столу, погойдуючи ногою. Його очі були абсолютно нерухомі; та все ж я відчувала, як вони пожирають моє тіло й душу, дуюм за дуюмом.

Я крутилася у кріслі, як робила це у школі, коли не мала впевненості у тому, чи я правильно розібралася у завданні.

Я спробувала приховати своє збентеження і почала невимушену бесіду, але дуже швидко здалася. Він не звертав уваги на мої зауваження. Вони були для нього лише одним із симптомів.

Я усвідомила страшну неминучість того, що мої плани неможливо здійснити. Я не обдурю цього чоловіка, я не зможу зіграти на його пристрастях, не зможу вкрати у його присутності.

На відміну від мене, моя брехня перетворилася на правду. Я могла зробити тільки те, для чого сю-

ди прийшла: попросити його допомогти викарабкатися. Ні, навіть не це. Зрештою, я не позбулася Пітера.

У присутності царя Лама я усвідомила, що не можу думати лише про себе. Я повинна була думати й про Пітера. Я була абсолютно щирою, коли з бо-лем у голосі сказала: «Кокі дуже недобре».

Я приготувалася в голові додати: «Ви б не могли якось йому допомогти?» — а тоді змінила на: «Ви б?», але так і не змогла нічого сказати. Я знала, що слова марні. Я знала, що він може допомогти і зробить це.

Він підійшов, сів на ручку мого крісла, взяв у руку моє волосся і почав бавитися пасмами. Це були цілком природні й невинні рухи, наче кошення бавиться мотком ниток.

На мить моє самолюбство вкололи у самісіньке серце від усвідомлення, що він може робити подібні речі, не приплітаючи до них сексуальні ідеї. До того ж це й була та вищість над людськими інстинктами, що змушувала мене довіряти йому.

— Сера Пітера тут немає, — сказав він лагідно й зневажливо.

Я знала, що йому приємно, що я не згадувала про свої власні проблеми.

— Але це вас, моя дороженька дівчинко, я бачив у свою чаклунську підзорну трубу, на підвітряному березі, усі щогли позривало за борт, перевернутий «Юніон Джек» тріпотів на вітрі, зачепившись за уламки, а ваш герой-радист набивав SOS.

Він пустив моє волосся і запалив люльку. Тоді знову почав ним бавитись.

«І хто на дошках, хто на уламках корабля, усі цілими дісталися землі».

Таке панібратське поводження з Новим Завітом чомусь робить цитату більш значущою, проте ти менше віриш у правдивість самої книги.

Його голос здався мені голосом пророка. Я почувалася спасенною.

— Ось, вам слід це прийняти, — продовжив він і приніс із невеличкої кедрової шафки білу таблетку з великою склянкою холодної води. — Закиньте голову назад, проковтніть і запийте одразу усією склянкою. Ось ще одну візьміть додому для вашого чоловіка, тільки не забудьте про воду. Це заспокоїть вас: ваші нерви зовсім здали. Я чекаю на деяких людей, що мають прийти сюди за кілька хвилин. Та це допоможе вам витримати ніч, а зранку я знайду вас провідати. Яка там у вас адреса?

Я сказала йому адресу і почервоніла від ганьби. Будинок, у якому найвищий соціальний щабель посідає п'ятисортний музикант джаз-бенду, а про найнижчий я взагалі мовчу.

Він записав адресу з таким виглядом, ніби це був готель «Ріц». Але я відчула у своєму надчутливому стані огиду, що промайнула в його голові. Виглядало, ніби він замавав свій олівець.

Таблетка допомогла мені, та, на мою думку, сама атмосфера, яку створює навколо себе Лам, зробила більше, ніж його допомога. Я почувалася майже нормально, коли підвелася, щоб піти. Я не хотіла, щоб його друзі мене побачили. Я надто добре знала, як виглядаю.

Він зупинив мене в дверях.

— Я так зрозумів, у вас нічого не залишилось? — спитав він.

І я відчула невимовне полегшення. Його тон говорив про те, що він бере нас під свою опіку.

— Нічого, — сказала я, — вже минув якийсь час, як ми вжили останній гран.

— Я не проситиму вас пригадати, скільки вже минуло часу, — відповів він. — Я дуже добре знаю, яка з'являється «каша в голові». І, крім того, як ви розумієте, коли починаєш цей експеримент, час мало про що говорить.

До мене миттєво повернулася самоповага. Він наполог, щоб ми сприймали себе як піонерів науки та людства. Ми проводили експеримент, ми ризикували своїм життям і психікою заради майбутнього людського роду.

Звичайно, це була неправда. Та все ж, хто знає, яке справжнє коріння твоїх намірів? Якщо він наголошує на тому, щоб ми робили те, що завжди роблять авторитети думки, як я могла йому заперечити?

Лавина життєрадісного блаженства зійшла в моїй голові. Можливо, це й неправда; але, їй-богу, ми докладемо усіх зусиль для її здійснення.

Підозрюю, в моїх очах проскочив світлий проблиск, і це дозволило йому прочитати мої думки.

— *Respice finem!*¹ Зважай на результат;
Ти ж не дитина, любий друже брат! —

радісно процитував він.

А тоді, неочікувано, на мій превеликий подив, він завів мене назад до студії, дістав з кедрової шафки пляшечку з героїном і витряс невелику кількість на клаптик паперу. Загорнув його і поклав мені в руку.

— Не дивуйтесь, — засміявся він, — ваш вираз обличчя говорить мені, що все гаразд. Ви ж не виглядаєте, як дохла качка, що потрапила в грозу, демонструючи таким чином, що ви повністю поне-

¹ Передбачай наслідки! (Лат.)

волені. Як одного разу дуже розумно зауважив сер Пітер, ви не можете зупинитися, поки немає з чим зупинятись. Звісно, ви ж ведете свій магічний щоденник?

— О так! — охоче скрикнула я. Я знала, якими важливими він вважав ці записи.

Він кумедно похитав головою.

— О, ні, міс Шалена Лу, не ті записи, що я називаю магічним щоденником. Вам мало б бути соромно, що ви не знаєте, скільки точно минуло годин, хвилин і секунд після останньої дози. *Nous allons changer tout cela*¹. Ви можете вжити те, що я вам дав, коли захочете. Я лише хочу викликати у вас спортивний інтерес — скільки вам вдасться протриматися без нього. Але я покладаюся на вас, що ви зафіксуєте точний час, коли вирішили нюхнути, і покладаюся на вашу чесність. Викиньте з голови раз і назавжди, що я нібито засуджую ваше вживання. Це цілковито ваша справа, не моя. Але справа кожного — бути чесним перед собою; і ви маєте сприймати мене лише як зручність, як фахівця у грі, чий досвід може стати вам у пригоді під час підготовки до боротьби.

Я поспішала додому вже зовсім іншою людиною. Я не хотіла рятувати себе. Я відчувала себе бронєю, яку виготовили для захисту Пітера. Моя цілісність була важливою не заради мене, а заради нього.

Пітер кудись пішов, тож я записала ці думки. Як він здивується, коли...

Я почала переживати. Чого його так довго немає і куди він пішов? Дуже некомфортно чекати, не маючи чим зайнятися. Мабуть, потрібна доза. Таблетка не зробила мене сонливою; здається, вона заспо-

¹ Ми змінимо усе (фр.).

коїла мене. Вона трохи притупила цей ненависний стан неспокою й нетерплячості. Поки я можу таке пережити, потрібно лише чимось зайнятися, щоб відволіктися від тих речей. Мої думки постійно кружляють навколо невеличкого паперового пакетика у торбинці. Я повернула за тисячу кутів; але воно завжди чекає, за кожним рогом. У тому порошку є якась жахлива приреченість. Здається, він хоче тебе переконати, що намагатися втекти — марно. Твої думки завжди повертаються до безлічі інших предметів, які ми не вважаємо такими, що можуть тобою заволодіти. Чому ж тоді ми маємо цю наркотичну нав'язливу ідею і не здатні нічого зробити, щоб її позбутися. Чим вони відрізняються?

Розділ 4

НИЖЧЕ ЗА ЗВІРІВ

13 вересня.

Дивно, як я це пережила. Пітер прийшов учора ввечері, одразу після того, як я згорнула свій щоденник. Ніколи раніше я таким його не бачила: оскаженілі, налиті кров'ю очі наполовину повилазили з орбіт. Він, мабуть, напився, як божевільний. Його аж трусило від злості. Він підійшов просто до мене й умисне вдарив у лице.

— Це тебе навчить! — прокричав він і обізвав непристойним словом.

Я не могла відповісти. Мені було дуже боляче, навіть не від удару, а від здивування. Я уявляла собі все зовсім по-іншому.

Хитаючись, він відійшов на середину кімнати і вказав на кров, що текла по моєму обличчю. Гострий край його персня порізав кутик мого ока. Мій вигляд викликав у нього напад істеричного реготу.

В голові було тільки одне відчуття, що він хворий і мій обов'язок його доглядати. Я спробувала дійти до дверей, щоб покликати на допомогу. Він подумав, що я втікаю, і жбурнув мене через усю кімнату на ліжку, виючи від люті.

— Гадала, це тобі зійде з рук! — сказав він. — Але з мене досить. Будеш чекати тут, і побачимо, чи пан Бісів цар Лам прийде по тебе. Не хвилюйся: я знаю, що він прийде. Він любить бруд, хтива тварюка!

Я розридалася. Контраст між двома чоловіками був надто різким. І я належала цьому задири, що верещить і лається, з його божевільними ревнощами і безглуздою жорстокістю!

Та я б краще до кінця своїх днів підмітала студію Безіла, ніж бути леді Пендрагон.

О боги, які ж ви великі майстри іронії! Я купалася у полум'яному морі слави; я майже не тямилася себе від думки, що є дружиною чоловіка, у чиїх жилах тече кров найвеличнішого короля Англії; від романтичного ореолу якого позолотилися цілі століття; від думки, що я могла б носити під серцем нащадка королівської крові. Який сліпучий захват!

Пітер і сам показав, що гідний своїх предків. Хіба не він відбив навалу варварів і врятував Англію?

Що ж, це був кінець моєї мрії! Моїм чоловіком був цей агресивний негідник!

Я сиділа приголомшена й не могла відійти від неадекватних образ, що розносили мій мозок; та обурювалася я не через себе. Я заслужила все, що отримала; але яке мав право цей лихослівний боягуз марати своєю брудною пелькою ім'я такої людини, як цар Лам?

Здається, моє мовчання розлютило його більше, ніж якби я з ним гризлася. Він ходив туди-сюди й нестримно лаявся. Очевидно, він не знав, де я. Вже смеркалося. Він навпомацки шарив по кімнаті, вишукуючи мене; але двічі пройшов повз мене, перш ніж знайшов. Втретє він випадково наштовхнувся на мене, схопив за плече і почав бити.

Я сиділа, мов паралізована. Не могла навіть кричати. Знову й знову він обсипав мене брудними словами і жорстоко бив, але так слабко, що я не відчувала ударів. До того ж у мене було притуплене чуття до будь-якого болю. За хвилину він повністю знеси-

лився і скотився на ліжко. На якусь мить я подумала, що він мертвий, а тоді він почав здригатися від конвульсій: його м'язи сіпалися і поскручувалися, він хапав руками повітря, він почав швидко і нерозбірливо щось бурмотіти. Це було страшно.

Я підвелася і запалила лампу. Бідний хлопчик, він побілів як смерть, але на вилицях горіли невеличкі тьмяно-червоні плями.

Деякий час я сиділа за столом і думала. Я не наважилася покликати лікаря. Він міг здогадатися, в чому справа, і забрати його в мене — забрати в одну із цих пасток з тортурами, звідки Пітер вже ніколи не вибереться.

Звичайно, я знала, що він хоче: трішки героїну привели б його в порядок. Я сказала йому, що у мене трохи є. Мені довелося повторити це кілька разів, перш ніж він зрозумів.

Однієї лише думки про наркотик виявилось достатньо, щоб він прийшов у себе, втім, гнів до кінця не вийшов, і він із жадібним гарчанням наказав мені дати йому порошок. Якби я хотіла приховати його, не треба було йому давати знати, що він у мене є.

Я принесла наркотик, сіла коло нього і, притримуючи однією рукою його голову, дала понюхати порошку на зворотному боці другої руки. Моє серце впало, як камінь у глибоку воду. Як це було знайомо, давні знайомі рухи! — І все ж, як вони відрізнялися, в усіх планах!

Конвульсії миттєво припинилися. Він одразу звівся на одному лікті. Єдиною ознакою страждання було те, що він продовжував важко дихати. Увесь його гнів теж кудись зник. Він виглядав виснаженим, як після хвороби, але слухняним як дитина. Він ледь

посміхнувся. Не знаю, чи він пам'ятав і був свідомий того, що тільки-но відбулося. Він заговорив, ніби ніякої сварки й не було. Його лице дістало свій звичний колір, а очі — блиск.

— Ще одну понюшку, Лу, — сказав він, — і я буду в порядку.

Навіть не уявляю, що б сказав цар Лам; але я відповідала за себе сама і не змогла йому відмовити.

Після цього він дуже швидко заснув. Зранку я дізналася, що з ним сталося. Він ходив до якихось людей, яких знав з колишньої роботи в лікарні, щоб попросити в них трішки Г, але ті не наважились допомогти. Вони терпіли наругу через новий закон, Диявольський Наркозакон. Треба довго вчитися, здобути зовсім не дешеву освіту й отримати диплом, який покладає на тебе відповідальність за здоров'я суспільства; а тепер тобі не дозволяють виписувати препарати для своїх же пацієнтів. Те, що вони обурені, цілком природно.

Четвертий за рахунком чоловік, до якого ходив Пітер, розповідав таку ж історію, але виявився дуже жалісливим. Він подумав, що зарадить Пітерові, пригостивши його вечерею і напоївши алкоголем, сподіваючись, що це допоможе пережити брак іншого стимулятора. Здається, мені довелося розплачуватися за ці ліки.

Ні, Лу, ти нечемна дівчинка. Ти не повинна бути такою злою. Ти сама винна у тому, що народилася у світі, де невігластво і дурість постійно борються між собою за панування в головах освічених верств суспільства. У звичайнісінького хлібороба більше простого здорового глузду, ніж у лікаря.

Коли Пітер знову розхвилювався, я дала йому таблетку й багато води, щоб запити. Вона добре вга-

мувала йому нерви. Шкода, що не було ще однієї пігулки для мене. Я відчувала, що дратівливість повертається; але я не зірвалася, оскільки до приходу Безіла залишалось зовсім мало часу. Я з нетерпінням чекала на нього, як на певне завершення усіх наших неприємностей...

Та насправді сталося зовсім не так, як я очікувала. Я навіть не знаю, як це записати. Сором і розчарування виходять на поверхню. Я відчуваю, що двері надії зачинили просто перед моїм обличчям. Я чую скрегіт ключа, що повертається у замку, скрип заіржавілого засува, який стає на місце.

В ту мить, коли з'явився Безіл, Пітерове безумство спалахнуло з новою енергією. Він висипав потік образ і прямо в очі звинуватив Безіла, що той намагався мене забрати.

Якби Безіл тільки знав, з якою охотою я б пішла! Людина, що має сексуальну манію, не може гармонійно співіснувати з іншою людською істотою. Досі я ніколи не усвідомлювала, чому у своєму серці жінки так глибоко зневажають чоловіків. Ми поважаємо чоловіків, які опанували свої пристрасті, мабуть, тільки через те, що ми самі, зрештою, не що інше, як ці пристрасті. Ми очікуємо, що чоловік демонструватиме свою вищість. Не потрібно вбивати пристрасть, як Клінгзор: позбавлений сексуальності чоловік нижчий навіть за «пораненого короля», Амфортаса, жертву своєї мужності. Справжній герой — Парсіфаль, що піддається спокусам. «Людина, подібна до нас пристрастями». Чим гостріше він здатен любити, тим більші його можливості. Проте він мусть відмовитись капітулювати перед своїми пристрастями; він повинен обернути їх собі на службу. *«Dienen! Dienen!»*

Хто вбиває коня тому, що боїться на ньому їхати? Краще вилізти на нього й збурити, щоб стрілою поніс уперед.

Після того як чоловік вилетів з сідла, ми його підбираємо, доглядаємо за ним, але не обожнюємо його. Більшість чоловіків саме такі. Та кожна жінка насправді шукає чоловіка з баским конем, якого він повністю опанував. Найбільш символічно це описано в «Саду Аллаха», де чернець, якому ніяк не вдається приборкати коня, бере жеребця у пустелю, сповнений рішучості боротись з ним до кінця.

Безіла не зачепила дикунська злоба Пітера. Він не піддався на провокацію. Щойно в нього з'являлася можливість сказати слово, він просто повторив мету свого візиту. Він навіть не потрудився заперечити головне звинувачення.

Пітер виснажився, марно розбиваючи себе об скелі Безілового презирства. Я не зовсім мала на увазі презирство, але його спокійна доброта була приречена сприйматися як презирство. Пітер не міг не знати, як сильно він заслужив зневагу до себе. Він бачив, що його образи з кожним вибухом гніву стають слабшими й нікчемнішими. Він просто зібрав усі свої сили для останньої спроби виявити ворожість і наказав другові, який міг нас врятувати, забиратися геть. Він зробив із себе посміховисько, ставши в позу ображеного жінкою чоловіка.

Коли ти відчуваєш, що безнадійно помиляєшся, висока мораль — це останній порятунок.

Вперше я побачила Пітера в ролі лицеміра. Запевнення у пристойності просто демонстрували межу його приниження.

Безілові нічого не залишалося, як піти. Пітер зобразив із себе переможного тріумфатора. Цим ні-

кого не обманеш, але — якби й залишався якийсь шанс — він вибив опору з-під своїх ніг, коли розмірено увійшов назад до кімнати і різко, з непідробним відчуттям випалив:

— Чорт забирай, який я дурний! Чому ти не підморгнула мені? Нам треба було підлизуватися і видобути з нього трохи героїну...

Цей ранок забрав усі мої сили. Я не переживаю за свою шкіру. Я знаю, що не можу врятувати Пітера. Чому жінці завжди потрібен чоловік для своїх намірів? Усе, що я хочу, — це Г. Ми обоє, Кокі і я, маємо пекельну потребу в ньому.

— Послухай, Лу, — сказав він з хитрою кривою усмішкою, якої я ще не бачила і яка не дуже в'язалася з його характером. — Вберися гарно і спробуй сходити до лікарів. Вчора один чоловік сказав мені, що є такі лікарі, що випишуть тобі рецепт, якщо добре заплатити. Десятка має зробити свою справу.

Він витяг брудні й пожмакані гроші з кишені своїх штанів.

— Ось. Тільки, заради Бога, не ходи довго.

Я була не менш зацікавлена, ніж він. Усе бажання зупинитися вимилося з мене, як тільки пішов Безіл. Мою самоповагу було знищено.

Все ж якась неохота стримувала мене, і я крутилася по кімнаті під виглядом, що треба привести себе в порядок.

Пітер схвально спостерігав за мною. В його очах промайнув блиск, сповнений ненависті, й він мені сподобався. Ми обоє деградували все більше й більше. Ми досягли гноївки у свинарнику. Було щось тепле і комфортне в тому, щоб пригорнутися до аморальності. Ми зрозуміли, в чому ідеал нашого збочення...

Я пішла до свого особистого лікаря. Пітер підготував мене, що казати про симптоми; але той їх не сприйняв. Він говорив про зміну клімату, дієту і про мікстуру три рази на день. По тому, як він перескочив з теми, коли я тільки згадала про героїн, я відразу побачила, що нічого доброго не вийде.

Все, що мені залишалося, вийти з кабінету старого дурня, не втративши обличчя...

Я не знала, що робити далі. Я почувалася, як Морріс Як-там-його-звати з «Іншого ящика», якому потрібне фальшиве свідоцтво про смерть і «продажний лікар» для цього.

Мене дратувало, що на вулиці білий день, а я не знаю, куди піти. Раптом, нізвідки, прийшло в голову ім'я та адреса чоловіка, який одного разу допоміг вибратися з біди Біллі Коулрідж. Це було далеко, і я страшенно втомилася, поки туди дійшла. Я була голодна, та думка про обід викликала нудоту. Я помітила, що люди підозріло на мене дивляться. Можливо, це через шрам біля ока?

Я купила щільну вуаль. Дівчина з магазину, гадаю, виглядала здивованою. Мабуть, тому, що це доволі кумедно у вересні й може привернути ще більше уваги; але вуаль дала мені відчуття захищеності, і вона була дуже гарна — кремове мереживо з вишитими зигзагами.

Я взяла таксі до лікаря. Його звали доктор Колінз, 61 або 71 Феаріланж-стрит, Ламбет.

Він був удома: страшний сердитий дідуган у старому потертому одязі, у закопченому, брудному кабінеті, неохайному, як і його власник.

Здається, моя історія його розчарувала. Він сказав, що це не його напрямок, і він не хоче мати неприємності. З іншого боку, він боявся мене, бо я зна-

ла про Біллі. Він пообіцяв зробити все, що в його силах; але за новим законом, він не може виписати більше, ніж десять доз по одній восьмій грана. Це всього чотири чи п'ять понюшок! І він не наважиться повторити рецепт скоріше як за тиждень.

Утім, це було краще, ніж нічого. Він розповів, де його виконають.

Я знайшла вбиральню, де позсипала всі пакетики в один й одразу нюхнула.

Полегшення було колосальним. Я не зупинялася. Доза за дозою. Кокі й сам собі зможе дістати. Я скажу, що нічого не вдалося. Я відчула, що знову можу їсти, трохи перекусила легкою їжею і випила пару віскі з газованою водою.

Мені стало так добре, що я поїхала назад на Грік-стрит і висипала цілу історію провалу. Було так приємно обманювати цю тварюку, після того як він мене вдарив.

Я відчувала неймовірну насолоду, спостерігаючи за його болем: перекиваючи його симптоми в усіх деталях, насміхаючись з його страждань. Це були символи мого тріумфу.

— Ось, тримай, іди, — сказав він, — і не вертайся без нього. Я знаю, де ти його дістанеш. Чоловіка звати Ендрю Маккол. Я знаю його як облупленого, до самісінького дна його прогнилої душі.

Він дав мені адресу.

Це був чудовий будинок біля Слоун-сквер. Він одружився зі старшою заможною жінкою і жив як сир у маслі.

Колись ми з ним бачилися у світському товаристві. Він був шотландцем, який усього добився сам і вважав, що вечірній одяг — це хороший тон у Раю.

Пітер відправив мене, хитро посміхаючись. У його голові була якась божевільна ідея. Ну, а мені яке діло?

Д-р Маккол мав десь п'ятдесят років, вишукано вбраний, з гарденією у петельці, й дуже добре виглядав. Він одразу мене впізнав, провів за руку й посадив у зручне крісло. Він почав теревенити про нашу попередню зустріч: про герцогиню таку-то і графиню таку-то.

Я не слухала, я спостерігала. Його тактовність підказала йому, що мені не цікаво. Він різко зупинився.

— Що ж, даруйте мені цю навалу з історіями про старі часи. Давайте ближче до справи, чим я можу вам допомогти сьогодні, міс Лейлгем?

Я одразу побачила, у чому моя перевага, і, сміючись, похитала головою.

— О ні, — сказала я, — це вже не міс Лейлгем.

Він почав довго перепрошувати за помилку.

— Невже це можливо? Двоє таких гарних дівчат так схожі одна на одну?

— Ні, — усміхнулася я у відповідь, — усе не так погано насправді. Я була міс Лейлгем, але тепер я — леді Пендрагон.

— О, дороженька, — сказав він, — де ж я був? Зовсім відбився від світу, зовсім відбився!

— О, я не така вже важлива персона, і я вийшла заміж за сера Пітера лише в липні.

— А, тоді це все пояснює, — сказав доктор. — Ціле літо мене не було. Я відпочивав на природі з маркізою Ейг. Зовсім відбився від світу, зовсім відбився. Ну, я впевнений, що ви дуже щасливі, моя дорога леді Пендрагон.

Він завжди промовляв титул з таким звуком, як дитина обсмоктує карамельку на паличці.

Я одразу зрозуміла, як до нього підійти.

— Звісно ж, ви знаєте, — сказала я, — у вишуканих колах прийнято пропонувати героїн і кокаїн. Це лише тимчасова мода, звичайно, але поки вона популярна, якщо їй не слідувати, то ти з неї випадаєш.

Маккол встав з-за письмового столу і приставив невеличкий м'який ослінчик ближче до мене.

— Розумію, розумію, — пробурмотів він з конфіденційним виразом обличчя, взяв мене за руку і почав її ніжно гладити, — але, ви ж знаєте, їх дуже важко дістати.

— Це для нас, бідних аматорів, важко, — нарікала я, — але не для вас.

Він трішки закотив мій рукав і почав водити рукою туди-сюди з внутрішнього боку передпліччя. Мене різко обурила така фамільярність. Снобізм цього чоловіка нагадав мені, що він був сином дрібного сільського крамаря з півдня Шотландії — факт, про який не слід забувати, беручи до уваги його шанобливо улесливе ставлення до дворянських титулів.

Він підвівся і підійшов до маленького сейфа в стіні за моєю спиною. Я чула, як він його відчинив і знову зачинив. Він повернувся і нахилився через спинку мого крісла, простягаючи свою ліву руку, щоб я побачила, що він у ній тримає.

Це була запаяна десятиграмова пляшечка з написом «героїну гідрохлорид», також на ній було вказано кількість та ім'я виробника. Її вигляд викликав таку жадобу, що я мало не здуріла.

На відстані ярду від мого обличчя був символ перемоги. Кокі, Безіл, той дурнуватий закон, моє фізичне страждання — усім цим я зможу керувати, як тільки мої пальці зімкнуться на тій пляшечці.

Я простягнула руку, але героїн, мов у вправних руках фокусника, зник.

Маккол усім тілом сперся на спинку мого крісла й трішки його нахилив. Його бридке й підступне лице було на відстані фута від мого.

— Ви правда дасте мені його? — невпевнено спитала я. — Сер Пітер дуже заможний. Ми можемо добре заплатити, скільки б воно не коштувало.

Він кумедно засміявся. Я відсахнулася від його видовженої, схожої на вовчу пащеки, що пожадливо нависала наді мною, оголивши два білих ряди довгих гострих ікол.

Мене нудило від перегару віскі в його подисі.

Він одразу це помітив: відпустив моє крісло в нормальне положення і повернувся за свій письмовий стіл. Він сидів і, як мисливець, що підкрадається до дичини, жадібно за мною спостерігав. І ніби випадково, знову витяг пляшечку і почав невимушено перебирати її в руках.

М'яким відполірованим голосом він почав розповідати мені про те, що він назвав коханням усього свого життя. Щойно він уперше мене зустрів, то відразу пристрасно закохався; але був одружений і тому його почуття честі не дозволило йому піддатися цій пристрасті. Звичайно, у нього немає жодних почуттів до своєї дружини, яка його зовсім не розуміє. Він одружився з нею лише через жалість; та якби не ці рамки від розуміння свого правильного почуття і, над усе, усвідомлення, що якщо дати волю своїй пристрасті, хоч і Богом даній, це

означатиме зруйнувати соціальне положення жінки, яку він кохає.

Він продовжував розповідати про схожість і спорідненість душ, про любов з першого погляду. Він картав себе за те, що відкрив мені правду, тільки тепер, але це було сильніше за нього. Іронія долі! Трагічна безглуздість соціальних рамок!

Він відчув би потаємне задоволення, якби взнав, що я, зі свого боку, теж маю хоч якийсь натяк на подібне почуття до нього. Увесь час він не припиняв бавитися героїном у руках. Раз чи двічі він мало не впустив його, схвильований від емоцій.

Це змусило мене переживати, щоб із цим дорогоцінним порошком нічого не сталося. Очевидно, що єдиним шляхом його отримати було б потурати його примхам.

Я дозволила своїй голові опуститися на груди і скося дивилася на нього кутиками своїх очей.

— Ви не можете очікувати від молодої дівчини, щоб вона призналася у всьому, що відчуває, — прошепотіла я, глибоко зітхаючи, — особливо коли вона хоче викинути це зі свого серця. Такі речі ні до чого доброго не приведуть, — продовжила я. — Мені і правда не слід було приходити. Але як я могла здогадатися, що такий поважний доктор, як ви, звернув увагу на таке нерозумне дитя, як я?

Від хвилювання він скочив на ноги.

— Ні, ні, — сумно сказала я, жестом примушуючи його знову сісти. — Не слід було мені приходити. Це була абсолютна слабкість з мого боку. Героїн — це лише привід. О, не змушуйте мене так соромитись. Та я просто мушу сказати вам правду. Я хотіла вас побачити. Це справжня мета мого візиту. Тепер

давайте поговоримо про щось інше. Ви дасте мені той героїн? І скільки він коштує?

— З друзів не прийнято брати гроші за таку мізерну послугу, — гордовито відповів він. — Єдине, що мене турбує, чи правильно я вчиню, віддавши його вам.

Він знову витяг пляшечку, прочитав етикетку і покрутив її пальцями.

— Це страшенно небезпечна штука, — продовжив він з дуже серйозним виглядом. — Я не до кінця впевнений, чи знайду собі виправдання, даючи його вам.

Повна маячня і марнування часу! Що за соціальна комедія! У Лондоні усі знають, що Маккол захоплюється інтригами з титулованими леді. Він експромтом вигадав дурнувату історію про любов з першого погляду. Це був лише хитрий гамбіт.

Що стосується мене, то я ненавиділа один його лише вигляд, і він знав про це. Він також знав, що я відчайдушно жадала отримати героїн. Справжня природа цієї оборудки була ясною як божий день.

Але мені здається, що в певному плані приємно мавпувати різні манірні пози. Він бачив, що мої стриманість, збентеження і ніяковіння були такими ж яскравими, як помада вуличної повії з Пікаділлі. Те, що я сприймала його як огидну стару потвору, навіть не зачіпало його самолюбства. У нього було те, що хотіла я, а я мала те, що хотів він, і йому було байдуже, якщо я завтра помру від передозування, за умови, що заплачу його ціну сьогодні.

Бездушний цинізм з обох боків мав один добрий ефект, з моральної точки зору. Він уберег мене від марнування часу на спроби обманути його.

Він продовжував свій гамбіт. Він пояснив, що мій шлюб — це зовсім інша справа. Якщо підійти з розумною обережністю, дотриматись якої у нас є всі можливості, то не буде ані найменшого ризику скандалу.

Лише одна річ застрягла у моїй голові й боролась з агресивним наступом героїнового голоду. Після того як сьогодні вранці цар Лам пішов від нас, Пітер і я злісно сварилися. Я підвела Безіла, я зруйнувала можливість гідно жити, я пригріла монстра, з чиїми обіймами боролася, пішла з широко розплющеними очима до цього темного підземелля, повністю віддалася наркотикам, і чому? Я була дружиною сера Пітера. Втрата моєї гідності, незалежності, самоповаги була зумовлена вірністю чоловікові. І тепер ця вірність вимагала невірності.

Це був брудний парадокс. Пітер відправив мене до Маккола, чудово знаючи, що мене чекає. Я досить добре розуміла, чого він хотів від мене, і пишалася своєю ганьбою — почасти заради самої ганьби, але частково, якщо я не обманюю сама себе, через те, що моя деградація доводила відданість йому.

Я вже не чула, що говорить Маккол, але побачила, як він витягнув невеличкий кишеньковий ніж і зрізав ним нитку, що тримала корок. Він відкрив пляшечку, запхав лезо ножа у порошок і відміряв дозу з якимось дивним, хитрим і питальним блиском в очах.

Я почала частіше і менш глибоко дихати. Я нетерпляче кивнула головою. Мені здалося, що я почула свої слова: «Ще трішки більше». Принаймні він досипав.

— Прописано приймати м'який стимулятор, — сказав він, імітуючи свою лікарняну манеру. Він опу-

стився на коліна біля мого крісла і простягнув свою руку, наче жрець, що робить підношення своїй богині.

Наступний спогад — це те, що я гарячково йду, майже біжу, по Слоун-стрит і таке відчуття, ніби за мною хтось женеться. Можливо, ця стара грецька байка про фурій є правдивою? Що я накоїла? Що я накоїла?

Мої пальці збуджено перебирали маленьку жовту пляшечку з отрутою. Я хотіла втекти від усіх і від усього. Я не знала, куди йду. Я ненавиділа Пітера до глибини душі. Я б усе на світі віддала — окрім героїну, — щоб можна було більше його не бачити. Але у нього були гроші, чому б нам не насолоджуватися цією жалюгідною руїною, як ми насолоджувались нашим коханням? Чому б нам не валятися у мокрому теплому багні?

Розділ 5

НАЗУСТРІЧ БОЖЕВІЛЛЮ

Я помітила, що моя нервова поведінка привертає до себе увагу на вулиці. Я здригнулася, побачивши полісмена. А якщо мене заарештують і відберуть пляшечку?

І тут я згадала, яка я ідіотка. Мейзі Джейкобз має квартиру у парку Меншенз. Я знала, що вона у всьому підтримає мене й нікому нічого не вибовтає.

Слава Богу, вона була вдома. Не знаю, що за історію я їй розповіла. І не знаю, чому я була настільки дурною, щоб напружувати мозок і вигадувати цю історію. Вона, Мейзі, великий молодець і не лізе у твої справи, поки ти не втручаєшся у її.

Вона мала трохи білого шовку, ми поробили з нього маленькі пакетики для Г і попришивали їх до складок моєї сукні. Приблизно половину я залишила і пересипала у якийсь старий конверт. Це мало б помирити нас із Пітером. Проте мені довелося зробити ще дві чи три добрячих понюшки на місці.

У мене стався напад істеричного плачу, і я вся тремтіла. Мабуть, на якийсь час я знепритомніла. Коли прийшла до тями, то лежала на канапі, а Мейзі сиділа біля мене на колінах і тримала склянку шампанського біля моїх губ.

Вона нічого не питала. Це не її справа, навіть якщо моя розповідь була суцільною брехнею.

Через деякий час мені стало трішки краще. Вона почала говорити про царя Лама. Вона закохалась у

нього з першої зустрічі, десь рік тому, і стала його сповненою ентузіазму ученицею. Вона робила, що хотіла: була вільною, мала купу власних грошей, і ніхто їй не заважав.

У певному сенсі я ненавиділа її за цю незалежність. Її свобода викликала у мене заздрість.

Я відчула, що Безіл — єдиний важливий для мене чоловік, а я втратила свій шанс через негідну поведінку. В результаті я втратила його; й іронія цього була жакливою, оскільки я втратила його через вірність Пітерові саме в ту мить, коли повністю зневажала й ненавиділа його.

Все ж я знала, що Безіл захоплювався мною і любив мене саме за цю вірність. Це була перша річ, яку мені довелось йому продемонструвати. Моє єдине надбання зробило мене банкрутом назавжди!

Поки я обдумувала ці речі, Мейзі тихенько говорила. Я вислизнула зі своїх роздумів і знову почула її голос. Вона саме дійшла до середини пояснення своїх стосунків із Безілем.

— Він стверджує, — сказала вона з напруженою вібрацією в голосі, — що є абсолютним егоїстом, оскільки включає кожну індивідуальність до усвідомлення себе самого. Він не може відчувати себе вільним, якщо навколо раби. Звісно, є люди — раби за своєю природою; вони мають служити. Але серед нас є королі, тільки вони не знають про це; вони страждають від ілюзії, що потрібно підкорятися думці суспільства та всякому впливу іззовні. Безіл усе життя бореться за звільнення людей від цієї хибної залежності, бо вони — частинка його самого. Він не знає, що таке мораль. Навіть честь як така не має для нього жодного значення. Просто так сталося, що він народився джентльменом. «Якби я був соба-

кою, — якось сказав він мені, — я б гавкав. Якби був совою, то довелося б пугукати, як сова. Ні одне ні друге немає нічого, що було б само по собі добрим чи поганим. Питання лише в тому, яка дія є природною? Він вважає, що його покликання у цьому світі — запровадити Закон Телеми.

Вона помітила мій спантеличений вираз обличчя.

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон, — радісно процитувала вона. — Ти мусила чути ці слова раніше!

Я погодилась, і ми обоє розсміялися, нагадавши собі ексцентричність нашого друга.

— Він каже це усім, кого бачить, — пояснила вона, — не лише для того, щоб вплинути на них, але щоб нагадати собі про свою місію і не дозволити собі марнувати час на щось інше. Він не є фанатиком, у перший рік нашого знайомства я зробила більше успіхів у своїх заняттях музикою, ніж за будь-які п'ять років до цього. Він довів мені — чи, радше, продемонстрував, як це довести собі, на радість, що моя істинна Воля — співати. Ми почали з того, що перебрали усі факти з мого життя, від національності й родоvodu до особистих якостей, таких як слух і голос, які у мене переважають, з фізіологічної точки зору, такі ж якості середнього музиканта, а мої життєві обставини дають мені можливість цілком присвятити себе самовдосконаленню і максимально розвинути свої здібності. Навіть таку річ, що моїм попечителем є видатний композитор, Лам вважає не випадковою.

Він стверджує, що збіг стількох різних обставин є доказом чіткого задуму; а те, що багато з них поза контролем людського розуму, наштовхує на думку, що поза межами нашого відчуття існує і діє хтось, хто зробив з мене співачку, а не модистку.

— О, так, Мейзі, — перебила я, — але це старе твердження, що будова Всесвіту доводить існування Бога; а люди перестали вірити в Бога головню тому, що ця будова виявила свою несумісність з послідовним характером його природи.

— О, безперечно, — погодилась вона без вагань. — Ці докази демонструють, що є багато різних богів, кожен зі своєю власною метою і своїми власними методами. Відповідь на питання, чи можна примирити їхні суперечливі амбіції (що виглядає необхідним з філософської точки зору), знаходиться фактично поза межами можливостей сучасних методів досліджень. Безіл блавав мене не морочити собі голову такими теоріями. Він просто сміявся мені в лице і називав своїм улюбленим соловейком. «Ти не була народжена, щоб померти, безсмертна пташко, — посміювався він, — але також ти не була народжена, щоб студіювати неоплатонізм. Головна суть, на його думку, у тому, щоб не сходити зі шляху. Якщо я вже переконала себе, що я співачка, чи можу я люб'язно втриматись і не пхати носа до інших занять?

— Я знаю, — вставила я, — як капітан відповів першому офіцерові, коли той його перебив: «Все, що я від вас хочу, пане Мейт, це тиші, й зовсім трішки, чорт забирай!»

Ми знову розсміялися. Це і правда було дуже незвично, як розмова про Безіла або його учнів розвеселяє твій мозок. Я почала розуміти, чому його так не любили й чому так підозріло до нього ставилися. Люди завжди вдають, ніби хочуть піднятися вище за себе, але насправді вони страшенно бояться усього, що з ними відбувається. А Безіл завжди рубає у корінь твого духовного дуба. Він хоче, щоб ти був самим собою, і за це потрібно відмовитись від

хибного уявлення про себе. Людям подобаються псевдонаставники, що вчать їх заспокоюватися банальними наркотиками. Вони з жахом бояться зустрітися з реальністю у будь-якій формі. Це і є справжньою причиною цькування пророків.

Звісно, я була заліплена Г, але Мейзі на якийсь час змусила зовсім забути про нього.

— Що це за худенька дівчина, що завжди в студії? — спитала я.

Це був автоматичний спалах ревнощів.

— А, Лала, — сказала Мейзі, — вона досить мила. Дивна дівчина, одна з найдивніших, яких я будь-коли бачила. Здається, швейцарка чи щось подібне. Він навчає її упродовж останніх трьох років. Він зустрів її, не знаю де і як, і попросив попозувати. Якимось чином вона мені розповідала, як приголомшила і налякала її ця пропозиція. «Це не ви часом написали той псалом? — спитав він. — Я можу перелічити всі кістки свої. Вороги дивляться на мене, не зводять погляду». Знаєш, дівчина не має й унції плоті, сама шкіра та кістки. Вона абсолютно здорова — просто така примха природи. Поки він робив з неї замальовки, він попросив її запропонувати назву для картини. «Намалюйте мене як мертву душу», — відповіла вона. Він ухопився за ту назву із запальним ентузіазмом і почав величезну роботу, триптих з дивними звірами, птахами й лицями, скомпонованими так, щоб спрямовувати увагу до неї, як до центральної фігури. Вона стоїть оголена з непропорційно великою головою і огидно шкірить зуби. Тіло — майже скелет, обтягнутий зеленуватою шкірою. Ця картина викликала зловісну сенсацію. Дивно, що ти її не бачила.

Між іншим, я бачила фотографію картини у якійсь газеті й тепер згадала, що Білл Вальдорф, ревучи від

сміху, охрестив її «Королева мертвих душ». Безіл якось казав, що Лондон переповнений мертвими душами.

— Це немає жодного стосунку до тієї книги Гоґоля, — сказала Мейзі. — Безіл вважає, і це надто жахлива правда, що більшість людей, яких ми бачимо, що ходять навколо, їдять, п'ють і танцюють, насправді є мертвими — «мертвими у своїх гріхах», як любив казати мій старий дядько, — у гріху незнання того, що вони є Зірками, Справжніми Живими Богами Найвищого...

Я сумно зітхнула. Я теж була мертвою душею — і того зловісного ранку підвела Володаря Відродження, через вірність іншій мертвій душі. І — те саме сьогодні! Тьху! Життя — ти просто гробівець для живих! Яке холодне, вологе й отруйне повітря навколо! Стіни пітніють агонією проклятих!

— А подивитися на Лалу тепер! — продовжувала Мейзі. — Він провів її крізь найстрашніші випробування, вона насправду була дуже мертвою, але успішно дісталася кінця тунелю. Вона — Велика Душа, якщо такі були колись на землі, і він підняв її смертну до безсмертності. Її вразливість перетворилася на нетлінність — і вона випромінює світло, життя та любов, перестрибуючи крізь роки у повній свободі...

— Але що вона робить тепер? — спитала я з тупим болем у серці.

— Як що? Звісно ж свою Істинну Волю! — послідувала палка відповідь. — Вона знає, що прийшла на цю планету свідчити своєю власною персоною про Закон Телеми й допомагати Титанові у його справі!

Мейзі приголомшила мене. Усі знають, що вона закохалася у Безіла від початку, закохана й завжди буде такою. Як таке може бути, що вона говорить про іншу жінку, що його любить, без ревнощів і, так

виглядає, без заздрощів? Мабуть, це правда, зрештою, що він володіє якоюсь неймовірно впливовою силою і зберігає їх, як безпорадні, відкладені на потім записи своєрідної картотеки. Втім, Мейзі переповнювали енергія і радість; безглуздо було б вважати її жертвою, яку вкусив вампір. Я спитала її про це напругу.

— Моя дорога Лу, — засміялася вона, — ти що, зовсім з глузду з'їхала? Моя Воля — співати, а Лалина — допомагати йому в його праці — чого б нам конфліктувати? Звідки може взятися неприязнь? Вона допомагає мені, допомагаючи йому допомагати мені; а я допомагаю їй, демонструючи, що його Закон допоміг мені й може допомогти іншим. Ми, я і Лала, — найкращі на світі подруги; як може бути інакше?

Звісно ж, вона й сама здійснювала майже неможливий подвиг. Точка зору Безіла і його компанії для звичайних людей просто перевертає все з ніг на голову. Водночас неможливо заперечити, що результат вражає і надихає на роздуми. Я повністю розумію його ідею перетворення людства на цілковито новий вид, з новими здібностями і можливостями, який назавжди позбудеться старих страхів, забобонів та інших дурниць.

Я не могла більше цього витримати. Мейзі відмовилася від нього й від себе — і все ж володіла і собою і ним: я вціпилася в нього і в себе й втратила обох! Назавжди! Я підвелася, щоб йти додому; перш ніж вийти на вулицю, я з безнадійною огидою і відчаєм усвідомила всю глибину свого падіння, цього прокляття; й у розпачі міцно стиснула свою бридку, збочену гордість за свою власну страшну долю і зраділа, коли жахливий героїновий голод, роз'їдаючи

мої нутрощі, знову дав про себе знати. Я облизала губи від самої думки, що прямую до чоловіка, якому моя любов принесла стільки руйнування — і мені разом з ним.

Для початку більше ніякого щоденника. Чому я маю перейматися царем Ламом? «Кожен його крок забруднений кров'ю», як одного разу сказала Гретьель. Так, у певному пекельному сенсі він зробив мене однією зі своїх жертв. «Нехай — матимеш достатньо цього магічного щоденника, щоб знати, що я вирвалася з твоїх лап, — я буду записувати лише ті речі, що покажуть тобі, як я тебе ненавиджу — як я тебе надурила, — і читатимеш це все, коли моя Мертва Душа дістане до повного комплекту Мертве Тіло.

14 вересня.

Я сподівалася, що Пітер буде вдома, нетерпляче чекаючи на інформацію чи вдалося щось роздобути в Маккола. Але натомість він з'явився після дванадцятої з купою шампанського і СНІГУ!

Отакої! Який вдалий день!

Він аж кипів від пристрасті, схопив мене, наче яструб.

— Ну, старенька, — прокричав він, — пощастило з Макколом?

Я видобула свій пакуночок.

— Ура, наші біди позаду!

Ми відкоркували останні три пляшечки шампанського, щоб відсвяткувати цю okazію, і він дав мені трохи коксу. А я думала, що сніг мені не подобається! Та це найчудовіше, що може бути. Понюшка у ліву, понюшка у праву й ціла купа просто на язик; і це ще не все.

— Я тобі скажу, що було не так, — сказав він зранку. — Хто, чорт забирай, може бути в порядку в такому місці, як це? Тепер я все зрозумів. Нам потрібно, щоб більше не повторилася ситуація, коли в нас нічого немає. Ми поїдемо до Барлі Грандж і проведемо ще один медовий місяць. Ти мій нектар, а я твоя бджілка.

Він рішуче підійшов до дверей, відчинив їх на встіж і криком наказав жінці пакувати наші речі й приготувати рахунок, поки ми підемо поспідаємо.

— Які ми чортові ідіоти! — прокричав він, коли ми пливли вулицею в напрямку кафе «Вістерія», де можна замовити справжню французьку каву й справжній англійський бекон.

Ми побачили своє відображення у великому дзеркалі. Було добре видно, що ми досі сильно хворіли, але це вже позаду.

До нас повернулася рішучість і впевненість у собі, а з ними і кохання. Я відчувала бурхливий потік любові, що змішувався з моєю кров'ю, як у Женеві зливаються Рона й Арве.

Ми зайшли в магазин, тут же купили машину й одразу сіли і поїхали. У Грандж уже була машина, але ми хотіли спортивну.

Ми поверталися на Ірік-стрит у повному захваті. Це був ясний свіжий осінній ранок; усе відновило свої кольори і відтінки. Зима не настане ніколи. Ночі не існувало, хіба тільки як тло для місяця та зірок, і декорації для нашого небесного пекла.

17 вересня.

Грандж, безумовно, найчудовіший маєток у світі. Є лиш один недолік. Ми не хотіли нікого бачити. Провінційне суспільство по-своєму нормальне; але тигри не полюють зграями, особливо під час свого

медового місяця. Так що нам довелося сповістити усіх навколо, що ми не можемо приймати гостей через ненадійний стан мого здоров'я. Досить очевидна брехня, з огляду на те, як ми гасали на машині. Літак повернувся з Діля, але ми на ньому не літали.

Кокі по-різному пояснював це; але не переконливо. Ми реготали над безглуздістю його аргументів. Насправді це було через його нервовість.

Нам не було від цього соромно. Беручи до уваги його досягнення, він міг спокійно спочивати на лаврах. Звичайно, це було лише тимчасово. У цьому дурнувато-помешканні на Грік-стріт ми довели себе до жахливо хворобливого стану. Навряд чи можна очікувати повернутися до хорошої форми лише за тиждень.

Ба більше, ми не хотіли такого сильного хвилювання. Цього нам зовсім не бракувало. Ми виявили, що бачимо дивні речі. Цей телепень, Безіл, завжди говорив про небезпеку, яку несе в собі магія, про обережність, наукові підходи й усю цю маячню. Щодня ми бачили стільки духів і демонів, скільки він і за десять років не побачить. Їх нема чого боятися. Я б хотіла побачити Самого. Я б...

18 вересня.

Одного дощового дня у бібліотеці ми знайшли книгу. Там було написано, як змусити з'явитись Диявола.

Дідусь Кокі добре розбирався на таких речах. У північній вежі є спеціальна кімната, де він робив свої фокуси.

Ми піднялися туди після вечері. Там усе залишилось більш-менш, як і було. Дядько Мортімер нічого не чіпав.

А ще про цю кімнату існує легенда. Для початку дідусь дружив з Бульвер-Літтоном. Ми знайшли перше видання «Дивної історії», з посвятою.

Літтон використав діда Пітера для прообразу свого героя сера Філіпа Дерваля, білого мага, якого убивають. Так було написано у цьому примірнику книжки.

Це все дуже дивно та захопливо. У кімнаті було повно найдивовижніших предметів. Стіл, розмальований загадковими малюнками і знаками, а також величезний меч з держакom у вигляді хреста; два срібних півмісяця, розділених двома мідними сферами, а третій півмісяць обрамляє головку ефеса. Клинок був гострий з обох боків, з вигравіруваними арабськими чи ще якимись там символами.

Кокі почав ним розмахувати. Нам здалося, що з вістря виходять спалахи світла і при цьому лунає якийсь гул і тріскіт.

— Візьми його в руки, — сказав Кокі, — в ньому є щось підозріло диявольське.

Я взяла меч з його руки. Звичайно, це лише моя уява; але, здавалося, що він майже нічого не важить, і від нього дуже дивно затремтіла вся рука.

Також там була золота чаша з рубінами по вінцях. І ще надписи.

А ще — невеличкий жезл з чорного дерева і покрученими язиками полум'я на кінці: три язики, золотий, срібний і з якогось металу, якого ми досі не бачили.

Ще ряди й ряди старих книжок, переважно латиною, грецькою і старовірською.

Там була велика гіпсова фігура Іанеші, слоноволового божества.

— Ось це місце, — сказала я, — для викликання Диявола.

— Чудово, — сказав Кокі, — але як щодо маленької дияволиці для мене?

— О, — сказала я, — якщо я для цього не гожуся, прошу видати мені на час відсторонення від роботи тижневу платню.

Ми сміялися як божевільні.

Щось у цій кімнаті змусило наші голови поплісти. Ми почали цілуватися і боротися.

Це все дуже добре — сміятися з магії, але зрештою певні ідеї дійсно відповідають певним речам, і ти можеш втілювати якусь ідею, якщо про неї нагадує таке місце, як це...

(У цьому місці щоденник леді Пендрагон перериває запис, зроблений дещо пізніше рукою п. Безіла царя Лама. — Ред.)

З Лу все буде в порядку, слава Богу! Вона нагадує мені Анатоля Франса — La Rotisserie de la Reine Pedauque — Розенкрейц попереджав старого Койнара не промовляти вголос слово «Агла», і в ту мить, коли він це зробив, у карети відлітає колесо і в результаті його убиває Мойсей.

Тоді, знову ж таки, усі передбачення Розенкрейца справдилися; і він сам потрапляє у вогонь подібно до Саламандри, яку викликав. Він дивиться на свою власну смерть як на вінець кар'єри — кульмінаційна точка, до якої він йшов.

Анатоль Франс, насправді змушений писати, ніби теорії розенкрейцерів є правильними, хоча його свідоме «я» завзято висміює безглуздість магії.

Виглядає так, ніби справжнє єство художника переконане у реальності магії і наполягає на самови-

раженні, незважаючи на всі спроби скептичного розуму перетворити все на посміховисько. В літературі є чимало інших прикладів схожих конфліктів між генієм і розумом, що і є його недосконалою серединою. Наприклад — на інших шальках терезів — п. Вільям Сомерсет Моєм у своєму «Магові» докладає усього можливого злорадства, щоб зобразити «лиходія» поганим з усіх боків, об'єктом презирства і невдахою. Втім, у ту саму мить, коли його ворогам нарешті вдається його вбити і знищити діло усього його життя, вони змушені визнати, що він «Завершив Величну Справу» — створення Живих Істот! «Усі чоловіки та усі жінки є зірками». — Б. Ц. Л.

Мені не подобається та кімната. Я нічого не казала Пітерові; але там є старий; ходить як живий. Треба бути спеціально підготовленим, щоб бачити такі речі.

Кокі ніколи не був духовно налаштований.

19 вересня.

Метушня через грабіжників минулої ночі. Ми підняли увесь будинок на ноги — та не знайшлося й сліду тих грабіжників. Слуги тут страшенно тупі. Вони постійно мене дратують.

У цьому будинку неможливо спати. Він надто старий. Дерево увесь час скрипить. Як тільки ти починаєш засинати, цей звук піднімає тебе на ноги.

Я не можу навіть уявити, щоб мене хтось торкався. Моя шкіра дуже чутлива. Мабуть, це частина процесу переходу на духовний рівень.

Утім, я рада, що новий медовий місяць тривав не більше як три або чотири дні.

Це викликає роздратування твого самолюбства. Втім, це ж лише пам'ять. Як самолюбство може співіснувати з духовним життям?

Сьогодні, коли я піднялася у магічну кімнату, я побачила Дух героїну. Він страшенно високий і худий, на ньому тріпотить подерте лахміття, яке перетворюється на маленьких пташок, що злітають з нього, підлітають до тебе і зариваються під шкіру!

Я лише відчуваю укол дзьоба, і тоді пташка зникає. Це були вісники з іншого світу. В моїй печинці є їхнє невеличке гніздо. Дуже дивно чути, як вони цвірінькають, коли голодні. Я не знаю, що вони будуть робити так далеко від своєї матері.

Безсоння — це жахливо. Мабуть, це також підготовка до нового життя.

Я забрела до магічної кімнати сама, сіла навпроти старого, поклавши руки на стіл, та намагалась підбити його до розмови.

Його губи ворухаться, та я не чую, що він говорить.

Звичайно, мене відволікли. Мене завжди турбують. Чому мені не дадуть спокій?

Цього разу це був постріл. Магічна кімната кругом має вікна.

Я пішла подивитися, хто б міг стріляти. Місяць світив дуже ясно, та я нічого не побачила.

Тоді з'явився новий спалах і відгук пострілу. Я дійшла до того краю, звідки він пролунав, і подивилася. Стріляли біля озера. Я довго дивилася. Тоді скорчена постать, що ховалася в очереті, вистрибнула звідти, приставила пістолет до свого плеча й швидко двічі вистрілила. Тоді воно закричало і, викинувши по дорозі свій пістолет, побігло до будинку. Цікаво, що б це могло бути?

20 вересня.

Я знайшла у дідусевій кімнаті манускрипт, в якому написано, як викликати Диявола. Для цього потрібно двоє людей, та я не дуже впевнена за Пітера.

Він не бачить духовного світу взагалі. Навпаки, він трохи зсунувся з глузду, йому здається, що він бачить речі, яких узагалі не існує. Він постійно чується.

За вечерею він поводився дуже дивно. Здається, це помітив дворецький.

Опівночі він піднявся до кімнати старого й почав проводити ритуал. Значна частина дійства здається тупою, але кульмінація непогана.

Ти постійно повторюєш:

«Іо Пан Пан! Іо Пан Пан! Аі Пан Пан!
Іо Пан Пан! Іо Пан Пан! Пан Пан Пан!
Егіпан, Егіпан, Егіпан, Егіпан, Егіпан,
Егіпан, Іо Пан Пан!»

Повторюєш, поки щось не прийде. Ми вбирали для цього дві чорні мантиї, що знайшли на вішаку.

Це були гарні шовкові мантиї з капюшоном.

Береш свічки в обидві руки і танцюєш, промовляючи заклинання.

Ми були страшенно схвильовані. Наче невідома сила заволоділа нами. Здається, вона провела нас по всьому будинку, а тоді в сад.

Ми кричали на повний голос.

Раз або двічі ми помітили, як слуга пхав свого носа у дверну щілину. Щоразу вони зачинялися з невеличким скреготом, і ми чули, як повертається ключ і засув стає на місце.

Ми хотіли реготати, але потрібно було повторювати заклинання. У книжці написано, що не

можна зупинятися, якщо ти покинув межі магічної кімнати, інакше Диявол схопить тебе.

Дивно, але я зовсім не пам'ятаю, що сталося. Диявол з'явився чи ні?

Я навіть не пам'ятаю, як ми дісталися назад до магічної кімнати. Мабуть, я заснула, бо прокинулася страшенно голодною.

Кокі теж уже не спав. Він припав на коліна біля вікна, стискаючи в руках рушницю. Двічі або тричі цілився, але не стріляв. Він повернувся до мене, після того як поставив рушницю у куток.

— Це недобре, — сказав він, — вони дуже спритні. Єдиний шанс їх дістати — вночі.

Він теж був голодний. Ми подзвонили у дзвіночок, щоб принесли їжі. Ніхто не прийшов.

Ми дзвонили знову й знову.

Тоді Пітер розлютився і пішов подивитися, у чому справа.

В усьому будинку немає ні душі!

Це абсолютно незрозуміло. Що з ними усіма могло трапитись?

Пітер каже, що це німці. Частина змови проти нього, щоб покарати за те, що він зробив на війні. Але я зовсім так не думаю.

У книжці йдеться про те, що якщо ви збираєтесь почати духовне життя, треба позбутися усіх навколо.

Підозрюю, що це мій духовний наставник намовив їх піти, але я дуже сумніваюся щодо Кокі. Він не готовий до високого розвитку. Чоловіки завжди неймовірно грубі.

Подумайте, які вони навіть у питаннях любові. Проте мушу сказати, що у Кокі з цим все добре. Він сама квітка чистоти — бездоганий лицар!

Все ж ми пройшли через дуже поганий період. Без сумніву, нам слід очиститись від усіх наших найбільш нищих елементів.

Часом між нами буває величезне взаєморозуміння, і воно не заплямоване тваринним потягом.

Єдина річ, у якій я не впевнена, чи сам процес очищення не був для його мозку надто виснажливим.

Він явно має дуже дивні думки. Деколи я помічаю, що він дивиться на мене з глибокою підозрою в очах. Його думки зациклилися на німцях. Просто зараз він звинуватив Гретель Вебстер у тому, що вона шпигує на німців, і почав далі таке молоти, що я навіть до кінця не зрозуміла. Але все зводилося до того, що раз Гретель була деякою мірою ініціатором нашого знайомства, то вона використовує мене, щоб завдати йому якоїсь шкоди.

Звісно, подібні ідеї приходять до тебе, коли ти голодний, і все це вилізло на поверхню через таємниче зникнення слуг.

Пітерові нічого не залишалося, як піти до сусіднього готелю і попросити їх відправити нам їжу. Втім, мені довелося докласти диявольських зусиль, щоб вмовити його це зробити. Його натурі бракує рішучості.

Я змусила його зробити дві чи три понюшки снігу. Це його поправило, і він пішов до готелю.

Я дуже рада, що залишилася сама. Я завжди відчувала, що слуги слідкують за нами. У будинку настала чудова тиша.

Поки я записую ці рядки, двоє прекрасних людей заглядають мені через плече. Їх послали наглядати за мною, направляти мене й приготувати до величної долі, що чекає попереду.

Ось заходить Пітер з офіціантом і тацею. Я мушу сховати щоденник. Таємниці духовного життя слід тримати подалі від невтаємничених.

Усе гаразд. Зрештою, Пітер — моя споріднена душа. Ми поїли зовсім мало. Це все природно: перш ніж іти далі, потрібно з коренем вирвати усі прості бажання. Пітер з'їв дуже мало сам, а тоді сказав:

— Я знаю, чому нам тієї ночі не вдалося викликати Диявола. Це через слуг. Тепер я згадав, як дідусь мав лише двох на цілий будинок, і він відправляв їх геть, коли мав на меті щось важливе. Подивимось, що нам вдасться сьогодні вночі.

Це було чудово. Це був старий добрий Пітер.

Ми подумали, що перед тим як почати, непогано було б добряче заправитися коксом.

23 вересня.

Я зовсім не пам'ятаю, що сталося. І знаю чому. Якось давно Безіл мені казав, що мозок веде облік і зберігає у пам'яті тільки матеріальні речі. А духовні моменти записуються на вищому рівні, про який свідомість нічого не знає, поки ти не призвичаюєшся до духовного життя. Тому в щоденнику я можу записати лише таке — нам повністю вдалося затіяне.

Дияволіві, якщо він зібрався спілкуватися з цим світом, зрозуміло, потрібен перекладач серед людей. Тож він вибрав собі для цього Пітера і готує його, щоб представляти Диявола. Він зробить Пітера Папою Римським, а я маю бути поруч, у Ватикані, замаскованою, щоб допомогти йому, бо без мене він не впорається.

Мою особисту духовну наставницю звати Келетіель. Вона — чудове створіння, вся у зелено-синіх кольорах павича. У неї білі, як у лебедя, крила; безліч різнокольорових квітів; довге, розпущене чорне кучеряве волосся аж до пояса. На голові золотий обруч, усіяний сапфірами. На ньому написане її ім'я. Я завжди можу її по ньому впізнати.

Мусить бути якийсь розпізнавальний знак, адже вона вічно змінюється у розмірі. Деколи вона буває маленьким створінням, нижче коліна, а часом вона буває у два-три рази вищою за північну вежу будинку.

Ми з Пітером усі в крові. Ми вийшли з кола, не дочекавшись поки Диявол зникне, і він сильно подер нас. На щастя, ми повернулися, перш ніж він встиг нас убити, але ми втратили свідомість і прийшли до тями набагато пізніше. Ось чому ми не пам'ятаємо, що сталося.

Мені здається, що у нас з Пітером була жахлива сварка, та я не пам'ятаю жодних подробиць.

Думаю, що він пам'ятає, але мені не розповідати.

Не розумію, чому він так поводитьсь. Єдине пояснення, що спадає мені на думку, що Гретель Вебстер могла з ним зустрітись, можливо, у своєму астральному тілі і якимсь чином налаштувала його проти мене...

Він лежав на канапі вбраний у піжаму. Я хотіла, щоб мене поцілували, і підійшла до нього з кокаїном. Але він навіть не поворухнувся. Лише дивився на мене широко розплющеними очима. У них був моторошний страх. Він промовив:

«Чорна чума пекельна
Хворим цілунком любить».

Звичайно, я знаю, що він не мав на увазі мене, але це завдало мені болю. Я дала йому кокаїну.

Він пожвавішав, сів, тоді взяв мене за плечі, подивився просто в очі і сказав:

«Дракон спокуси і страху,
Міцно прикутий до мертвих,
Тигр люті і пристрасті,
Живий слиз припорошений,
Пронизливий сором, мов полум'я,
Зла пошесть вагітної оргії,
Безпідставна ненависть без імені —
Оргазм, смерть, трагедія!»

А тоді він почав верещати, побіг з будинку до озера й пірнув у нього. Проплив кілька метрів, виліз із води і, не поспішаючи, пішов до будинку.

Я знайшла у шухляді для білизни кілька рушників. Я боялася, щоб він не застудився, і добре пови-тирала йому все тіло. Здається, він нічого не пам'ятає. Він цілком мило і нормально поведився, лише був трішки наляканий.

Ніяк не можу зрозуміти, що з ним таке. Він поводитьсь так, ніби дізнався про якусь жахливу таємницю і її слід від мене приховувати. Здається, він постійно боїться, що за ним шпигують або підслуховують.

Сьогодні вночі я ходила до магічної кімнати. Пітер сидів у кріслі старого і робив якісь нотатки. Спершу я цього не зрозуміла. Я пішла нагору, а він залишався спати вниз! А тоді, звичайно, уся таємниця прояснилася.

Поки він спить, з нього виходить астральний двійник і займається магією. Я знала, що турбувати чийогось астрального двійника дуже небезпечно, так що я навшипиньках вийшла з кімнати; втім, двійник безшумно послідував за мною. Щоразу, коли я оберталася і дивилася через плече, він був позаду мене, хоча й дуже спритно ховався за ріг чи за двері...

Пітер останнім часом дуже зайнятий. Він пише на бланках телеграми, а потім роздирає їх; тоді йому здається, що це небезпечно, він збирає подерті шматки і спалює їх. Я спитала його про це: він нічого не сказав і дуже розсердився.

Здається, я розумію, в чому справа. Я знайшла клаптик паперу, який він забув знищити, — лист до Воєнного міністерства, який попереджав про німець-

ку змову, і в ньому йшлося про деякі речі, що відбувалися тут, у нас. Я ледве змогла його прочитати — почерк зовсім неможливо розібрати.

Він багато говорить сам до себе. Я дещо підслухала. На його думку, у Воєнному міністерстві сидить німецький шпигун, тому він боїться довіряти пошті і телеграфу.

Він постійно повторює: «Я не знаю, що робити». Тоді починає бурмотіти про змову проти себе.

Я впевнена, що могла б допомогти, якби він міг мені довіряти. Цікаво, може це все — маячня в його голові. У нього з'являються доволі кумедні ідеї.

З одного боку, він вдає ніби бачить духовних наставників, що неможливо, оскільки він недостатньо чистий. Крім того, речі, які за його словами він бачить, усі жахливі й огидні.

Втім, тепер він узагалі перестав говорити. Він починає щось мені казати й одразу себе зупиняє...

Сьогодні дуже темна ніч. Йде дощ. Пітер пішов до озера зі своєю рушницею.

Я витягла щоденник з потаємного місця, де його ховаю. Я страшенно налякана.

За обідом у мене не було апетиту, Пітер теж не хотів їсти. Він накинувся на мене з істеричними звинуваченнями, нагадав про нашу любов і сказав, що не може повірити, що все виявилось лиш обманом і прикиданням. Навіщо я задумала змову, щоб довести його до смерті? Він не їсть, бо підозрює, що їжу отруєно; а коли він побачив, що я теж не їм, це переконало його, що я затіяла проти нього змову.

Я намагалася йому сказати, що це все нісенітниця. Я сказала йому, що нічого проти нього не замислювала. Він все одно не заспокоївся. Мені довелося

розкрити йому свою велику таємницю: я — жінка, зодягнена в сонце, з Апокаліпсису, і йому потрібно мене захищати.

Я довела йому, що це єдине можливе пояснення. А причина, чому він не може жити зі мною, як мій чоловік, як сказав мені мій янгол, у тому, що я маю привести на світ Месію.

Ми почали гаряче сперечатися. Не пам'ятаю, що сталося; але, як завжди, суперечка переросла у сварку.

Ти мусиш сконцентруватися на духовному житті, та найменше втручання у відчуття, навіть якщо це вітер між деревами, страшенно дратує. «Сатана — князь, що панує в повітрі», — каже Біблія, тож він посилає ці звуки, щоб турбувати мій розум.

Як я можу народити Месію, якщо я не на сьомому небі і несвідома матеріальних речей?

Світ, плоть, Диявол. Один у трьох і троє в одному. Цю злу трійцю потрібно знищити. Вона знає про це і тому намагається перешкоджати мені чи то за допомогою Пітера, чи болю у тілі, чи посилаючи видіння і звуки природи.

Природа несе прокляття через секс, і таким чином цей світ перебуває у владі Лукавого. Однак мене обрали, щоб спокутувати його, Святий Дух захищає мене і надсилає янголів для охорони. Ось як ми позбулися слуг.

Пітер несподівано напав на мене. Він кинув мене на землю, став коліном на груди і почав душити. Втім, янгол вразив його і різко зупинив, усі його м'язи обм'якли, і він скотився на бік.

Очі були широко розплющені, але я бачила лише білки. Це знак того, що він одержимий Дияволом і що мене охороняють янголи.

Він вистрілив два або три рази, і тепер я бачу, як він вертається від озера. Мені треба заховати щоденник, а тоді я піду в гараж і сама ховатимусь там до ранку.

Келетіель каже мені, що це вирішальна ніч. Мені слід залізти у велику машину під накриття. Він не буде мене там шукати, і янголи будуть на варті...

Усе вийшло добре. Я спала на сидінні в машині. Мені наснився жахливий кошмар, і я прокинулась уся мокра від поту. Тоді я знову заснула. Зі мною було шестеро янголів, вони несли мене в повітрі у місце, яке не можна описувати. Це велика і чудова таємниця.

Бути жінкою, зодягненою у сонце, жахливо й водночас дивовижно прекрасно. Величність і піднесеність цього стану ще кілька тижнів тому могли налякати, та мене обережно й мудро підготували до цього.

Видіння у сні посвятило мене у найдивовижніші таємниці.

Коли я прокинулась, Келетіель підійшла до мене і сказала, що криза минула. Я тремтіла від холоду і пішла до будинку по героїн. Лиш він зігріє тебе, якою б не була погода. Це тому, що тілу дає тепло постійний рух і шал тваринного життя, а коли ти переходиш на рівень, де стаєш повністю духовним, тіло стає холодним, як мрець...

Сталася страшна річ. Ми вжили весь героїн, і навряд чи є хоч трішки кокаїну. Я згадала, що трохи мало б бути зашито у моїй білій сукні, й пішла по неї. Вона лежала на підлозі у кутку вітальні.

Вона була зібгана, зім'ята, брудна і все ще доволі волога. Мабуть, я десь довго гуляла під дощем, хоча й зовсім не пам'ятаю про це.

Увесь героїн розмок і змився. Не залишилось і грана. Зайшов Пітер і побачив, що я плачу. Він одразу зрозумів, що сталося. Він сказав лише:

— Мусиш знову піти до Маккола.

Я не могла навіть розсердитися. Чоловіки є надто грубими тваринами, щоб розуміти. Як я могла це зробити, з огляду на те, ким була?

Він страшенно хотів героїну; те, що його вже немає, викликало у нього просто божевільну жадобу.

Він узяв один з пакетиків і почав його жувати.

— Дякувати Богу, — сказав Пітер, — він ще має гіркоту. У сукні ще мало б залишитись чимало.

Я тремтіла і відчувала слабкість. Я взяла інший пакетик і поклала собі до рота. Пітер оскаженів, схопив мене за волосся і силою розкрив мені рота своїми пальцями. Я почала упиратися, товкти його і дряпатися; але він надто сильний. Він витяг пакетик і поклав його собі до рота. Тоді, коли я сіла, він ударив мене в обличчя. Я знесилено простяглася на землі й почала схлипувати. Він підняв сукню й пакетики і почав виходити. Я відчайдушно схопила його за ногу, та він вдарив мене по руках і вийшов із сукнею з кімнати.

Я була надто слабка, щоб піти за ним, мені було боляче, і з носа текла кров.

Та у мене було трохи Г, і я згадала, хто я. Усе це було частиною важкого випробування. Будь-якої миті я зможу продемонструвати свою славу, а він впаде до ніг і буде мені поклонятися. Зрештою, у нього своя чудова доля: як у Йосифа з Назарета — чи, можливо, Дракона, який намагатиметься знищити мене і Месію.

У моєму становищі реальний Г насправді потрібен не більше, як їжа. Достатньо духовної ідеї. Це, мабуть, і є той урок, що мені треба засвоїти. Я покладалася на сам наркотик. У Біблії сказано: «Анге-

ли приступили і служили йому». Мої янголи принесли мені манну, що дарують небеса.

Я абсолютно щаслива. Це так чудово більше не заляжати від земних речей. Прийшла Келетіель, сказала мені йти і пророчити Пітерові, тож я заховаю щоденник подалі. Я повинна щоразу шукати для цього нове місце, інакше схованку знайде Пітер, або старий може вештатися десь поблизу у своєму астральному тілі й забрати його собі. Я дуже обережна із записами, але він може розкрити деякі таємниці й усе зруйнувати.

Є ще одна проблема. Я чітко пам'ятаю лише духовні речі. Матеріальний світ поступово зникає. Буде катастрофа, якщо я забуду, де сховала щоденник.

Безіл ніколи мені не пробачить.

Я схочу його у каміні, тоді я завжди зможу знайти, де його поклала...

Жахливим є те, як тягнеться час. З Г або К, або з обома, ніколи не буває нудно; без них години, навіть кожна хвилина, тягнуться повільно. Важко читати і писати. Очі не можуть нормально сфокусуватися. Вони розплющені для духовного світу і не бачать нічого іншого. Також важко контролювати руки. Не можу правильно виводити літери.

Очікування є пекельним. Чекати, коли щось станеться! Я не можу ні про що думати, окрім як про Г. В середині тіла все не так. Воно нестерпно болить. Навіть однієї дози вистачило б, щоб поправити все на місце.

Це змушує мене забувати, хто я і яке чудове завдання мені належить виконати. Я стала зовсім сліпою до духовного світу. Келетіель уже не з'являється. Я повинна чекати, чекати, чекати на Святого Духа; але це вже такий далекий, далекий спогад!

Бувають такі моменти, коли я майже сумніваюся у цьому, але все ж моя віра — це єдина річ, що не дає мені зійти з розуму. Я не можу витримати без Г.

Спільне страждання наблизило Пітера. Ми лежимо й дивимось одне на одного; але не можемо торкатися, шкіра надто болісно реагує. Ми обоє постійно перебуваємо у стані неспокою і тривоги, він такий сильний, що неможливо описати. Нас дратує бачити одне одного такими, і ми не можемо придумати собі хоч якесь заняття; ми постійно зриваємось з ідеєю щось зробити, але одразу сідаємо на місце. Тоді ми не можемо сидіти, і нам потрібно лягти. Але лежати теж не допомагає — це ще більше дратує, тож ми знову зриваємося і так далі, без кінця. Ти не можеш курити цигарок — після двох або трьох затяжок вона випадає з пальців. Єдиний перепочинок для мене — це щоденник. Мені стає легше від того, як я записую у нього про свої страждання; і крім того, він важливий для духовного життя. Безілові потрібно буде прочитати ці записи.

Втім, я не пам'ятаю дат. Я навіть не знаю, який зараз рік. Листя в парку говорить про те, що надворі осінь і ночі стають довшими. Ніч краща за день: вночі менше речей, що дратують. Звичайно, ми не спимо, ми просто ціпеніємо у повній байдужості. Безіл якось розповідав мені про це. Він називав це — темна ніч душі. Ти маєш пройти через неї на своєму шляху до Великого Світла.

Денне світло — це мука. Кожне відчуття — інструмент найбільш диявольського болю. На наших кістках немає плоті.

Це жагуче, вічне бажання Г! У наших головах не залишилось місця для всього іншого. Вриваючись

у порожнечу, штовхаючись між собою, приходять слова тієї огидної поеми:

«Кусає себе змія,
Випускає вогонь отрути
З надією вгамувати той біль
Хоч би на долю мінuti».

Це як в'їдливий сарказм, що кидають тобі в лице.
Ми не маємо своїх думок. Ми вже не здатні думати.
Потреба заповнюється цими словами...

Сам вплив світла є болем у тілі.

«Коли сонце — живий диявол —
Зло виливає зверху діжками,
Коли ніч лиш сміється,
Місяць глузує із тебе на скелі,
А небесне високе склепіння,
Як уста, пересохло;
І серця печери
Доверху забиті піском пустелі!»

Ми існуємо на самій воді. На якусь мить здається, що вона вгамовує спрагу, принаймні частково. Нервовий стан Пітера лякає. Я впевнена, що він має галюцинації.

Він підвівся, хитаючись підійшов до камінної полиці, притулився до неї і, розпроставши руки, закричав сухим, захриплим голосом:

«Спрага! Не та, що у горлі,
А чорніша за чорнії муки,
Що пробила Христові не руки,
А самісіньке серце.
Крик з грудей його: «Пити!»
Пустила на волю,
А кати грали в кості».

Він придумав собі, що він розіп'ятий Христос, а не Дракон, яким був насправді. Я дуже нервуюся за нього.

Коли він закінчив цитувати поему, сили раптово покинули його і він звалився. Гуркіт чавунного камінного причандалля — найжахливіший звук, що я будь-коли чула...

Коли я зберуся із силами зробити запис у щоденнику, біль покидає мене. Я помічаю, що нас тут двоє. Я сама, Жінка, зодягнена у Сонце, що записує свої переживання. Інша — Лу Пендрагон — тварина, що в агонії помирає від спраги.

Останнє слово я промовила голосно, і Пітер схопився за нього. Він відповз від камінної решітки до мене і прохрипів:

«Не та спрага млосна,
Що вина манить скуштувати.
Не та, що тілесна
(Та, що розум хоче забрати).
Піску повен рот,
Позлипалися очі, і вуха
Дурять душу, аж ти відчуваєш,
Роздираючи собі груди,
Під пальцями воду.
І не встигши й язик змочити,
П'єш ту кров, що засохла у згустки».

Він впав у дитинство. Він подумав, що я — його мама, і попрямував до мене, щоб його поняньчили.

Та коли підійшов ближче, він упізнав мене і знову почав повзти геть, поспіхом, як поранений звір, що намагається втекти від мисливця...

Коли в нас узагалі з'являється сила розмовляти, переважно ми обговорюємо, як дістати ще Г і К. К закінчився вже давно. Та без Г від нього жодної ко-

ристі. Ми могли б поїхати до Німеччини, щоб дістати його; чи навіть до Лондона, але щось не дає нам наважитись зробити це.

Звичайно, я знаю, у чому справа. Необхідно перенести ці муки, щоб я могла повністю очиститись від плоті.

Однак Пітер зовсім цього не розуміє. Він жорстоко мене звинувачує. Ми повторюємо все знову й знову. Причина нашого лиха вбачається по черзі у кожній події з дня нашого знайомства.

Часом у його голові оживає тваринна пристрасть. Він думає, що я вампірка, яку направили з Пекла, щоб його знищити; і він зловтішається з цієї ідеї. Я не можу змусити його зрозуміти, що я — Жінка, зодягнена у Сонце. Коли ці ідеї приходять йому до голови, вони викликають у мене схожі думки. Але це лише думки.

Я боюся його. Він може у божевільному пориві застрелити мене. У нього є цей навчальний пістолет, дуже старий, з довгими тоненькими набоями, і він постійно носить його з собою. Він уже не згадує про німців. Тепер він говорить про банду гіпнотизерів, що взяли за нього і навіюють йому погані думки. Він каже, якби йому вдалося підстрелити одного з них, це б зруйнувало закляття. Він просить не дивитися на нього так, як я на нього дивлюся; але мені постійно треба бути насторожі, щоб він не напав на мене.

Далі він пов'язує мій гіпнотичний погляд з пристрастю. Він постійно повторює:

«Пильно в очі дивляється,
Їй вмовляти не треба
Раба поцілунок зробити,
Коли з жахом той розуміє,
Що утроба гадюки
Із чорними плямами

На смолистій іржавій лусці
Це його домовина —
Диба наструнчена,
Де він стогне і виє!»

Він відчуває гострий захват від глибини свого страждання. Він дико пишається думкою, що його обрали для найжорстокіших тортур, яких досі навіть не вигадували.

Він розглядає мене як головне знаряддя тортур і кохає мене за це з якоюсь збоченою диявольською пристрасстю, причому все це намалювала його хвороблива уява або ж це неминучі наслідки перетворення на Дракона.

Цілком природно, що в такій ситуації стаються дивні речі, особливо коли такого не було раніше. Бути особливим — це чудово й жахливо водночас. Але, звичайно, він не такий особливий, як я...

Ми запалили величезний вогонь у більярдній кімнаті. Якщо ми взагалі десь спимо, то саме тут. Офіціант поприносив сюди зі спальні ковдри й покривала і залишає нам їжу на столі.

Але від вогню теж мало користі. Холод іде зсередини. Ми сидимо перед полум'ям, обпікаючи руки й обличчя; але це не допомагає. Ми і далі тремтимо.

Ми спробували співати, як солдати навколо ватри у таборі, але до голови приходять лише ті самі слова. Ця поема заволоділа нами. Вона наповнює наші душі спрагою, не залишаючи місця ні для чого іншого.

«Мерзне й здригає кожнісінька кістка,
Стогне сім'я холодне
Пекельного черва Геєни».

Ми повторюємо їх знову і знову...

Я взагалі не знаю, як одне переходить в інше. Ми перебуваємо у вічності прокляття. Зовсім незрозуміло, як нам вдалося дістатися від вогню до столу чи до двох великих «честерфілдів»¹. Кожен рух — це окрема агонія, що збільшується до кульмінаційного моменту, який ніколи не настає. Щось довести до кінця або заспокоїтися неможливо.

«У гіперболічному «навколо»
На кривій асимптоти «ніколи»
Чатує кожнісінький нерв!»

Я не розумію значень деяких слів. Але вони заворожують. Вони наводять на думку про щось безмежне. Смерть стала неможливою, оскільки смерть є визначеною. Насправді ніщо ніколи не може статися. Я у постійному стані болю. Все однаковою мірою є стражданням. Підозрюю, що один стан переходить в інший, щоб не дати стражданням дійти до краю. Було б вершиною блаженства відчути та пережити щось нове, нехай огидне й бридке. Автор поеми нічого не упустив. Усе, що приходить мені до голови, є лише відлунням його стогонів.

«Душа й тіло,
Чорні від злості
Підступно шукають
Місце вразливе
На жертві, що вже готова
Гучний акорд рани почути».

Ритм цієї поеми, якщо не брати до уваги слова, сприймається як оця *moto perpetuo*² вібрація. До то-

¹ Великий м'який диван.

² Вічний (лат.).

го ж нервова дратівливість має тенденцію виснажувати себе як таку. Це так нестерпно; здається, втекти від неї можна було б, лише перетворивши її на дію. Отрута повільно проникає в кров. Я маю намір зробити щось жахливе й божевільне.

«Ріки крові краплини
Горять від отрути гіркої —
Як кинджалів зазублених
Останнє раптове здригання».

Коли Пітер проходить кімнатою, я бачу, як:

«Ледве тягнучи ноги,
З скляними, налитими кров'ю очима,
Йде та волає од жаху Малаєць».

Те, що він має мене убити, — природно й неминуче. Шкода, що він такий слабкий. Усе, що завгодно, лиш би покласти цьому край.

У медичних книжках пишуть: якщо ти не помер від утримання одразу, жадова повільно спадатиме. Думаю, Пітер уже став трішки сильнішим. Але я така молода, щоб помирати! Він постійно жаліється на паразитів під шкірою. Він каже, що таке він переживе; але думка про те, що його зводять з розуму гіпнотизери, — це більше, ніж можна витримати...

Я відчувала, що закричу, якщо доведеться терпіти хоч на мить довше, я маю на увазі, що закричу й кричатиму, кричатиму, кричатиму без упину.

Так виє вітер. Літо раптово померло — без попередження, і весь світ кричить в агонії. Це лише відлуння подиху моєї згубленої душі. Ніколи тепер до мене не прийдуть янголи. Чи я втратила свою позицію? Я не усвідомлюю нічого, окрім цього тупого бо-

лю, що роздирає і ріже на шматки, цього невпинного, шаленого тремтіння у тілі, цього злісного копірсання божевільного хірурга у відкритій рані моєї душі.

Мені дуже, дуже холодно. До того ж я не витримую перебування у цій кімнаті. Пітер безпорадно лежить на канапі. Він слідкує за мною очима. Здається, він боїться, що його у чомусь викриють. Це так, як тоді, коли у нас ще був наркотик. Незважаючи на те, що ми вживали його, пропонуючи одне одному доволі відкрито, все ж, щоразу вживаючи його наодинці, ми боялися, щоб інший не дізнався про це.

Я думаю, що він має щось таке, що хоче сховати, й намагається виперти мене з кімнати, щоб я не дізналася, де він це покладе.

Та мені байдуже, я не цікавлюся його особистими справами. Я вийду і дам йому шанс. Я заховав цей щоденник у магічній кімнаті, якщо стане сили туди дійти. Можливо, старий зможе дати мені трохи еліксиру. Я не заперечуватиму, якщо він уб'є моє тіло: якщо мій дух буде вільним, я зможу здійснити свою долю...

Щойно я згорнула щоденник, як у відповідь почувла постріл. Мабуть, це були двері, оскільки увійшов старий. Його очі світяться дивовижним світлом, він випромінює навкруги усі кольори веселки. Я розумію, що моє тяжке випробування завершено. Він стоїть, посміхається і вказує донизу. Думаю, він хоче, щоб я повернулася до більярдної кімнати. Мабуть, там хтось чекає на мене — хтось, хто забере мене звідси, щоб здійснити мою долю. Тепер я знаю, що це був за звук, який я сприйняла як постріл або гримання дверей. Насправді це було одне й друге у містичному значенні; оскільки тепер я знаю, хто цей старий і що він є батьком Месії...

Розділ 7

ОСТАННЄ ЗАНУРЕННЯ

Неділя.

Церковні дзвони повідомляють мені, який сьогодні день. Я пройшла через ще одне жахливе й суворе випробування. Не знаю, скільки минуло часу з того моменту, як я спустилася з північної вежі. Звук був і правда схожий на постріл. Я знайшла Пітера на підлозі, пістолет лежав біля нього, а з рани на грудях текла кров.

Я одразу зрозуміла, що треба робити. Кликати по лікаря було неможливо. Скандал через самогубство зробить моє життя нестерпним, а лікар одразу зрозуміє, що це сталося через наркотик. Увесь тягар має лягти на мої власні плечі. Я мушу сама вилікувати і повернути до життя мого хлопчика.

Пам'ятаю, що мені бракувало сил, щоб зійти вниз з північної вежі. Я вилізла на балюстраду і захекалася, а далі сповзала сидячи, сходинка за сходинкою. До того ж я майже нічого не бачила. Здавалося, що очі не могли ні на чому сфокусуватися.

Однак у мить, коли я побачила, що сталося, сила повернулася до мене, принаймні якщо не моя, то сила природи. Вона потекла крізь мене, наче вітер, що дме через слабеньку подерту фіранку.

Гільзи були дуже старими, і, мабуть, порох втратив свою силу; оскільки куля відскочила від грудної кістки і вийшла біля ребер. Це було справді дріб'язкове поранення; але він був таким слабким, що міг би

померти від втрати крові. Я принесла води, промила рану і перев'язала її так добре, як могла. Коли прийшов офіціант, я відправила його по необхідні речі до аптекаря і по легку їжу. Вперше я була рада війні. Моя підготовка у Червоному Хресті далася взнаки.

Через різку слабкість у нього була невелика гарячка, і він час від часу марив. Одержимість поемою не покидала його. Поки я бинтувала рану, він кволим і замріяним голосом промовив:

«Це вона віднайшла мене
У морфію медового місяця;
Шовком залізним обплутала,
У молочній отруті втопила,
І руками стискає мене».

— Так, — сказала я, — але це твоя дружина, яка любить тебе, доглядатиме, витягне з цієї халепи, і ми будемо жити щасливо до скону віків.

Він посміхнувся слабкою, милою посмішкою і задрімав...

Середа.

Тепер я рахую дні. На вулиці бабине літо. Природа чудова. Я виходжу на невеликі прогулянки, поки Пітер спить.

П'ятниця.

Жодних ускладнень не було, інакше, незважаючи на ризик, мені б довелося кликати лікаря. Однак мене сильно турбує, що з одужанням до Пітера повертається манія переслідування. Тепер я знаю, наскільки глибоко я сама була одержимою ідеями величі і як моє прагнення бути матір'ю визначило їхню форму.

Може, це якась манія, але я постійно думаю про Безіла? Здається, я чую, як він каже, що моє одужання настало з тієї миті, коли я цілком забула про себе, віддаючись любові до Пітера, і занурилась у роботу з повернення його до життя.

І тепер, коли я припинила дивитися на себе і думати про себе, я можу цілком ясно бачити і поділяти його відчуття без анінайменшої можливості помилитися.

Увесь час він туманно усвідомлював, що сповзає у темну прірву божевілля, і пов'язував це зі мною. Він почав ототожнювати мене з примарою вбивчого безумства, яка нібито знищує його. В його погляді постійно з'являється тривога; і, втупивши очі в одну точку, спантеличеним голосом він починає жалібно повторювати:

«Тепер розумієте,
Як ниці налякані очі
Від жаху блищать, мов
Пелюстки огидної квітки?
Сміх позбавлений легкості,
Журбу змінила агонія,
Смерть спокій здолала,
Вона збожеволіла?»

Він повторював це знову й знову, а я знову і знову йому відповідала. Я й правда була уособленням тієї спокусниці, руйнівного янгола. Втім, це був страшний сон. Я прокинулась, тож і він мусить прокинутись.

Але тепер він бачив не мене, а лиш якийсь свій ідеал, загорнутий у мою форму. Що б я не казала, разом з тим, як поверталася фізична сила, його нав'язлива ідея ставала дедалі твердішою.

«Вона ледаче чекає,
Поки місяць вбиває сонце,
Тріумф її близько —
От-от забере мене повністю».

Я все ще відчувала ритм цієї поеми у своїй крові, але, схоже, вона виробила собі інший канал. Я вже забула той гострий, особистий біль початкової частини. Я навіть не згадаю ці рядки. Мною цілком оволоділи дві останні строфи, де так раптово змінюється тема.

Я почала усвідомлювати те, що моя вихователька називала словом *Weltschmerz* — вселенське горе, де «все створіння разом стогне і страждає донині».

Я зрозуміла Безілове бажання, щоб ми взяли участь у страшному експерименті, який привів нас до таких жахливих крайнощів. Моє безумство є результатом егоїстичного самолюбства. Мене не було обрано для особливої долі. Усвідомлення свого власного страждання привело мене до розуміння, що всі решта перебувають в одному човні. Я навіть бачу фальшиву нотку зневаги поета до тих, хто на власній шкурі не пережив величність цього жахіття.

«А ви, пуритани нікчемні,
Не знайомі з жадобою морфію,
Бридितесь, як назвати вас братами,
Скривились на моє марення.
Дурні, сім раз обдурені,
Про неї не знаєте? Що ж
Вона і без посмішки
Жбурне вас у пекло!»

Пиха Сатани, у глибині прокляття, розсипається, коли він усвідомлює, що інші переживають таку ж біду — не пройшовши для цього через такі збо-

чені страждання. Він збагне усю правду лише тоді, коли повністю позбудеться своєї особистості, у за-вершальній строфі.

«Морфій — лиш іскорка
Вогню цього вічного,
Жадоби вінець!
Жадань усіх символ!
Чим хочеш, ти будеш в нім —
Зорі Полин раб!
Як копнути, думки — маячня,
Відчуття, як розібратися, — біль.
Хотілося б у цьому сумніватися!
Втекти від нестерпних мук божевіль,
Та навіть смерть не дасть врятуватися!»

Я побачила, що усі відчуття, якими б вони не здавались на перший погляд, повинні мати у своїй основі біль, бо він має дуалістичну і недосконалу природу; а будь-яка думка повинна мати у своїй основі безумство, бо вона виражає взаємозв'язок між речами, а не самі речі.

Стало очевидним, що вселенське горе спричинене бажанням щось продемонструвати, а смерть лише придушує одну форму існування на користь іншої. Звичайно, це остаточний глухий кут. Схоже, виходу з цієї проблеми немає. Це згубне коло.

У той же час, за мовчазною згодою з реальністю, ти перестаєш божевільно наполягати на своїй індивідуальній муці. Співчуття до вселенського страждання приводить тебе до певної похмурої безтурботності. Воно не показує нам шлях до порятунку, навіть якщо такий існує, але принаймні дає можливість думати про цей порятунок. Поки ти один намагаєшся вибратися з охопленого полум'ям театру лише заради себе, з'являється паніка, що унеможливорює узго-

джені дії. «Кожен сам за себе, і начхати, якщо хтось не встиг» — це не та схема, що може забезпечити перемогу. Вона навіть не врятує окремо взяту людину.

Як швидко відновилося моє здоров'я, коли мене змусили забути про нього!

Пітер і далі відчайдушно намагався врятувати себе. «Хто любить життя своє, погубить його». Я повинна присвятити свої дивовижно відновлені здібності його спасінню. Тільки я не знаю, як до цього підійти.

От якби Безіл був тут. Він знав би як. Він розробив цілу техніку. Я можу лише сліпо любити й докласти зусиль. Зрештою, мають же бути янголи, що у певному сенсі, якого я навіть не насмілюся зрозуміти, спостерігають за мною. Чому б їм не бути ще більш пильними щодо Пітера?

Я лише нерозумна молоденька дівчина, не варта, щоб мене викидали у смітник. А він блискучий чоловік зі славетним минулим і безмежними можливостями у майбутньому. Не так просто дозволити йому загинути; і вони мають знати про це.

Не буду морочити собі цим мою дурненьку голову, а надалі любитиму й віритиму.

26 жовтня.

Увесь цей час я не згадувала про щоденник. Я була цілком зайнята Пітером. У мене дуже погана пам'ять. Здається, я взагалі не здатна на чомусь зосередитись. З кожним днем Пітер набирається сили. Сьогодні він почувається досить добре і навіть брав мене зранку з собою вчити стріляти фазанів. Це було страшенно захопливо. Я навіть підстрелила одного в перший же день. Я взяла на службу одного чоловіка з жінкою і дочкою, тож нам було дуже зручно, у

сільському сенсі. Поки Пітер марив, я не могла собі дозволити сторонніх людей.

Наш офіціант з готелю — швейцарець. Він тримав рот на замку: і наскільки я зрозуміла — не жалкував про це.

От ніяк не можу згадати, як Пітер почав приходити до тями: маю на увазі — розумово. Мені слід було б уважніше вести цей щоденник, я знаю, але разом з одужанням він забирав усе більше й більше мого часу, а тоді мені треба було стільки всього підготувати для нього на момент, коли він зможе підвестися.

І тепер я не можу пригадати, як усе сталося; та, мабуть, першою ознакою покращення було те, що зникла поема. Він почав природно говорити про звичайні речі. Він був страшенно кволий, і це його лякало. Він був схожий на звичайного хворого, що одужує, який знову почав цікавитись життям. Я перестала бути символом. Я була лише його медсестрою.

Якийсь час він не пам'ятав, хто я. Його думки були у минулому, у лікарні, в часи, коли він дістав крила.

Наш медовий місяць і все, що було далі, здебільшого, стерлися. Не можу сказати, як багато він знає. Часом він говорить такі речі, що я думаю: він знає достатньо.

А тоді знову говорить щось таке, що я думаю, він навіть не пам'ятає, що я його дружина. Наприклад, сьогодні зранку він сказав: «Мені треба поїхати до Лондона, довідатись, як справи з майновими документами, які я готував на випадок одруження».

І тоді, не минуло і півтори години, як він згадує випадок з нашого перебування на Капрі. Я намагаюся бути обережною, щоб не заперечувати йому чи

не звертати увагу на стан пам'яті, але дуже важко зрозуміти, що потрібно робити. Я й сама стільки всього позабувала.

«Як ми сюди спустилися?» Тоді знову: «Де Еліс?» Це ім'я постійно спливає, і я досі не знаю нікого з близьких чи важливих нам жінок з таким ім'ям.

Я забула про щоденник — знайшла його випадково й одразу почала перечитувати, щоб освіжити пам'ять.

Більшість писанини неможливо прочитати. Я довго ламала голову, перш ніж розібрала слова. А коли прочитала їх, вони були такими безглуздими. Не можу повірити, що все це і правда сталося зі мною. Дещо повільно згадувалося; дивно, що неважливі речі згадуються першими.

Я дуже здивувалася, що померла Мейбл Блек. Лише вчора писала їй листа. Бідна дівчинка!

Також ця історія з д-ром Макколом. Чесно кажучи, я могла би заприсягтися, що нічого не було. І все ж це було — оскільки я знайшла пережовані на кашу клаптики сукні між диванними подушками синього «честерфілда»...

27 жовтня.

Ми знову ходили стріляти, але було вогко і холодно. Ні мені, ні Пітерові не було цікаво, і ми не мали сили багато рухатися. Пітер нічого не сказав, але я весь час відчувала, який він роздратований. До чого ми дійшли! По обіді я взяла почитати ту статтю Сівекінга. Він говорить про відчуття, які виникають при ходінні після польоту.

«З'являється нескінченно дратівливе відчуття, що тебе прикули до землі кайданами з травинок!»

Ми так довго були на грандіозній вечірці, життя просто нестерпне по-іншому.

Я більше не відчуваю фізичної потреби наркотиків. Навпаки, я відчуваю чудову бадьорість у тілі завдяки звільненню від них. Також до мене повернувся здоровий апетит — це просто дивовижна річ. Ми їмо п'ять разів на день, один за сорок замість сорок за одного, як у Вордсворта. Ми місяцями морили себе голодом, і тепер треба надолужити втрачене. Найприємніше відчуття з усіх — це відродження здорового людського кохання. Весна повертається на землю!

Однак навіть цього замало. Перерви між емоціями тривають жахливо довго. На мою думку, наркотики, з одного боку, посилюють світлі моменти, але з іншого, і це насправді набагато важливіше, вони заповнюють проміжки темноти.

Важко уявити, у звичайному сенсі, щоб хтось покинув медовий місяць і повернувся до звичайного життя. Я часто ставлю питання, що відчуває поет, коли минає захват від натхнення. Мабуть, тому так багато з них вдаються до крайнощів, перерви їм важко даються.

Тепер я можу тверезо оцінити факти. Нам удалося врятуватися з дуже скрутного становища більшою мірою завдяки удачі, ніж правильним, обдуманим діям. Не знаю, чи був би у нас іще один шанс, якби не ця удача. Звичайно, як буває, це вже не обговорюється. Те, що урок був таким жорстоким, могло бути найменшою нашою удачею.

30 жовтня.

Річ у тім, що ми надто молоді. Ми не думаємо про очевидну річ. Звичайно, нам нудно тут стирчати — листя пообпадало, з озера піднімається туман

і обволікає будинок, як при газовій атаці. Нам слід бути в Лондоні, ходити до театрів і бачитись зі старими приятелями. Мені треба побачити Мейзі Джейкобз і сказати їй, яка я вдячна.

Дивно, але не знаю, за що я вдячна. Та, на щастя, це є у щоденнику.

Пітер з кожним днем стає все мовчазнішим і похмурішим, як і погода. Здається, щось не виходить йому з голови. Шкода, що він зі мною не ділиться...

За обідом він посвітлішав.

— Давай поїдемо завтра до міста, Лу, — сказав він. — Візьмемо лише невеликі валізки. Побудемо там не більше як два-три дні. Все, що нам потрібно, — це кілька разів добре попоїсти у ресторані, раз чи двічі сходити в кіно і, можливо, запросити друзів сюди до нас, щоб трішки розвіятися. Зрештою, цього року в лісі чудова дичина.

31 жовтня.

Лише коли ми сіли у потяг до нас дійшло, що ми не зможемо зупинитись у «Савойї» без відповідного одягу. Пітер подумав, що це був би непоганий жарт — піти до нашого старого місця на Грік-стрит.

Безперечно, цікаво буде подивитися на нього з нової точки зору. Поки я піду збирати кількох наших приятелів, він подбає про валізи. Нам потрібно відсвяткувати і дати з цієї нагоди невеличкий обід.

Ось і Лондон, нарешті. Я сховаю щоденник у дорожньому несесері...

Пізніше — за певну ціну я можу стерпіти зухвальство тієї тварини. Це, мабуть, було у мене на думці. Перша адреса, яку я назвала водієві, була Макколова. Коли йому оголосили про мій прихід, він виглядав шокованим.

— Моя дорога леді Пендрагон! — дуже швидко й майже криком сказав він. — Знаю, ви мені пробачите. Та сьогодні я страшенно зайнятий.

(У його приймальні не було ні душі.)

— Якщо дозволите, гадаю, це саме те, що вам потрібно, і, сподіваюся, ви найближчим часом завітаєте до мене знову. Завжди до ваших послуг, дорога леді Пендрагон.

Поки він усе це говорив, він відсипав половину десятиграмової пляшечки на аркуш паперу, закрутив його, як у бакалійній крамниці, всунув майже грубо мені в руку і, кланяючись, виставив на вулицю, не давши й слова сказати.

Мені стало слабо. Таксі ще було на місці. Я покликала його і поїхала до мадам Добіньяк. Не знаю чому, але я відчула, що мені потрібно причепуритися. Я вся тремтіла. Коли я увійшла, стало ще гірше: я помітила, що вона теж шокована, як і Маккол.

Тоді я опинилася біля дзеркала. Як так сталося, що я стільки разів за усі ці місяці дивилася на себе у дзеркало й не помічала того, що вони бачать одразу?

Боже мій! Жахливо навіть говорити про це. Мое обличчя перекривлене, виснажене, бліде і зморщене. Мені легко можна дати шістдесят. Але що мені до того? Я зробила три пречудові понюшки!

Мадам причепурила мене так добре, як могла. Я виглядала набагато краще і почувалася прекрасно.

Коли я дісталася Грік-стрит, Пітера не було; тож я відкрила дорожній несесер, записала оцих кілька рядків і зробила ще кілька понюшок. Досі усі наші проблеми були через нашу власну дурість. Ми не дотримувались звичайних заходів безпеки. Цього разу ми будемо обережніші...

Пітер повернувся розлючений. Його торговця заарештували. Тож я прийшла на допомогу.

«Ми підемо десь повечеряти і будемо веселитися цілу ніч».

6 листопада.

Ми домовилися про постійні поставки, але чортова штука в тому, що наркотик більше не діє. Знову з'явилося безсоння і всяке таке, ми не отримуємо жодного задоволення. Ми перепробували усі можливі прийомчики і хитрощі. Даремно. Все, що я можу сказати: воно лише притупляє біль, який відчуваєш, коли не вживаєш наркотик. Що ж нам робити?

(Далі є ще три записи у щоденнику; але їх неможливо розібрати чи навіть здогадатися, про що там ідеться. Можна прочитати лише «спати» на початку першого запису, ім'я «Безіл» у другому і слово «отрута» у третьому.)

КНИГА III

PURGATORIO

ЦАР ЛАМ ЗМІНЮЄ ХІД ПОДІЙ

[П р и м і т к а. — Абатство Телема на «Телепилі» реально існує. Воно, його традиції та учасники разом з навколишньою місцевістю точно описані. Навчання, які там проводять, підходять для усіх видів духовних розладів і для пошуку та розвитку «Істинної Волі» будь-якої особистості. Зацікавлені запрошуються до спілкування з автором цієї книжки.]

Минуло лише три місяці; але здається, що ціле життя. Моя пам'ять тепер дуже добра, і я щодня згадую все більше деталей з минулого. Я взявся писати цей тримісячний звіт, бо мій найкращий друг каже, що пам'ять покращується, якщо її тренувати, записуючи послідовно все, що згадується. І знаєте, ще навіть місяць тому стосовно певних проміжків часу я взагалі не міг згадати нічого.

Мій друг каже, що пам'ять підводить мене почасти від того, що природа милосердно бажає сховати від нас болісні речі. Павутиння захисної забудькуватості обплітає вхід до печери, де сховано жахіття наших невдач.

— Але найвидатнішими людьми, — каже цар Лам, — є ті, хто не хоче, щоб до них ставилися як до вередливої дитини, хто наполягає на сприйнятті реальності у будь-якій формі й безжалісно здирає пов'язку зі своєї власної рани.

Утім, мені довелося дуже добре подумати, перш ніж написати про те, що сталося за вечерею у «Віс-терії», коли Лу і я вирішили покінчити з життям.

Я роздобув в одного аптекаря синильної кислоти ще за тиждень перед цим. Саме стільки часу у нас забрало, щоб відважитися і набратися з допомогою алкоголю достатньої хоробрості для вирішального кроку.

Якийсь інстинкт завадив нам покинути цей світ у такому місці, як наша кімната на Ірік-стрит. Коли зникає усе твоє відчуття моральності, залишається генетичний інстинкт чоловіків і жінок благородної крові, який каже їм померти достойно, а не нікчемно, як Макбет і Брут.

Мабуть, лише це витягло нас із брудного ліжка, з якого ми не вилазили тижнями, занурені у стан, який не назвеш ні сном, ні неспанням.

Мені коштувало титанічних зусиль піднятися, вбратися, вийти з кімнати і поголитися. Я впорався з цим лише завдяки хвилюванню і думкам про смерть. Те ж саме було на війні; і так робили багато людей.

Здається, ніби душа втомилася від тіла і вітає можливість раз і назавжди з усім покінчити. Однак вона хоче відійти шляхетно, у польоті чи у бою. Вона не хоче здихати у канаві. Я впевнений, щось менш суттєве не змогло б нас витягти з того смердючого ступору.

Перш ніж піти, ми випили шампанського, а далі як очманілі тинялися незнайомими вуличками. У цій людській метушні було щось ледь-ледь привабливе. На якусь мить навіть з'явився жаль полишати це все. Хоча ми вже давно це полишили, дуже давно, в усіх зрозумілих значеннях цього слова.

Для статистів ми, мабуть, мали б бути людськими істотами, але не для всіх інших. Ми ніколи не зможемо повернутися до їхнього середовища. І навіть зсередини нашої жалюгідності ми відчували зневагу до цієї безликої людської маси, із задоволенням розширяючи прірву між ними і нами. Для чого зберігати схожість із цими нікчемними комахами? Огиду викликало навіть їхнє щастя — таке дурнувате й порожнє.

Ми помітили, що стара компанія з «Вістерії» була шокована нашою появою. Метрдотель заметушився і зробив кілька співчутливих зауважень, що нас так довго не було. Я сказав йому, що ми обоє дуже хворіли; а тоді Лу додала глухим голосом:

— Нам буде значно краще сьогодні.

Її інтонація була такою зловісною, що чоловік мало не підскачів. Якусь мить я боявся, що все зіпсовано, але я врятував ситуацію за допомогою дурнуватою жарту. Втім, було видно, що він почувався незручно і з радістю пішов би подалі від нашого столика.

Ми замовили прекрасну вечерю, але, звичайно, нічого не їли. Це глумливе видовище, коли всі ці дорогі страви одна за одною подають, а потім прибирають непочатими, спочатку дратувало, а потім почало веселити. Я туманно пригадав щось із історії про ритуальні частування на похороні. «Відійти на захід» у таких умовах виглядало особливо доречним.

Так, ми брали участь у якійсь дивній церемонії, подібній до тих, якими захоплювалися давні єгиптяни. Мені навіть прийшла думка, що ми вже померли й це наше глузливе приймання в Аїда, де подають страви, до яких не можна доторкнутись. Та все ж

між нами і невідомим залишався акт випивання маленької пляшечки, що була у кишені мого плаща.

Відтоді як ми вжили героїн, минуло майже півтори години, й огидні випари абстиненції вже почали нас душити. Ми прийняли стільки, скільки організм фізично може витримати. Нам не хотілося більше. І від цього не було б жодної користі. Однак природа вже почала процес нейтралізації отрути.

Морфій і героїн усередині організму окислюються, і в результаті утворюється отрута. Якраз завдяки їй, а не наркотикам виникають жахливі наслідки. Таким чином, тіло починає видаляти ці продукти через секрецію; тому починає текти з носа, з'являється смердюче потовиділення, з'являється запах і присмак, який навіть неприємним важко назвати, він просто бридкий, у справжньому значенні цього слова: такий, що є нестерпним для людини. Настільки огидний, що його неможливо витерпіти. Комуś може бути легше, коли почистити зуби або піти у турецьку лазню, але сил для подібних речей бракує.

Та якщо вжити свіжу дозу наркотику, він тимчасово призупиняє намагання природи вивести його з організму. Ось звідки береться таке згубне зачароване коло; втім, попередні симптоми абстиненції є лише смородом від подиху дракона, що готовий тебе роздери.

Якщо ви налаштуєте себе витерпіти ці огидні симптоми, демон зовсім скоро перейде до більш серйозних заходів.

Лу у своєму щоденнику більш-менш описала, що це таке. Але ти не можеш передати й натяку, на що це схоже, навіть з допомогою поета. Наприклад, питання холоду. Читач одразу уявляє низьку тем-

пературу, яка є взимку. Якщо ви хоч трохи подорожували й маєте добру фантазію, то уявляєте, як морозить під час гарячки. Та одне з другим і близько не відображає природу холоду, що виникає від абстиненції.

Наш поет, ким би він не був (у журналі не вказано його ім'я), безперечно, просунувся у доведенні правди до свого читача далеко, тобто за умови, що читач уже знайомий з нею. Не можу навіть уявити, чи може це вразити того, хто не переживав подібного. Оскільки він передає свою думку, так би мовити, між рядками. Дуже цікавий підхід.

Як можна описати людині, скажімо, любовну пригоду, якщо вона ніколи цього не переживала і навіть не уявляє, що це таке? Такий підхід може лише розбудити у читача враження від власного переживання, які б інакше спали. І далі він буде пояснювати собі сказане чи написане мовою свого власного досвіду.

Якось Лам сказав, що він утомився обговорювати з людьми результати своїх досліджень. Їм не можна довірити прочитати навіть односкладові слова, незважаючи на почесні наукові звання, отримані в Оксфорді. Наприклад, він пише комусь: «Чини, як волієш» і отримує у відповідь напад з критикою за нібито заклик «Чини, що хочеш».

Кожна людина трактує сказане мовою свого власного досвіду. Якщо ви скажете щось, що не торкає ідентичної області в голові іншої людини, вона або зрозуміє вас неправильно, або не зрозуміє взагалі.

Тому я дуже пригнічений цим зобов'язанням, за яким цар Лам посадив мене писати розділ, присвячений загальноновизнаній меті — навчити світ методики подолання наркотичної жадоби.

Він чесно визнає, що є людиною зовсім ненормальною, і з цієї самої причини, на його думку, абсолютно марно робити це йому самому. У цій справі він не довіряє навіть мені на підставі того, що я і мої думки перебувають під сильним впливом з його боку.

— Навіть такій посередності, як ви, сер Пітер, — сказав він одного дня, — такому тупому, в моїй близькій присутності не можна довіряти. Ваш мозок підсвідомо вбирає високо заряджені частинки моєї атмосфери. І перш ніж ви зрозумієте, де перебуваєте, замість того щоб виразити себе — своє жалюгідне «я», — ви будете повторювати мудрі речі, що час від часу злітають з моїх витончених уст, знецінюючи їх вагу і значення.

Були часи, коли б я дуже образився на подібне зауваження. Та якщо я не роблю цього зараз, це не через те, що я втратив мужність, не через те, що відчуваю неабияку вдячність перед людиною, яка витягла мене з халепи. Причина в тому, що я зрозумів, що він має на увазі, коли говорить такі речі. Він повністю знищив у собі уявлення про себе. Він не ставить собі за заслугу дивовижні здібності й навіть поборов у собі бажання картати себе за свої слабкості. Й тому він говорить про найсерйозніші речі мовою іронії та абсурду. І коли він говорить у серйозному тоні, його мова лише підкреслює дивовижне почуття гумору, яке, за його словами, рятує від жахіття і безладу, до якого докотилося людство. Точно як Римська імперія почала розпадатися тоді, коли стала універсальною, коли стала такою величезною, що мозок окремої людини вже не міг збагнути поставлених нею проблем, так і сьогодні поширення вульгарної освіти й розвиток транспортних

засобів пішли далі можливостей найкращих умів. Збільшення кількості знань підштовхує мислителя до вужчої спеціалізації, і в результаті не залишається нікого, хто б був здатен мати справу з цивілізацією в цілому.

Ми граємо партію в шахи, в якій ніхто не бачить більше двох-трьох клітинок поля одночасно, і, таким чином, неможливо розробити послідовний логічний план.

Цар Лам намагається підготувати деяку кількість вибраних людей, щоб вони діяли, як своєрідний світовий мозок, який за теперішніх умов перебуває у стані розумової неадекватності. Він навчає їх узгоджувати факти шляхом вищого синтезу. Цю ідею він перейняв від свого старого вчителя, проф. Генрі Модзлі, з яким вивчав божевільня. Герберт Спенсер теж мав схожу ідею, але цар Лам першим спробував зробити конкретні кроки для втілення цієї концепції на практиці.

Здається, я трохи відхилився від нашої прощальної вечери: мій мозок усе ще не здатен концентруватися як належить. Героїн і кокаїн дають можливість штучно досягнути вищого рівня концентрації, однак за це доводиться розплачуватися тривалими періодами, коли ти взагалі не можеш сфокусувати свої думки на чомусь одному. Мені вже набагато краще, ніж було, але я стаю часом нетерплячим. Процес відновлення біологічних можливостей дуже втомливий, особливо коли ти знаєш, що лише одна доза героїну чи навіть морфію миттєво поставить тебе в один ряд з найсвітлішими головами світу.

Ми вирішили вжити синильну кислоту з кавою. Не думаю, що ми боялися смерті: життя стало нескінченно нудним чергуванням між періодами сти-

муляції, які нічого не стимулюють, і депресіями, які вже навіть не пригнічують.

У нас не було мети, щоб іти далі. Просто не було сенсу. З іншого боку, ми вагалися, чи зупинитися, тому що для цього теж потрібно докласти зусиль. Ми відчували, що навіть щоб померти, потрібно витратити енергію. Ми спробували поповнити сили, набравшись хоробрості за допомогою алкоголю, і нам навіть вдалося виробити щось схоже на веселість. Ми ні на мить не сумнівалися у здійсненні запланованого.

Офіціант приніс два персикових десерти; і як тільки він відійшов, ми побачили, що біля нашого столика стоїть цар Лам.

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон, — пролунав його спокійний голос.

Раптовий спалах ворожості залив моє обличчя.

— Ми це і робимо, — дещо грубо й роздратовано відповів я, — і, мабуть, великому психологові добре видно, що з цього виходить.

Він дуже сумно похитав головою і, не питаючи дозволу, всівся на стілець навпроти нас.

— Боюсь, не дуже добре, — сказав він. — Поясню, що я маю на увазі за більш слушної нагоди. Я бачу, що ви хочете мене позбутися; але я знаю, що ви не відмовите людині, що потрапила у біду, в допомозі.

Лу відразу перетворилася на саме співчуття та ніжність; і навіть у тому стані, в якому я перебував, я відчував слабкий порив ненависті як до нього, так і до неї. Річ у тім, що сама присутність цього чоловіка діяла як потужний стимулятор.

— Це просто дрібничка, — сказав він, загадково посміхаючись, — лише невеличка літературна пере-

шкода, з якою я зіткнувся. Я сподівався, що, можливо, ви все ще пам'ятаєте поему, яку я давав вам почитати не так давно.

Його тон був легковажним і зарозумілим, та все ж у ньому був прихований серйозний намір, що примушував прислухатися.

Лу кивнула досить спокійно, але я бачив, що у її серце, так як і у моє, влучила стріла з отруєним наконечником. Його натяк викликав спогад про жахливий час у Барлі Грандж; і навіть Бездонна Прірва Небуття, у яку ми відтоді падаємо, здавалася менш зловісною, ніж озеро вогню, крізь яке ми тоді проїшли.

Поема продзвеніла у моїй голові уривками гімну проклятих.

Він поставив лікті на стіл, вперся головою між долонями і якийсь час уважно дивився на нас.

— Я хочу процитувати цю поему в одному тексті, над яким зараз працюю, — пояснив він. — Чи не могли б ви підказати, який там останній рядок?

Лу відповіла механічно, ніби він натиснув на кнопку:

— Та навіть смерть не дасть врятуватися!

— Дякую, — сказав він, — ви дуже мені допомогли, що не забули її.

Щось у його тоні живо зачепило мою уяву. Його погляд просто пропавив мене. Я почав сумніватися, чи так уже й мало правди в тому, що кажуть про диявольську силу цього чоловіка.

Чи міг він передбачити причину нашого приходу до кафе? Я був цілком упевнений, що він знав про все, хоча, з огляду на людські можливості, це було неможливо.

— Дуже дивна теорія, та, що про смерть, — сказав він. — Цікаво, чи у ній щось є. Це й правда було б дуже легко, якби можна було позбутись труднощів у такий простий спосіб. Мені завжди здавалося, що неможливо нічого знищити повністю. Життєві проблеми дійсно хитро складаються до купи, щоб поставити тебе у безвихідь, як шахова задача. Ми не можемо розв'язати справжній вузол на окремій ділянці мотузки без допомоги четвертого виміру, але можемо зменшити рівень складності, зануливши мотузку у воду — і тому подібне, — додав він з майже умисною поважністю в голосі.

Я знав, що він має на увазі.

— Цілком може бути, — продовжував він, — що коли нам не вдається розплутати життєві головоломки, вони залишаються з нами. Рано чи пізно нам доведеться їх розв'язати; і, здається, логічно припустити, що життєві проблеми слід вирішувати протягом життя, поки у нас є під руками той апарат, у якому вони виникли. Ми можемо зіткнутися з тим, що після смерті проблеми залишилися, але ми вже не в змозі мати з ними справу. Чи ви коли-небудь зустрічали людей, що нерозсудливо вживають наркотики? Мабуть, ні. Ну, мусите тоді повірити мені на слові. Ці люди потрапляють у стан, який багато у чому схожий на смерть. І трагізм цього становища ось у чому: вони почали вживати наркотики, бо життя так чи інакше було для них нудним і нестерпним. І що в результаті? Наркотики анітрохи не позбавили монотонності життя чи що там їх турбувало, й до того ж вони потрапили у стан, дуже схожий на смерть, у якому вони не спроможні боротися. Ні, ми повинні підкорити собі життя, проживаючи його на повну, й тоді ми зможемо зустріти смерть, високо

несучи голову. Ми зможемо подивитися цій пригоді у вічі, як і будь-якій іншій.

Особистість цього чоловіка випромінювала енергію. Короткочасний контакт з його розумом знищив потік думок, яким були одержимі наші голови. Та все ж було страшенно боляче відриватися від нав'язливої ідеї, яка видавала себе як неминуче завершення перебігу думок і вчинків, що так довго тебе мучили.

Я уявив собі думки чоловіка, якого помилювали біля підніжжя ешафоту, і йому дуже прикро, що його вирвали з логічного завершення його задуму.

«Боягузи помирають перед своєю смертю безліч разів». А тих, хто вирішив, за своєю волею чи проти неї, покінчити з життям, обурює втручання збоку. Як каже Шопенгауер, воля до смерті притаманна усім нам не менше, як воля до життя.

Я пам'ятаю багато хлопців в окопах, які казали, що бояться, що їх відправлять на базу; вони б радше йшли до кінця, ніж мали тимчасовий перепочинок. Життя втратило високу ціну. Вони звикли дивитися у вічі смерті й набули життєвого страху такої ж якості, як і страх смерті, що був у них спочатку. Життя стало чимось невідомим, непевним, сповненим страху.

Мною пробігла шалена, гаряча, як напад лихоманки, хвиля роздратування.

— Та пішов він, — пробурмотів я, — чому він завжди мусить лізти?

І тоді я помітив, що Лу витягла з кишені мого плаща маленьку пляшечку і передала її царю Ламові.

— Мабуть, ви маєте рацію, Безіле, — сказала вона. — Але якщо ви забираєте цю пляшечку, відповідальність лягає на вас.

— Ви надумали мене налякати? — посміхаючись відповів він і підвівся. Він кинув пляшечку на землю і рішуче роздушив її ногою.

— Тепер, — сказав він, сідаючи на своє місце, — повернімося до нашої справи.

Випари кислоти піднялися до столика.

— Синильна кислота, — зауважив він, — чудовий збудливий засіб, якщо вбирається системою у такий розрідженій формі випарів, але у великих дозах — нерозважливість.

Без сумніву, чоловік мав схильність до того, що у жінок називається «пиляти». Він постійно вживає слово «нерозважливість», ніби це якась зброя.

Ми обоє здригнулися.

— Ви приймаєте мене, — вів далі він, — як відповідального за те, щоб витягти вас із цієї халепи?

Нічого не залишалось. Це йшло проти шерсті. Втім, я ляпнув щось про те, які ми вдячні.

— Не говоріть дурниць! — різко відрізав він. — Це моє діло допомагати людям чинити свою волю. Це я маю дякувати. Я хочу, щоб ви одразу зрозуміли, що ви мені допомагаєте виправдовувати моє існування, дозволяючи робити те, що я вмію, щоб розмотати цей клубок. Але мої умови такі, що ви чесно даєте мені шанс і робите все, що я скажу.

Він навіть не чекав мовчазної згоди.

— Ви трохи знервовані й збуджені, — продовжив він. — Депресія — це лише інша форма збудження. Вона свідчить про відхилення від нормального настрою. Так що коли ви поп'єте кави, я теж вип'ю філіжаночку, ми підемо до моєї студії і подивимось, що можуть ці таблетки. До речі, де ви живете?

Ми розповіли йому, що повернулися до старого місця на Грік-стріт.

— Навряд чи цей район корисний для здоров'я, — зауважив він. — Гадаю, нам слід відсвяткувати цю подію і провести ніч у моїй студії, а завтра зранку ми пошукаємо для вас пристойніше місце.

Я згадав, що увесь запас героїну залишився на Грік-стрит.

— Знаєте, Ламе, — затиноючись, промовив я, — мені соромно це визнати, але ми й правда не можемо без Г. Ми намагалися — насправді одного разу ми навіть повністю зіскали, — але ми не зможемо ще раз крізь це пройти.

— Немає чого соромитись, мій дорогенький, — відповів терапевт. — Ви ж не можете без їжі. Це не є причиною, щоб зупинятися. Я прошу вас тільки про одне: робіть це розважливо.

— То ви не відберете його у нас? — вставила Лу.

— Звісно ні, навіщо мені це? Ви вживаєте скільки хочете, коли хочете і як хочете. Це не моя справа. Моя справа — усунути необхідність у цьому. Ви кажете, що вилікували себе, але це не так. Ви тільки відрізали себе від наркотика: необхідність у ньому залишилася. І як тільки з'явилася можливість вживати знову, ви почали вживати знову. Мабуть, насправді ви самі й створили цю можливість.

Цей чоловік має якісь надможливості. Мушу визнати, що мене відштовхує, коли щоразу отримуєш подібний удар, ще й коли не очікуєш його. Але Лу сприйняла це зовсім по-іншому. Вона була рада, що її так добре розуміють. Вона плескала у долоні. Я був здивований. Уперше за кілька місяців я побачив, що вона робить якісь рухи, у яких немає крайньої необхідності.

— Ви частково вгадали, — сказала вона. — Ми не говорили одне одному нічого, і я не мала анінай-

меншого свідомого наміру робити те, що зробила. Але як тільки я дісталася до Лондона, то відразу поїхала до місця, де знала, що можу дістати героїн. А коли я повернулася звідти, то помітила, що Пітер пішов на пошуки чоловіка, який раніше продавав йому кокаїн. Я вас запевняю: це не було заплановано наперед.

— У цьому вся біда, — відрубав Лам. — Воно водить вас за носа і не дає чинити свою волю. Пам'ятаю, одного разу, коли я сам проводив подібні експерименти, як я пішов зі студії з твердим наміром не вживати нічого цілий день, і як, не усвідомлюючи цього, я скористався усіма найменшими можливостями, що несподівано виникали на моєму шляху, щоб повернутися до студії на кілька годин раніше запланованого часу. Звичайно, я одразу розкусив себе, дізнавшись про деякі хитрощі свого розуму. А потім сидів і спостерігав, як я шукаю виправдання своїм діям. Ти потрапляєш в абсолютно нездоровий стан, у якому все, що відбувається, має стосунок до запитання: «Вживати чи не вживати?»; і ти настільки задоволений, що так часто кажеш «ні», що виникає спокуса винагородити себе за це і сказати лиш однісінький раз «так». Обіцяю вам, що ви дуже цікаво проведете час, спостерігаючи за процесами у вашій голові та виявляючи усі ці маленькі хитрощі. Велика річ, і я хочу, щоб ви це добре запам'ятали, в тому, що вам слід навчитися отримувати задоволення від того, що насправді є найприємнішим у світі, — від самоспостереження. Вам потрібно буде знайти приємність у спостереженні за подробицями дискомфорту від утримання від наркотиків. Та я також не хочу, щоб ви у цьому перестаралися. Коли дискомфорт стає таким гострим, що ним уже

неможливо, власне, насолоджуватися, тоді саме час прийняти невеличку дозу й спостерігати за наслідками. Між іншим, сподіваюся, ви були чемною дівчинкою і вели той магічний щоденник.

Лу напрочуд зраділа, що може відповісти «так».

— Якась частина велася дуже детально, — сказала вона, — але знаєте, були такі дні й тижні, коли я не могла ані думати, ані рухатися. Життя тоді складалося з безперервної боротьби за повернення до... — тут вона вагалася, яке вибрати слово, а тоді, сумно посміхаючись, закінчила: — Ой, та до всього.

Цар Лам із серйозним виглядом кивнув головою. Ми допили каву.

— Тепер, — сказав він, — до роботи, — і попрямував до дверей.

Я залишився позаду на хвилину, щоб сплатити рахунок. У повітрі все ще був слабкий запах гіркого мигдалю. Він нагадав мені про те, як могла б закінчитися ця вечера, і від цього я затремтів, як при гарячці від пропасниці.

Що зі мною відбувалося? Чи це я раптово закохався у життя, чи просто почав відчувати страх смерті?

Коли ми вийшли на свіже повітря, я зрозумів, що це було перше з двох. Лам змусив мене відчувати це. Вплив наркотику в тому, щоб убити всередині усі почуття. Мій порив до самогубства не був уже таким цілковито негативним, як я думав. Мабуть, це було позитивне бажання того, що можна назвати знеболюванням смерті. Біль життя був надто нестерпним, і вплив царя Лама полягав у тому, щоб підбадьорити мене подивитися життю прямо в очі, що б там воно мені не приготувало, і підкорити його.

Я не боявся смерті більше, ніж у старі часи, коли літав над лінією фронту. Я не був проти смерті, але я хотів померти в бою.

Лу щось доволі жваво розповідала царю Ламові на сходинах ресторану, поки швейцар зупиняв таксі. І тут я усвідомив, що кохаю її, що вона варта боротьби за відновлення, а я негідник, що потягнув її з собою донизу. Я зрозумів свої ревнощі до царя Лама. Його неймовірна сила, навіть оце грубе ставлення приваблювали жінок. Він змусив мене випростатися й протиставити себе йому.

Я не збирався постійно виглядати невдахою в очах Лу.

Ми під'їхали до студії.

Її атмосфера додала нам сил. Я подивився на Лалу зовсім іншими очима. Досі вона здавалася мені трохи важливішою за частину меблів, але сьогодні вона була душею-господинею цього місця. Вона надихала його, надавала йому значення. Цей тісний зв'язок між нею та її повелителем не був жодною мірою особистим. Вона була медіумом, завдяки якому думки Лама ставали доступними.

Фантастичний інтер'єр студії був проекцією його розуму, розтлумаченою через її свідомість у світлі матеріальних речовин. У мене було моторошне відчуття, що якби не вона, то цар Лам був би невидимим.

Будь-які дві речі для його розуму не мали між собою різниці, але через її медитацію він зміг вдавати, що різниця є.

Студію було поділено на кілька частин за допомогою перегородок зі штор. Тут був безперервний ніжний відголос сміху, пісень і танців, перериваючись лише проміжками інтенсивної тиші, яка чо-

мусь мала більше значення, ніж звуки. Вогонь у каміні кидав неясні тіні на скляний дах; і час від часу темними куточками плавно рухалися й зникали у внутрішньому дворику якісь фігури. Ці закутані й приглушені форми володіли моторошною нереальністю.

Студія була наповнена тонким ароматом фіміаму, диму від якого зовсім не було, ніби саме повітря просякло цими запахами.

Наша невеличка вечірка була дуже тихою. Він дав мені й Лу якісь таблетки для приглушення нервового неспокою, який почав нас пробирати після навіть зовсім нетривалого утримання від героїну.

— Я хочу, щоб ви протрималися ще трохи, — пояснив господар студії. — Гострота абстиненції робить потурання ціннішим. Упевнений, ви помітили, що переважна більшість доз зовсім не дають бажаного ефекту.

Це правда. Ми кляли той наркотик за те, що він не відтворює первинних відчуттів. Ми намагалися впоратися з цим і збільшували кількість. Але настав час, коли в нас виробився імунітет до його дії; і ми з жахом уявляли його відсутність, не отримуючи жодного задоволення від його наявності.

— Ці ліки, що я вам дав, — пояснював Лам, — приглушають симптоми і до певної міри дадуть можливість терпіти дискомфорт. Я хочу, щоб ви скористалися можливістю спостерігати за своїм дискомфортом збоку, ніби це хтось інший. Коли ви побачите, що цим можна насолоджуватися замість того, щоб сліпо бігти по героїн для полегшення, це вже буде великий крок у напрямку досягнення розумового контролю.

Тієї ночі Лала кілька разів несподівано й рішуче вступала між нами так, що було просто немож-

ливо не приділити їй увагу. Пізніше ми дізналися, що це було частиною плану. Вона спостерігала за появою симптомів різкого хвилювання і як тільки помічала їх, то відразу починала втручатися, щоб змінити тему й не дати нам зосередитися на тих симптомах.

Я був дуже вражений, коли десь біля четвертої ранку цар Лам сказав:

— Я тут подумав, що нам усім піде на користь трішки героїну, — і передав його по колу.

Ефект був надзвичайний. Я відчув безмежне полегшення; але це тривало недовго: мабуть, якусь мить, перш ніж я поринув у сон без сновидінь.

Розділ 2

ПЕРША ДОПОМОГА

Коли я прокинувся, зимове сонце було вже високо. Крізь засклений дах студії воно заливало своїми променями моє лице. Відчуття пробудження було наче саме одкровення, бо останні місяці я перебував у стані між сном і дійсністю — просто переходив з більш свідомого стану до менш свідомого. Та цього разу це було реальне пробудження після реального сну.

Цар Лам кудись пішов, а Лала щойно повернулася, бо коли я прокинувся, вона саме скидала свою хутряну шубку.

Я був укритий ковдрами. Вона підійшла, збрала їх і сказала мені, що час йти на Грік-стрит. Звідти потрібно забрати наші речі й занести до нового помешкання, яке вона вже встигла сьогодні зранку винайняти.

Здається, Лу вже була там і, за словами Лали, знову заснула, лише за кілька хвилин перед тим як Лала звідти пішла.

Я не міг позбутися неприємного відчуття від усіх цих приготувань. Мабуть, це було помітно збоку. Лала, після того як запакувала мене до автомобіля, яким ми їхали до Барлі Грандж тієї бурхливої ночі, почала переводити розмову в таке русло, щоб зреагувати на моє невисловлене обурення.

Вона делікатно перепросилася, що не запропонувала мені сісти за кермо. Я надто добре знав, що

не проїхав би і ста ярдів у міському потоці транспорту. Я зрікся чоловічих якостей. Я мусив скоритися. Нехай везуть куди хочуть. Можна вважати, що мені навіть пощастило, бо я потрапив у зовсім непогані руки.

На Грік-стрит на нас чекав сюрприз. Виявилось, що за кілька хвилин перед нами приходили якась леді й джентльмен і дуже хотіли зі мною побачитись. Вони мають повернутися за півгодини. Навіть не уявляю, хто б це міг бути, але це швидко вилетіло мені з голови. Я волів чимшвидше покинути огидну атмосферу цього помешкання. Мені не хотілося, щоб Лала сюди заходила; та я зрозумів, що не маю сили спакувати свої речі сам. У цій барлозі був неймовірно бридкий запах.

Лу не описала й сотої долі тієї чорної мерзоти, що стала для нас звичною.

Цей сморід насправду здолав мене. Я зовсім зневилився, безпорадно опустився у крісло і почав немічно озиратися навколо себе, шукаючи героїну, щоб збадьоритися.

Мабуть, я впав у свого роду непритомність, бо незрозуміло як, але мені вже в лице дмухало свіже холодне повітря. Наші речі були спаковані, ніби за помахом чарівної палички, і хтось заніс їх до авта. Рахунок теж було сплачено.

Сідаючи до машини, я почув, як домовласниця питає, що їй робити, якщо повернуться леді з джентльменом. Я дав їй адресу нового помешкання. Як тільки я вмовстився на сидінні, біля мене чітко й гостро продзвенів голос Лали:

— Краще скажіть їм, що сер Пітер почувається не дуже добре, і, скоріше за все, цього тижня він не зможе нікого прийняти в себе.

Я нерухомо сидів у кріслі автомобіля, заколисаний його вібраціями. Я був повністю спустошений. Коли ми вибралися із цієї заплутаної мережі вулиць і автомобіль помчав уперед, здавалося, ніби ми втікаємо з якогось пекельного лабіринту.

Я застав Лу в новому помешканні. Вона сиділа у великому кріслі, міцно тримаючись за його бильця. На її обличчі було написано те ж саме, що й на моєму. Ми почувалися так, ніби дивом пережили страшну смертельну хворобу. Мені здалося жахливо несправедливим, що замість делікатного догляду, поки ми не видужаємо, від нас вимагалось виявити крайню моральну, фізичну силу і мужність.

Для нас обох було неможливим навіть найслабкіше зусилля без допомоги наркотика. Здавалося неімовірним відмовитись від нього лише завдяки власним зусиллям; і ми надто добре знали зі свого досвіду, що дійшли до такого стану, де навіть невеличка затримка з прийманням дози може призвести до повного знесилення і смерті.

— Діти, я залишу вас на годинку, щоб розкласти речі, а тоді ми зможемо поїхати за місто пообідати, що скажете? Звісно, вам постійно потрібен героїн, і я помітила, що у вас є чималий запас, тож нема чого переживати. Не вживання наркотика шкодить, а незнання того, що вживаєш. Так що я принесла вам пару таблиць, розділених на години; і я хочу, щоб ви мені пообіцяли, щоразу як вживаєте, ставити хрестик у відповідному місці.

Умова була зовсім нескладною. Нас жахала думка, що б там Лам не казав, про можливе примусове позбавлення, яке ми пережили у Барлі Грандж, і яке довело нас до таких крайнощів.

Утім, останнє зауваження Лали зняло усі наші побоювання. Справа цілком віддавалася в наші руки. Усе, про що нас попросили, — записувати те, що ми робимо.

Я не міг зрозуміти, як факт записування може впливати на саму дію.

Якраз надійшов цар Лам і півгодини розважав нас абсолютно безглуздою історією про якусь дрібницю, що сталася з ним зранку. Але незважаючи на його життєрадісність та інтерес, який він хотів у нас викликати, я зауважив, що мої руки інстинктивно тягнуться до невеличкої дерев'яної коробочки, де лежав героїн.

Я прийняв дозу. Лам одразу обірвав свою розповідь.

— Продовжуйте, — німічно промовив я. — Я не хотів перебивати.

— Все добре, — сказав Лам. — Я лише чекаю, поки ви зробите запис.

Лала пришила мою таблицю до стіни. Я подивився на годинник, підійшов і нашкрібав хрестик навпроти відповідного рядка. Повертаючись на місце, я помітив, що Лам спостерігає за мною з посмішкою і страшенно тішиться. Тепер я знаю, що він радів через те, що дуже добре розумів природу мого роздратування.

Він закінчив свою розповідь кількома словами, а тоді різко спитав мене, як проходить лікування.

Я сказав, що не бачу, як воно взагалі має початися, і наголосив про природу мертвої точки.

— Ну, — сказав він, — ви ж не зважаєте на все, що говорять лікарі й у дев'яти випадках з десяти забувають. І це єдине, що береже їх від викриття, як надокучливих невігласів, якими вони є. Чи знаєте ви,

що розтини померлих у лікарнях Нью-Йорка свідчать про те, що у близько п'ятдесяти відсотках випадків було поставлено помилковий діагноз? Ні, сер Пітер, поки ми з вами марнуємо час, обговорюючи наші проблеми, існує одна річ, що постійно, день і ніч, працює на нас, і це *Vis medicatrix naturae*¹.

Лала багатозначно кивнула.

— Хіба ви не помітили, що навіть у Червоному Хресті, — сказала вона до Лу, — успішний перебіг видужування був саме у тих випадках, які залишили у спокої. Хірурги тільки відновлювали, як могли, зв'язок з природою, який було пошкоджено пораненням. Усе решта було помилкою.

— Ми повернемось десь за годину, — сказав Лам, — і відвеземо вас пообідати до Хайндхеда. До речі, у вас є кишеньковий ніж?

— Так, є, — сказав я здивовано. — А навіщо?

— Інакше я б залишив свій. Він може вам знадобитися, щоб гострити олівець.

Тільки-но вони вийшли, як ми з Лу почали все обговорювати. Нам уже було краще в тому плані, що ми знову цікавились одне одним. Раз чи двічі ми прикладалися до героїну, поки не було нашого друга; ми намагалися бути на висоті одне перед одним у питанні записування фактів і перетворили це на своєрідний невеличкий сімейний жарт.

Я зрозумів, що так тішило царя Лама першого разу. Я усвідомив, що відчуваю певне роздратування від того, що треба встати й поставити невеличкий хрестик. Мені ніколи не доводилося порушувати своє слово. Спостерігати за записуванням було захопливо.

¹ Цілюща сила природи (лат.).

Поїздка автомобілем була чистим одкровенням. Це було, як вийти з цвинтарного гробівця на свіже повітря. Пронизливий холодний вітер шмагав у лице, майже засліплюючи нас.

Лише коли доїхали до готелю, ми згадали, що зовсім не маємо з собою героїну. Як тільки Лам дізнався про цю халепу, він миттєво перетворився на саме співчуття. Він одразу запропонував, щоб ми поїхали по героїн; але Лала запротестувала, сказала, що вмирає з голоду, і вона впевнена, що обід також може відновити наші сили, а цар Лам може поїхати по нього, як тільки ми закінчимо обідати.

Ми погодилися. Навряд чи можна було зробити по-іншому. Насправді свіже повітря розбудило у нас обох дуже гострий апетит. Їжа пішла нам на користь, а під кінець обіду наш господар непомітно вислизнув з-за столу і за десять хвилин повернувся з невеличким пакетиком порошку.

Мене сильно здивувало, що він зміг роздобути його у такому віддаленому місці, ще й без рецепту. Однак Лу не зводила з нього свого захопливого й допитливого погляду. Я відчував, ніби вона так чи інакше була посвячена у цю таємницю.

Здається, її дуже втішило моє здивування, і, заспокоюючи, вона ніжно пестила моє волосся.

— Ти бідне безголове створіння, — здавалося, що вона говорить кінчиками своїх пальців.

А випиваючи друге горнятко кави, ми всі приклалися до героїну, і мій настрій одразу покращився.

Лам видобув два невеличких записники, які він купив у сільській крамниці, щоб ми могли записувати наші дози за містом і переписати їх потім до таблиць.

Ми поїхали назад до Лондона і по дорозі зупинилися попиту чаю у котеджі. Так виглядало, що його мешканці дуже добре знали наших друзів. Господарями були невисокий літній чоловік і його дружина. Виглядали вони, як служителі якоїсь знатної родини. Котедж стояв окремо й доволі далеко від дороги. З обох боків воріт росли два могутніх тиси. Лала розповіла нам, що цей маєток належить Орденіві, головою якого є цар Лам, і він час від часу відправляє сюди своїх учнів для проходження певних етапів його навчання, які можна проводити лише у тиші й подалі від людей.

Мені страшенно захотілося відчувати на собі той витончений спокій, що наповнював цю просту оселю. З якоїсь причини я відчув природну неохоту вжити запропоновану мені дозу героїну. Здавалося, що це не відповідає духові навколишнього середовища. Я прийняв наркотик і насолодився ним; однак дія була суто механічною, а ефект якимсь незрозумілим чином був незадовільним.

Ми доїхали до міста й влаштували вечерю у моїй новій квартирі, де можна користатися послугами дуже доброго ресторану.

Я зауважив, що упродовж дня п'ятнадцять разів нюхав героїн. Лу зробила це лише одинадцять разів. Реакція у моїй голові була такою: якщо вона може одинадцять, я б напевне теж зміг? Хоча мені бракувало логіки, щоб довести свою думку іншим людям, мільйонам інших людей, які не зробили жодної понюшки взагалі і, здається, чудово почуваються!

Ми обоє добряче втомилися. Як тільки Лам і Лала встали з-за столу, я нюхнув наостанок.

— Для чого ви це зробили? — спитав Лам. — Цікаво знати, якщо ви не проти.

— Ну, мабуть, щоб заснути!

— Але сьогодні зранку ви казали мені, що вжили його, щоб прокинутись! — різко відповів він.

Це було правдою, і це мене дратувало; особливо коли Лу, замість співчуття, видала оцей свій дурнуватий смішок. Мабуть, вона й справді отримувала якесь збочене задоволення від мого безглуздо заскоченного вигляду.

Втім, Лам поставився до цього питання дуже серйозно.

— Що ж, — сказав він, — це безперечно речовина з надзвичайними можливостями, якщо від неї за бажанням можна отримувати зовсім протилежну дію.

В його голосі прозвучав сарказм. Тоді він не сказав мені того, що сказав значно пізніше, що очевидно суперечливі якості, які я приписував героїну, насправді мали місце, що експерт може використовувати його для отримання різних ефектів, і деякі з них на перший погляд здаються взаємовиключними.

— Ну, подивіться, сер Пітер, — продовжував Лам, — ви не можете вживати його і для того, й для цього. Вам слід визначитися, з якою метою ви приймаєте дозу.

Я відповів, ніби жаліючись, що ми вже давно помітили, що не можемо без нього заснути. Це нам Мейбл Блек так сказала.

— І результатом цієї помилкової думки, — відповів Лам, — є те, що вона мертва. Гадаю, її дурнувате зауваження повпливало на вас. Ви самі мені казали, що насамперед приємність полягає у тому, що ви можете цілу ніч лежати без сну в свого ро-

ду підвішеному стані захоплення, милуючись дивовижним потоком фантазій, що наповнюють ваш мозок.

Мені довелося визнати правдивість його слів.

— Героїн, — пояснював він, — це модифікація морфію, а морфій — це найактивніша з діючих частинок опіуму. Ви точно маєте пам'ятати, що Вілкі Коллінз каже у «Місячному камені» про опіум і його препарати: спочатку вони стимулюють, а потім заспокоюють. Героїн у цьому плані набагато дієвіший за опіум; і, як мені здається, розумно було б добряче прикласти до нього зранку і протриматися на цьому цілий день, але зовсім залишити його в спокої за кілька годин до того, як іти до ліжка, так щоб його заспокійлива дія тихенько приспала вас у потрібний час. Я знаю, що можна заперечити мою думку. Зловживання наркотиком зробило вас нервовим і роздратованим. Причина, що ви потребуєте героїну ввечері, в тому, щоб приглушити цей стан. Коли ви вживаєте його зранку після нічного відпочинку, ви даєте його більш менш здоровій людині, що поспала і відновила свої сили; він може стимулювати, оскільки сон дав новий запас сил, на яких він може працювати. А коли ви вживаєте його ввечері, ви даєте його хворій людині, і це зовсім інша справа. Втім, увечері потрібно замінити його на оці таблетки, випити води і смачного теплого віскі або рому, й тоді ви навіть не помітите, як заснете. Тоді зранку ви прокинетесь значно свіжішим, ніж зазвичай, і героїнові буде більше за що вчепитись. В результаті ви помітите, що досить невелика кількість діє так само, як велика кількість минулого тижня, і навіть сильніше.

Це все здалося мені доволі розумним. Ми скористалися його порадою, але позасинали не одразу.

Мої думки надто швидко мінялися, перескакували з одного на інше без логічної послідовності. Здається, між двома групами думок я провалювався у стан безсвідомості; але врешті роздратованість вщухла, і до самого ранку я про неї не чув.

Ми прокинулись дуже пізно, повністю виснажені. Але, як передбачив Лам, героїн подіяв миттєво: перші дві дози оживили нас, а третя допомогла вилізти з ліжка та прийняти ванну, вперше — мені аж соромно сказати — за який час.

Лу була страшенно розлючена через стан нашої білизни й верхнього одягу також. Усе було брудне, липке і в плямах. Ми буквально смерділи. І разом з цим прийшло гостре відчуття ганьби, що в такому стані ми перебували в компанії Лама і Лали. Якби вони зробили нам зауваження з цього приводу, мабуть, ми б зобразили удаване обурення. Але те, що вони нічого не сказали, було зовсім жахливо.

Ми не могли себе такими терпіти. І все ж лише дві доби тому все було байдуже.

Лу, у стані майже божевільного хвилювання, телефонувала до Барлі Грандж. Домоправителька мала негайно відправити нам якийсь одяг. Поки вона криком роздавала накази, я раптово згадав, що Лам і Лала мають прийти до нас після обіду; одяг не міг прийти раніше третьої. Тож найкраще, що можна було вигадати, це замовити халати з Пікаділлі.

Вони одразу прислали людей, щоб ми могли щось собі вибрати. В результаті разом із замовленням і доставкою деяких туалетних засобів, очікуванням перукаря ми привели себе у більш-менш презентабельний вигляд до половини другої.

Той ранок скидався мені на фарс або сценку з водевілю. Нам доводилося, ховаючись, перебігати

з однієї кімнати до іншої, залежно від того, чи нам прислужував посланець чоловічого чи жіночого роду.

Приємне збудження дуже успішно не підпускало наші думки до героїну, але все ж він нав'язував себе нашій увазі постійними фізичними нападами. Звісно, ми одразу відбивали їх, приймаючи відповідні дози. Не можу сказати, що вони від цього реально зменшувалися. Через те, що, вживаючи наркотик через ніс, ви не можете точно знати, скільки вам дісталось, і при цьому значна частина його просто марнується.

Проте уся атмосфера змінилася. Досі ми приймали його у постійний, регулярний спосіб. Це стало безперервним процесом. Але цього ранку кожен момент гострої жадоби і кожна доза були окремою подією. Порок перестав бути однорідним і розбився на частини. Тупа монотонність наркотику дістала захопливі риси. Ми згадували свої перші переживання. До певної міри ми відновили так звану «наркотичну незайманість». Уже цього було достатньо для гострого відчуття приємного збудження. Ми повернули собі можливість надії.

З іншого боку, завдяки зусиллям перукаря і галантерейника ми побачили різку зміну і мусили з тим щось робити. Нові елегантні халати різюче контрастували з нашою вкрай хворобливою зовнішністю!

Утім, попереду був іще довгий день, і ми навіть з певним задоволенням сіли обідати. Звісно, апетит до нас ще не повернувся, й ми майже не торкалися тієї легкої і вишуканої їжі, яку замовили. Але найменша думка про їжу не викликала огиди, як це було досі вже надто тривалий час.

Лам увійшов, коли ми вже пили каву. Неважко було помітити, що він задоволений досягненим наразі результатом. Лали з ним не було. Замість неї він привів з собою Мейзі Джейкобз.

Я зловив себе на думці, що гостро переймаюся, чи немає якоїсь серйозної причини для цієї заміни. Я дійшов до такого стану, коли найменша дія Лама має для мене якесь приховане значення, особливо якщо він нічого не пояснює. Безперечно, його поведінка не була розрахована на запевнення у необачності. Неважко було здогадатися, чому його ім'я стало осередком для цілої купи найдивніших вигадок.

Зрештою, не дуже приємно почуватися у присутності інтелекту, здатного перехитрити твій власний за всіма параметрами, навіть не напружуючись. Те, що він сприймав усе як належне, вельми дратувало.

Він пройшовся до таблиць і довго-довго вивчав їх, попахкуючи сигарою. Мене ображала навіть ця сигара. Це була одна з тих, які спеціально виготовляють на замовлення для мільйонерів. Лам інших не курих, хоча й був людиною відносно незаможною.

Звісно, пояснення було дуже простим. Він справді непогано розбирався й цінував гарний тютюн і понадміру любляв дати собі волю з сигарами.

Це його особиста справа, що він курить; і все ж він примудрився заробити собі погану славу в Лондоні лише завдяки одній цій рисі. Люди вважають неприйнятним обідати баранячою відбивною зі шматком «Стілтона», а потім витягти сигару, яка коштує, як ще півобіду.

Він вивчав наші таблиці, ніби це була якась карта і треба було прокласти сухохідний маршрут з Бухари до Катманду!

Нарешті він сказав:

— Здається, тут дуже велика перерва — п'ятнадцять годин — з 9-ї до 12-ї, так чи ні?

Він обернувся до Мейзі за підтвердженням. Як він казав, він не дуже довіряв собі у підрахунках.

Мейзі зробила дурнуватий офіційний вигляд і порахувала на пальцях.

Він говорив засмученим голосом, так ніби його плани серйозно порушили. Це ще один його трюк, який відштовхує людей. Блиск в очах Лу підказував мені, що він мав на увазі.

І тоді мене пройняло приголомшливе усвідомлення, що це значить. Я підійшов до таблиці з такою цікавістю, ніби я вперше на неї дивлюся.

Не треба бути математиком, щоб пояснити картину зрозумілою мовою. Хрестики, поставлені за останні тридцять шість годин, були у кількох місцях густішими, залишаючи між ними великі незаповнені проміжки. Іншими словами, потування стало непостійним. Я витріщився на таблицю, як на якогось привида.

Лам повернув голову і, криво посміхаючись, подивився на мене через плече. Тоді він видав дуже дивне слово: «*Kriegspiel*»¹.

Я геть розгубився. Про що, в біса, говорить цей чоловік? І тоді до мене поволі дійшло, що існує схожість між таблицею і розташуванням підрозділів на війні. Це стає очевидним одразу, коли починаєш уявляти цю ідею в голові.

Поки армії рівномірно розміщені уздовж лінії фронту, триває позиційна війна. У таких умовах великі перемоги й поразки просто неможливі за при-

¹ Військова гра (нім.).

родою речей. Але як тільки війська концентруються на вигідних позиціях, формуючи величезні мобільні частини, тоді стає можливим їхнє масове знищення.

Коли британське бойове каре порушено, його захисників ліквідують не через те, що зменшується бойова міць окремих солдатів; його воєнна цінність суттєво не падає від втрати кількох людей у момент нападу. Воно стає беззахисним тому, що його правильне шикування перетворилося на безлад.

— У битві при Ватерлоо, — сказав цар Лам, відвернувшись від стіни і попрямувавши до своєї кави, — Наполеон кинув уперед Стару Гвардію. Через кілька хвилин він прокричав: «Вони змішалися!» і покинув поле бою у розпачі. Йому не треба було чекати, щоб побачити, як їх розіб'ють.

Лу дихала глибоко, з великими перервами між подихами. Вона збагнула суть тактики нашого друга.

Ми виглядали страшенно хворобливо: фактично ми страждали у цю мить від наркотичної жадоби і почувалися незручно через присутність Мейзі Джейкобз. Ми не хотіли вживати у неї на очах. І все ж ми знали, що здобули перемогу. Це може тривати тижнями чи місяцями; але нам було навіть байдуже. Ми були переконані, що опанували сам принцип боротьби. Тепер буде вже легше атакувати ці скупчення хрестиків і помалу винищити їх.

Цар Лам попросив Мейзі заспівати. На щастя, у кімнаті був невеличкий рояль. Він сів за нього і почав їй акомпанувати. Я зачаровано спостерігав, як працює розум цього чоловіка. Я постійно чогось у нього вчився.

Наприклад, як він зараз учинив. Ми не могли просто так взяти й піти, і спів був для того, щоб

розвіятись. У той же час він хотів, щоб Мейзі стала до нас спиною, щоб ми могли прикластися до героїну.

Ми дійсно дуже потребували цього; і все ж — яка дивовижність людської природи! — нам було так само соромно вживати його непомітно від Мейзі, як за хвилину до того відкрито.

Мене вразила ця думка, наче блискавка.

Як уже згадувалося раніше, ми обоє, Лу і я, постійно схилялися до приховування цього вчинку, навіть коли робили це відкрито і разом. Ми постійно вдавали, що вживаємо менше, ніж це є насправді. Наркотики розвивають усі можливі хворобливі заскоки в голові.

Тим часом Мейзі співала своїм глибоким контральто один з найвишуканіших верленівських творів «З сурдинкою»:

«День затишок знайшов
Під листом віт рясним,
Наповнимо ж любов
Цим спокоєм лісним.
З'єднаєм почуття —
І в серці, і в душі,
Між млосного биття
Хвиль сосен і кущів.

Прикрий твій блиск очей
І руки пригорни,
Бажання всі ночей
Від серця віджени.

Щоб подих вітру зміг
Нас гладить наяву,
Торкнутись твоїх ніг,
Згорнуть суху траву.

Коли ж велична ніч
Впаде з журних дубів,
Печалей наших клич —
Це солов'їний спів!»

Ці вишукані, ніжні й водночас такі реальні образи наповнили мій розум спогадами про всі мої хлопчачі мрії. Вони нагадали мені про спокій і можливість любити. Усе це було мені знайоме, знайоме у найвиразливішій і найпривабливішій формі. Це те, що дає тобі природа; цей чистий і несамовитий захват був природженим правом людства. Але замість того, щоб насолоджуватися таким, як він є, я шукав штучного Раю і проміняв на нього цю божественну реальність. У природі ніжно зачаровує все, навіть меланхолія. Я подумав про присвячену їй Кітсову оду і навіть про «Меланхолію, що перевершує дотепність» Джеймса Томсона, якого він обожнював і на чий вівар поклав своє скривавлене серце. Та як каже Верлен: «Печалей наших клич — це солов'їний спів!»

Але жоден соловей не заспіває про відчай від того, що ти проміняв природний стимул на хімічний замінник. Хриплого і жакливого дисонансу нашого розчарування не передасть навіть крик стерв'ятника. Шматки наших душ роздиралися брудними рибальськими гачками, а їхні зойки лунали поза межами діапазону лише людського страждання.

Чи все ще можна повернутися? Чи ми назавжди поплатилися нашим надбанням «за огидну бовтанку, гіршу за ту, що колись наминав Ісав»?

Поки Мейзі співала, Лам уважно спостерігав за нами. Очі Лу наповнились слізьми. Вони покотилися її схудлим, виснаженим обличчям, і вона не витирала їх. Не знаю, чи відчувала вона ті сліози. Ге-

роїн притупляє усі фізичні відчуття, залишаючи лише різке роздратування й тупу нестерпну жадобу продертися до стану безформного ступору, який і є вершиною блаженства.

Та у мене не було ані найменшого бажання плакати: я мав гіркі чорні муки сумління Юди. Я продав свого вчителя, свою Істинну Волю, за тридцять отруйних мідяків, вимазаних ртутним слизом. А все, що я за них купив, — це криваве поле, де я можу хіба повіситись, виваливши усі нутрощі.

Цар Лам встав із-за рояля і глибоко зітхнув.

— Пробачте мені за ниття, — повільно промовив він, — але ви зіпсували собі насолоду від пісні, соромлячись привести себе до належного стану за допомогою героїну, якого ви потребуєте. Скільки мені ще вам повторювати, що соромитись немає чого, а потрібно лише пишатися? Ви знаєте, що ви ризикуєте набагато більше, ніж тоді, коли пролітали над позиціями фріців. Звісно, я не хочу, щоб ви цим хизувалися; але вам точно не потрібно поводитись, як школяр, який димить свою першу цигарку, ховаючись за парканом. Заради Бога, чоловіче, не вже ви не бачите, що половина усієї небезпеки у цій справі лежить у приховуванні й брехливості, що її супроводжують? Уявіть собі, що ми створюємо навколо їжі таку ж метушню, яку ми маємо навколо алкоголю і кохання, не вже ви не бачите, яке зло відразу виникає? Згадайте обмеження продуктів під час війни.

— Їй-богу, я ніколи не думав про це, — сказав я, і в моїй голові пролетіла сотня напівзабутих випадків. З боку людей, які зазвичай є простими законослухняними громадянами, існувало безліч різних хитрощів, щоб обійти обмеження.

— Звичайно, стосовно кохання, алкоголю і наркотиків мають бути певні обмеження. Це ж очевидно, як жажливо люди зловживатимуть свободою, якщо її отримають.

— Перепрошую, але мушу з вами не погодитись, — сказав Лам. — І, як ви знаєте, я постійно маю купу тих чи інших неприємностей через відстоювання своїх поглядів. Але, боюся, я чесно вважаю, що більшість проблем виникає напряду від неприродних умов, які встановлюють, намагаючись щось регулювати. І в будь-якому разі опосередковано цей стан, до якого вони доводять розум, так шкодить відчуттю моральної відповідальності, що я справді не впевнений, чи не було б розумніше у тривалій перспективі взагалі скасувати усі пуританські закони, що встановили різні обмеження у неділю. Від законодавчого втручання у звички людей з'являються сексоти, шпигуни, фанатики і вправні хитруни. Візьміть фінанси! Шахрайство стало вишуканим мистецтвом і практикується у величезних масштабах такими способами, які були б неможливими, якби не було законів, спрямованих на захист суспільства.

Таку дивну точку зору було важко сприймати. Я не міг повірити, що Лам говорить це серйозно; та все ж мені й правда здавалося, що сучасному кримінальному мільйонерові допомагає складність і заплутаність корпоративних законів. У них неможливо розібратися звичайній людині, так що безсовісна людина, озброєна фаховими знаннями, ймовірно, ще більше обкрадатиме своїх довірливих приятелів, ніж він міг це робити раніше, коли його діяльність обмежувалася «наперстками» і поламаними сірниками.

— О, Безіле, — вставила Мейзі, — ви мусите розповісти нашим друзям те, що ви одного дня говорили про острови Південного моря.

Лам весело засміявся.

— Молодець, дитинко, дуже доречно! Я добряче помандрував найдивнішими частинами світу, як ви знаєте, й у декотрих із цих місць усе ще існують табу стосовно їжі, полювання і риболовлі — усі ці речі, які ми в Англії сприймаємо доволі просто і, відповідно, вони не створюють проблем.

Але коли людині, перед тим як поїсти, треба подумати про тисячу речей: що вона їсть, як це було вбито, хто це приготував, і так далі до безконечності, у неї не залишається можливості направляти свій розум у важливішому напрямку. Табу більше за все відповідальне за низький розумовий і моральний розвиток людей, яких воно торкається. Апетит слід задовольняти найпростішим і найлегшим способом. Як тільки ви починаєте перейматися, що правильно, а що неправильно, ви турбуєте свій розум у неприцільний йому спосіб і починаєте неправильно й викривлено мислити про безліч речей, які насправді не мають до цього жодного стосунку.

Згадайте королеву Іспанії, яка втратила життя через те, що її поніс кінь, а офіційної особи, яка за етикетом мала право і могла б допомогти їй злізти з коня, не було!

Ми всі засміялися: дівчата щиро, а я з не до кінця визначеним, незручним почуттям, що Лам вступає на слизький шлях.

— Що є сучасною художньою літературою? — спитав він. — Від Гарді і Достоєвського до поставальників макулатури для служниць це лише де-

тальний звіт про заплутаність, яка виникла через те, що дві або більше дворуки мавпи або їхні сусіди надають перебільшеного значення своїм сексуальним апетитам.

Від більшості сексуальних проблем і так званих сексуальних злочинів було б дуже мало шкоди, якби ніхто не надавав жодного значення тому, що і з ким відбувалося чи не відбувалося.

Звісно, на такі аргументи існують відповіді, але вони мені невідомі. Я почувався дуже незручно. Він націлив свою сокиру на коріння дерева цивілізації. Це було очевидно.

Лу, здається, підхопила мою думку та із сарказмом процитувала:

«Лісниче! Дуба не чіпай,
Під ним ховався я від дощу
Гілок його ти не рубай,
Я деревину захищу!»

Після війни жінки займають дуже специфічну позицію. Мені не подобався тон розмови. Я інстинктивно подивився на Мейзі Джейкобз, шукаючи підтримки.

Єврейській традиції, яка, зрештою, є основою так званої християнської точки зору, безумовно, можна довіряти. Але Мейзі просто різко заперечила кілька рядками з Гейне, які демонстрували, що вона повністю на боці ворога.

Лам помітив моє роздратування і поспішно змінив тему розмови.

— Боюся, єдине, що ви можете зробити, — сказав він мені, — це прикувати себе до Букінгемського палацу й оголосити голодування, поки вони не дозволять вам голосувати раніше й частіше, ніж це бу-

ло досі, після чого вам узагалі не захочеться ходити на вибори. Це ще один приклад тієї самої давньої історії. Яке б незначне було бажання отримати якусь річ, ми починаємо вити, якщо виявляється, що ми не можемо її отримати; і вся ця справа перестає нас цікавити, як тільки ми цю річ отримали.

Ви побачите, що з наркотиками те ж саме. Думка про те, що ви не можете без них дати собі раду, фактично загипнотизовує вас. І, як ви знаєте, вони не є справжньою потребою. Це штучний і спотворений апетит; і як тільки ви позбудетесь думки про його життєву необхідність, ви починаєте забувати про те, як сильно залежите від нього.

Звичайно, у цьому є певний сенс; і я втішений бачити, якою веселою і безтурботною під впливом цієї думки стала Лу.

Мейзі поклікала Лама до рояля, щоб заспівати разом іще одну пісню:

«Кохаю, бо ти божевільна, як я,
Бо те, що у небі над нами сія,
Живе та існує в тобі;
Ревіння тайфунів і гуркіт грози
Не гірші за відблиск п'яної краси
Сонливого сонця в воді.

Ти таємниця, цариця і біль,
Ти як життя, як биття його хвиль,
Боюся тебе, як вогню!
Надію даєш, а тоді відпихаєш;
Глузуєш, смієшся — тоді убиваєш,
У правді шукаєш брехню!

Кохаю тебе, бо горда й зухвала
(Твоя душа — сонце, твоє тіло — хмара),
Горнуся — втікаєш із рук;

Бо ти любиш зірки, землю і море,
Тобі небайдуже іншого горе.
Моїх не помітила мук!

Кохаю, бо я загубився в тобі;
Шукаєш мене усю ніч, а тоді
Віддаєш свої сльози мені!
Бо ти уникаєш мене, як змія,
Ти небезпека й отрута моя,
Бо ти моя й не моя!»

Тільки-но вона закінчила співати, як приїхала
Елзі з Барлі Грандж з нашими валізами. Мейзі та
Лам сказали, що залишать нас, щоб ми могли спокій-
но розпакувати речі, й вийшли.

Упродовж наступних п'яти днів Мейзі з Лалою
час від часу забігали до нас, і ми разом каталися ав-
томобілем, ходили вечеряти, до театру і на вечірки.

Я подумав, що вони скоріше за все змовились
між собою не згадувати справжню причину своїх
візитів.

Розділ 3

ГОЛОС ДОБРОЧЕСНОСТІ

Безіл поїхав з міста, втім, на п'ятий день об одинадцятій ранку він з'явився у своїй найсерйознішій професійній манері. Після дуже короткого привітання він одразу пішов до таблиць і уважно почав їх вивчати.

Лу і я почувалися дуже незручно. Він одразу це помітив.

— Я бачу, героїн усе ще сидить у вас в голові, — строго зауважив він. — Ви й надалі думаете про себе як про нечемних дітей, а не піонерів людської раси, що пустилися у відчайдушну пригоду заради загального добра.

Я почав казати щось схоже на вибачення, не до кінця розуміючи за що.

— Дурниці, — перебив він. — Я дуже добре знаю, чому вам за себе соромно. У вас було те, що називають рецидивом. Після того як ви зменшили вживання до п'яти, шести і семи доз, ви раптово повернулися на попередній рівень. Учора, я бачу, Лу зробила чотирнадцять понюшок, а ви шістнадцять — це більше, ніж будь-коли за увесь час, що ви перебуваєте у цьому помешканні. Ви думаете, що це поганий знак. Я так не думаю.

— Почнемо з того, що ви були чесними перед собою; а це має найбільше значення. Тоді, знову ж таки, добрий знак, що денні коливання є такими значними. Я більше хочу бачити «два, вісімнадцять»,

ніж «вісім, вісім», незважаючи на чотири додаткові дози. Причина така ж, що й у випадку з погодинним розподілом.

— Те ж саме з алкоголем. З чоловіком, який напивається час від часу, значно легше мати справу, ніж з усталеним пияком. Це знає кожен учень четвертого класу. Думаю, що це твердження золотими літерами викарбувано навколо вівтаря Вестмінстерського абатства. Якщо ні, то його слід там викарбувати.

Тепер не переживайте. Понад усе, не піддавайтеся нападам жалю до себе і не прийміть замало сьогодні й завтра. Якщо ви так зробите, то будете мати новий рецедив. Я знаю, що це звучить, ніби я сам собі суперечу. Вжійте його хоч увесь, мені байдуже. Я збираюся зробити це знову наступним елегантним чином.

Я хочу, щоб ви повністю викинули тему героїну зі своєї голови; і саме тому я так сильно наполягаю на записуванні кожного разу, коли ви його вжили. Це психологічний парадокс: найкращий спосіб забути про щось — записати про це на папері.

Тепер до побачення і приходьте завтра на вечерю до студії. Можливо, вам захочеться потанцювати.

Він весело помахав рукою і пішов.

Коли ми повернулися з танців, швейцар повідомив, що заходила якась леді й джентльмен, щоб з нами побачитись. Вони не залишили своїх імен і мають намір зайти знову зранку.

Мені це здалося дуже дивним, та я не дуже переймався. Річ у тім, що я був у доволі поганому гуморі. За останні кілька днів я час від часу добряче прикладався до героїну, і, безумовно, мені нічого не вартувало відмовитись від кокаїну. Морфій і героїн

дають однакову фізичну жадобу, але потяг до кокаїну в основному моральний, а коли ти вживаєш Г, тебе не дуже цікавить К.

Однак тієї ночі, за холодної сирої погоди, я майже наважився відступити і спробувати дістати для різноманітності трішки снігу.

Ми переборювали героїн. Перша стадія скорочення вживання проходила без особливих страждань. Утім, процес був стомливий і дуже нудний.

Ми провели дуже приємний вечір, але я не міг втриматись від порівняння з подібними вечорами під час медового місяця. Шампанське нашого життя видихалося.

Звісно, це було помилкою намагатися перехитрити природу. Але в той же час ти не можеш закривати очі на факти, і я знав, що Лам, не вагаючись, дасть нам трішки снігу, розуміючи мій стан.

Не знаю чому, але я не хотів знову повертатися назад і просити його. Можливо, це була інстинктивне небажання турбувати його; і до того ж треба визнати — це досить принизливо. Також у мене було тверде британське відчуття, що потрібно триматися до кінця, а для заспокоєння нервів покластися на нічний сон.

У разі надмірного пригнічення Лам радив нам турецькі лазні. Вони виявилися дуже помічними.

Ми скоротили споживання до трьох разів на день два дні поспіль, головню завдяки його пораді замінювати героїн, коли жадоба стає нестерпною, тими білими таблетками. До речі, він звертав на це особливу увагу.

Він казав, що дуже небезпечно піддаватися стресам. Прийняти героїн у разі, коли ти не відчуваєш сильної потреби у ньому, далеко не так шкідливо.

Навіть тепер, коли минуло стільки часу, я не до кінця розумів властивостей його розуму. Я так і не дійшов до тієї стадії, коли можна передбачити, що він скаже далі.

Одного дня ми розмовляли про китайські риси зовнішності Лу, і він цілком серйозно сказав, що в його жилах тече китайська кров чи навіть що він реінкарнований китайський філософ. Здається, ім'я філософа, яке він назвав, було Ко Юен. Він казав, що зобов'язаний своєму європейському інтелекту тим, що може категорично пояснювати, чому його думки мають такий азійський тип.

Вони точно були азійського типу. З нашої точки зору це — просто збочена впертість. І все ж переважно в кінці виявляється, що його думка була правильною. Утім, тобі треба добряче поламати голову, щоб вловити, як працює його розум. Він отримував диявольську насолоду від того, що брав найбільш очевидну здорову раціональну думку і висував до неї цілий ряд парадоксів, які збивають тебе з пантелику своєю незвичністю, до того ж виглядає, що на них немає відповіді взагалі.

Все ж, незважаючи на усі ці тонкощі, його розум мав абсолютно британську впертість: хід найнеймовірнішої аргументації раптово міг перейти у залізні, як хватка бульдога, висновки, які залишають тебе сумніватися, чи він насправді думає так, як каже, чи ні.

В результаті усіх цих думок я вирішив бути на висоті. Тож я пішов спати, маючи на меті прокинутись раніше й піти зранку до турка. Але так сталося, що ми обоє проспали. Поки ми вбиралися, зголодніли й захотіли обідати.

Мене це роздратовало. Я хотів піти подалі від нашого будинку і повністю, наскільки це можливо,

перемкнути свої думки. Ідеальне місце для цього — «гаряча кімната». Я помітив, що там я можу не думати ні про що, крім безпосереднього впливу температури на моє тіло.

Також мене дратувало, що Лу почувається відносно бадьоро. Врешті я вирішив замовити собі обід у «прохолодній кімнаті», й тут зайшов швейцар повідомити, що прийшла леді з джентльменом, і спитати, чи ми їх приймемо.

Ці люди не давали мені спокою. Я вимагав, щоб швейцар назвав їхні імена. Виникла невелика затримка, як у телефонній розмові на великій віддалі; і тоді він оголосив, що це місіс Вебстер та її друг.

Що за таємниці? Я не хотів її бачити. Що вона хоче від мене? Я був дуже злий на неї, вважаючи, що саме вона втягнула нас у цю справу з наркотиками. Це було набагато легше, ніж звинувачувати самого себе.

Втім, ми не могли не прийняти її, тож я сказав швейцарові, щоб вони заходили.

— Так це були ви, — разом сказали ми, наближаючись одне до одного. Малося на увазі той вечір самогубців у «Вістерії». Мені здалося, що я впізнав її, коли виходив з кафе; але я подумав, що це неможливо, бо в той час її не було в Лондоні. Вона і правда була відсутня кілька місяців; але я був у такому стані, що мені й у голову не могло прийти, що вона могла просто повернутися.

Це така штука, яку з тобою робить героїн. Якщо у тебе склалася думка про щось, то її дуже важко змінити.

Вона, зі свого боку, впізнала мене лише наполовину; і хто його знає, чи потрібно їй у цьому виправдовуватись.

— Ми чули, що ви у Лондоні, — почала вона невимушеним тоном, який чомусь звучав фальшиво, — і, звісно ж, я не могла заспокоїтись, поки не прийду й не привітаюся з вами і Лу особисто. Ми чули від знайомого, що ви були у маленькому помешканні на Грік-стрит; але ви поїхали звідти того самого ранку, як я туди прийшла, мені сказали, що ви захворіли і тиждень не зможете нікого приймати в себе. Але Біллі Брей та леді Рода заходили до нас учора ввечері і казали, що бачили вас на танцях. Тож я вирішила не гаяти ні хвилини і прийшла побачити вас.

Вона випалила все це, ніби шалено кудись поспішає, перемежуючи свої слова недоладними поцілунками з Лу.

Я бачив, що ця жінка не подобається Лу навіть більше, ніж мені, але вона, природно старалася цього не показувати.

Скраєчку дурнувато стовбичив не хто інший, як відомий філантроп Джейбез Платт. Але він теж змінився відтоді, як ми бачилися, коли одружувалися з Лу. Тоді він був схожий на найхарактернішого, манірного, успішного, самовдоволеного Чедбенда¹ — спокійний патріарх з виразом безкорисної доброчливості й скромної праведності на обличчі. Якщо й існувала на світі людина, яка знайшла спокій у собі й у світі, це був пан Джейбез Платт при першій нашій з ним зустрічі.

Але сьогодні, безумовно, він був зовсім іншою особистістю. Здавалося, що він якось всох. Його чорний одяг раніше сидів на ньому, як на добре вгодованій морській свинці. Тепер він вільно звисав, як

¹ Герой роману Чарлза Діккенса «Холодний дім» (англ. Bleak House).

на жабі. Він став схожим на цю тваринку ще й у кількох інших відношеннях. Ця його доброчесність якимсь чином покинула його. В його очах був голодний погляд загнаного звіра. Звісно, я одразу побачив, що це з ним таке: він вживав героїн.

«Боже мій, — подумав я, відчуваючи інстинктивну огиду до цього створіння, — як низько падають могутні лицарі!»

Пробачте за відступ. Існує багато дискусій на тему різних видів задоволення — чи вони природні чи неприродні. Лам з цього приводу казав мені, що достовірним критерієм збочення будь-якого задоволення є те, що воно повертає до себе забагато уваги.

За його логікою, ми не маємо права безцеремонно стверджувати, що їсти тирсу — це неприродне задоволення. Якась людина може мати такий організм, що їй це подобається. Поки ця специфічна риса людини не шкодить і не заважає іншим людям, немає причин, чому б не залишити її у спокої.

Але якщо ця людина має упереджену думку, що їсти тирсу — це невід'ємна частина людського щастя; якщо вона приписує вплив від поїдання чи непоїдання тирси усьому, що відбувається навколо; якщо їй здається, що більшість людей, з якими вона зустрічається, також тирсоїди, й найголовніше, якщо вона думає, що порятунок людства залежить лише від того, чи приймуть закон, який змушуватиме людей їсти тирсу, подобається вона їм чи ні, тоді буде справедливим сказати, що у неї з цього приводу порушена психіка; і, далі, сама ця звичка, якою б невинною вона не виглядала, у такому конкретному разі є збоченням. Нормальне психічне здоров'я полягає у належній рівновазі уявлень і думок у цілому.

Лише у цьому сенсі твердження «геніальність пов'язана з безумством» є правдивим.

Переконаність Мікеланджело, що його роботи — найважливіші шедеври епохи Відродження, була б не зовсім розумною, навіть незважаючи на те, що час певною мірою виправдав його погляди.

Ось у чому проблема більшості вакцинаторів, антивакцинаторів, вегетаріанців, анархістів і усієї «гарячої братії провидців» у цілому — вони надають надто багато значення своїй ролі. Яке б правильне не було їхнє переконання, як би вони не думали, що це переконання є важливим, вони помиляються, бо забувають про таку ж або навіть більшу важливість інших речей. По-справжньому важливі речі на цьому світі величні, мовчазні й невблаганні.

«Про що говорять бурхливі хвилі?» — про те, що сила припливів мало-помалу уповільнює швидкість обертання Землі. І саме це зі мною було не так. Я постійно всюди бачив героїн.

Але це не те, що було не так з паном Джейбезом Платтом!

Гретель Вебстер була майстром світських хитрощів, але вся її вправність у пустих балачках не змогла замаскувати штучного характеру цього візиту. Вона сама це помітила й скористалася можливістю відлучитися з Лу до її спальні, щоб «поговорити про моду і залишити дорогого сера Пітера та пана Платта, щоб вони могли ближче познайомитись один з одним».

Але процес не обіцяв бути швидким. Виглядало, що дорогий сер Пітер і пан Платт не мали, що сказати одне одному; дорогий сер Пітер намагався зняти напруження пропонуючи сигари, цигарки та

різні напої, але римські чесноти пана Платта не дозволяли йому віддаватися подібним втіхам.

Утім, пан Платт настільки розчулився гостинністю дорогого сера Пітера, що відчув своїм обов'язком спитати думку сера Пітера про... — і тут він несподівано видобув з бокової кишені десятиграмову пляшечку кокаїну.

— Ми вважаємо, — сказав він, — що це особливо чистий зразок. Є переконливі наукові підстави вважати, — пояснював він і почав випромінювати навколо себе ауру проповідника, — що не сам наркотик, а домішки, які так часто ототожнюються з ним через недбале виготовлення, винні у прикрих наслідках, що час від часу спостерігають у людей, які з тією чи іншою метою його вживали.

Сказати, що я був приголомшений, було б грубим применшенням того, що зі мною сталося. На якусь мить здивування перешкодило мені усвідомити, що моє серце мало з грудей не вискочило при вигляді наркотика.

— Ваша думка як фахівця є дуже цінною для мене, — продовжував Платт.

Його голос звучав нерівно, ніби він себе стримував за допомогою неймовірної сили волі.

Я навіть затнувся.

— Але, пане Платт, — сказав я, — я думав, ви так прагнете боротися з уживанням наркотиків і взагалі хотіли їх заборонити. Я думав, головно, це ви відповідальні за просування Диявольського Наркозакону.

— Незнання, чисте незнання, мій дорогенький сер Пітер, — скрикнув він. — Ми живемо і постійно вчимося, живемо й вчимося. Якщо вживати помірковано, ми вважаємо, що він цілком безпечний.

Це ж стимулятор — скажете ви. А всі стимулятори, без сумніву, можуть бути небезпечними. Та, боюся, люди все одно їх вживатимуть, і, безперечно, найрозумніше було б простежити, щоб те, що вони вживають, було настільки нешкідливим, наскільки це можливо.

Поки він говорив, він нервово сіпав рукою з пляшечкою у моєму напрямку, ніби побоювався віддати її просто в руки. І тоді я усвідомив, як сильно я хотів нюхнути.

— Ну, безперечно, пане Платт, — відповів я, переймаючись духом цієї справи, — я буду радий висловити свою думку, якщо вона має цінність.

Я не зміг приховати схвильованого завзяття, з яким я витряс дозу з пляшечки. Моя спроба зобразити серйозного експерта, нюхаючи кокаїн, була жалюгідно сміхотворною. Навіть дитина побачила б, що мене трясє, і тіло й душу, від пристрасного гарячкового бажання впустити його в свій організм після такого тривалого утримання.

Час очистив мій організм від отрути. Вона увійшла у «порожню, підметену і прикрашену» хату — і разом з нею, замість одного вигнаного, в мене увійшло семеро нових демонів. Моє нездужання зникло, як хмаринка, яку вітер прогнав із сонячного диска. Я дістав фізичну бадьорість, якої не було вже місяцями. Мене переповнила чудова впевненість у собі. Щезли всі сумніви й вагання. Я грав у цю гру, зовсім сп'янілий від божественності, яка знову повернулася до мене.

— Мушу визнати, виглядає на те, що це чудовий продукт, — з незворушною піднесеністю промовив я, незважаючи на те, що кров дзвеніла мені у вухах.

Я повернув пляшечку.

— Залишіть собі, прошу вас, мій дорогий сер Пітер, — радісно запротестував Платт. — Ніколи не знаєш, коли вдома знадобляться ліки.

Щось викликало у мене напад внутрішнього реготу. Я не розумів чому, але це був найсмішніший жарт у світі.

— Це дуже мило з вашого боку, мій дорогий пане Платт, — елеїним голосом сказав я, відчуючи, що мене вибрали на зіркову роль у якійсь грандіозній комедії.

— Це мені треба бути вдячним, — відповів мій гість. — Ви навіть не уявляєте, як ваше люб'язне схвалення заспокоїло мене.

Я зробив ще одну понюшку. Моя голова закрутилася від невимовного екстазу. Я закоркував пляшечку і поклав собі у кишеню, рясно дякуючи Платтові.

— Не можу собі уявити, щоб ваш розум від чогось ніяковів, — продовжив я з ноткою іронії, яка була при цьому зовсім не злою. Усі на світі були друзями для мене. — Якщо існує чоловік з чистою совістю перед Богом і людьми, то це безперечно Джейбез Платт.

— Ах, совість, совість, — зітхнув він. — Ви й гадки не маєте, сер Пітер, як вона мене мучить останнім часом. Моральна відповідальність, жахлива моральна відповідальність.

— Що б це не було, — відповів я, — безумовно, ви той чоловік, чий плечі її витримають.

— Ну, — сказав він, — думаю, я можу без вихвалання сказати, що ніколи не намагався ухилитися від відповідальності. Ваше схвалення розвіяло останні залишки моїх сумнівів. Я мушу пояснити, мій

дорогий сер Пітер, що я завжди був бідною людиною. Служіння людству вимагає чимало жертв від його поборників, і запевняю вас, що у цій пляшечці, як я тепер впевнений, лежить не лише порятунок людства від однієї з найстрашніших небезпек, а ще й чималі гроші.

Він нахилився до мене і постукав своїм вказівним пальцем мені по коліні.

— Чималі гроші, — повторив він благоговійним тоном. І тоді понизив свій голос ще більше. — Достатньо, більше ніж достатньо, для нас обох.

— Але до чого тут я? — здивовано спитав я, у той час як струни мого серця злегка забриніли від користолюбства.

Я подумав собі, що через те чи інше у моєму капіталі утворилася небажано велика діра. Лише два дні тому я отримав досить сердитий лист від пана Волфа із цього приводу. Мені б дуже пасували чималі гроші.

Він підсунув свій стілець ближче до мого і спокійним, переконливим голосом почав говорити:

— Саме так, мій дорогий сер Пітер. Божий промисел і правда незбагнений. Якраз перед прийняттям мого закону той невеликий статок, яким я володів, я інвестував у купівлю кокаїнової фабрики у Швейцарії, з наміром покласти край її нечестивій діяльності. І тепер ми бачимо зразок того, що я можу із шанобливою вдячністю пояснити лише як те, що тут позначився перст Божий. З іншого боку, мій фахівець з хімії повідомив про дивовижне наукове відкриття, яке я вже згадував, — впевнений, що ви не відчуваєте жодної шкідливої дії від того, що спробували? — Його голос дістав нотку глибокого занепокоєння, майже батьківського.

— Ніби не відчуваю, — радісно відповів я, — він першокласний. Можу ще раз понюхати просто зараз! — І підкріпив свої слова ділом, як ідеальний шукач у ролі Гамлета.

— Не хочете переконатися? — ехидно поцікавився я.

— Ой ні, дякую, дорогий сер Пітер! Ваші коментарі підняли мене на найвищу вершину щастя.

Я прийняв четверту дозу, просто так, на щастя.

— Ну, з іншого боку, я з'ясував, що дякуючи цьому закону, який я так важко просував до чинного законодавства, цю вашу маленьку пляшечку, виробництво якої коштує мені менше п'яти шилінгів і яку вроздріб продають за п'ятнадцять шилінгів, можна тепер у Вест-Енді продати — обережно, ви ж розумієте, — попросивши за неї у підхожого покупця фактично будь-яку ціну — десять, двадцять, навіть п'ятдесят фунтів. Га? Що скажете? — переможно засміявся він. — Усе ж недоброзичливі люди можуть сказати, що я лобіював прийняття того закону лише з метою підняття цін на мою продукцію!

— І одним махом врятуєте людство від його безрозсудства і пороків!

Кокаїн прочистив мій мозок — це було схоже на один з тих золотих прозорих заходів сонця після грози над Середземним морем. Мене вразила винахідливість пана Платта. І я з диявольським злорадством тішився цій дотепній і розкішній схемі з таким ідеальним прикриттям. Це був образ Сатани, замаскований під янгола світла.

— Так, справді справа виглядає надзвичайно привабливою з усіх точок зору, — відповів Платт. — Ніколи в житті я не мав можливості спостерігати за

дбайливою добротою Божих задумів з такою світлою ясністю.

— На жаль! Мій дорогий пане Платт, — відповів я понуро, ніби слідкуючи за підказками на сцені, — я ще дуже молода людина, багато чого не знаю і не розумію, яку роль приготовано мені у цьому задумі. Хіба лише схвалення вашого продукту... — Я витяг пляшечку і приклався до неї довгим млосним поцілунком — так, поцілунок, інше слово тут не підходить! Моє давно втрачене кохання, забута домівка для мого серця!

Платт, у свою чергу, став похмуро меланхолійним, як річка Стікс.

— Мій дорогий сер Пітер, — продовжив він, глибоко зітхнувши, — вам буде неважко зрозуміти, що, окрім моєї величезної удачі, дякуючи незбагненним шляхам *долі*, потрібен час, щоб повністю реалізувати цей задум, — і через один, але найнещасливіший збіг обставин, потрібен не тільки час, а ще й — *капітал*.

— Нещасливий збіг обставин? — замріяно повторив я — мій мозок мчав з неймовірною швидкістю Колом Нескінченності, відірвавшись від суперників на мільярди миль.

— Нещасливий для мене, — поправив Платт. — Але ні, неправильно буде так казати, бо він щасливий для вас, мій друже, — для вас!

— Для мене?

— Для вас, мій дорогий сер Пітер! Я розповідав місіс Вебстер про стан цієї справи, й вона одразу запропонувала звернутися до вас. Сама вона допомогла неймовірно, зайвим буде про це казати — викупила усі акції, що могла, — але все ще залишається знайти три тисячі фунтів. І пам'ятайте: після стра-

хування від усіх ризиків, і так далі, ми матимемо щонайменше чотири тисячі відсотків прибутку.

Бізнесмен з мене ніякий, але навіть дванадцятирічна дитина може вловити грандіозність пропозиції.

— Я приніс із собою папери для вашого ознайомлення, сер Пітер. Ви побачите, що акціонерний капітал складає всього 20,000 фунтів по 1 фунту за акцію, акції повністю виплачено — і я пропоную вам 3000 за номінальною вартістю.

— Це розкішна пропозиція, мій дорогий сер! — вигукнув я. — Ви мене вразили. Але — перепрошую — я не розумію, для чого вам узагалі ті гроші й чому ви не продасте ті акції за допомогою брокера.

У цю мить до кімнати раптово заскочила Лу. Це мене роздратувало. Чи продемонстрував я це своїм виглядом? Її лице зненацька побіліло як стіна. Якусь мить вона стояла у дверях спальні, хитаючись; а тоді поспішно без звуку пройшла через кімнату в коридор. Порт'єра закрила за нею прохід, і я одразу забув про її існування, туманно припустивши, що вона пішла по свої хутра, щоб показати їх Гретель, і повернулася до спальні через інші двері, щоб нас не турбувати.

Платт пояснював ситуацію:

— Дуже прикра справа, сер Пітер! Боюся, я занадто переймаюся добробутом своїх приятелів і, відповідно, нехтую своїм власним. Звичайно, я був здивований, коли прийшов до свого банку з'ясувати, чи достатньо у мене грошей на рахунку для придбання цього хімічного виробництва, і перевірити свій баланс, — але, на жаль, я тільки звик виявляти, що моя імпульсивна благодійність оголює мої невеличкі заощадження. І лише минулого місяця з'ясува-

лося, що приблизно 3000 фунтів з них мені взагалі не належали: вони були частиною фонду, довіреним розпорядником якого я є. Наші дурнуваті закони не дозволяють мені інвестувати довірчі фонди у цінні папери підприємств, таких як оцей наш *Schneezug-chemischerwerke*; і мені потрібно повернути ці 3000 фунтів до кінця місяця, інакше наслідки будуть і правда катастрофічними.

Він різко обірвав свою розповідь, тремтячи від страху. Це не була гра. Без сумніву, він відчував, що, мабуть, буде не просто пояснити байдужим присяжним, яким чином довірчий фонд міг загубитися настільки, що заблукав аж на особистий рахунок розпорядника фонду, а той і не підозрював, що фонд може собі так дивно поводитися.

— Ви людина досвідчена у життєвих справах, сер Пітер, — заявив він, ледь стримуючи сльози. — І я впевнений — ви розумієте.

Насправді я людина зовсім не досвідчена у життєвих справах, але чи то завдяки кокаїну, чи ні, я дійсно думав, що прекрасно зрозумів, що сталося.

— Але чому б не піти до Сіті? — повторив я. — Вони битимуться, як вовки, за такий ласий шматок, як цей *Schneezug*!

— Мій *дорогий* сер Пітер! — він підняв руки в шоці від здивування. — Звичайно, ви повинні усвідомлювати, що потрібні роки й роки, щоб навчити суспільство цінувати різницю між нашим «чистим кокаїном», корисним домашнім стимулятором, і «нечистим кокаїном» — смертельно шкідливою *наркотою*, яка викликає звикання! Я подумав, що можу до вас звернутися, оскільки ви людина досвідчена, фахівець, і, якщо бути чесним, ви мені сподобалися одразу, як я вперше вас побачив, такий яскравий і

гарний чоловік з вашою молодого красунею нареченою! Але що, ой що казатимуть люди, коли стане відомо, що Джейбез Платт володіє більшістю акцій кокаїнової фабрики? Мій дорогий сер Пітер, ми в Англії, пам'ятайте про це!

Огидна нісенітниця цього негідника не могла ввести мене в оману, але було очевидним, що пропозиція дійсно вигідна.

Schneezugchemischerwerke і так давала непоганий прибуток, коли він її купив.

Я вирішив продати деякі цінні папери і відкупити акції. Мій психічний стан був у край заплутаний. Мало того, що аргументи на користь купівлі були різними, вони були ще й взаємовиключними. З одного боку, сатанинська ідея робити зло заради нього самого, з іншого — школярський захват від речей, які треба робити потайки; і врешті, проста й відверта жадоба до грошей. Знову ж таки, моя ненависть до лицемірства обернулася на захоплення. Я захотів насолодитися смаком такого витонченого і вишуканого пороку.

На додаток до цього всього був мотив, який дійсно зазіхав на божевільну категорію. З одного боку, я був у страшенному захваті від того, що матиму у своїй власності безмежні запаси кокаїну, з іншого — я був злий на людство, що вигадало речовину, яка зруйнувала моє життя, і я хотів помститися йому, отруївши стільки людей, скільки зможу.

Ці думки металися в моїй голові, як шматки м'яса у киплячому супі. Випари сп'янили мене. Я потиснув Платтові руку, пообіцяв піти до банку негайно і зробити необхідні приготування.

Я напинався від гордості, пишаючись запаморочливим відчуттям крутого бізнесмена, який по-

бачив золотоносну можливість й одразу хапається за неї. Іще божевільнішим було те, що я насолоджувався відчуттям гречного благодійника, який рятує побратима у біді.

Платт витяг свого годинника.

— Ми можемо відразу поїхати туди й пообідати в місті. Боже! — обірвав він себе. — Ніколи собі не пробачу таку невихованість. Я зовсім забув за леді Пендрагон і місіс Вебстер.

— О, вони будуть у захваті, — пирхнув я від сміху. — Вони матимуть жахливий обід — тістечка з кремом, салат, пиріг з м'ясом і шампанське, після чого підуть по магазинах, як милі добрі мільйонерочки.

— Так, справді, — сердечно і цілком щиро сказав Платт, — вони такі. А що стосується нас, ми пообідаємо у «Світінз», замовимо собі устриці, міцного портеру і вип'ємо за процвітання парламентських інституцій.

Я розсміявся з цього невеличкого жарту як божевільний і дико заверещав:

— Дівчата, зайдіть сюди, в нас є новина! Скоро ми всі будемо членами клубу «Діамантовий нашійник».

У дверях з'явилася Гретель. Вона виглядала стурбовано, що було зовсім незрозуміло.

— А де Лу? — одразу спитала вона, міняючи тон свого пронизливого голосу від хвилювання.

— Хіба вона не з вами? — вигукнув я, як ідіот.

Я зненацька затремтів від нападу тривоги. Що, у біса, могло статися?

Звісно, Платт був засмучений більше за всіх. Він з неабиякими труднощами втягнув мене у делікатну й небезпечну інтригу і в момент успіху побачив, що його план опинився у незрозумілій небезпеці. Через підзорну трубу в своїй голові він дивився на Олд-

Бейлі¹ з висоти пташиного польоту. Той факт, що не було жодної відчутної причини для хвилювання, лише підсилював занепокоєння.

— Мабуть, вона ховається, щоб пожартувати, — сказала Гретель різким холодним тоном, з усіх сил намагаючись приборкати своє хвилювання.

Ми подивились в усіх кімнатах. Лу ніде не було, у передпокої зникли її хутряне пальто і капелюшок. Я обернувся до місіс Вебстер.

— Що сталося? — спитав я різко.

Вона відновила свою незворушну маску й кинула зухвалий погляд на Платта, в чиїх очах застигло злісне питання.

— Я нічого не розумію, — повільно сказала вона. — Вона весь час виглядала дуже занепокоєною, поки ми були у спальні. Я подумала, що це через те, що їй треба нюхнути. Якби я тільки мала його з собою, я б насипала їй добрячу дозу. *Dummer Esel!*² Більше не вийду з дому без нього скільки житиму. Я не запам'ятала, що вона казала, коли виходила. Мені здалося, що вона хотіла приховати свою потребу вийти по героїн.

Між нами запала тиша. Платт боявся сказати те, що хотів. Я був відверто спантеличений. Цей випадок перебив дію прийнятого мною кокаїну. (Як дивовижно легко розвіюються його чари.) Я підійшов до танталу з напоями і налив три бренді, додаючи щіпку снігу у свою склянку, щоб спробувати повернутися туди, де був.

Місіс Вебстер відновила свою рівновагу.

— Ми як нерозумні діти, — радісно сказала вона, попиваючи бренді, — піднімаємо таку метушню

¹ Центральний кримінальний суд Англії.

² От дурепа! (Нім.)

з нічого. Існує тисяча причин, чому їй могло спасти на думку кудись піти. Ну, звісно, тут страшенно спекотно, мабуть, вона вирішила вийти на свіже повітря. Що б там не було, вам не потрібно турбуватися за мене. Ви, хлопці, краще їдьте до міста і зробіть свою справу. Я чекатиму тут, поки вона не з'явиться, і добряче відшмагаю її за те, що вона так нас налякала.

Платт і я вбрали свої капелюхи та плащі. Ми саме прощалися з Гретель, казали їй, щоб замовила собі внизу гарний обід, коли почули звук ключа, що повернувся в замок.

— Ось і вона! — радісно закричала Гретель. — Ми поводились як малі діти!

Двері відчинилися, але увійшла до нас зовсім не Лу. Це була Мейзі Джейкобз із суворим кам'яним обличчям. Вона двічі хутко кивнула іншим, взяла мене за руку й сказала глибоким напруженим голосом:

— Ви мусите піти зі мною — негайно, сер Пітер. Ви потрібні леді Пендрагон.

Я побілів. Від заплутаного хаосу суперечливих емоцій я знову повернувся до основоположної істини, яку так старанно і так часто приховував.

Моїм найглибшим почуттям була любов до дружини. Мене обурювало це усвідомлення, і я ніяк не хотів цього визнавати. Я дурнувато спитав:

— Щось сталося? — ніби виразу обличчя Мейзі було недостатньо для гарантії серйозності ситуації, не кажучи вже про її несподівану появу.

— Ходіть зі мною, — повторила вона.

Гретель спостерігала за нашим діалогом, наче кішка. Вона поглядом кидала блискавки у Платта, боячись, що він зрадить своїм страхам і скаже якусь непоправну дурню.

— Звісно, тут немає чого думати, — поспіхом сказала вона, блискуче підсумовуючи ситуацію, що склалася. — Вам слід негайно піти з міс Джейкобз, сер Пітер. Зайвим буде казати, як я переживаю; але сподіваюся, що нічого страшного не сталося. Я зайду до вас з паном Платтом сьогодні, пізніше, взнати новини; і якщо все в порядку — а я не можу дозволити собі навіть подумати про інакше, — ми зможемо домовитись зустрітись з приводу наших справ завтра зранку. Не гайте часу.

Я похапцем попрощався і взяв Мейзі під руку. Вона побігла зі мною сходами вниз, залишивши інших чекати на ліфт.

Розділ 4

ПОДАЛІ ВІД ГРІХА

Авто Лама стояло біля дверей. Мейзі стрибнула за кермо і, не кажучи ні слова, рушила. Я сидів збоку і тремтів, переповнений незрозумілими докорами сумління. Кокаїнове піднесення покинуло мене повністю. Здається, від нього я лиш більше нервувався; та незважаючи на це, під час нашої короткої подорожі я прикладався до нього знову і знову.

Коли ми дісталися студії, Лала, як зазвичай, сиділа за столом, а Лам ходив кімнатою туди-сюди, заклавши руки за спину; він так глибоко занурився у свої думки, що, здається, навіть не помітив нашої приїзду. Лу так і не скинула свої хутра. Вона стояла як статуя, посередині кімнати. Єдиною ознакою життя було те, що її обличчя безперестанку то біліло, то червоніло. Очі були заплющені. Чомусь вона нагадувала мені злочинця, що чекає на вирок.

Лам різко зупинив свою ходу і привітався зі мною.

— Скиньте свої речі й сідайте, сер Пітер, — безцеремонно сказав він. Досі я не бачив щоб він так повадився. Він розвернувся, сів у крісло, пошукав по кишенях стару чорну люльку, набив її і закурив. Здавалося, що він якось особливо занепокоєний, що, знову ж таки, було на нього зовсім несхоже. Він прочистив горло і підвівся, повністю змінивши свою поведінку. Він запропонував мені одну з тих сигар, що курять мільйонери, і жестом попросив Лалу принести мені щось випити.

— Це у нас у студії нова мода, — весело сказала Лала. Було видно, що вона намагалася зняти напруження. — Безіл придумав його вчора. Ми називаємо його Кубла Хан № 2. Як ви бачите, це половина джину з половиною кальвадосу, пів чайної ложечки м'ятого лікеру й приблизно двадцять крапель лаудануму. Проціджуєте його крізь покритий лід. Ця штука насправду бадьорить найкраще за все, що я знаю.

Я автоматично прийняв розкішного смаколика, але не міг перестати нервуватися. Я хотів одразу перейти до справи. Відчувалося, що має місце щось невідкладне. Мені не подобалася поведінка Лу. Вона стояла мовчки й геть нерухомо, це було моторошно.

Лам використав три сірники, щоб розкурити свою люльку, а вона далі гасла майже щоразу, як він збирався затягнутися. Невдовзі він розлючено жбурнув її на килим і закурив сигару. Камін був обгороджений перилами, на яких сиділа Мейзі й нетерпляче махала ніжками. Здавалося, що ми всі на щось чекаємо і ніхто не знає, з чого почати.

— Скажіть йому, Лу, — раптово промовив Лам.

Вона одразу почала, ніби він її підштовхнув. Тоді обернулася і стала до мене лицем. Уперше в житті я звернув увагу, якою вона була високою.

— Кокі, — сказала вона, — я стою на роздоріжжі. — Вона ковтнула слину, спробувала продовжити і не змогла.

Цар Лам сів у крісло. Він цілком опанував себе і спостерігав за сценою з неупередженим, професійним інтересом. Лала перекилилася через крісло і щось захоплено й довго шепотіла йому на вухо. Він кивнув.

Знову прочистив горло і напруженим голосом почав говорити:

— Я думаю, було б найпростіше для леді Пендрагон розповісти серу Пітерові, як вона вже розповідала нам про все, що сталося, як на трибуні для свідків.

Лу ніяково крутилася на місці.

— З мене досить, — врешті випалила вона.

— Свідок, будьте люб'язні, візьміть себе в руки, — зауважив Лам по-суддівськи.

Від його черствого тону Лу знову стала собою, але такою, якою вона була ще до того, як я її зустрів.

— Коли ці люди приїхали сьогодні, — сказала вона цілком спокійно, — я одразу побачила, що вони затіяли якусь гру. Я знаю, чому Гретель хотіла виманити мене з кімнати, і я спитала її про це на пряму. Думаю, вона розповіла мені правду, наскільки це можливо для такої жінки, як вона. Щось про купівлю акцій хімічної фабрики?

— Саме так, — відповів я і відчув, як ворожість закрадається у мій голос. — А чом би й ні? Це чудова інвестиція і шанс поправити фінансові справи, і я не розумію, чому жінки мусять пхати свого носа до чоловічих справ, яких вони не розуміють і ніколи не зрозуміють. Між іншим, можливо, через тебе я втратив цю можливість. Чорт забирай! Якби я знав, де шукати Платта, я б негайно поїхав і підписав той контракт. Однак я ще можу піти в банк і отримати гроші.

Я витяг свого годинника.

— Мабуть, я навіть не встигаю поїсти, — продовжував я, накручуючи себе ще більше.

Лу відійшла на кілька кроків, а тоді повернулася і стала до мене лицем.

— Прийміть мої вибачення, сер Пітер, — сказала вона льодяним, рішучим тоном. — Я не маю права перешкоджати вашим планам. Зрештою, вони мене більше не стосуються.

Я скочив на ноги і викинув наполовину недокурку сигару в камін.

— Що ти хочеш цим сказати? — пристрасно спитав я. Я мав у голові ще якісь слова, але раптом усе моє ество ніби похитнулося. Я знесилено опустився в крісло, ловлячи ротом повітря. Крізь напівзаплющені очі я бачив, як Лу зробила до мене імпульсивний крок; а тоді, опанувавши себе, відсахнулася, як людина, що підійшла, як їй здавалося, до особливо гарної гілочки, що впала з дерева, й упізнала у ній гримучу змію.

Пульс мого мозку був слабкий і повільний, та вона з безжалісною пристрасстю продовжувала і просто змела мене бурхливим натиском своєї зневаги.

— Я вибачилася і зайшла подивитися, що у вас відбувається. Я побачила, що ти зовсім забув про факти. Ти нюхав кокаїн не заради експерименту, не тому, що мав у ньому фізичну потребу, а просто так, віддаючись пороку. Ти вже збожеволів від нього. Я б таке ще перетерпіла, бо люблю тебе. Але ти ще й вирішив стати партнером цього жахливого лицемірного шахрая, що вдає із себе побожну людину, а це вже зовсім інша справа. Це вже справа честі. Не знаю, як довго я там простояла. Кожна секунда — ціле життя, але я раз і назавжди вирішила покінчити з цим брудом. Я вислизнула з кімнати і приїхала сюди. Я й сама напівзбожеволіла від жадоби Г на цей час; але я не торкнуся його, поки не доведу це до кінця. Біль у моєму тілі допо-

магає мені витримати смертельні муки моєї душі. О, я знаю, я герой і істеричка — можеш називати мене як хочеш, — твої слова більше не мають значення. Але я хочу жити, і я попросила Безіла забрати мене, як він мені обіцяв задовго до того, як я зустріла тебе. Він пообіцяв вилікувати мене, і я наполягатиму, щоб він виконав цю обіцянку. Ми можемо розлучитися. Так буде краще. Оскільки я більше не хочу бачити твоє лице.

Троє інших людей, що були в кімнаті, не існували для мене. Мені потрібно було зібратися із силами, щоб відповісти на напад Лу. Запала абсолютна тиша. Було чутно лише, як я нюхаю кокаїн. Я знову став сам собі господарем і зайшовся голосним сміхом.

— Так ось яку гру ти затіяла? — врешті відповів я. — Ти продала мене, щоб купити третину в цього хамла!

Я зупинився, щоб пошукати іще гірші образи, але мій мозок відмовлявся працювати. Він просто підкидав мені таку лайку, що асоціюється з човнярами на баржі. Бризкаючи слиною, я пробелькотів цілий потік непристойних слів; але навіть після цього я відчув, що цього замало і я не розкрився у всій красі. Мої слова сприйняли з повною байдужістю. Навіть Лу лише низила плечима і подивилася на Лама з таким виразом, ніби хотіла сказати: «Бачите, я мала рацію».

Лам повільно хитав головою. Насправді я майже нічого не бачив. Мій зір якимсь специфічним чином порушився, і це мене налякало, моє серце почало протестувати. Я знову витяг кокаїн. На мій подив, Лам швидко скочив з крісла і відібрав у мене

пляшечку. Я захотів встати і прибити його, але мене охопила смертельна слабкість. Кімната попливла. Лам повернувся у своє крісло, і в студії знову запала тиша.

Підозрюю, що я на якийсь час втратив свідомість, бо не пам'ятаю, хто поклав мені на голову змочений у льодяній воді рушник або як так сталося, що по моїй спині потекли краплі холодної води.

Я прийшов до тями і тяжко зітхнув. Усі були на своїх місцях, як і до цього, лише Лу скинула свої хутра і скрутилася на дивані.

— Якщо ви достатньо добре почуваетесь, сер Пітер, — сказав Лам, — ви також можете дослухати історію до кінця.

Лу раптом впала головою в подушки і затрусилась риданням. Лам зробив жест, який явно був Лалі зрозумілий. Вона вийшла вперед і стала переді мною, заклавши руки за спину, як дитина, що повторює урок.

— Сер Пітер, — сказала вона делікатним голосом, — Безіл пояснив леді Пендрагон, що у цій справі вона прийняла зовсім помилкову точку зору. Він розповів їй, що коли люди долають наркотичні звички, вони схильні казати й робити зовсім чужі для їхньої вдачі речі. Ми усі знаємо, що ви безліч разів демонстрували відвагу і почуття честі. Нам відомі ваші подвиги і життєвий шлях. Те, що сталося під час розмови з паном Платтом, до уваги не береться. Ви діяли, як хвора людина. І все. Мейзі запропонували поїхати по вас і привезти сюди — і дякувати Богу, вона дісталася туди вчасно!

Лу перевернулася і розгнівано накинулася на царя Лама.

— Ви виконаєте свою обіцянку! — несамовито кричала вона. — Ви виконаєте свою обіцянку!

— Це знову ж таки, — спокійно сказав він, — лише тому, що ви хвора жінка, така ж хвора, як і він.

— То не дотримуватися слова перед хворою жінкою — це благородно? — відрізала вона, наче тигриця.

Його губи скривилися у дивну посмішку.

— Ну, а що скаже сер Пітер? — спитав він, ніби ледаче сміючись.

Я зненацька став чітко усвідомлювати, яке жалюгідне враження я справляю. Сиджу тут, як хвора мавпа з рушником на голові. Я зірвав його і шпурнув додолу.

Лала відразу підійшла і підняла його. Я розцінив її дії як образу. До мене ставилися як до надокучливого персонажа, що чинить гармидер у чужій студії. В результаті я насупився ще більше.

— Так виглядає, що мої слова не мають значення, — грубо відповів я. — Але оскільки ви питаєте, то скажу таке. Забирайте її до себе, і щоб я більше про неї не чув. Я лиш «дякую» скажу.

Я здригнувся від власного голосу. Невже той, хто дозволяє собі так вульгарно відповідати, це і справді я? Якимсь неймовірним чином від усього, що відбувається, у мене залишається усе менше й менше гідності.

Лу перервала мої роздуми своїм блискучим голосочком:

— Бачите, Безіле, він відпускає мене. Я прийшла до вас незаплямованою. Ви можете дотриматись свого слова, не зраджуючи свою віру.

Вона підвелася з канапи і підійшла до його крісла. Вона впала до його ніг і притулилася лицем до

його колін, простягнувши свої довгі руки до його обличчя, щоб погладити його.

Він ніжно провів рукою по її волоссю.

— Так, — сказав він, — ми вільні, і я дотримуюся обіцянки. Я вилікую вас і заберу з собою. Але дозвольте поставити одну умову?

Вона підвела голову і подивилася на нього. Незважаючи на фізичну руїну кількох останніх місяців, любов змогла трансформувати її тіло. Вона була блискуче красивою. Вона лише чекала, коли він візьме її до своїх обійм. Вона тремтіла у пристрасному екстазі.

З марною люттю я захопився за бильця крісла. Просто переді мною єдина жінка, яку я любив, відріклася від мене, з огидою відкинула мене і пропонувала себе іншому чоловікові так само імпульсивно й шалено, як колись мені. Ні, клянуся усіма чортами з пекла, це було гірше! Бо я завзято добивався її, а він не докладав жодних зусиль.

— Одна умова? — її дзвінкий голос ясно пролунав студією. — Я віддаю себе вам, мій повелителю, мій коханку; віддаю своє тіло і свою душу. Які умови можуть мати для мене значення?

— Ну, — сказав цар Лам, — це насправді лише одна невеличка умова; і щоб довести, що я дотримуюсь обіцянок, я мушу дотримуватись їх усіх. Бачите, я пообіцяв вилікувати сера Пітера також, і моя умова така, що він їде з нами.

Вона скочила на ноги, наче її вкусила кобра. Її довгі руки безпорадно хапалися за повітря. Це було невимовне приниження. Лам сховав до кишені свою люльку, став на ноги і потягнувся, наче величезний ледачий лев. Він обійняв її і міцно тримав, втупивши очі у її змордоване обличчя; нерівна лінія її чер-

воних уст витягнулась у трагічну гримасу, крізь яку відмовлявся вискочити застиглий крик.

Він лагідно потряс її за плечі. Її напружені м'язи почали розслаблятися.

— Ну, тоді домовились, моя маленька дівчинко, — сказав він.

Її рот закрився, а тоді звився у витончену й щасливу посмішку. В її очах згас похмурий вогонь пристрасті, і вони загорілися світлом розуміння.

Він обхопив її стан рукою і підвів до мене. Взяв мене під руку і підняв з крісла, як Геркулес, що дістався найчорніших глибин пекла і витяг прокляту душу на божє світло.

Він з'єднав наші руки і накрив зверху своїми.

— Що Бог поєднав, — урочисто сказав він, — того людина нехай не розлучає.

Він розвернувся на підборах і перетворився на людину рішучих і швидких дій.

— Мейзі, — сказав він, — у вас є ключ. Підіть організуйте, щоб їхні речі були спаковані й чекали у камері схову на вокзалі Вікторія. Лало, зателефонуйте і зарезервуйте для цих добрих людей місця і каюту на кораблі. Лондон не місце для нас — навколо надто багато філантропів, які шукають, кого б собі зжерти. Зв'яжіться з Дюпоном і попросіть його відправити вечерю на п'ятьох на сьому годину. О десятій ми сядемо на потяг і будемо в Телепилі *sabse jeldi*¹.

Мейзі пішла, а Лала була біля телефону ще до того, як він закінчив говорити. Він повернувся до нас із таким же показним поспіхом.

— Ну от, молоді люди, — жваво сказав він, — ваші нерви порвало на шматки, і це не дивно. Білі таблетки обом і трішки Г, щоб їх підсолодити. І ви

¹ Якнайшвидше (*гінді*).

не обідали! Це дуже погано. Ми влаштуємо собі старомодне «високе чаювання». У відерку для вугілля чи десь там має бути якась їжа. Лала може щось приготувати, поки я зроблю тости з маслом. Ви собі посидіть, поговоріть, сплануйте медовий місяць номер вісім, чи який він у вас за рахунком. І прошу мене не чіпати, бо я буду дуже зайнятий. Насправді нам дуже пощастило, що я звик збиратися у трирічну подорож навколо світу за три хвилини.

Поки чай був готовий, минуло півгодини. Лу і я сиділи на канапі, зажурені й приголомшені від того, через що нам довелося пройти. Морально, психічно, фізично — ми обоє потерпали від найважчої втоми. І все ж її хвили даремно билися об мовчазну і непохитну скелю нашого піднесеного блаженства. Я не міг цього пояснити. Ми були надто виснажені. І все ж ми знали, у найглибших куточках наших свідомостей, оголених, без верхніх безжалісно зірваних шарів, що це щастя існує. Воно завжди існувало, ще «до початку часів», і завжди існуватиме. Час і простір тут не мають жодного значення. Це була невимовна єдність, у вічності, наших індивідуальностей.

Я не буду описувати жодних деталей нашої подорожі до Телепила. Якщо люди довідаються про красу цього місця, то дуже скоро її зіпсують. Однак не буде ніякої шкоди, якщо розповісти, на що схоже це місце, хоча б через те, що не менше як три тисячі років тому воно стало одним з найвідоміших місць у світі. А одна з його головних претензій у тому, що навіть тоді воно було відоме своїми руїнами забутих цивілізацій. Сьогодні на величній скелі, що нависає над містом, рука людини понашкрябувала й залишила по собі ефемерні карлючки.

Наближаючись до Телепила з заходу, ми були приголомшені виглядом цієї могутньої скелі, що увірвалася в поле нашого зору, коли потяг завернув за поворот. Як ще один Гібралтар, вона виділялася на тлі неба на висоті тисяча двісті футів над рівнем моря. Вона простягла дві величезні лапи над містом, наче лев, що припав до землі й бавиться зі своєю здобиччю перед тим, як її зжерти, — і це дійсно так.

Найбільш ласий шматок — це чарівний катедральний собор часів норманів. Він стоїть на підвищенні, нижче краю навислої над ним кручі, а під ним, наче віяло, розкинулося місто. Порівняно з собором воно виглядає нікчемним, як і собор порівняно зі скелею; і все ж знання розмірів звичайного будинку змушує тебе йти від меншого до більшого, а не навпаки.

Місто є доказом величезного розміру собору; і як тільки ти чітко усвідомлюєш величину собору, він, у свою чергу, стає мірилом грандіозності скелі.

Ми пройшлися від станції до резиденції царя Лама, високо на схилі, над перешийком, який з'єднується зі скелею. Над нами височіли круті бескиди. Їх розривали гострі шпилі й глибокі яри; але над жахливими проваллями ми бачили залишки цивілізацій, що упродовж століть змінювали одна одну, — грецькі храми, римські вали, сарацинські водосховища, норманські ворота й будівлі різних часів, що поволі руйнуються на стрімких висохлих скелях.

Нам з Лу було дуже важко дертися на той схил, зважаючи на кепський стан нашого здоров'я. Ми мушили постійно сідати перепочити на величезних валунах уздовж нашого шляху, який звивався по-

між добре зораних полів, усіяних кривими сірими оливковими деревами.

Повітря у цьому місці витончено п'янке, і все ж його чарівність лише втирала у наші душі сором від розбитого фізичного стану. По дорозі нам довелося кілька разів прикластися до героїну. Ми не розуміли, чому не можна було частину шляху проїхати кіньми. Але це було частиною плану царя Лама, без сумніву, нас мало вколоти усвідомлення своєї безпорадності у такому божественному місці, де кожен звук підсилював хор природи, що підбурював нас до фізичної активності. Наша немічність не видавалася такою жажливо неприродною у Лондоні, як у цьому священному храмі краси.

Здавалося, сам Лам по дорозі додому набирався сили до неймовірного рівня. Поки ми, задихаючись, ледве волочили ноги, він скакав схилом, як молоденький козлик. А під час перепочинку розповідав нам історію пам'яток, що обсіпалися на скелях.

— Це місце допоможе вам виправити ваші уявлення про те, що є вічним, — сказав він, — оскільки немає нічого вічного.

Ми й справді були наповнені відчуттям марності людських зусиль, розглядаючи шари цивілізацій і спостерігаючи за останньою з них, яка ще процвітає, та ознаки її руйнування проявляються вже надто очевидно. Сучасне містечко будували, навіть не думаючи про те, щоб кинути виклик століттям. Воно було, по суті, крихке і напіврозвалене, а події останніх кількох годин давали численні докази не лише соціального невдоволення, яке у будь-яку мить може перетворити сучасну структуру на руїни, але й загальної апатії і браку енергії у кожного, з ким ми увійшли в контакт.

Наша невеличка компанія, очевидно, означала для них вигідну можливість підробити. Проте виглядало так, що ніхто не хотів задовольнити навіть найменшу з людських амбіцій: добитися прихильності заможних мандрівників.

— Не падайте духом, — засміявся Лам. — Ваша біда в тому, що ви шукаєте сталості не в тому місці. Бачите отих двох людей?

Нижче на дорозі йшли двоє пастухів з козами, один вів свою отару вгору від міста після доїння, другий гнав кіз до міста з тією ж метою.

Лам процитував два рядки з грецької поезії. Я недостатньо добре пам'ятаю грецьку, щоб перекласти їх, але слова звучали надзвичайно знайомо. Лам переклав.

«Місто Телепил, де пастух жене отару до міста. Він вітає іншого пастуха, що виходить з отарою з міста, і той вітається у відповідь. У цьому краї можна заробити вдвічі більше, якщо не спати, бо вночі тут працюють не менше, як вдень».

— Це було написано три тисячі років тому, і навіть ім'я жінки, що написала поему, загубилося, хоч це одна з найвідоміших поем у світі. Але сьогодні пастухи вітаються один з одним, як і тоді. PANTA REI, — казав Геракліт, «усе тече». І все, що намагається втекти від цього закону, що покладається на свою силу, що стає нерухомим, що пробує зупинитись і перепочити, розбивають нестримні хвилі часу. Ми думаємо, що залізо міцніше за воду; але ми не можемо збудувати корабель, щоб витримав її силу. Порівняйте твердий камінь і легенький вітерець. Ми вдихаємо його в легені, і сьогоднішнє повітря таке ж свіже, як і завжди. Але подивіться, як оті храми і фортеці, ба навіть самі скелі, поруйновано млявими пестощами цього ба-

дьорого бризу. Це одна з причин, чому я вибрав тут жити, хоча після одного лише погляду на незрівнянну красу цього місця навряд чи тобі потрібні аргументи, — краса, що ніколи не втомлюється змінюватись і кожного дня інша. Щовечора спостерігати за заходом сонця. Він вартий двох годин великої опери. Сидіти на терасі вілли і майже приголомшено спостерігати за вічно мінливою красою настання ночі. А сама ніч! Над скелею зависла Полярна зірка. Спостерігаєш, як місяці обертають колесо Великого Возу навколо нерухомої блискучої величі, й твій мозок починає зовсім по-іншому міряти час. Кожне обертання неба навколо полюса — це як рух секундної стрілки твого духовного годинника.

Ми слухали його уважно, мов зачаровані. Краса цього місця сильно нас вразила. Це було неймовірно. Ракові пухлини Лондона й Парижа були безжально вирізані з нашої свідомості. Із ефемерної претензійної удаваності міста ми потрапили у край вічної дійсності. Ми переродилися у світ, кожна деталь якого була на зовсім іншому рівні від усього, що ми переживали раніше. Нас охопило відчуття чистоти й невинності. Ніби ми прокинулись від страшного кошмару; відчуття часу і простору було зруйновано; і ми зрозуміли, що наші старі стандарти реальності були ілюзією. Годинники — це лише механічні іграшки. У Телепилі нашим часоміром була *природа*, а ми були її частиною.

Ми пройшли ще п'ять хвилин, і знову слабкість здолала нас. Чудесний краєвид зачорнила вперта жадоба героїну. Ми задовольнили потребу, але ця дія тепер здавалася огидною. Ніхто нас не бачив, і все ж ми почувалися так, ніби оцим потворством образили саму *природу*.

— Я піду до абатства, — сказав Лам. — А вам краще не поспішати. Я попрошу приготувати напої і відправлю когось до вас.

Він помахав рукою і пішов угору твердою ходою умілого альпініста.

Лу притисла свою руку до моєї. Ми були наодинці з природою. В середині нас народжувалося нове почуття. Якимсь чином відчуття індивідуальності стерлося. Я ніжно її обійняв, і ми обмінялися довгим поцілунком, таким як ніколи досі. Ми не цілувалися. Ми були частиною картини, природним вираженням якої було цілуватися.

— Може, підемо далі? — через деякий час сказала Лу, вивільняючись з моїх обійм.

Та цієї миті ми зіштовхнулися з дуже незвичною особою. Це був світловолосий хлопчина років п'яти, босий, проте вбраний у короткий темно-синій одяг з широкими рукавами і капюшоном з червоною підкладкою. Він мав дуже серйозне обличчя і звернувся до нас, по-військовому віддаючи честь:

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон, — рішуче сказав малий і простягнув свою руку. — Я прийшов провести вас до абатства.

Навіть Лу зрозуміла, що неможливо взяти таку важливу невеличку особу і просто поцілувати. Ми з належною гідністю пройнялися урочистістю цієї події, підвелися і потисли хлопчикові руку.

Тоді, згори, позаду нього прибіг іще менший хлопчик.

— Любов — закон, любов — воля, — сказав він. Це був, очевидно, знак ввічливості.

— Вони не знають, як казати, — пояснив старший хлопець поблажливим тоном. — Мене звати Гермес, — сказав він Лу, — а це мій друг Діоніс.

З нами стався напад неконтрольованого сміху, який Гермес, вочевидь, вважав дуже недоречним. Але Діоніс сказав Лу:

— Посилаю тобі повітряний поцілунок.

Вона підхопила малого розбишаку і розцілювала у відповідь. Коли вона поставила його на землю, він дав кожному з нас руку, а Гермес у дуже діловій манері проводив нас схилом угору, час від часу обертаячись перевірити, чи з нами все гаразд.

Здається, Діоніс думав, що його завдання розважати нас, коментуючи різні об'єкти уздовж нашого шляху.

— Ось там будинок хорошої людини, — сказав він, — я візьму вас до нього на обід, якщо обіцяєте чесно поводитись. А тут живе жінка-коза, — продовжував він, явно заспокоєний нашими запевненнями у належній поведінці.

Поважність старшого хлопця і галасливий характер меншого безперестанку викликали у нас спазми стриманого сміху.

— Здається, ми зайшли прямісінько у казку, — сказала Лу.

— Великий лев каже, що це єдина правдива казка, — відповів Гермес, очевидно готовий, якщо потрібно, до тривалої суперечки на цю тему. Але я без проблем погодився з правдивістю його твердження.

— Ось абатство, — продовжив він, коли ми звернули за поворот і видовжена, низька, біла будова з'явилася у полі зору.

— Але це не абатство, — запротестував я. — Це вілла.

— Це тому, що ви дивитесь не тими очима, — заперечив Гермес. — Я теж так думав, поки мене не навчили.

— Думаєш, панові Ламу вдасться навчити нас? — спитав я, пригнічений відчуттям комічності ситуації.

— О, тут його не називають пан Лам, — зарозуміло відрубав Гермес. — Тут він Великий лев, і, звісно, він навчить кого хочеш, якщо ти не надто старий чи не надто дурний. Я і сам був зовсім дурним, коли вперше сюди прийшов, — сказав він, ніби виправдовуючись. — Це був поворотний пункт моєї кар'єри.

Хлопчині було, без сумніву, не більше п'яти років, і його спілкування було абсолютно неймовірним. Зростало відчуття, що ми якимсь чином заблукали й потрапили у зачаровану країну. Яка водночас зачаровувала тебе.

Діоніс хотів якнайшвидше привести нас до абатства і тягнув з усієї сили за руки.

— Ді, — сказав Гермес, — ти знаєш, що не можна так смикати людей. Це одне з правил, — пояснив він Лу, — не заважати людям. Великий лев каже, що кожен сам дасть собі раду, тільки якщо дати йому спокій.

Здається, він вважав, що це твердження потребує детальнішого пояснення:

— Кіприда цього тижня читає нам Гіббона і показує, що усі біди й негаразди беруться від втручання у чужі справи.

Я голосно розсміявся.

— Гіббон? — закричав я. — Цікаво, що далі?

— Ну, історію Риму потрібно знати, — пояснив Гермес тоном директора школи, що звертається на нараді до вчителів.

— А що ви читали минулого тижня? — спитала Лу, хоча й давилася від сміху, як і я.

— Нам читали Шеллі, — відповів він. — Ми самі не читаємо.

— «Десятий» не танцює, — процитував я.

— Не будь свинею, Кокі, — сказала Лу.

— Але, Гермесе, чому ви не читаете?

— Великий лев не хоче, щоб ми вчилися читати, — сказав той. — Нам потрібно навчитися добре володіти очима, а читання їх псує.

— Але чому? — здивовано спитала Лу. — Я не розумію. Я думала, що читання — найкращий спосіб здобувати знання.

Діоніс зайняв рішучу позицію:

— Досить лізних Тому, хай йому чолт, собаці.

Цього разу це не було фізичне виснаження. Ці чудові діти змусили нас забути про всі фізичні відчуття. Але коли ти піднімаєшся вгору, неможливо сміятися так, як ти хочеш сміятися. Ми всілися на травичку, всіяну квітами, і каталися по ній, вириваючи жменями пучки трави й кусаючи їх, щоб вгадувати наші емоції.

Діоніс сприйняв це за гру і почав весело вовтузитися з нами, але Гермеса, який, вочевидь, теж хотів приєднатися до розваги, стримувало відчуття відповідальності.

— Де ти примудрився навчитися такої дивної мови? — врешті скрикнула Лу, а по її щоках котилися сльози.

Гермес став ще серйознішим.

— З Книги Закону. Нехай не змінять у ній і літери, — сказав він.

Ми почали доволі серйозно переживати, чи не потрапили ми в один з тих фантастичних снів наяву, з якими познайомив нас героїн. Але це був сон

зовсім іншого ґатунку. Він мав ознаки здорової дійсності, що пробігали крізь неймовірне сплетіння його чудес.

Врешті, ми всілися і глибоко вдихнули. Гермес квапився допомогти підвестися Лу, і ця така природна дія, що береться з такого надзвичайного боку, знову заразила нас сміхом.

Діоніс спостерігав за нами великими серйозними очима.

— Досить, — раптом вирішив він і почав і собі вибивати ногами чечітку.

Але ми бачили, що Гермес, з усім своїм небажанням заважати іншим людям, нетерпляче чекав, поки ми встанемо на ноги. Цього разу Лу взяла його за руку і залишила мене плентатися позаду з Діонісом, який жваво базікав без кінця й краю. Я навіть не чув, що він говорить; це все було занадто для мене.

Ми вийшли до тераси вілли — цар Лам стояв у відчинених дверях. Він перебрався з дорожнього одягу в темно-синю шовкову сорочку з червоною підкладкою на капюшоні й на рукавах, як у хлопців. Але на грудях, у рівносторонньому трикутнику з променями сонця з боків, золотими нитками було вишите Єгипетське око.

Позаду нього стояли дві жінки у довгих сорочках, схожих на такі, як у хлопців. Одній було десь двадцять п'ять, другій — близько сорока. Обидві мали коротко підстрижене волосся: молодша — яскраво-каштанове, старша — розкішне сріблясто-сиве.

— Це Великий лев, — сказав Діоніс, — з Афіною та Кіплідою.

Гермес відступив і сказав нам «по секрету»:

— Тепер ви першими скажете: «Чини, як волієш», щоб продемонструвати, що ви пробудилися більше, ніж вони.

Ми охоче кивнули й успішно виконали цю програму.

— Любов — це закон, люби за волею, — відповіли трое біля дверей. — Ласкаво просимо до абатства Телема!

За мить наче розбили якесь закляття й уся серйозність розвіялася. Нас тепло представили жінкам, і ми вже балакали з ними так, ніби все життя знаємо одне одного. Безіл посадив собі двох богів на коліна і щасливо слухав історію Гермеса про те, як він справився зі своїм відповідальним завданням.

На терасу винесли стіл, і ми сіли обідати. Афіна показала нам наші місця, а тоді пояснила, що в абатстві є звичай їсти мовчки: «Після того, як промовили слово “Воля”», — сказала вона.

Що вона має на увазі? Ми чули, що перед їжею промовляють молитву, але минуло багато часу, відтоді як ми востаннє молилися перед їжею. Однак невеличка таємниця невдовзі прояснилася.

Вона постукала по столі руків'ям туніського кинджала, його сталеве лезо було інкрустоване сріблом. Постукала тричі, потім п'ять разів, тоді знову тричі. Цей особливий метод мав, очевидно, якийсь важливий зміст. Тоді вона сказала:

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон.

Було видно, що Діоніс сильно схвилюваний. Була його черга відповідати, і він страшенно боявся забути свої слова перед незнайомцями. Він жалібно

подивився на Кіприду, і вона прошепотіла йому на вушко.

— Сцо є волею? — з раптовим спалахом впевненості й гордості.

— Це моя воля їсти і пити, — низьким голосом відповіла Афіна.

— З якою метою? — спитав Діоніс, сумніваючись.

— Щоб моє тіло могло набратися сили.

Хлопчисько схвильовано озирнувся навколо, ніби відповідь вибила ґрунт з-під його ніг. Кіприда стиснула його руку, і він знову посвітлішав.

— З якою метою? — впевнено повторив він.

— Щоб я могла завершити Велику працю, — відповіла Афіна.

Здається, Діоніс знайшов свою гру. Без найменшого вагання він різко відповів:

— Любов — це закон, за волею.

— Любов — це закон, *люб*и за волею, — виправила Кіприда, і дитина урочисто повторила за нею.

— Починаймо! — бадьоро крикнула вона і всілася на своє місце.

Розділ 5

НА ТЕЛЕПИЛІ

На обід була риба. Такого виду ми досі не бачили — з довгим тонким тілом і щелепами, як у риби-меча. Ми були дуже голодні, та вона смакувала б так само вишукано за будь-яких обставин. Далі ми їли сир, мед і мушмулу, а закінчили чудовою справжньою турецькою кавою — не одну філіжанку, а скільки хочеш; і бенедиктин.

До їжі ми пили терпке, міцне місцеве вино; і воно смакувало як найкраще червоне вино у світі. При виробництві воно не піддавалося жодній хімічній обробці. Вино мало якусь життєву енергію. Воно було просте, як усе, зроблене в абатстві, однак уся ця свіжість і природність перевершували навіть такі витончені смаки, як наші. Очевидно, ми сиділи за столом у добірному товаристві божеств Олімпу, і їжа, здається, була відповідною!

Крім того, в нас не було часу бути перебірливими — ми були приголомшені красою довкілля.

Далеко на захід лінія пагорбів зникала у морі, найвіддаленіші вершини були від нас на відстані більше п'ятдесяти миль, втім, у цьому прозорому весняному повітрі їх було чітко видно. Ми навіть розгледіли перед цим пасмом невелику темну лінію скель, які випиналися паралельно з ними, приблизно на десять миль ближче. Звідти звивистою кривою невимовної величії й краси простяглася до нас лінія берега. Телепил розташувався на мисі, ніщо не переривало величезний

простір відкритого моря між нами й віддаленим пасмом пагорбів з двома вершинами-близнюками, що нависали над головним містом цього краю — містом, з якого ми вирушили вранці.

По лівий бік лінії берега пасмо розкиданих гір чудернацької форми і кольорів простягалось звідти аж до нашого пагорба, де ми сиділи. А океан перед нами сягав небокраю. Світло вигравало на його хвилях, наче якась загадкова мелодія Дебюссі. Його барви різнилися від найніжнішого канарково-жовтого та сірувато-зеленого, через безліч синьо-зелених павичевих відтінків до бузкових і густо-пурпурових. Мінливі кольорові клаптики постійно блукали поверхнею у калейдоскопічній фантазії.

Трішки праворуч безмежну панораму води обрізав стрімкий бескид, увінчаний руїнами церкви, і знову вище, правіше, прямовисна, майже вертикальна скеля моторошно виструнчилася у височінь зазубленою, химерно висіченою лінією. За ними схил різко ставав похилішим, і звідти скеля робила останній стрибок до своєї вершини, де стояли залишки давніх храмів греків.

Провалля по правий бік іще стрімкіше кидалося просто в море. Але з цього боку краєвид заступали оливкові, дубові гаї і кактуси. Тераса перед нами закінчувалася скелястим садом, де цвіли здоровенні геранії, величезні кущі маргариток, пурпурові іриси на високих стеблах і зарості тростини, вдвічі вищої за людський зріст, які, мов танцюристи, колихалися під музику ніжного бризу, що струменем піднімався схилами з моря.

Нижче тераси цвіли шовковиці, вишні і яблуні разом з кількома різнокольоровими деревами, назви яких я не знаю.

Між будинком і кручею, що нависала над ним з півдня, у тіні велетенського дерева з незнайомими листочками був вкритий травою садочок, а за ним — два перських горіхових дерева, наче циклопські телеграфні стовпи, з чубом із темно-зеленого листя, що нагадувало мені високі хутрянні шапки гвардійців.

Коли подали каву, правило мовчанки вже не діяло. Але Лам вийшов з-за столу ще раніше. Афіна пояснила, що в абатстві дотримуються такого принципу, що вживання їжі є вимушеною перервою в роботі і ті слова про Волю, перед тим як починати їсти, промовляють, щоб наголосити на тому, що єдиним виправданням вживання їжі є необхідність підтримувати своє тіло у такому стані, щоб воно допомагало тобі у Великій Праці, якою б вона не була в кожному окремому випадку. Коли хтось поїв, він чи вона просто встає і виходить, перерва закінчилась.

Лам вийшов з будинку у фланелевій сорочці і в бриджах з оленьчої шкіри для їзди верхи. Він всівся і почав пити каву з бенедиктином. Він курих тонку чорну сигару, таку міцну, що сам лише її вигляд міг налякати.

— Сподіваюся, ви мені пробачите, — сказав він, — я мушу сходити перевірити інші будинки. Цей будинок є, так би мовити, передпокоєм, де ми приймаємо незнайомих. В інших будинках проводять різні навчання, відповідно до Волі їхніх мешканців. Ви спатимете тут, звичайно, і, беручи до уваги причину вашого прибуття — ні, Діонісе, зараз недоречно казати: «Він впаде у безодню на ім'я «Тому що», і разом з собаками Причинами там пропаде» — цього разу замість невеличкої одинокої вежі, де я сплю зазвичай, я спатиму тут, унизу.

Ми помітили, що Кіприда з хлопцями тихенько вислизнули, однак Афіна сиділа, заглиблена у вивчення наших персон.

— За відсутності Лали, — сказав він, — сестра Афіна є нашим головним психологом. Ви знайдете її знання дуже корисними для вас і для вашої праці. Я залишу її з вами на наступні кілька годин обговорити необхідні речі. Але, звісно, перш за все вам необхідно відпочити після дороги.

Він підвівся і зайшов за ріг будинку. Ми не відчували потреби у відпочинку. Атмосфера цього місця викликала надмірну цікавість. Це були не лише дивні звичаї, які збуджували нашу уяву. Навколо нас, у цьому місці, поміж цими людьми, що залишили нас у нерішучості, панувала атмосфера, яку неможливо описати. Суміш простоти та вишуканості сама собою була дивною, але ще дивнішою була комбінація абсолютної особистої свободи з тим, що було, очевидно, схоже на доволі сувору дисципліну. Виглядало, що автоматична система, з якою тут усе робиться, містила у собі майже по-прусському строгий порядок.

Лу одразу вловила цей нюанс і з притаманною їй щирістю попросила сестру Афіну роз'яснити його.

— Дякую за нагадування, — мовила сестра Афіна. — Великий лев сказав, що вам слід відпочити. Ви можете лягти у студії. Я знаю, що спати ви не хочете, але ми можемо собі там поговорити, так само як і тут. Так що краще вмотіться зручненько, а я розповім вам про наші невеличкі веселі правила.

Місце для відпочинку було простим, як і все решта. Студію було вмебльовано вузькими матрацами на металевих пружинах. Вони лежали на підлозі, вкриті зручними подушками. Дещо вагаючись, ми поля-

гали на них, але одразу зрозуміли, що відчуваємося набагато більше «як вдома», ніж якби лежанки були вищими. Від цього кімната здавалася просторішою, а відчуття спокою помітнішим. У такому низькому положенні була якась довершеність, і, безперечно, насолоджуватися напоями та цигарками на землі було набагато зручніше, ніж за столом. Ми усвідомили, що завжди йшли по життю, підсвідомо боячись щось перекинути. Я почав розуміти, чому пікнік на траві дає таке відчуття свободи. Це була відсутність тривоги, що постійно докучає, незважаючи на те, що ти її не усвідомлюєш.

Сестра Афіна простягнулася на розкладному кріслі, теж дуже низькому. Вона без проблем могла взяти з підлоги свій келих.

— Стосовно вашого запитання, — почала вона, — це дійсно правда, тут у нас діє ванадієва залізна дисципліна; але ми придумуємо для себе все самі, й правила не завдають нам клопоту, оскільки ми бачимо їхню мету.

У так званому цивілізованому житті кожна людина принаймні дві третини свого часу марнує на речі, які не мають значення. Ідея цього місця така, що кожен має якнайбільше часу для здійснення своєї Волі. Звичайно, якщо ви прибули сюди, рішуче налаштовані відкидати усе, до чого ви не звикли, ви можете виробити в собі постійну роздратованість, і від цього буде ще гірше, бо тут немає нічого, що б перешкоджало потуранню ваших бажань. Коли я потрапила сюди два роки тому, кожна дрібниця викликала роздратування й образу. Але я поступово змирилася, розуміючи, що тут усе продумано. Ці люди були значно ефективнішими, ніж я, завдяки економії часу, який я звикла марнувати на дрібниці,

і відсутності клопотів. Я не могла більше з ними боротися, так само як Діоніс не зможе битися з Джеком Демпізі¹. Тут зовсім немає чим зайнятися в сенсі розваг, окрім як гуляти, лазити горами, читати і грати в Телему, — ну і, звичайно, влітку купатися. Хатня робота майже не забирає часу завдяки спрощенню життя. Тут немає куди піти й немає що робити. В результаті якщо взяти усе, що пов'язано з приготуванням і споживанням їжі й усім решта, те, що можна назвати необхідною працею, забирає не набагато більше, ніж одну годину на день. Порівняйте це з Лондоном! Лише вбирання забирає більше часу. Тутешнє вбрання достатньо нарядне і для королівського бенкету, і водночас абсолютно практичне для усього, крім скелелазіння. Вбратися і скинути одяг — справа тридцяти секунд. Навіть одяг для походу в гори — це просто сорочка, пара бриджив, панчохи й тенісні туфлі замість сандалів — і вперед.

Лу і я сонливо слухали цю доповідь. Нам було так цікаво, що ми просто не давали собі спати. Із цієї метою кожен з нас прийняв по великій дозі героїну. Сестра Афіна скочила з крісла.

— Я згадала, — сказала вона, — що мушу принести ваші таблиці.

Вона підійшла до шафки й дістала два бланки. Ми ледаче поставили хрестики у відповідному полі.

— Пробачте, що втручаюся, — сказала вона, — але в абатстві Магічний Запис завжди на першому місці.

Від героїну я прокинувся остаточно.

— Здається, я розумію, в чому суть. Усі ваші правила мають на меті настільки зменшити ту частину життя, яка потребує правил, наскільки це можливо.

¹ Американський боксер.

— Саме так, — багатозначно кивнула вона.

— Але послухайте, — сказала Лу, — це все дуже добре; але я не знаю, що з собою робити. Мабуть, час тут тягнеться жадливо повільно.

— Прости Господи! — вигукнула Афіна. — Тут ніхто немає зайвої хвилини!

Ми розсміялися.

— Важко не помітити, що ви учениця царя Лама. Ви перейняли його талант до парадоксів в усій повноті.

— Я знаю, що ви маєте на увазі, — сказала вона, сміючись. — Якщо ви ледачий, тоді це найгірше у світі місце, щоб знудитись, і чим ледачішим ви налаштовані бути, тим нудніше вам стає. Минулого року в нас було двоє людей, абсолютно безнадійні гниляки. Вони називали себе письменниками й уявляли собі, що вони працюють, якщо після сніданку урочисто усаїтнілися і видали до обіду півсторінки дурниць. Але вони не надавали належного значення своїй праці, а саме місце мало не зводило їх з розуму. Вони нудилися в абатстві, нудилися один від одного і були дуже ображені, бо всі з них сміялися. Вони просто не бачили виходу і не скористалися ним, коли його їм показали. Від цього вони стали фізично кволими і, зрештою, поїхали геть, усім на радість, у середовище, де можуть безконечно марнувати свій час і вдавати із себе видатних геніїв. Великий лев робить за день більше, ніж вони зроблять за усе своє життя, навіть якщо доживуть до наступного сторіччя. Мені дуже шкода — настільки, наскільки може бути шкода. Самі вони були чудові, поки не виставляли напоказ свої нав'язливі ідеї того, «як слід робити». Вони подолали тисячу миль для цього навчання, а тоді навіть не дали нам шансу

навчити їх. Але у них добрі голови, й відбиток цього абатства ніколи звідти не стереться. Завдяки перебуванню тут вони стали кращими й розумнішими і будуть іще кращими й розумнішими, як тільки дозволять собі це визнати!

— Ви нас не дуже підбадьорили, — сказала Лу стривоженим тоном. — У мене немає такої втіхи, як у них. Я не можу себе обманювати, що я «вундеркінд». Ви, мабуть, і без мене знаєте, що я в житті нічим не займалася, лише байдикувала. А якщо немає чим байдикувати, мене охоплює найчорніша нудьга.

Сестра Афінa неохоче погодилася.

— Так, тут або вб'ють, або вилікують, — визнала вона, сміючись. — Але я можу з радістю сказати, що більшість людей виліковується. Ті двоє, що я вам розповідала, зазнали невдачі лише тому, що мали забагато пихи й егоїзму. Вони все неправильно тлумачили і чекали, що світ впаде перед ними ниць й обожнюватиме їхню нікчемність. І кожного разу вони зустрічали на своєму шляху Великого лева, який повертав їх до реальності. Однак правда була для них надто гіркою пігулкою. Якби вони прийняли факти, то могли б їх змінити і в результаті навчилися б робити щось цінне й корисне. Втім, вони вибрали плекати ілюзію цькування. Вони переконали себе, що їх тут розпинають, а їм лише вмивали лице. На жаль, шар гриму самооцінки був надто товстим; тож вони поїхали геть, жаліючись, як погано з ними поводитися. Однак вони самі попросили, щоб з ними так поводитися; і воно ще принесе їм користь у майбутньому, коли вони подивляться на речі з перспективи і зрозуміють, що підлабузництво невеличкої кліки диваків із Сохо

не таке корисне для їхніх душ, як належна суворість друзів у цьому абатстві.

— Так, я це розумію, — сказала Лу, — і я надто добре знаю Безіла, щоб легко не пошитися в дурні. Та я все ще переживаю за оцю вашу страшну ефективність. Чим мені зайнятися? Невже ви не розумієте, що саме нудьга чи її страх привели мене до героїну, щоб згаяти час?

— Це саме те, — дуже серйозно сказала Афіна. — Тут таке місце, що з нудьги хочеться напиться. І тому Великий лев наголошує, щоб ми пройшли цю сувору школу. Однак ми дуже швидко усвідомлюємо, що у світі просто немає стільки героїну, щоб вистачило у такому жадливому місці пережити один-однісінький день. Тож ми кидаємо.

Це був ще один з Безілових парадоксів у повністю робочому стані. Втім, з уст такої врівноваженої і серйозної особи вони звучать дещо по-іншому. Особистість Великого лева, з одного боку, це велика його перевага, але з іншого — це страшний недолік. Його цинічна манера, його звична іронія, відчуття, що він над тобою насміхається, — усе це змушує тебе відкидати його слова як «лише парадокс», не вникаючи у суть. Лам занадто розумний; однак, сестра Афіна говорила з такою простою щирістю і прямоотою, що незважаючи на те, що вона теж мала своє почуття гумору, Безілові ідеї здавалися набагато дієвішими, коли проходили через її розумовий апарат, ніж виплескувалися свіжими з нього. Я завжди був не схильний довіряти цареві Ламу. Та не довіряти цій жінці, яка довіряла йому, чи сумніватися у її праві довіряти йому було неможливо.

Здається, він навіть сам себе не міг сприймати серйозно, мабуть, через те, що боявся здатися пиха-

тим чи зарозумілим; однак вона сприймала його серйозно і почерпнула від нього усе найкраще.

— Ну, сестро Афіно, — сказала Лу, — якщо навіть героїн не допомагає, що тоді?

— Боюся, мені доведеться похастувати вас ще одним парадоксом, — сказала вона, припалюючи цигарку. — Боюся, на перший погляд ви подумаете, що тут щось не те. Це й правда повний революційний розворот від того, що здається очевидним. Але я сама пройшла через це і хочу передати вам такий простий факт: опинившись тут і отримавши у своє розпорядження стільки часу, скільки ми ніколи досі не мали, ми впадаємо у відчай. У великому місті, якщо нам нудно, ми просто шукаємо якоїсь розваги, і таких навколо є вдосталь. Але тут немає полегшення чи навіть його можливості. Ми або потонемо, або вирішимо плавати. Ось ще один приклад того, як Великий лев, який, точно сам Сатана, економить час. Треба бути вже аж надто дурним, щоб за дві доби не побачити, що тут немає можливості розважити себе будь-яким звичайним способом. У Лондоні можна змарнувати ціле життя, перш ніж довести свій розум до бажаної Великому левові точки. Тож ти опиняєшся безпосередньо перед фактом, що слід знайти собі заняття. Добре, ми підходимо до Великого лева спитати, і Великий лев каже: «Чини, як волієш». — «Але, — кажемо ми, — в чому ж полягає моя воля?» Він грубо відповідає: «Дізнайтеся!» Ми запитуємо, як дізнатися, і він каже: «А як ви дізналися, яка користь від автомобіля?» Ну, ми трошки думаємо, а тоді кажемо йому, що про користь машини можна дізнатися через дослідження. Потрібно подивитися на різні її частини, порівняти їх і саму машину з подібними механізмами, які ми вже

знаємо, такими як віз з волами і паровоз. Тоді ми вирішуємо, що автомобіль зроблено для пересування дорогою. «Дуже добре, — каже Великий лев, — ідемо далі. Проаналізуйте себе, свої здібності й схильності, розумові тенденції і прагнення вашої душі. Дозвольте вас запевнити, що таке дослідження залишить вам зовсім мало часу для запитань, що з собою робити». — «Дуже дякуємо, — кажемо ми, — але якщо наше судження буде неправильним, якщо ми дізналися, що автомобіль, який має їхати, насправді є труною, зробленою для зберігання тіла?» — «Може, й так, — каже Великий лев. — Вам слід перевірити своє судження; і для цього не потрібно питати думку людей, які, можливо, знають менше за вас; ви просто забираєтесь у цю страшну штуку, натискаєте відповідну кнопку, і якщо вона їде — це автомобіль, і ви не помилились. Хіба ви не читали, що сказано у Книзі Закону: «Успіх — підтвердження вашої правоти?» І дозвольте вас іще раз запевнити, коли ви серйозно налаштуєтесь, почнете здійснювати свою Істинну Волю, для нудьги не знайдеться часу».

Вона викинула цигарку, після того як прикурила від неї ще одну. Здавалося, що вона занурилась у роздуми, ніби в її голові пролітають набагато глибші думки, ніж ті, які вона так легко нам виражала.

Ми уважно спостерігали за нею. Героїн заспокоїв і посилив наше мислення, збуджене її поясненнями. Ми не мали бажання перебивати. Хотілося, щоб вона говорила безконечно.

Її занурення у власні думки стало іще помітнішим. Після дуже тривалої паузи вона знову повільно продовжила говорити, здається, скоріше до себе, ніж до нас, скоріше намагаючись надати форму своїй власній думці, ніж навчити нас.

— Мабуть, це і є головна ідея, — сказала вона.

У неї був цікавий, прямокутної форми обрис губ, який можна побачити у деяких давніх єгипетських статуях, з вигином біля кутиків, в якому причаїлися незліченні можливості самовираження. Очі глибоко посаджені й спокійні. Квадратне обличчя з підборіддям дуже особливої форми виражало пригломшливу рішучість. Я ніколи не бачив обличчя, яке б так випромінювало сміливість.

— Так, думаю, я тепер розумію. Він змушує тебе підійти до того, що я назвала б точкою смерті. Ти дивишся на підсумок життя з перспективи, і його значення стає зрозумілим. Але замість того, що б відірватися на зустріч з невідомим, як у випадку смерті, у тебе є можливість і необхідність узятися за старе життя з того місця, де ти його полишив, з чітким розумінням минулого, яке визначає майбутнє. У цьому суть того, що він називає ініціацією. Я так розумію «Ти не маєш іншого права, як здійснювати свою волю». Ось чому давні верховні жерці замикали новоспеченого кандидата в абсолютній тиші й темноті. У нього був вибір між божевіллям і пізнанням себе. І коли його виводили на світло до життя, відновленого для любові і свободи, він ставав найсправжнішим неофітом, людиною, що наново народилася. Великий лев робить це з нами без нашого відома. Хоча я і сама пройшла через це, я чітко не знала, що насправді відбулося, поки не спробувала пояснити це вам.

Мене знову охопило сильне відчуття зачарованості. Я подивився на Лу й побачив в її очах, що вона відчуває те ж саме. Але вона тремтіла від запалу і хвилювання. Її очі з жадібним завзяттям дивилися в обличчя сестри Афіни. Вона з нетерпінням чекала на це незвичайне переживання. Мій власний

настрій трішки відрізнявся. Перед очима пробігла серія яскравих картин з минулого життя. Безглуздість і марність минулого викликало відразу. Досягнення, якими я пишався найбільше, втратили свою цінність тому, що нікуди не привели. Мені спали на думку слова Льюїса Керролла:

«Розумна риба ніколи нікуди не вирушає без дельфіна». І якось невимушено мій розум підхопив мелодію:

«Чи ти любиш, чи не любиш, чи ти любиш, чи не любиш танцювати?»

Коли я прокинувся, здається, була вже північ. Я лежав укритий ковдрами. Мені було доволі тепло, незважаючи на вітерець, що дув крізь розчинені двері. Мене дуже здивувало те, що вони мають бути відчиненими. Країна кишіла сумнозвісними грабіжниками.

Цар Лам сидів і писав за своїм столом при світлі лампи. Я ліниво за ним спостерігав, мені було дуже зручно й зовсім не було бажання рухатись.

Невдовзі я почув низькі звуки дзвону з віддаленого собору. Була дванадцята година.

Він одразу підвівся, пішов до дверей і спустився сходами до освітленої місяцем тераси. Став лицем на північ і глибоким урочистим голосом промовив слова, що, очевидно, були заклинанням.

«Вітаю тебе, Ра, той, що мовчить, і тебе, Кепражук, що у північну годину сонця мандрує у човні під небесами. Тагуті стоїть у величній красі на носі, а Ра-Гуур залишається за стерном. Вітаю тебе з обителів вечора!»

Лам супроводжував свою промову серією складних жестів. По завершенні він повернувся і зауважив, що я прокинувся.

— Що ж, ви добре поспали? — спитав він тихим голосом, стоячи біля мого матраца.

— Ніколи ще так добре не спав.

Неможливо передати подробиці навіть одного дня на Телепилі. Тут є уся повнота героїнового життя, але зовсім без його розчарувань. Я мушу відбрати пригоди, які безпосередньо стосуються нашого Purgatorio.

Після короткої балачки з Безілем про незначні справи я знову поринув у сон і прокинувся зранку добре відпочилим, та все ще сповненим переконання, що без героїну встати неможливо.

Втім, яскраве весняне сонце, чий свіжі промені падали на зелено-сірі та сірувато-коричневі скелі навпроти, нагадало мені, що я прибув до Телепила відновити молодість. Я стримав свою руку. Мало-помалу до мене повернулися сили, і коли вони повернулися, відчуття безпорадності через відсутність героїну замінила палка його жадоба.

Я важко зліз із матраца і, похитуючись, звівся на ноги. Лу ще спала, виглядаючи у чистому блідому світлі, що проникало до кімнати, такою чарівною, що я твердо вирішив покинути звичку, яка зруйнувала наше кохання. Усі останні місяці вона була прекрасною лише уві сні. Прокинувшись, вираз напруження і жалюгідності, нервового сіпання та нездоровий вигляд її обличчя через неспроможність печінки виводити токсичні залишки наркотику робили її не лише вдвічі старшою на вигляд, а ще й потворною, з цією потворністю порока і хвороби, яка набагато огидніша за будь-які інші естетичні помилки природи.

Врода Лу, більше ніж в усіх дівчат, що я знаю, залежала від її духовного стану. Вплив якоїсь ідеї

міг умити перетворити її з Венери на Єхидну і навпаки.

Саме глибоке духовне задоволення зробило її такою чарівною цього ранку. Та поки я стояв і дивився, жахлива невгамовність героїнової жадоби майже змусила мене вжити наркотик, а тіло навіть не повідомило мене про свої наміри. Втім, я вчасно помітив цей рух.

Я подумав, що жвава прогулянка допоможе пройти цю критичну хвилину. Тільки-но я вийшов із будинку, як зустрів сестру Афіну.

— Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон, — сказала вона.

Це було звичайне ранкове вітання в абатстві. Хоча я вже звик до цієї фрази, все ж вона захопила зненацька.

— Доброго ранку, — сказав я доволі спантеличено.

— Відповідь: «Любов — це закон, люби за волею», — засміялася вона. — Ми обмінюємося цими вітаннями, щоб запевнитись, що вигляд наших друзів не відволікає нас від Великої праці. Тепер можемо поговорити про що завгодно. Ой ні, не можемо, спершу я повинна оглянути вашу вчорашню таблицю.

Я виніс її, і ми сіли разом за стіл. Звісно, там був лише один хрестик. Вона зробилася дуже серйозною.

— Це вкрай неприйнятно, брате, — сказала вона. — Ви не заповнили другу графу.

Пізніше я дізнався, що це було частиною системи абатства вдавати велику строгість через будь-яке порушення правил, а тоді показати за допомогою якогось приємного зауваження, що ви не сердитесь. Метою цього було закарбувати у твоїй голові,

що провина є справді серйозною, так щоб удаваний прочухан мав дієвість непідробного звинувачення.

Не знаючи цього, я був здивований, коли вона продовжила:

— Усе гаразд, Кокі, ми знаємо, що ти новачок.

Однак її палець невблаганно вказував на другу графу. Вона була підписана: «Причина вживання дози».

Ну, Діоніс показав мені шлях, як вийти з положення, тож я зухвало розвернувся і сказав:

— Досить різних Тому, хай йому чорт, собаці!

Ефект був чудовим. Ми дуєтом почали сміятися низьким музичним сміхом, який, як мені здалося, витончено гармоніював з красою квітневого ранку.

— Диявол може цитувати Святе Письмо, — відрізала вона, — оця історія з «Тому» стосується зовсім іншого. Річ у тім (вона стала дуже серйозною), що ми хочемо, щоб ви розуміли, що відбувається у вашій власній голові. Ми усі робимо стільки дурниць, через якісь безглузді мотиви або й взагалі без причини. «Прости їм, Господи, бо не знають, що діють» підходить до дев'яти десятих усіх наших активностей. Нам вдалося так багато зробити у цьому абатстві тому, що ми навчилися спостерігати за своїм розумом і не дозволяти собі марнувати навіть мить на те, що нічого не варте, чи перескакувати з одного заняття на інше і в результаті нічого не закінчити. У випадку цього вашого експерименту дуже важливо навчитися опанувати цей такий сильний наркотик, що навіряд чи один з десяти тисяч має найменший шанс із нього вилізти, оскільки, як я боюся, ви дізнаєтесь, тобто, я сподіваюся, ви зовсім скоро дізнаєтесь, ваш мозок набув певних патологічних схильностей. Ви

можете думати зовсім викривлено. Великий лев уже розповів мені, як ви дійшли до стадії, коли приймали одну дозу, щоб заснути, і ще одну, щоб прокинутись, і коли ви намагалися приховати, скільки ви вживаєте, від людини, з якою вживаєте відкрито. Ще одна проблема в тому, що нестача завжди порушує психічну рівновагу. Людині, якій бракує їжі чи грошей, у голову приходять дуже дивні думки, і вона робить речі, що не обов'язково пов'язані з її потребою, якою б нав'язливою вона не була, і які зовсім не притаманні її вдачі.

Я взяв олівець й одразу написав у другій графі навпроти хрестика: «Щоб краще засвоїти роз'яснювальну лекцію сестри Афіні».

Вона весело розсміялася.

— Бачите, це знову історія про Адама і Єву! Ви намагаєтесь перекласти провину на мене. До речі, я бачу, що ваше тіло нервує. Якщо ви не хочете вжити героїну, а ви точно не хочете, бо інакше ви б не довели себе до такого тремтіння, вам краще взяти білу таблетку. Ви від неї не заснете, оскільки поспали вночі, і цій нещасній штучці не залишається нічого іншого, як взятися за ваше сонячне сплетіння і пригладити ваші нашорошені, як у kota, нерви.

Я скористався порадою, і мені стало набагато краще. У цю хвилину з'явився цар Лам і викликав сестру Афіну на партію в «Телему». Ми вийшли з Лу назовні, сіли у дворику і дивилися, як вони грають.

Гра має назву «Телема» через розмаїття ударів. Вона схожа на «п'ятірки»¹ з футболом, але без бокових стінок, лише з однією невисокою стінкою позаду.

¹ Гра в м'яч руками або биткою на полі з двома, трьома або чотирма стінками.

Якщо м'яч перелітає через неї, він поза грою, також якщо він ударяє поза намальованими на стінці вертикальними лініями або нижче планки на висоті приблизно одного фута над землею. М'яч можна вдаряти будь-якою частиною тіла, за умови чистих ударів. Гра дуже швидка, і за нею захопливо спостерігати.

Після двох партій гравці страшенно спітніли. Рахунок ведеться подібно до тенісу, але кожне очко має односкладову назву для економії часу. Він також мав певний приголомшливий підтекст — з метою познайомити розум з ідеями, які зазвичай викликають цікавість.

Уся система царя Лама полягає в тому, щоб навчити людей не звертати уваги, тобто емоційної уваги, ні на що в житті. Значною мірою захоплення наркотиками виникає через метушню навколо них, через фокусування на них уваги. Абсент, який заборонено у Франції, Швейцарії та Італії, вільно продають в Англії, і ще ніхто не зустрічав англійця, залежного, як наркоман, від абсенту. Та якщо хтось надумає почати газетну кампанію проти абсенту, то протягом дуже короткого часу напій стане суспільно небезпечним.

Цар Лам розкріпачував голови людей, застосовуючи протилежну формулу. У нього повно хитрощів, щоб змусити людей сприймати різкі й приголомшливі зорові та звукові відчуття як щось цілком звичайне. Навіть дітей він знайомив з найжахливішими ідеями, поки вони були ще надто малими, щоб набути якихось усталених фобій.

Гермес, у віці п'яти років, уже звик спостерігати за хірургічними операціями, був знайомий з небезпекою потонути у воді чи впасти зі скелі, і в результаті він зовсім не боїться таких речей.

Нам пояснили ці засади під час передишок між сетами. Сестра Кіприда та ще троє чи четверо спустилися до нас з інших будинків, щоб узяти участь у грі.

Активність і безтурботність кожного вражала. Нас запросили приєднатися до гри, та наша безпорадність лиш стала сильним джерелом роздратування. Ми були надто виснажені пристрасстю до наркотиків, щоб грати на рівних; і в результаті це надихнуло до пристрасної рішучості звільнити себе із цього рабства.

Утім, біди цього ранку лише починалися. В абатстві була традиція робити святковий пікнік на вершині гори з нагоди прибуття новачків. Від абатства шлях туди пролягає через невеличку ділянку з деревами до вузької кам'янистої стежки між двома стінами. Наприкінці дороги перетинає акведук, і ми з Лу дуже нервували, коли почали переходити вузьеньку дамбу. Нам довелося обходити, від чого ми вкотре відчували дедалі більший сором.

З іншого боку пагорб круто піднімається вгору. Смужка трави веде до яру, заповненого стінами старого міста, що увінчувало скелю дві тисячі років тому чи навіть раніше, коли світ був менш засушливий і люди, замість того щоб збирати і направляти до себе струмки і потоки води, могли розраховувати на дощову воду.

Цар Лам прив'язався посередині мотузки з Діонісом на одному кінці й Гермесом на другому, поки ми, під наглядом Кіприди й Афін, повільно піднімалися козячою стежкою, що робить зигзаг трав'яною смужкою. Вони ж атакували скелю в лоб праворуч від нас.

Цар Лам змусив Гермеса першим долати небезпечні, найбільш стрімкі виступи, підказуючи, як іти,

але не допомагаючи. Втім, його рука завжди була біля хлопця — так, що якби той зробив помилку і впав, його можна було б зловити і не дати поранитися.

Але хлопчина не знав про те, як уважно за ним дивляться й оберігають. Безіл в усіх відношеннях ставився до нього як до відповідального лідера.

Звісно, вони просувалися повільно, але ми теж. Ми з Лу виявили, що неможливо пройти більше як двадцять кроків без перепочинку. У нас було вдосталь часу спостерігати за ними, і це було дивовижно — бачити, як працює голова Гермеса, коли зустрічає на своєму шляху чергову перешкоду.

Було багато випадків, коли йому було легше обійти перешкоду, але він жодного разу не спробував цього зробити. Цар Лам уже вселив йому в голову ідею, що найбільше задоволення у скелелазанні полягає в доланні найважчих ділянок.

Хлопець час від часу зупинявся за крок від крутого відкосу й обдумував, як іти далі, наче це була математична задача. Раз чи двічі він вирішив, що це надто складно для нього. В такому випадку цар Лам піднімався першим, озвучуючи вказівки запам'ятати точне місце, де він ставив свої руки і ноги; а коли настала черга Гермеса слідувати за ним, досить часто він робив це з послабленою мотузкою. Приклад лідерства вчив його, як долати труднощі.

Стосовно Діоніса методика була зовсім іншою. Він не мав ані інтелектуальної сили старшого хлопця, ані його розважливості й піднімався з якимсь бурхливим геніальним чуттям.

Нагорі козяча стежка різко повертала праворуч до пролому в стіні, через який без особливих зусиль можна було проповзти по-одному. Тут ми і зустрілись зі скелелазами.

— Завтра, — сказав Гермес з виглядом досвідченого провідника, — я візьму вас на вершину Великої Ущелини.

Діоніс похитав своєю голівкою.

— Не знаю, чи він зможе плолізти клізь ділку, — нарікав він.

Цар Лам відв'язав мотузку й обмотав її навколо коліна. Ми важко чалапали твердим кам'янистим ґрунтом до вершини. Спостерігати, як діти видалися з одного валуна на інший, водночас підбадьорювало й засмучувало.

Нарешті ми дісталися вершини. Двоє побратимів, що несли у рюкзаках провізію, вже почали розкладати її на пласкій ділянці, зарослій травою.

Розділ 6

ІСТИННА ВОЛЯ

Ми з Лу були дуже виснажені підйомом, а цар Лам нагадав, що це і є формулою абатства Телеми на Телепилі — кожному необхідно дістатися вершини, крок за кроком, завдяки власним зусиллям. Проте, щоб з чужою допомогою піднятися в повітря і з усією імовірністю з глухим ударом впасти на землю, не було й мови.

Під час сходження ми постійно задихалися, хоч це тривало лише три чверті години, і, безперечно, ми б не змогли дістатися вершини без прикладання до героїну.

Втім, увесь час ми дивувалися поведінці хлопців — їхній незалежності, безстрашню й інстинктивному вмінню економити свої сили. Ми й поняття не мали, що в такому віці діти можуть фізично демонструвати такі успіхи, ще й явно без особливих зусиль.

А що стосується їхньої моральної стійкості, вона була поза межами нашого розуміння. Я сказав щось про це, і цар Лам відразу різко відповів, що саме моральна стійкість уможливила такі фізичні здобутки.

— У вашому експерименті ви на власному досвіді переконаєтесь у цьому. Якщо перервати вашу теперішню практику, користі буде небагато. Коли ви рішуче взялися, потрібно витерпіти до кінця, а кінець не наступить, поки ви самі не скажете «так» або «ні», незважаючи на фізичний стан.

Утім, при тому всьому ми з Лу відчували піднесення від фізичного тріумфу перемоги над скелею, яким би дріб'язковим він не був; і наш стан на вершині чимось нагадував відчуття польоту. Була така ж відірваність від буденних справ цього світу, таке ж сприйняття звичайного життя з далекої перспективи; червонувато-коричневі дахи будинків, клаптики обробленої землі, віддалені горби з їхньою казковою недосяжністю, рівенька поверхня моря, похила лінія берега; усі ці речі були численними свідками однієї великої істини — лише після болісного сходження до місця, куди ще не втрутилася людина, ти можеш дістати тверду точку зору, щоб подивитися на Всесвіт як слід.

Ми одразу провели моральну аналогію з нашим фізичним станом і застосували її до нашої безпосередньої проблеми. Все ж, незважаючи на те, що сказав Лам, ми обоє були одержимі ідеєю припинити вживання героїну.

Наступні кілька днів минули у наполегливих спробах зменшити кількість доз, і саме тоді ми почали виявляти тваринну підступність нашого тіла. Що б ми не робили, завжди, у будь-яку хвилину, була причина, категорична причина прийняти дозу.

Мозок теж почав з нами жартувати. Ми помітили, що сперечаємось, якою була доза. Ми почали приймати рідше, і вони стали більшими. Невдовзі ми дійшли до такого рівня, що те, що, на нашу думку, було справедливою дозою, було важко винюхати однією понюшкою. Але гірше за все одного дня, коли я тяжко боровся зі спокусою віддатися наркотику, мені раптово спало на думку, що проміжки між дозами, якими б тривалими вони не були, розглядалися лише у цьому світлі. Іншими словами, це була негативна штука.

Життя складалося з уживання героїну. Інтервали між дозами до уваги не бралися. Це було схоже на ставлення нормальної людини до сну.

Раптом до мене дійшло, що цей болісний процес, коли ти поступово вчишся утримуватися, не був лікуванням узагалі, в жодному прямому значенні цього слова.

Безіл мав цілковиту рацію. Мені слід повністю змінитися і подивитися на життя в позитивному плані. Ось що він має на увазі своїм «Чини, як волієш». Я зацікавився, а що є моєю істинною волею? Чи існує вона взагалі? Мої математичні розрахунки говорять, що має існувати. Скільки б різних сил тут не діяло, ти завжди можеш знайти, до чого приводить кожна з них.

Утім, це було страшенно розпливчастим, а бажання вживати героїн було чітким і ясним. Хоча він уже не давав якогось особливого ефекту. Тепер, коли я зменшив вживання до двох-трьох доз на день, щонайбільше виглядало так, що для цього немає якоїсь певної мети, навіть щоб притупити жадоу. Мені ставало дедалі важче заповнювати другу графу.

Одного ранку, саме коли я прийняв дозу, до мене несподівано зайшов цар Лам і почав копірситися в моїй голові, шукаючи причину для цього вчинку. Я попеременно то жував кінець олівця, то робив безглузді нотатки на папері. Я розповів йому про своє скрутне становище.

— Завжди радий допомогти, — безтурботно сказав він, підійшов до шафки з папками і видобув звідти кілька аркушів з надрукованими рукописами. Він дав їх мені в руки. Заголовок був такий: «Причини вживання».

1. Зранку на мене напав дуже сильний кашель.
(Примітка:
 - а) Чи кашель справді такий сильний?
 - б) Якщо так, тіло кашляє через хворобу чи тому, що хоче переконати вас дати йому героїну?)
2. Щоб розворушитися.
3. Я не можу без нього заснути.
4. Я не можу без нього прокинутись.
5. Я маю бути на висоті, щоб зробити те, що повинен зробити. Якщо я доведу цю справу до кінця, мені більше не потрібно буде його вживати.
6. Я повинен показати, що керую ситуацією і вільно можу сказати героїнові «так» або «ні». І саме зараз я абсолютно впевнено повинен сказати «так». Моя відмова продемонструє мою слабкість. Тому я вирішив ужити.
7. Незважаючи на недоліки героїнового життя, які мені відомі, я насправді не впевнений, що воно не є кращим за інше життя. Зрештою, я отримую від героїну надзвичайні речі, яких інакше не мав би.
8. Кидати надто раптово небезпечно.
9. Краще я прийму невеличку дозу зараз, ніж пізніше, бо інакше це потурбує мій сон.
10. Якщо мозок постійно переймається питанням наркотику — це дуже шкідливо для психіки. Краще прийняти невеличку дозу, щоб позбутися цієї нав'язливої ідеї.
11. Мене мучить думка про наркотик, бо я не вживав його. Якби я трішки прийняв, у мене б одразу в голові все прояснилося і я б зміг продумати й розробити дієвий план позбавлення від цієї залежності.
12. Можливо, через його вживання боги дають мені новий досвід.

13. Абсолютно помилково приписувати його вживанню незначне нездужання. Дуже ймовірно, що майже всі вони є ілюзією, решта виникають через нерозумне його вживання. Я просто лякаю себе, кажучи «ні».

14. Сказати «ні» буде неправильно з моральної точки зору. Я не повинен виглядати боягузом.

15. Немає жодних доказів, що помірно вживання героїну не продовжує життя. Китайські лікарі стверджують, і їхні англійські колеги погоджуються, що куріння опіуму — це практика, яка сприяє довголіттю. Чому з героїном має бути по-іншому? Насправді помічено, що наркомани, так виглядає, мають імунітет до більшості захворювань, від яких страждають звичайні люди.

16. Я вживаю його тому, що він заборонений. Я проти того, щоб мене сприймали як нерозумного школяра, коли я — серйозна людина, яка відповідає за свої дії.

(П р и м і т к а: Тоді не потрібно поводитися, як нерозумний школяр. Навіщо через тупість урядів дозволяти втягнути себе у вживання наркотику проти своєї волі? — Ц. Л.)

17. Моїй подрузі подобається, що я вживаю його разом із нею.

18. Те, що я можу його вживати, демонструє мою вищість над іншими людьми.

19. Більшість з нас копають собі могили своїми ж власними зубами. Від героїну в мене пропав апетит, тому це добре для мене.

20. В минулому я безліч разів потрапляв у халепу через жінок. Від героїну я перестав ними цікавитись.

21. Героїн позбавив мене тяги до спиртного. Якщо вже вибирати, то я справді вважаю, що героїн кращий.

22. Людина має право мати духовні амбіції. Вона еволюціонувала й стала тим, ким вона є, проводячи небезпечні експерименти. Без сумніву, героїн допомагає мені знайти новий духовний погляд на світ. Я не маю права припускати, що псувати тілесне здоров'я шкідливо, і «бо хто хоче життя своє зберегти, той утратить його, а хто втратить життя своє заради Мене, той знайде його».

23. Такий-то вживав його роками, і йому нічого не сталося.

24. Такий-то вживає його роками, продовжує вживати його далі, й він найвидатніша людина свого часу.

25. Я відчуваюся дуже й дуже погано, а зовсім-зовсім трішки героїну дозволить мені почуватися дуже й дуже добре.

26. Ми не можемо зупинитися, поки він у нас є, — надто велика спокуса. Найкраще буде вжити його увесь. Можливо, ми не зможемо більше дістати, тож ми вживаємо його, щоб кинути.

27. Історія Клода Фаррера про Рудольфа Гафнера. Уявімо, що я витримав увесь цей біль, щоб кинути наркотики, а тоді захворів на рак чи ще щось таке. Яким ідіотом я буду почуватися!

— Ну як, допомогло? — спитав Лам.

Чесно кажучи — ні. Якось я теж обмірковував більшість із цих речей і, здається, відкинув їх. Дивна штука — як тільки ти записав причину, вона відразу втрачає свою значущість. Ти не можеш безконечно

використовувати одну й ту саму причину. Очевидно, цей факт доводить, що така сумнівна причина є штучною і неправдивою, що ти просто вигадав її під впливом моменту, щоб виправдати потурання своїм слабкостям.

Безіл помітив мою розгубленість.

— Річ у тім, — сказав він, — що ви вживаєте його так, як більшість людей ходять до церкви. Це просто безглузда звичка.

Я не хотів це записувати. Це означало зізнатися, що я був бездушним автоматом. Утім, щось у його погляді змусило мене це зробити. Я написав слово, і мене, як раніше, охопив напад внутрішньої люті. Мені пригадалася історія із часів роботи в лікарні, про чоловіка, який покінчив життя самогубством, коли підтвердилося, що він не зможе рухати своєю верхньою щелепою.

Тим часом Лам вивчав мої середні показники. Я знизив вживання до менше двох доз денно. Однак решта доби минала в очікуванні хвилини, коли я зможу віддатися своїй слабкості.

Я знав, що Лу випереджала мене. Вона вже дійшла до рівня, який Безіл називав третім класом. Вона приймала одну дозу на день, але щодня вживала її все пізніше й пізніше. Їй потрібно було витримати приблизно годину наркотичної жадоби, і в цей час, ніби випадково, з'являлася сестра Афіна або сестра Кіприда, чи ще якась сестра, і починала робити активні дії, щоб у ці критичні хвилини відволікти її мозок від героїну.

Як тільки ти дійдеш до перерви між дозами у сорок вісім годин, ти переходиш у четвертий клас і повністю припиняєш вживання, поки не трапиться якийсь особливий випадок для вживання дози.

Мене дуже дратувало, що Лу просувається швидше за мене. Безіл казав, що, на його думку, мені потрібно більше фізичної активності, хоч я вже й сам почав цікавитися спортивними можливостями цього місця. Я навіть повністю пройшов гру Телема і при цьому ні разу не сів відпочити й не захекався.

Втім, усе ще залишався приглушений потяг до життя у наркотику. В мені якось закарбувалося, що звичайні зацікавлення не варті уваги.

Цар Лам кілька разів брав мене з собою в гори, але в той час, коли я переживав глибоке фізичне задоволення, я не міг побороти психічний стан, який фактично, зрештою, виражено в Екклезіаста: «Суєта, суєта, усе — суєта суєт!».

Мої стосунки з Лу були отруєні таким же відчуттям. Покращення нашого фізичного здоров'я, п'яний ефект клімату й довкілля схилив нас узяти участь у пишному святі природи. Однак на заперечення цих думок ми постійно чули наполегливий голос Аїд Ламуро, що всі ці речі неминуче мають один кінець — смерть. Вона рішуче відкидала існування як марне, і на її вирок не було жодної відповіді.

До того ж мій мозок повністю себе виїв. Я буквально не мав про що думати, окрім героїну, і виявив, що героїн звертався до мене, ховаючись за безліччю масок, як втеча від життя.

Людині, що хоч раз пережила життя у наркотику, стає важко змиритися з безмістовністю нормального існування. Вона стає мудрішою від мудрості відчаю.

Великий лев і сестра Афіна вичерпали свою винахідливість, шукаючи речі, якими б я міг зайняти свої безцільно втомливі години. Але, здається, ніщо

не могло витягти мене з невідступної ідеї, що життя — це героїн з перервами, які до уваги не беруться.

Упродовж приблизно тижня цар Лам намагався витягти мене з рутини, дав мені кокаїн і попросив зайняти час написання звіту про мої пригоди відтоді, як я почав його приймати. Наркотик мав надзвичайний стимул, і якийсь час я був сповнений ентузіазму. Я написав історію про мої пригоди з тієї ночі, коли зустрів Лу, до нашого повернення з Неаполя до Англії.

Але коли це заняття скінчилося, я знову зустрівся зі старим відчаєм, таким же сильним, як завжди. Воля до життя у мене фактично померла.

Утім, два дні по тому, ввечері перед заходом сонця цар Лам прийшов покурити зі мною люльку на терасі. У його руці був мій рукопис *Paradiso*, надрукований сестрою Афіною.

— Мій дороженький, — сказав він, — не розумію, чому ви такий сліпий стосовно самого себе. Усе це має абсолютно очевидне значення. Боюся, ви так і не вловили, що значить «Чини, як волієш». Невже ви досі не помітили, як застосування Закону допомогло вам?

— Ну, звісно, — відповів я, — цілком ясно, що я не прийшов на цю планету, щоб довести себе наркотиками до могили, перш ніж мої сили зможуть остаточно оформитися і досягнути. Я думав, що необхідно триматися подалі від героїну, щоб отримати можливість показати себе. Але мені немає що показувати. З кожним днем життя стає дедалі нуднішим, і єдиний шлях до втечі перегородили вогняні мечі.

— Саме так, — мовив він. — Ви лише зрозуміли те, чого вам не хочеться; та ще залишається знайти те, що хочеться. І для цього є чимало натяків у вашому рукописі. Я зауважив, як ви кажете, що ко-

мандир вашої ескадрильї, який не став би командиром без певних здібностей давати раду з людьми, сказав: вам не бути великим пілотом. Як саме сталося так, що ви вирішили літати?

Це просте питання викликало дуже несподівану реакцію. Не було жодної причини для такого сильного роздратування, яке воно спричинило.

Безіл це помітив, радісно потер руки і почав мугикати «Тіпперері»¹. Те, що він мав на увазі, було очевидним. Він навмання натягнув лука, та й поціливі Ізраїлевого царя між підв'язанням пояса та між панцером. Він жваво підвівся і вийшов, помахавши рукою.

— Подумайте над цим, дорогий хлопчику, — сказав він, — і розкажете мені свою сумну історію зранку.

Я був у дуже збентежному душевному стані. Я пішов пошукати Лу, але вона гуляла з Кіпридою, а коли повернулася, то на її обличчі був нестерпний вираз мудрості. І все ж я розповів їй свою історію. На мою огиду, вона просто кивнула, ніби високо оцінивши якийсь не дуже зрозумілий жарт. Говорити з нею не було сенсу. Я пішов спати у зовсім поганому настрої.

Майже одразу почалася звична боротьба, чи приймати дозу героїну, чи не приймати. Цього разу суперечка тривала недовго. Я був настільки роздратований собою, що спеціально винюхав велику порцію, очевидно, не стільки для того, щоб втішити себе, скільки для того, щоб не напряду комусь надокучити. Це була перша понюшка за тиждень. Я заміщав її місце кодеїном.

Частково від цього, а почасти від психологічної кризи ефект був такий, що я ніколи досі не переживав. Усю ніч я був у стані між сном і дійсністю, не-

¹ Назва міста і пісні-марша британських військ.

спроможний покликати на допомогу, неспроможний контролювати свої думки; і мене перенесло в абсолютно незнайомий світ. Мене не існувало взагалі, у будь-якому звичайному значенні слова. Я був математичним виразом у складній геометричній схемі. Моя рівновага підтримувалася незліченними іншими силами в межах тієї ж системи, і те, що можна назвати «я», було якимсь містичним чином заряджене обов'язком маніпулювати іншими силами, які мене уникали. Коли я намагався їх позбирати, вони зникали. Здавалося, моєю функцією було спростити складні вирази, а тоді збудувати нові комплекси з елементів, настільки ізольованих, щоб вони створили подоби мого власного виразу в інших формах.

Цей процес тривав з божевільною напругою, повторюючи себе крізь нескінченні епохи. Мене мучив нестерпний біль від повної втрати своєї індивідуальності, яка змішувалася з так званими виразами, які я формулював. Страждання стало таким гострим, що я відчув необхідність покликати Лу на допомогу. Але я не міг її знайти у цій системі.

Та все ж у природі самих кривих було щось, що я ототожнював із нею. Ніби їх остаточна форма якоюсь мірою залежала від неї. Вона ховалася, так би мовити, у виразах ідей. Вона впливала з їхньої структури; і як тільки найгірше хвилювання і тривога почали спадати, я знайшов дивну втіху у тому факті, що вона не була незалежною і конфліктною одиницею у цьому складному механічному хаосі, а була, так би мовити, причиною, за якою уся система приймала саме такий фактичний вигляд, а не інакший. З продовженням ночі неймовірно запутане видіння координувало само себе. Було відчуття вихору і

польоту, які сполучають увесь всесвіт моєї думки. Мій дух охопило свого роду запаморочення. Ніби колесо почали розкручувати, поступово збільшуючи темп обертання так, що вже неможливо побачити окремі спиці. Воно стало неясним гудінням машини. Це відчуття поступово захопило всю мою свідомість, так що вона зменшилася до незмінної одиниці, однак одиниці, що складається з різноманітних сил у постійному русі. Ця монотонність поглинала свідомість, поки мій сон на межі дійсності не перейшов у справжній сон.

Найдивнішою частиною цього переживання було те, що я прокинувся зовсім новою людиною. Я виявив, що занурився у глибокі та важкі для розуміння обрахунки, слабо між собою пов'язані, це правда, але дуже напружені, пов'язані з ідеєю, яка вже багато місяців не приходила мені до голови. Я розробляв план побудови гелікоптера, винаходження якого глибоко заволодівало мною, коли я був без роботи. Він був повністю витіснений з моєї голови, коли я став спадкоємцем майна дядька Мортімера.

Тільки-но я повністю прокинувся, я виявив, що надзвичайно заскочений тим, що мене оточує. Насправді я не міг згадати, хто я. Якимсь неймовірним чином саме питання було безглуздим. Що більше до мене поверталось усвідомлення себе, Телепила й недавнього минулого, то більше ці речі ставали нереальними. Справжній «я» був математиком та інженером, що працює над гелікоптером, а перерва у роботі була лише страшенно заплутаним кошмаром.

Я струсив усе це з себе, наче мисливський пес, що вийшов зі ставка з палицею в зубах, і занурився в роботу. Мене потурбувала якась незнайома особа чи особи. Поцілувала ззаду в шию і поставила збоку

тацю зі сніданком. Я відчув неясне підсвідоме роздратування від того, що їжа була холодною.

Коли пролунав гонг, закликаючи до денного Поклоніння, я підвівся і виструнчився; мій мозок був повністю виснажений. Я приєднався до невеличкої компанії, що зібралася на терасі, щоб привітати сонце.

«Вітаю тебе, Ахаторе, що тріумфує, тебе, Ахаторе, що перебуває у красі; що мандрує своїм човном над небесами у променях полуденного Сонця. Тахуті в усій своїй величі на носі, і Ра-Гуур твердо тримає стерно. Вітаю тебе з обителей ранку!»

Одна особа з компанії справила на мене дуже незвичне враження. Її обличчя мало в собі щось невиразно монгольське. Плaskі щоки, високі вилиці, розкосі очі; широкий, короткий і живий ніс; довга, тонка, хвиляста лінія уст, схожа на божевільний захід сонця. Її очі були крихітними, зеленими та мали пікантний ельфійський вираз. Волосся було незвичайно безколірним; його було дуже багато, тому вона намотала навколо голови довгі коси, що нагадувало мені обмотку динамо-машини. Це справляло дуже дивний ефект — мішанина дикого монгольського типу із диким скандинавським. Її дивовижне волосся заворожило мене. Це був такий делікатний солом'яний відтінок, такий тонкий. Обличчя було надзвичайно молодим і свіжим і аж сяяло від посмішки та рум'янцю.

«Пітере, хлопче, — сказав я собі, — тобі краще піднатужитися, закінчити той гелікоптер і заробити грошей, бо саме на цій дівчині ти одружишся».

Ця впевненість охопила мене з силою одкровення, бо ця дівчина була мені якимсь незбагненим чином знайома. Здавалося, ніби я вже її бачив уві сні чи щось таке. Я був дуже роздратований, коли

відчув чийсь руку, що прослизнула під мою, а голос сказав мені у вухо:

— Ми можемо пройтися до трапезної і пообідати там. Ви так і не відповіли на моє запитання про те, як сталося, що ви почали літати.

— Коли ви мене запитали, у мене самого ще не було ясності в голові, проте зараз причинно-наслідковий ланцюжок достатньо очевидний.

Мені ніколи не лежала душа до медицини. Її антинаукова методика, пихатість, снобізм та практицизм — усе це вкупі викликає у мене огиду. Я пішов до лікарні лише тому, що на цьому наполог мій батько, і він би не вкладав гроші у щось інше. Я хотів бути інженером. Мене страшенно цікавили велосипеди й автомобілі. Ще хлопчиком у мене була своєрідна власна майстерня. Найбільшим задоволенням у дитинстві були рідкісні відвідини батька моєї матері, який свого часу був видатним винахідником і зробив величезну роботу, пов'язану з технічним вдосконаленням залізничних перевезень.

Коли розгорілася війна, я одразу попрямував до інженерних майстерень; і льотчиком я став радше проти своєї волі, через свою вагу і брак пілотів.

Я обірвав свою палку промову тому, що цар Лам зупинився на гребені гори, яка відділяла гостьовий будинок від основних будівель абатства.

— Від підйому аж дихання перехопило, — сказав він. — Нюхніть оцього: вмиць приведе вас до ладу.

Я роздратовано відштовхнув його руку, і невеличка купка порошку розсипалася на землю.

— О, аж так? — сказав Безіл, сміючись.

Я зрозумів, як це було грубо, і почав вибачатися.

— Усе гаразд, — сказав він. — Але, звісно, вам не вибратися з цього аж так легко. Ви ж не відмовляє-

теся від відбивної через те, що одного разу переїли і дістали розлад травлення. Ви побачите, що героїн вельми помічний, коли навчитеся, як його використовувати. Проте зараз ваш жест був автоматичним. Це є доказом того, що ваша підсвідома чи істинна воля протриває вживанню героїну. З негативним боком поки все добре. Але питання ось у чому, що ваша Істинна Воля насправді хоче, щоб ви робили в позитивному плані?

«До біса цього типа з його вічною метафізикою», — подумав я.

— Не маю жодного поняття, — різко відповів я, — до того ж у мене немає часу, щоб марнувати його на ці ваші окультні штучки. Не подумайте, що я грубий. Я дуже вдячний за все, що ви зробили для мене.

Щойно, досить дивно і несподівано до мене повернулася пам'ять останніх кількох місяців. Хоча це було лише тло для яскравого полум'я думок, що наповнювали мою свідомість.

Безіл не відповів, і коли ми разом спускалися зі схилу, я почав пояснювати деталі моїх ідей стосовно нового гелікоптера. Ми майже не помітили, як дійшли до дверей великого будинку, який в абатстві використовували як трапезну, посідали на камені, що стояли рядочком під північно-східною стіною, і насолоджувалися дивовижним краєвидом.

Трапезна розташувалася на стрімкому схилі. Земля різко втікала вниз просто у нас з-під ніг. Ліворуч височіла велика скеля, з цього боку вона була ще більш дивовижна, а праворуч горби над лінією берега, танцюючи, втікали у пурпурову далечінь. Перед нами був дивний зубчастий мис, увінчаний фантастичними скелями, а за ним простягнулося величне море, у розмаїтті зеленого, синього й фіолетового,

аж до небокраю, де нудно дрімала низка вулканічних островів.

Безіл сильно мене дратував, вставляючи коментарі про красу краєвиду. Здається, я не зміг його зацікавити гелікоптером узагалі. Невже я дійсно говорив якусь нісенітницю?

— Я надто старий, щоб ображатися, сер Пітер (О, так, я вже сер Пітер! Звичайно!), — побіжно зауважив він, делікатно трясучи мене за плече.

На мить я зупинився, щоб прояснити собі одну штуку стосовно одного з датчиків.

— І мушу вам нагадати, що ви джентльмен: і коли ви приїхали до цього абатства, першим ділом ви підписали урочисту обіцянку.

Він повторив ті слова:

— Я урочисто оголошую, що приймаю Закон Телеми, що присвячую себе пошуку і здійсненню моєї Істинної Волі.

— Так, так, звісно, — поспішно сказав я. — Я не збираюся від цього втікати, але в цю хвилину я на правду неймовірно зайнятий ідеєю гелікоптера.

— Дякую, достатньо, — пожвавлено сказав цар Лам. — Засідання переноситься.

Мене трохи роздратувала його безцеремонність, але я пішов за ним усередину на обід. Він став у кінці столу, навпроти сестри Афіни з іншого кінця.

— Сьогодні на обід буде шампанське, — сказав він.

Зауваження сприйняли так радісно й бурхливо, що це здалося мені непристойним і загалом невідповідним оголошеній приємній новині. Здається, все абатство збожеволіло від захвату.

Наслідуючи приклад Великого лева, усі направили вказівні пальці донизу вліво, а тоді різко пере-

вели їх вправо. Цей жест повторили тричі й при цьому промовляли:

— Івей Хо! Івей Хо! Івей Хо!

Вони почали плескати у долоні, але зупиняли руки перед ударом, щоб долоні плеснули на третій склад викрикуваного гасла:

І А О

Після чого йшли три швидких удари в тиші.

Дійство зовсім збило мене з пантелику, але я не мав можливості перепитати, бо сестра Кіприда разом із Гермесом відразу сказали: «Воля», й обід розпочався у незмінній тиші, тиші, яка від бурхливої радості цілого товариства стала дещо іншою.

Шампанське було тут ні до чого. Ці нестримні веселощі нагадали мені початкове знайомство з кокаїном. І все ж мені було над чим подумати. Питання в тому, як зменшити W до нескінченно малої величини у формулі:

$$S^{-1} = \frac{t m^2}{\sqrt{1 - \frac{t+w}{t}}}.$$

До біса це, який сенс від мовчанки під час їжі, якщо в душі усі її порушували, хоч і не на словах? Мені стало гаряче, що аж кінчики вух почервоніли. Усі присутні, починаючи від Великого лева, з його повним келихом шампанського до Діоніса з келишком, наповненим тим самим, тримали їх у мій бік, ніби пили за моє здоров'я. Я скористався правилом, яке дозволяє покидати стіл без церемоній. Мені треба було піти в інший будинок і попрацювати.

Однак тільки-но я вийшов за двері, мене вразила несподівана думка. Я знову сів на кам'яне сидін-

ня, витяг записник і почав обрахунки. Я бачив шлях до розв'язання, стисло занотував свою ідею і переможно заклацнув записник.

Саме тоді я відчув, що Великий лев кладе мені до рота сигару, всі зібралися навколо і тиснуть мені руку. Невже це знову один з дурнувятих жартів цього блазня?

— З якою метою? — спитав Великий лев, припалюючи мені сигару.

Я розвалився на лаві у стані своєрідного тріумфу. Ніщо мене не турбувало. Я бачив шлях до розв'язання проблеми.

— Ви маєте сказати: «завелшити велику плаццю», — сказав Діоніс із поважним докором у голосі.

— До біса Велику Працю! — образливо відповів я, і мені відразу стало соромно за себе.

Я підняв свого поганського друга, взяв його на коліно і почав гладити по голові. Він мило притулювся до мене.

— Ви повинні нам пробачити, — сказав Гермес дуже серйозно, — але ми такі раді.

Розділ 7

ЛЮБИ ЗА ВОЛЕЮ

Я нехотячи засміявся.

— Ну, — сказав я, попахкуючи сигарою, — мені й справді цікаво в чому справа. Невже Ллойд Джордж подав у відставку?

— Ні, — сказав Великий лев, — це все ви!

— А що я? — різко перепитав я.

— Як то що? Звісно ж ваш успіх, — сказала сестра Кіприда.

Мабуть, щось цілком очевидне для них було приховане від мого притупленого розуміння.

Я повернувся упритул до Безіла.

— Який успіх? — спитав я. — Це правда, я знайшов вихід для формули, що мене турбує. Але не розумію, як ви про це дізналися. Невже до досягнень Гермеса та Діоніса можна додати знання диференціального числення?

— Усе дуже просто, — сказав Великий лев. — Тут потрібні лише знання Закону; а Закон, зрештою, це не що інше, як звичайнісінький здоровий глузд. Пам'ятаєте, як я питав вас перед другим сніданком, яка ваша Істинна Воля?

— Так, — сказав я, — пам'ятаю. І я тоді відповів і відповім зараз, що у мене немає часу думати про такі речі.

— Цього було цілком достатньо, — заперечив він, — щоб запевнити мене, що ви знайшли її.

— Послухайте, — сказав я, — ви хороший чоловік і всяке таке, але, правду кажучи, трохи дивний, я і половини не розумію, до чого ви ведете. Можете сказати це простою, зрозумілою мовою?

— З превеликою насолодою, — відповів він. — Просто на хвилинку зверніть увагу на факти. Факт перший: ваш дідусь по матері — геніальний механік. Факт другий: з раннього дитинства ця тема притягувала вас найсильніше. Факт третій: щоразу як ви відходите від цієї теми, ви нещасливі, неуспішні й потрапляєте у різного роду халепи. Факт четвертий: у мить, коли війна надала вам можливість, ви кидаєте медицину і повертаєтесь до інженерної справи. Факт п'ятий: ви неохоче пересіли з університетської лави в крісло пілота, і командир вашої ескадрильї сам бачить, що ви туди не дуже пасуєте. Факт шостий: як тільки перемир'я викидає вас на мілину, ви знову хапаєтесь за ідею гелікоптера. Факт сьомий: несподіваний спадок збиває вас з ніг, й одразу наркотики зводять вас із пуття — чіткий доказ, що ви не туди пішли. Факт восьмий: як тільки нудьга Телепила звільнила ваш мозок від усіх його штучних ідей, він повертається до свого природного нахилу. Ідея гелікоптера повертається з таким стрімким напливом, що у вас стигне сніданок, ви не впізнаєте свою дружину, коли вона його принесла, і ні про що інше не можете говорити. Уперше в житті у вас зникає сором'язливість, ви навіть починаєте пояснювати свої ідеї мені, хоч я і нічого гісінько в цьому не петраю. Не потрібно бути якимсь особливим генієм, щоб помітити, що ви знайшли свою Істинну Волю. І це пояснює обіднє шампанське й аплодисменти.

Я чухав голову, все ще нічого не розуміючи. Але одне речення у ревінні Великого лева вразило мене

зі страшенною силою. Я подивився на лиця навколо мене.

— Так, я знайшов свою Волю, гаразд, — сказав я. — Тепер я знаю, в чому я добрий. Я зрозумів, навіщо прийшов на цю дурнувату планету. Я інженер. Але ви сказали: «Моя дружина». Це не вписується взагалі. Де вона?

— Ну, розумієте, — посміхаючись, відповів Великий лев, — ви ж не думаєте про мене як про склад-холодильник для чужих жінок. Однак якби я ризикнув здогадатися, то ваша дружина знайшла те, що є її волею, і пішла її здійснювати.

— Прокляття, — сказав я. — Знаєте, що? Я не дозволю подібних речей!

Великий лев кинув на мене свій найсуворіший погляд.

— Ну, сер Пітер, — дошкульно сказав він, — візьміть себе в руки. Ви щойно знайшли свою власну Волю і, природно, хочете, щоб вас залишили самого її здійснювати. І все ж, за першої ж можливості, ви втручаєтесь і хочете перешкодити своїй дружині здійснювати її волю. Дозвольте сказати вам відверто — це не ваша справа, що вона вибирає до роботи. Невже ви недостатньо бачили шкоди, яка йде від людей, що втручаються у чужі справи? Та, чорт забирай, чоловіче, ваш перший обов'язок перед дружиною — захищати її.

— Ще один з ваших парадоксів, — поскаржився я.

Насправді я розривався між двома поглядами. Лу була ідеальним компаньйоном у різного роду дебошах. Така жінка приречена зруйнувати життя працьовитого інженера. Водночас я був закоханий у неї до нестями, особливо після того, як вперше її побачив того ранку; і вона належала мені.

Для мене було занадто очевидно, що він мав на увазі, кажучи, що вона знайшла свою Істинну Волю. Вона показала це достатньо прямо, коли благала його забрати її. Він просто повернув зі мною один зі своїх диявольських фокусів і позбувся мене, як він думав, змусивши зануритись у мій гелікоптер.

Я мав бути послужливим чоловіком і дозволити своїй дружині втекти з іншим чоловіком просто у мене під носом, поки я зайнятий своїми обчисленнями. Я мав бути *mari complaisant*¹, чи не так?

Що ж, лиходій був винахідливим, але цього разу прорахувався. Я підвівся і рішуче вліпив йому ляпаса в обличчя.

— Перед сніданком, — сказав він сестрі Афіні, — нам будуть потрібні пістолети для двох і кава для одного. Втім, поки ми чекатимемо на це фатальне рандеву, — додав він, повертаючись до мене з однією із цих своїх загадкових посмішок, — я повинен дотримуватися того, що присягнув робити. Так сталося, що один з наших побратимів теж механік. Цей невеликий будиночок на мисі (він показав на нього рукою) облаштований, як доволі непогана майстерня. Ми могли б туди прогулятися й подивитися для початку. Можливо, вам знадобиться багато речей, яких там немає, тож ви можете скласти список, зателеграфуємо Лалі до Лондона, щоб вона могла там їх купити і привезти сюди. Вона прибуває до нас за три дні. Я також попрошу її зупинитися в Парижі по один з тих гарних металевих вінків з емальованими квітами, що покладуть на мою безіменну могилу.

Від оцієї його незворушності мені стало зненацька страшенно соромно за себе. Я мусив випалити крізь зуби, що він невимовний негідник.

¹ Великодушний рогоносець (фр.).

— Правильно, сер Пітер, — відрубав Великий лев, — переконуйте себе усіма можливими способами. «Невимовний Лам» — це вже класичний вислів, і зазвичай від нього навіть трішки здригаються; однак, мабуть, такий геніальний чоловік, як ви, має справедливе право вигадувати нові образливі вислови.

Мене жахливо обурило ставлення присутніх, що стояли із широкими посмішками, застиглими на їхніх обличчях, за винятком Діоніса, що підійшов до мене і сказав:

— Суций сину, — і влупив мені в око. — Якщо ти застлелиш мого Великого лева, — додав він, — я застелю тебе.

Уся компанія зайшлася істеричним реготом. Лам підвівся, і з удаваним обуренням почав жорстко сваритися:

— Це так ви надумали здійснювати свою волю, нікчемні нероби? Невже ви прийшли на цю планету, щоб перетворити найсерйозніші речі на посміховище? Вам слід плакати, зважаючи на те, що протягом доби доведеться ховати свого улюбленого Великого лева або нашого поважного гостя, що так усім нам полюбився своїм неусвідомленим гумором. Ходіте, сер Пітер, — і він узяв мене під руку. — У нас немає часу, щоб марнувати його з цими пустомелями. А особливо Шаленої Лу (він почав наспівувати):

«Де ж моя бідна Мері?
Де ж бідна моя Джейн?
Не зачиняйте перед нею двері,
Побігла ж боса під дощем.

Як мою Мері хтось зустріне,
Благаю вас: допоможіть,
Дбайливо покладіть в коробку,
Додому Мері надішліть».

Ми вже низько спустилися схилом, крокуючи, мов велетні. Зверху долинав безладний хор з криків і сміху.

Потрібно бути атлетом, щоб бігти вниз схилом під руку з Великим левом. Не виглядало, щоб він звертав увагу на кактуси, а коли траплявся рів, його треба було перестрибувати. І коли треба було знову трішки піднятися вгору, він використовував нашу інерцію, щоб проскочити горбок, як на «американських гірках». Від цього я аж сп'янів. Фізичну напруженість супроводжувало приємне фізичне збудження. Я пітнів, як свиня; мої сандалі ковзали на жорсткій сухій траві; мої відкриті ноги були обдерті ожиною, дроком та кактусами.

Я постійно послизався, але він завжди перетворював це на стрибок. Ми ні разу не зупинялися, щоб подивитися, як далеко вдалося добігти, поки не дісталися до самих дверей будинку на мисі.

Він раптово від мене відчепився. Я звалився і, важко дихаючи, лежав на спині. Він був абсолютно спокійний і зовсім не втомлений. Він стояв і дивився на мене, дістаючи, набиваючи й розкурюючи свою люльку.

— Ніколи не марнуйте часу по дорозі на роботу, — зауважив він таким, я б сказав, псевдопобожним тоном. — Ви достатньо відновили свої сили, — додав він з удаваною турботою, — щоб відновити вертикальне положення, що відрізняє людський рід від решти ссавців? По-моєму, це спостереження належить Вергілію, — продовжив він.

В його очах був вогник, який підказував мені, що на мене чекає ще один сюрприз; я почав усвідомлювати, що він отримує школярський захват, морочачи людям голову. Здається, він отримував

задоволення, коли переконував тебе, ставив у незручне становище і робив таємницю з найбанальніших обставин. Це було вкрай по-ідіотському і страшенно дратувало; проте водночас ти мусиш визнати, що такий метод у результаті додає життю певної пікантності.

Пам'ятаю, як зауважила Мейзі Джейкобз: «Там, де Лам, ніколи не нудно».

Події мали звичайний і неважливий характер, та все ж він надавав значення кожній з них. Він робив так, що життя смакувало так само, як з героїном та кокаїном, однак він робив це без крайнощів. Тепер я зрозумів, звідки взялася його унікальна репутація людини, що проводить фантастичне життя, і при цьому ніхто не може вказати пальцем на жодну з його витівок, що була б надзвичайною сама собою.

Поволі я збирав себе докупі і після того, як повиймав з ніг кілька шпичок, достатньо опанував себе, щоб сказати:

— То це і є майстерня?

— Укотре, сер Пітер, — відповів Лам, — ваша інтуїція довела свою безпомилковість. І вкотре, ваш незрівнянний дар висловлюватися викладає факти у стислій епіграматичній формі, яку б навіть Юлій Цезар та Марціал не наважились редагувати.

Він відчинив двері будинку, повторюючи свою стару формулу:

«Чини, як волієш, — нехай таким буде весь закон».

До тієї миті я сприймав цю фразу то безглуздою, то дратівливою, то нудною. Тепер вона повністю втратила ці атрибути. Сухі кістки ожили. Кожна моя клітинка, коли він вимовив її, затремтіла. На диво знайомий, ніжний і солодкий голос відповів йому з просторої темної кімнати. Темної, бо сліпуче соняч-

не світло на відкритому повітрі не могло повністю освітити інтер'єр для моїх звужених зіниць.

«Любов — це закон, люби за волею».

Я знову затремтів, цього разу від комбінації здивування та екзальтації, що була дивним чином незрозумілою. Тоді я побачив в одному з кутків кімнати, за рядом лав і столів, акуратно заставлених інструментами, мерехтливий силует. Він сидів на підлозі, спиною до нас, заклопотаний прибиранням.

— Це сер Пітер Пендрагон, — сказав Великий лев, — він буде завідувати лабораторією.

Мої очі все ще не звикли до темряви, але я бачив, як постать граціозно скочила на ноги і попрямувала туди, де стояв я у променях світла, що падали крізь напіввідчинені двері.

Вона була вбрана у костюм із чорного шовку з широкими короткими штанами «нікербокер», сандалі й чорні панчохи.

Я впізнав Лу.

— Великий лев сказав, що, можливо, ви захочете почати роботу сьогодні, сер Пітер, — сказала вона з гідністю, — тож я намагаюся привести тут все до ладу.

Я стояв повністю приголомшений. Це була Лу, але Лу, якої я досі не бачив і не знав. Я обернувся до царя Лама за поясненнями, але його вже не було.

Її обличчям пробігли хвилики сміху, в її магнетичних очах спалахнуло сонячне світло. Я затремтів від хвилювання, яке важко описати. Тут була якась нерозплутувана загадка. А може, це була відповідь на загадку — на усі мої загадки — загадку життя?

Я не міг придумати нічого кращого, як найневдалішу та найнезграбнішу банальність.

— Що ти тут робиш? — запитав я.

— Свою волю, звісно ж, — пролунала відповідь, і її очі загорілися у сонячних променях, бездонні, як саме море. — Ти не маєш іншого права, як здійснювати свою волю, — процитувала вона. — Роби так, і ніхто тобі не перечитиме.

— О, так, — різко відповів я, з відбитком роздратування. Я все ще був вороже налаштований до Книги Закону. Я не хотів коритися формулі, як би сильно мій здоровий глузд, підкріплений досвідом, не спонукав поступитися.

— Але як ти дізналася, що саме є твоєю волею?

— А як *ти* дізнався? — спалахнула вона у відповідь.

— Як це як, — затнувся я. — Великий лев продемонстрував мені, як моя спадковість, природна схильність і розв'язання моєї кризи, вказують на одну й ту саму річ.

— Ти сам все описав, — відповіла вона ніжно і випалила ще одну цитату: — Закон для всіх.

— Розкажи мені про нього, — сказав я.

Моє остовпіння й роздратування танули й щезали. Я почав неясно розуміти, що Великий лев досконало продумав і підлаштував усю цю ситуацію. Він робив зі своїм матеріалом — нами — те, що я робив із своїм — законами механіки.

— Я зрозуміла свою волю чотири дні тому, — дуже серйозно сказала вона. — Це було в той вечір, коли ти і Великий лев піднімалися до Глибокої Ущелини і так надовго затрималися біля Професорського Димаря, що пропустили вечерю з шампанським.

— Так-так, — нетерпляче сказав я, — і що це?

Вона заклала руки за спину і схилила голову. Повіки її широких розкосих очей стулилися, а червоні звивисті уста тремтячи почали ворухитися.

— Поки ти спав після сніданку, — сказала вона, — Великий лев відвів мене на те півкругле місце на горбі над будинком для гостей і влаштував мені перевірку. Він змусив мене розповісти про усе попереднє життя, особливо про ту частину, перед тим як я зустріла тебе, коли я думала, що люблю його. І він змусив мене побачити, що усе, що я робила, я робила, намагаючись догодити собі, й це мені не вдалося. Моя любов до нього була лише любов'ю дочки до свого батька. Я сподівалася, що він проводитиме мене у життя, але ніщо не мало для мене значення до тієї ночі, коли я зустріла тебе. У ту хвилину я почала жити. Це був ти, а не чортовий кокаїн Гретель, що наповнив мою душу літанією Фуллера. Я достатньо часто її співала до цього, але вона ніколи не торкала у саму точку. Тієї ночі я використала її, щоб отримати тебе. Я жила лише для того, щоб одного дня знайти тебе. І з тієї хвилини усе моє життя крутилося навколо тебе. Я була готова заради тебе піти хоч у пекло. Я і справді пішла до пекла заради тебе. Заради тебе я вибралася з пекла. Я перестала вживати героїн лише тому, що мусила бути спроможною допомогти тобі здійснювати твою волю. Це і є моя воля. А коли ми сьогодні вранці дізналися про твою волю, я спустилася сюди, щоб приготувати це місце для здійснення твоєї волі. Я буду підтримувати тут лад і з усіх сил допомагати тобі у твоїй роботі — так як я танцювала для тебе і ходила до Маккола для тебе у ті дні, коли ти був сліпий. Я теж була сліпа і не бачила твоєї волі, але я завжди слідувала своєму інстинкту робити те, що ти потребуєш від мене, навіть тоді, коли ми були отруєні й божевільні.

Вона говорила низьким спокійним тоном, але тремтіла, мов сухий листочок. Я не знав, що сказати у відповідь. Мені було ніяково від величчя її позиції.

З величезною гіркотою я відчув сором за те, що зганьбив таке грандіозне кохання, що втягнув її у таке безчестя.

— Боже мій! — нарешті сказав я. — Чим ми завдячуємо Великому левові!

Вона кивнула головою.

— Ні, — сказала вона з дивною посмішкою, — ми допомогли йому так само, як і він нам, — допомогли йому здійснювати його волю. Секрет його сили в тому, що він не існує для себе самого. Сила тече крізь нього безперешкодно і не затримується. Ти не був собою до сьогоднішнього ранку, коли забув себе, забув, хто ти, не знав, хто цілував тебе і хто приніс тобі сніданок.

Вона поволі підвела свій погляд і з напівсоромливою посмішкою подивилася мені в очі.

— І я згубив тебе, — сказав я, — після сніданку, коли згадав себе і забув свою роботу. А ти увесь час була тут і допомагала мені виконувати мою роботу. А я не розумів.

Якийсь час ми стояли мовчки. Наші серця закипали від пригніченої потреби щось сказати. Це тривало довго, дуже довго, поки я знайшов слова; а коли вони пролунали, вони були палкими, спокійними і впевненими.

«Я кохаю тебе».

Жодна концентрація, що дає героїн, чи піднесення від кокаїну, не зрівняються із цією миттю. Слова були давні; але їхнє значення було дивовижно новим. Досі не було ніякого «я», коли я думав, що «я» — це я, досі не було ніякої «тебе», коли я думав про Лу як про незалежну істоту і не розумів, що саме вона була необхідним доповненням людського інструмента, що робив «мою» роботу. Так як не було досі ніякої лю-

бові, поки любов означає лише купу дурниць, які люди зазвичай вважають нею. Любов, як я розумію її тепер, була підтвердженням неминучого єднання між двома безособовими половинами цієї праці. Це було фізичне втілення нашої духовної істини.

Моя дружина нічого не сказала у відповідь. У цьому не було потреби. Її розуміння було досконалим. Ми з'єдналися у підсвідомому екстазі природи. Чітко сформульована людська мова була злочином проти нашого духовного захвату. Наш союз зруйнувало відчуття відокремленості від Всесвіту, частиною якого ми були; сонце, небо, море, земля разом з нами розділяли це невимовне таїнство. Між цими першими обіймами нашого істинного шлюбу і наступним заняттям інвентаризацією майна лабораторії, складанням списку речей, які треба попросити Лалу привезти з Лондона, не було ніякого розриву. Сонце опустилося за гребінь гори, і далеко вгорі над нами, від трапезної долунали дзвінки удари тамтама, які сповіщали, що вечірне частування вже готове. Ми зачинили будиночок і, сміючись, побігли схилом угору. Це більше не втомлювало й не лякало. На півдорозі до будинку ми зустріли малого Діоніса, сповненого важливості. Йому доручили нагадати нам про вечерю. Сестра Афіна (зі сміхом подумали ми), мабуть, здогадалася, що в нас почався медовий місяць; і цього разу — це вже не було спазматичне захоплення, залежне від короточасних спалахів пристрасті чи стимуляторів, а підтвердження нашого справжнього духовного шлюбу, у якому ми по суті з'єдналися одне з одним не заради чогось, а щоб утворити єдину наречену, чиїм нареченим була Праця, якою неможливо пересититись, поки ми живі, й, відповідно, від якої ніколи неможливо втомитися чи знудитися.

Цей медовий місяць завжди цвістиме і приносить плоди, рік за роком, як самі наші мати-земля і батько-сонце, з невтомним і невичерпним ентузіазмом. Ми були учасниками вічного таїнства: що б не сталося, все було однаково важливим для цього ритуалу. Сама смерть не мала ні для кого ніякого значення; наше спокійне безперервне розжарювання проривалося крізь пута обставин і залишало нас вільними здійснювати свою волю, яка була однією волею, волею Його, що послав нас.

Прогулянка до трапезної була суцільною веселою забавою з Діонісом. О, мудра дороженька сестра Афін! Невже ти випадково вибрала цього непосидючого сонячного шибеника, щоб він супроводжував наш підйом схилом цього вечора? Чи ти передбачила, що наші серця побачать у ньому символ нашої власної чудової і ясної надії? Ми дивилися одне одному в очі, тримаючи його за руки, йшли останньою вітряною стрімкою стежкою між оливковими деревами і не промовляли ні слова. Але крізь його маленьке тіло між нами пробіг електричний спалах, і ми вперше дізналися, яке величезне щастя чекає у засідці на нашу любов.

Тиша за вечерею сяяла шовковим блиском. Вона тривала довго — так довго — кожна мить, якої була заряджена літаніями кохання.

Коли перейшли до кави, Великий лев сам порушив ці чари:

— Сьогодні я йду спати до вежі; тож ви лишаєтесь за головного у будинку для гостей, сер Пітер! Обов'язки дуже прості: якщо якийсь мандрівник попросить нашої гостинності, ви надасте її від імені Ордену.

Ми знали одного мандрівника, що має прийти, і ми гостинно його приймемо.

«І світоч, і вікно відкрите в ніч
Для теплого кохання!»

— Але перед тим як ви підете, було б добре, тепер, коли ви знайшли свою Істинну Волю, якби ви приєдналися до нашої вечірньої церемонії абатства, яку ми проводимо щовечора у храмі моєї вежі. Ходімо!

Ми пішли, тримаючись за руки, рівненькою широкою звивистою стежкою, що прилягала до потічка, який майстерно пустили бігти уздовж гребеня хребта так, щоб його силу можна було використовувати для обертання різних водяних коліс. Збиралися тіні й шепотіли нам у вуха витончену поезію; аромати весни повідомляли нашим відчуттям неймовірні фантазії; сонце зайшло і розтринькало в морі свої останні червоні барви і пурпурова ніч почала вибухати зоряним сяйвом. Над вершиною, перед нами, завис золотий ятаган місяця, й у цьому спокої було чутно слабке серцебиття моря, ніби орган якогось зачарованого собору пульсує під пальцями Мерліна і перетворює монотонний смуток існування на спокійний пеан невимовної переможної радості, «Te Deum» людства, що святкує свою остаточну перемогу над поганськими зграями відчаю.

Стежка повертає, і ми раптово виходимо на котлоподібну улоговину на схилі; на дні — піниться срібна смужка, що мчить поміж величезних валунів, помпезно розкладених уздовж русла долини. Навпроти, випинаючись із зарослих травною схилів, стоять три голі шпички червоної скелі, сяючи ще червоніше за неї з плямами малинової барви, поцупленої з комори вечірньої зорі; а над найвищою з них височіє на тлі неба стрімка кам'яна колона. Глухе мармурове склепіння, обрамлене в основі балконом, увін-

чувало круглу вежу, що мала багато високих вікон у готичному стилі, але оздоблених угорі геральдичними ліліями; й усе це спиралося на вісім чудових колон, з'єднаних арками, що виконували роль вікон у більшому масштабі. Коли ми закрученими сходами та мегалітичними каменями, вмурованими у скелю, дісталися вежі, ми побачили, що підлога склепу викладена витонченою мозаїкою. З чотирьох боків стояли чотири кам'яних трони, а у центрі — шестикутний мармуровий вівтар.

Четверо провідників абатства вже облачилися для церемонії; вони були озброєні чотирма знаряддями — списом, чашею, мечем і диском — з колони, що мала двері й сходи, які служили єдиним доступом до верхніх кімнат.

Безіл всівся на один з тронів, сестра Афінa — на другий; на двох інших зайняли своє місце один дуже старий чоловік з білою бородою і молода жінка, якої ми досі ще не бачили. Без жодних формальностей, окрім серії ударів, церемонія розпочалася. Враження було приголомшливе. З одного боку, просторість амфітеатру, величність сцени й абсолютна природність учасників ритуалу; з іншого — дивовижна винятковість промов і чітка ясність та невідворотність ідей.

Я запам'ятав лиш одне чи два речення з «Кредо».

Вони звучать десь так:

— І вірую у єдину Гностичну і Католицьку Церкву Світла, Життя, Любові і Свободи, Слово Закону якої — Телема.

— І вірую у спільність Святих.

— І оскільки щодня м'ясо та питво перетворюються в нас на духовну субстанцію, я вірую у Диво Меси.

— І я визнаю єдине Хрещення Мудрості, яким ми здійснюємо Диво Втілення.

— І я визнаю, що моє життя — єдине, окреме і вічне, що було, є і буде грядущим.

Я завжди собі казав, що не маю й іскринки релігійного почуття, все ж Безіл якось сказав мені, що слова «страх Господній — початок мудрості» слід перекладати «дивування силами природи — початок мудрості».

Він стверджує, що кожна, зацікавлена наукою людина обов'язково є релігійною, а ті, хто заперечують і зневажають науку, і є справжніми богохульниками.

Однак мене завжди відштовхувала ідея будь-якої церемонії чи ритуалу. Знову ж таки, Безілові ідеї фантастично відрізняються від інших. Він каже: а як же формальності та церемонії, що використовують на електростанції?

Я аж підскочив, коли він це сказав. Це так суперечило усім моїм уявленням.

— Більшість ритуалу, — погодився він, — це порожнє споглядання, але якщо у чоловіка присутня так звана духовна сила, її необхідно генерувати, зберігати, контролювати і застосовувати, використовуючи для цього необхідні засоби, якраз це і формує справжній ритуал.

Насправді ця дивна церемонія у його вежі Титана безумовно справила на мене певний вплив, яким би незрозумілим він мені не був з одного боку і як би не відлякував мої інстинкти протестанта — з другого.

Мене не могла не вразити перша з молитов.

«Господь видимий і відчутний, для кого ця земля є лише замерзлою іскрою, що крутиться навколо тебе річним і денним рухом, джерело світла, джере-

ло життя, джерело свободи, нехай твоє вічне сяйво надихає нас на постійну працю і радість; так щоб ми, що незмінно розділяємо твої щедрі дари, могли у своїх межах давати світло і життя, харч і вітиху, тим, що обертаються навколо нас, не втрачаючи ні субстанції, ні променистості навіки віків».

Ці слова були сповнені найглибшого релігійного почуття і вібрували з таємничим торжеством, і навіть найзатятіші матеріалісти не змогли б заперечити жодній з наведених думок.

Знов-таки, після звернення до сил народження і відтворення усі здійснювалися на ноги й звернулися до Смерті з величною простотою, нічого не приховуючи, ні від чого не ухиляючись, а зустрічаючи цей грандіозний факт з незворушною гідністю. Цей жест — вставати до Смерті — справляв глибоке і шляхетне враження.

«Межа усього живого, ти, чиє ім'я незбагненне, будь милостивою до нас, коли прийде час твій».

Служба завершилася гімном, що, наче гім, прокотився поміж горбами і відлунням відбився від стіни великої скелі Телепила.

Цікавою деталлю життя в абатстві було те, що одне дійство непомітно перетікало у наступне. Не було жодних різких змін. Життя тут можна порівняти з принципом турбіни, на відміну від камери внутрішнього згоряння. Кожне дійство було однаковою мірою таїнством. Уривчастість і раптовість звичайного життя було усунуто. Між різними інтересами постійно підтримувалося правильне співвідношення. Саме це, разом з усім іншим, допомогло мені позбутися одержимості від наркотиків. Звільнитися мені довший час не давала моя негативна реакція на атмосферу абатства загалом і мої прихо-

вані ревності до Безіла зокрема. Лу, якій не заважали ні одне ні друге, зістрибнула зі своєї звички так само непомітно, якщо можна вжити таке слово, як і приохотилася до неї.

Втім, апогеем втіхи мого серця була остаточність розв'язання усіх моїх проблем. Можливість рецидиву відсутня, оскільки причину мого падіння було усунуто назавжди. Тепер я чудово розумів, як Безіл може вжити собі дозу героїну або кокаїну, побалувати себе гашишем, ефіром або опіумом так само легко і з користю, як звичайна людина може замовити собі філіжанку міцної чорної кави, коли їй захотілося попрацювати пізно вночі. Йому вдалося повністю опанувати себе тому, що він перестав протиставляти себе потоковій духовної сили волі, провідником якої був він сам. Він не мав ні страху, ні зачарованості перед будь-якими з цих наркотиків. Він знав, що ці дві якості були аспектами однієї реакції — реакції почуттів на незнання. Він використовував кокаїн, як майстер фехтування використовує рапіру, як фахівець, без небезпеки поранитися.

Десь за два тижні після нашого першого візиту до вежі ми невеличкою групкою сиділи на терасі гостьового будинку. Яскраво світив місяць, із сусідніх котеджів посходились сусіди, щоб насолодитися гостинністю абатства. Пісні й танці були у розпалі. Ми з Безілем вели неквапливу бесіду.

— До речі, скільки вже минуло часу, — спитав він, — відтоді як ви востаннє щось приймали?

— Не можу точно сказати, — відповів я, замріяно спостерігаючи за Лу і Лалою, яка приїхала тижень тому з приладами, котрі були мені необхідні для моїх експериментів, як вони разом вальсують на подвір'ї. Вони обидві світилися. Здавалося, ніби

місяць наділив їх своєю чистою і розкішною витонченістю.

— Я спитав вас, — продовжував Великий лев, потягуючи велику «бурську» люльку з морської пінки та бурштину, яку він приберіг «на пізніше», — тому, що я хочу, щоб ви скористалися цією ситуацією на повну. Ви пройшли суворе випробування і вийшли з нього, як чисте золото з бритвалю. І не добре буде забути про переваги, які ви здобули у цій ордалії. Пам'ятаєте, що сказано у Книзі Закону із цього приводу?

— Я — Змій, що дає Знання, Насолоду і блиску-чу Славу, і сп'янінням наповнює людські серця. Щоб поклонятися мені, візьми вино і дивні наркотики, про які я розповім моєму пророкові, і захмелій від них! Від них не буде тобі ніякої шкоди.

— Так, — повільно промовив я, — і я думав, що це трішки зухвало; може спокусити людей бути відчайдушними, ви так не думаєте?

— Звичайно, — погодився Безіл, — якщо ви читаєте з легковажністю, дієте безрозсудливо, зі сліпою вірою фанатика; то дуже велика ймовірність, що це призведе до біди. Однак у природі є повно засобів для усунення всього, що не може впоратися зі своїм довкіллям. Слова «клонятися мені» дуже важливі. Єдиним виправданням вживання будь-якого наркотика, чи це хінін чи сульфат магнію, може бути лише його допомога природі у подоланні деяких перешкод, що не дають їй функціонувати належним чином. Небезпека так званих наркотиків, що викликають звикання, у тому, що вони намагаються тебе обдурити й спонукають втекти від дуже важливої праці над своїм духовним і інтелектуальним розвитком. Але це не просто пастки для людини. У природі немає нічого, що б не

можна було використати собі на користь, і тільки від нас залежить, чи ми використовуватимемо це розумно. Сьогодні, у своїй роботі, якою ви були зайняті увесь минулий тиждень, героїн, можливо, допоміг би вам сконцентруватися, а кокаїн — подолати наслідки втоми. Причина того, що ви їх не використовували, така ж, з якої попечена дитина боїться вогню. У нас була схожа проблема з Гермесом і Діонісом, коли ми вчили їх плавати. Вони дуже боялися потонути і вирішили для себе, що найкраще — не підходити близько до води. Однак це не допомогло їм використати свої природні здібності з найбільшою користю, тож я змусив їх знову і знову підходити до моря, поки вони не вирішили, що найкращий спосіб уникнути небезпеки потонути — навчитися, як поводитись з океанами до найдрібніших деталей. Звучить доволі очевидно, якщо подаєш так, однак якщо усі зі мною погоджуються стосовно плавання, то у випадку, коли я застосовую ті ж принципи стосовно вживання наркотиків, на мене криком кричать з усіх боків.

У цю хвилину Лала попросила мене з нею повальсувати, а Лу взяла під свій захист Безіла. Після танцю ми усі четверо сіли на стіні подвір'я, і я відновив нитку розмови.

— Звісно, ви маєте цілковиту рацію, і, мабуть, ви очікували, що на вас накинеться.

— Ні, — засміявся Лам, — любов до людства робить з мене невиліковно оптимістичного осла в усіх таких питаннях. Я не бачу недоліків своєї коханої. Я очікую від людей бути розумними, відважними й радісно аплодувати новому, хоча якщо елементарно почитати історію, то вона розповідає тобі, жахливо повторюючись, як переслідують усіх піонерів, чи це Галілео, Гарві, Гоген або Шеллі; завжди буде загаль-

ний крик протесту проти будь-яких спроб знищити забобони, які перешкоджають чи сприяють прогресові, який допомагає розвитку людства. Чому я маю уникнути відлучення від церкви чи остракізму, як це було з Дарвіном і Свінберном? Насправді у хвилини слабкості і депресії мене навіть тішить, що мене так страшенно лають і ненавидять. Для мене це є доказом, що моя праця, помилкова вона чи ні, хоч чогось варта. Але ми відволікаємося. Повернемось до слів «поклонятися мені». Вони означають, що такі речі, як героїн і алкоголь, можна і треба використовувати для поклоніння, тобто для стосунків із тим, хто — «Змій, що дає Знання, Насолоду і блискучу славу», і хто — геніальність, що ховається у «ядрі кожної зірки». А «кожен чоловік і кожна жінка є зіркою». Вживання наркотика має бути ретельно продуманим і цілеспрямованим релігійним дійством. Лише власний досвід, і тільки він може навчити вас, за яких умов це дійство є правильним, тобто коли воно допомагає вам здійснювати свою волю. Якщо гравець у більярд битиме по всіх кулях без розбору, дуже скоро гострота його гри притупиться. А для гравця у гольф буде зовсім нерозумно відмовитися від ключки тому, що одного разу він надто нею захопився і використовував її не там, де потрібно, і в результаті програв важливі матчі. Тепер, що стосується вас із Лу, я не бачу, щоб Лу мала якусь особливу причину для вживання будь-якого з цих наркотиків. Вона може чудово здійснювати свою волю і без них, а її природна духовність дозволяє підтримувати постійні стосунки з її найглибшим «я», що достатньо чітко демонструє її магійний щоденник. Навіть тоді, коли вона отруювала себе до межі божевілля, її справжні інстинкти завжди під час кризи проявляли себе; тобто кожного разу,

коли ви — істота, захищати яку є її функцією, були в небезпеці. Але у вашій праці мають бути моменти, коли можна додати «ще трішечки» до вашої енергії за допомогою розумної дози кокаїну, і ви зможете опанувати накопичену силу інерції, або, коли так важко сконцентруватися, що розум хоче вивільнитися і відволікає ваші думки від предмета розрахунків, трішки героїну заспокоїть цей галас у голові, щоб ви могли завершити роботу. І тепер абсолютно помилково змусувати себе щось робити через почуття обов'язку. Що ретельніше ви проаналізуєте свій розум, то ймовірніше зможете розпізнати ту хвилину, коли критичне зусилля дає чітке досягнення. Природа дуже швидко повідомить тебе, якщо ти припустився помилки. Наркотик повинен діяти миттєво і блискуче. Якщо йому це не вдалося, значить, вам не слід було його вживати, і тоді потрібно зробити перерву й проаналізувати обставини цієї невдачі. Ми більше вчимося з наших невдач, ніж з успіхів, і ваші магічні записи до кінця року дуже точно покажуть вам, які саме обставини вказують на доречність вживання того чи іншого наркотику, так що наступного року треба бути страшним дурнем, щоб зробити навіть півдесятка помилок. Однак, як каже Книга Закону, «Успіх — підтвердження вашої правоти». Коли для збільшення своїх природних сил ви застосовуєте такі потужні й небезпечні речовини, слід упевнитись, що мета виправдовує засоби. Ви вчена людина; тримайтеся наукових методів. Мудрість виявляється у вчинках; і я дуже здивуюся, якщо ви не виявите упродовж наступних дванадцяти місяців, що ваш Великий Експеримент, незважаючи на непотрібні халепи, що стаються через нехтування оцих слів «поклонятися мені», не став для вас способом розвитку ваших най-

вищих якостей і не поставив вас в один ряд з провідними мислителями нашого покоління.

Мандоліна сестри Кіприди забриніла веселими переможними трелями. Це було схоже на музичний коментар, що підсумовував ситуацію. Місяць сховався за гори, селяни допили вино й, співаючи, пішли до своїх хатин; ми з Лу залишились на самоті під зорями. Запашними схилами вітерець розносив шум моря. Вогні міста згасли. Полярна зоря стояла над вершиною скелі. Ми не зводили з неї очей. Ми уявляли, що «випередження рівнодення» ідентичне нашій власній вічній подорожі крізь час.

Лу стиснула мою руку. Я зауважив, що повторюю слова «Кредо».

— Я визнаю, що моє життя — єдине, окреме і вічне, що було, є і буде грядущим.

Її голос прошепотів мені на вухо: «Я вірую у спільність Святих».

Я відкрив для себе, що все ж таки є глибоко релігійною людиною. Усе життя я шукав «кредо», яке б не ображало моїх етичних або інтелектуальних почуттів. І тепер я прийшов до розуміння загадкової мови мешканців абатства Телеми.

— Нехай Священик буде чистий душею і тілом!

Любов Лу освятила здійснення моєї волі, завершення Великої Праці.

— Нехай Священик буде палкий душею і тілом!

Любов Лу не лише відвернула забруднення ідеями та бажаннями, що є чужими для моєї найважливішої функції у Всесвіті, а й надихнула на динамічну нестаму.

Не знаю, скільки ми сиділи під зорями. Глибокий безконечний спокій зійшов на нас, наче голуб, наче три язики полум'я на наші душі, які назавжди

стали однією душею. Кожне наше життя, зокрема, були одним, індивідуальним і вічним життям, але вони мали необхідний і тісний зв'язок одне з одним і з усім Всесвітом.

До того ж я усвідомлював, що заради цього нам було, зрештою, необхідно пережити цю жахливу трагедію.

«Коли зерно пшеничне, як у землю, впаде, не помре, то одне зостається; як умре ж, плід рясний принесе».

Кожен крок еволюції супроводжують колосальні катастрофи, принаймні так виглядає, якщо розглядати ці кроки як окрему, вирвану з контексту, подію, якщо можна так висловитися.

Якою страшною була ціна, що людина заплатила за підкорення повітря! Наскільки більшим має бути відшкодовування сили інерції підкорення духа! Бо ж ми варті більшого за багатьох горобців.

Якими сліпими ми були! Якої безодні болю ми могли б уникнути, якби могли сказати, що перебороли етичні проблеми, що постали з винайденням органічної хімії.

«Невже аж така загроза —
Сік маленької квітки?»

Цю брехню ми повернули поетові назад.

«Та це єдиний двобій,
Де не зміг перемогти».

Тепер, згадуючи нашу безрозсудливість, ми більше не відчували докорів сумління. Дивлячись на ці минулорічні події з перспективи, ми побачили, що нас вели крізь це бридезне жахіття. Ми йшли за диволом крізь танець смерті, але не може бути й сум-

ніву, що силу зла було дозволено для певної мети. Ми отримали невимовне запевнення в існуванні духовної енергії, що здійснює свою дивовижну волю шляхами, надто дивними для людського серця, поки не настав слухний для цього час.

Пережита пошесть виробила у нас імунітет проти її отрути. Диявол переміг сам себе. Ми перейшли на вищий щабель еволюції. І оце розуміння минулого наповнило нас абсолютною вірою у майбутнє.

Хаос розсипаних цивілізацій, чії пам'ятники були на скелі перед нами, залишив саму скелю неушкодженою. Досвід зробив нас сильнішими. Ми досягли ще однієї вершини цього шпичастого хребта, що здійсмається від перших камінців самосвідомості до вершини настільки високої, що ми й мріяти про неї не наважувалися, так недосяжно далеко вона височіла над нами. Нашою справою було дертися вгору, з каменя на камінь, уважно і відважно, день за днем, життя за життям. Не нам розмірковувати над метою нашого Походу. Нам достатньо просто йти. Ми знали свій шлях, знайшли свою волю. А засоби? Хіба у нас не було любові?

— Любов — це закон, люби за волею.

Ці слова не були ні на наших устах, ні в наших серцях. Вони ховалися у кожній ідеї і у кожному враженні. Ми піднялися сходами з подвір'я й увійшли крізь відчинені скляні двері до склепінчастої зали з її фантастичними фресками, що призначалася для відвідувачів та гостей абатства Телеми; і ми тихенько засміялися, думаючи про те, що вже ніколи не будемо тут чужими.

ЗМІСТ

Книга I PARADISO

Розділ 1. Ніч лицаря	7
Розділ 2. Через край!	27
Розділ 3. Фаетон	46
Розділ 4. Au pays de cocaïne — у країні кокаїну	56
Розділ 5. Героїнова героїня	76
Розділ 6. Яскравий блиск снігу	91
Розділ 7. На крилах марнотратства	113
Розділ 8. Vedere Napoli poi — pro patria — mori ...	121
Розділ 9. «Гатто Фрітто»	137
Розділ 10. Бульбашка лускає	153

Книга II INFERNO

Розділ 1. Голодний пайок	171
Розділ 2. Бабине літо	192
Розділ 3. Скрегіт гальм	208
Розділ 4. Нижче за звірів	229
Розділ 5. Назустріч божевіллю	245

Розділ 6. Ломка	263
Розділ 7. Останнє занурення	279

Книга III PURGATORIO

Розділ 1. Цар Лам змінює хід подій	293
Розділ 2. Перша допомога	311
Розділ 3. Голос доброчесності	333
Розділ 4. Подалі від гріха	354
Розділ 5. На Телепилі	375
Розділ 6. Істинна Воля	396
Розділ 7. Люби за Волею	414

Літературно-художнє видання

Серія «Карта світу»

КРОУЛІ Алістер

ЩОДЕННИК НАРКОМАНА

Роман

Переклад з англійської

Головний редактор *О. В. Красовицький*

Відповідальна за випуск *Г. С. Таран*

Художній редактор *О. А. Гугалова*

Комп'ютерна верстка: *І. Л. Цибульник*

Коректор *А. М. Гончаренко*

Підписано до друку 19.02.18. Формат 70×90 ¹/₃₂.
Умов. друк. арк. 16,38. Облік.-вид. арк. 17,62.
Тираж 2000 прим. Замовлення №

ТОВ «Видавництво Фоліо»
вул. Римарська, 21А, м. Харків, 61057
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5244 від 09.11.2016

Сайт та інтернет-магазин видавництва:
www.folio.com.ua
Електронна адреса:
market@folio.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «Видавництво Фоліо»
вул. Римарська, 21А, м. Харків, 61057
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5244 від 09.11.2016

Кроулі А.

К83 Щоденник наркомана: роман / Алістер Кроулі; пер. з англ. П. В. Мигалья; худож.-оформлювач В. М. Карасик. — Харків: Фоліо, 2018. — 440 с. — (Карта світу).

ISBN 978-966-03-5083-0 (Карта світу).

ISBN 978-966-03-8116-2.

Культовий англійський письменник, поет, містик і церемоніальний маг, засновник релігійної філософії Телеми, астролог, художник, альпініст та шахіст Алістер Кроулі (1875—1947) і сьогодні залишається знаковою постаттю. 2002 року Бі-бі-сі назвала його 73-м найвпливовішим британцем усіх часів.

«Щоденник наркомана» — автобіографічний роман автора, який уперше вийшов друком 1922 року й відтоді його перевидавали понад 40 разів. Тогочасні газети одразу охрестили його «книгою, яку треба спалити». Щоденник відкриває читачеві поета, коханця та загадкового містика, яким був Алістер Кроулі.

УДК 821.111